

AHMED-İ RIDVÂN

RIDVÂNİYYE

İNCELEME - METİN - DİZİN

Nebi YILMAZ

ANKARA 2006

©

**T. C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
3375**

**KÜLTÜR ESERLERİ
515**

**Eser Adı: Rıdvâniyye
Şair: Ahmed-i Rıdvân
Hazırlayan: Nebi YILMAZ**

**2012
ISBN: 978-975-17-3634-5**

**www.kulturturizm.gov.tr
e-posta: yayimlar@kulturturizm.gov.tr**

Bu kitap internet ortamında ilk kez yayımlanmaktadır.

ÖZ GEÇMİŞ

Nebi YILMAZ, 1976'da Adana'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans eğitimine başladı. Ardından Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yüksek lisans eğitimini bitirdikten sonra, yine aynı üniversitede Eski Türk Edebiyatı alanında tezli yüksek lisans yaptı. Şu an Ankara'da Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

ÖZET

AHMED-İ RIDVÂN VE RIDVÂNİYYESİ

YILMAZ, Nebi

Yüksek Lisans Tezi

Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı : Doç. Dr. İ. Hakkı AKSOYAK

Ağustos 2006, 452 sayfa

Çalışmamızın amacı, tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan Ahmed-i Rıdvân'a ait "Rıdvâniyye" adındaki eserin çevriyazı metninin, dizininin hazırlanması ve eserin fotoğrafının eklenmesi ile incelenip değerlendirilmesidir.

Baştan sona dinî, tasavvufî ve ahlâkî konuların yer aldığı bu mesnevîde, konuları pekiştirmek amaçlı çeşitli hikâyeler anlatılmıştır. Bu çalışmada konuları ve hikâyeleri özetleyerek vermeye çalıştık. Mesnevîler genellikle ana kahramanı iki kişi ve konusu aşk olan eserlerdir. Ancak Rıdvâniyye bu bakımdan diğer mesnevîlerle farklılık arz eder. Çalışmamızda Rıdvâniyye'nin diğer mesnevîlerle olan farkını ortaya koymaya çalıştık. Aynı zamanda metnin tıpkıbasımını verdik.

Anahtar Sözcükler : Ahmed-i Rıdvân ve Rıdvâniyyesi, Ahmed-i Rıdvân, Ahmed-i Rıdvân'ın Rıdvâniyye'sinin Latin Alfabesine çevirimi, Rıdvâniyye'nin Çevirisi, Rıdvâniyye Üzerine Bir Çalışma.

ABSTRACT

AHMED-I RIDVAN AND HIS RIDVANIYYE

YILMAZ, Nebi

M.A. Thesis

Classical Turkish Literature

Thesis Supervisor : Doç. Dr. İ. Hakkı AKSOYAK

August, 2006, 452 pages

This study aimed at researching and evaluating the “Rıdvaniyye” of Ahmed-i Rıdvān and preparing the transliteration and the index of the work whose only edition is in Süleymaniye Library. The photographs of this work is attached to the study.

“Rıdvaniyye” of Ahmed-i Rıdvān contains religious, ethical and sufic stories that aims to consolidate the points which the writer thinks important. The researcher aimed at summarizing the stories and the themes of these stories in “Rıdvaniyye”. Mostly, Mesnevis are works of art with two main characters and with a theme of love, but Rıdvaniye has a different formation. The researcher aimed at reflecting this specialty of the work which is special to Rıdvaniye.

Key Words : Ahmed-i Rıdvān and His Rıdvaniyye, Ahmed-i Rıdvān, Transliteration of Ahmed-i Rıdvān’s Rıdvaniyye, Rıdvaniyye, Translation of Rıdvaniyye, A Study on Rıdvaniyye.

İÇİNDEKİLER

Kapak	I
Öz Geçmiş	II
Özet	III
Abstract.....	IV
İçindekiler	V
Ön Söz	VI
Kısaltmalar	VIII
Giriş	1
1. Ahmed-i Rıdvân'ın Hayatı ve Eserleri.....	1
1.1. Ahmed-i Rıdvân ve Hayatı.....	1
1.2. Rıdvâniyye.....	2
1.3. Divan.....	3
1.4. İskender-nâme.....	3
1.5. Leylâ vü Mecnun.....	4
1.6. Husrev ü Şîrîn.....	4
1.7. Mahzenü'l- Esrâr.....	5
1.8. Heft-Peyker.....	5
2. Rıdvâniyye'de Yer Alan Konuların Özeti.....	7
3. Metinde Yer Alan Deyimler ve Atasözleri.....	8
Metni Kurarken İzlenen Yol.....	11
Eserin Nüsha Özelliği.....	18
Metin	19
Sonuç	187
Kaynaklar.....	189
Dizin.....	191

ÖN SÖZ

Divan edebiyatının çalışma alanlarından biri şahsiyetler ve eserleri üzerinedir. Bu amaçla 15 – 16. yüzyıllarda yaşamış ve yeterince tanınmamış bir şair olan Ahmed-i Rıdvân'ın “Rıdvâniyye”si üzerinde çalıştım. Rıdvâniyye, H. 914 / M. 1508-9’da tamamlanmış dinî ve aklâkî öğütlerle hikâyelerden oluşan bir mesnevidir. Eserin bilinen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi’ndedir. (Hacı Mahmut Efendi No: 3330) Bizim çalışmamızda eserin beyit sayısı 1723’e ulaşabilmektedir. Ancak Prof. Dr. İsmail ÜNVER doçentlik tezinde beyit sayısını 1743 olarak belirtmiştir. Metnin akışından ve şairin, eserin sonundaki bir beytinde beyit sayısını 2080 olarak belirtmesinden, bu nüshada yaklaşık 16 – 17 yaprağın kopmuş olduğu anlaşılıyor.

Mesneviler, genellikle ana kahramanı iki kişi ve konusu aşk olan eserlerdir. Ancak Rıdvâniyye bu bakımdan diğer mesnevilerle farklılık arz eder. Eserde dinî, tasavvufî ve ahlâkî birçok konuya yer verilmiştir ve bu konular hikâyelerle pekiştirilmiştir. Şair konuları anlatırken başlık vermemiştir. Çalışmamızda her temaya ve temayı destekleyen hikâyelere uygun başlıklar ekledik. Bunu köşeli parantez içerisinde verdik.

Çalışmamızın amacı, eserin çevriyazı metnini ortaya koymak ve dizinini vermektir. Çalışmamızda eserin inceleme kısmında bulunan şairin hayatı ve eserleri ile konuların ve hikâyelerin özeti tamamen Prof. Dr. İsmail ÜNVER’den alınmıştır. Prof. Dr. İsmail ÜNVER özetinde bir hikâyede “Fazıl” okuduğunu, biz kafiyeye uygun olarak “Fudayl” okuduk.

Genel özellikleriyle verilmeye çalışılan eser dört bölümden oluşmaktadır:

Eserin birinci bölümü olan giriş kısmında, Ahmed-i Rıdvân'ın hayatı ve eserleri, eserin şekli, içerik özellikleri, eserde nelerden bahsedildiği hakkında kısaca bilgi ile eserde geçen deyimler ve atasözleri verilmiştir.

Eserin ikinci bölümünde metnin çevriyazısı verildi. Metni ortaya koyarken gerek harf gerekse kelime yazımı itibariyle metne bağlı kalındı.

Eserin üçüncü bölümünde kelimelerin dizini yapıldı. Dizinde kelimelerin geçtiği tüm beyit numaraları gösterildi. Kelime kök, gövde veya birleşiklerine gelen ek ve diğer unsurlar alfabetik olarak sıralandı. Dizinde yer alan kişi adlarının çoğuna açıklama getirildi. Bunun yanında kelimelerin hangi dilden olduğu gösterildi.

Eserin dördüncü bölümünde Süleymaniye Kütüphanesi'nden elde ettiğimiz tek nüshanın, konuya ilgi duyanların istifade edebilmesi amacıyla tıpkıbasımı verildi.

Çalışmamda, böyle bir konuyu zevkle hazırlamama vesile olan Prof. Dr. İsmail ÜNVER'e, danışmanlığımı üstlenen ve katkıları olan Prof. Dr. Abdülkadir GÜRER ve Prof. Dr. Osman HORATA'ya, ve özellikle metni baştan sona kontrol eden Hocam Doç. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a içten teşekkürlerimi sunmayı görev sayıyorum. Ayrıca bana yardımını esirgemeyen Murat Ersin YILIK, Gökhan BALLICA ile Ali Ercan OLGUNER'e ve Arapça kısımların okunmasında bana yardımcı olan Mehmet Akif BULAT'a teşekkür ederim.

Nebi YILMAZ

Ankara 2006

KISALTMALAR

a.	: Arapça
AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
C.	: Cilt
Dr.	: Doktor
Doç.	: Doçent
DTCF	: Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi
f.	: Farsça
H.	: Hicrî
hzl.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazret
M.	: Milâdî
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
nr.	: Numara
öl.	: Ölüm
Prof.	: Profesör
S.	: Sayı
s.	: Sahife
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: Ve benzeri
yk.	: Yaprak

GİRİŞ

1. AHMED-İ RIDVÂN'IN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. AHMED-İ RIDVÂN'IN HAYATI

Klasik edebiyatımız, adını hiç duymadığımız, bazen de bilmem kaçınıcı sınıf bir yazar diyerek bir yana bıraktığımız sayısız isimlerle doludur. Yazarı belli olmayan ya da yazarı hakkında etraflı bilgi edinilmeyen eserler de az değildir. Bu durumdaki yazarlar ve eserler üzerinde çalışmalar yapmak edebiyat tarihimize çeşitli yönlerden ışık tutabilir. Anadolu'da yedi yüz yıllık bir dönemi içine alan klasik edebiyatımızın birçok yazarı ve eseri yeterince tanınmamaktadır. Kaynaklarda adları geçtiği hâlde bugün bilinmeyen yazarlar kimlerdir? Yine bu kaynaklarda adlarını okuduğumuz, ancak kütüphanelerde bulamadığımız eserler hangileridir, bilemiyoruz. Bu yüzden konu üzerine araştırma yapanların elinde bir "Kayıplar listesi" bulunmasının, çalışmaları daha verimli kılacağı son derece açıktır.

Öte yandan, bütün çalışmaları klasik edebiyatın önde gelen kişileri üzerinde yoğunlaştırmak yerine, bu edebiyatın yeterince tanınmayan yönleri üzerindeki çalışmalara öncelik vermek, Türk dili, Türk tarihi ve Türk toplum yaşayışıyla ilgili yeni bilgi ve belgeler ortaya çıkaracaktır.

Ahmed-i Rıdvân, kaynaklardan edinilen ve eserlerinin incelenmesinden ortaya çıkan bilgilere göre XV. yüzyılın ikinci yarısıyla XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış, önemli görevlerde bulunmuş, geride 27.000 beyit tutan altı mesnevi ile büyük bir divan bırakmıştır.

Ahmed-i Rıdvân'ın "Tütünsüz" veya "Bî-duhân" sanıyla anıldığı, son yıllarını Edirne'de geçirdiği, ünlü bir sancakbeyi olduğu ve şairliği ile tanındığı, tezkirelerin verdiği yetersiz bilgilerden anlaşılmaktadır. Tezkireler onun Edirne'de

yerleştğini bildiriyorlarsa da, memleketi hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Ancak devşirme olduğu eserlerinde geçen bazı beyitlerden anlaşılmaktadır.

Ahmed-i Rıdvân muhtemelen Ohri'de ya da o çevrede doğmuş, devşirme olarak alınıp yetiştirilmiş, XV. yüzyılın ikinci yarısıyla XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış, bir ara defterdarlık yapmış, sonra da Anadolu'da ve Rumeli'de değişik yerlerde sancakbeyliği görevinde bulunmuştur. Dimetoko yakınlarındaki Ahmed Fakihlü (Ece) Köyü kendisine II. Bayezit tarafından mülk olarak verilen şair, hayatının son yıllarını Edirne'de geçirmiştir. Elde bulunan altı mesneviden beşini II. Bayezit adına yazan şairin, divanını da bu padişah adına düzenlediği, Yavuz Sultan Selimle ilgili şiirlerinin sayfa kenarına sonradan değişik bir yazıyla yazılmış olmasından anlaşılmaktadır. Bütün yakınmalarına rağmen, Edirne'de medrese, tekke ve türbe yaptıracak maddî güce sahip olduğu görülen şair, 1528 – 1539 yılları arasında Edirne'de ölmüştür.

1.2. RIDVÂNİYYE

Rıdvâniyye H. 914 / M. 1508-9'da tamamlanmış dinî ve ahkâkî öğütlerle hikâyelerden oluşan bir mesnevidir. Eserin bilinen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir. (Hacı Mahmut Efendi No: 3330)

Ahmed-i Rıdvân eserin sonundaki bir beyitte, beyit sayısını 2080 olarak bildirmiştir. Ancak eserdeki kopukluklar nedeniyle eldeki yazmanın beyit sayısı 1723'e ulaşabilmektedir. İki sayı arasındaki fark yazmada yaklaşık 16 – 17 yaprağın kopmuş olduğunu gösteriyor. Rıdvâniyye baştan sona remel bahrinin fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mesnevi içinde değişik nazım şekilleri de kullanılmıştır.

Baştan sona dinî, tasavvufî ve ahkâkî konuların yer aldığı mesnevide : Hz. Ömer'in adaleti, padişahların halka adaletli davranması gerektiği, faizciliğin haram

olması, dünya nimetlerine düşkün olmamayı, dört halife hakkında, on iki imam hakkında, ecele rıza göstermeyi, dünyanın faniliği, cimrilikten sakınmayı, iyiliğin fazileti evliya ve evliyaların kerametleri gibi birçok konu yer almaktadır.

En son devrin edebiyatında, yerini yavaş yavaş roman, hikâye ve diğer mensur eserlere bırakan mesnevi, klâsik edebiyatında değişik konuların işlenmesinde çokça kullanılmış bir nazım şeklidir. Mesnevi nazım şekli İslâmî Türk edebiyatında, en eski devirlerden başlayarak Batı etkisinin kuvvetlendiği XIX. yüzyıla kadar kullanılmıştır. Mesneviler genellikle ana kahramanı iki kişi ve konusu aşk olan eserlerdir. Ancak Rıdvâniyye bu bakımdan diğer mesnevilerle farklılık arz eder. Eserde - daha önce de belirttiğimiz gibi - dinî, tasavvufî ve ahlâkî sınırlar içinde birçok konuya yer verilmiştir. Rıdvân'ın diğer mesnevilerindeki konu bütünlüğü, Rıdvâniyye'de parça parçadır ve anlatılanların her biri birbirinden bağımsızdır.

1.3. Divan :

Divan, önce klasik divan tertibi anlayışına uygun olarak düzenlenmiş, ancak sonradan yazılan şiirlerin gelişigüzel eklenmesiyle bu düzen bozulmuştur. Divanda mesnevi, kaside, gazel, kıt'a, terkeb-i bend, müstezat yer almaktadır.

1.4. İskender-nâme :

İran edebiyatında manzum İskender hikâyesi ilk olarak Firdevsî'nin Şâh-nâme'sinde yer almıştır. İran edebiyatında bu konuyu manzum olarak anlatan birçok şair vardır. Anadolu'daki ilk İskender-nâme ise Ahmedî tarafından yazılmıştır. Ahmedî'nin eseri vezni, düzeni, değişik konulara yer verışı ve ele aldığı konuların işlenişi bakımından İran edebiyatındaki örneklerden oldukça farklı, orijinal bir mesnevidir. Ahmed-i Rıdvân'ın ilk mesnevisi İskender-nâme'dir. Eser 8300 beyitten oluşmaktadır.

1.5. Leylâ vü Mecnun :

Leylâ vü Mecnun, başlı başına bir mesnevi olarak ilk kez Nizâmî tarafından yazılmıştır. Gerek bu konudaki ilk mesnevisi olması, gerekse konunun işlenişinde şairin gösterdiği başarı dolayısıyla Nizâmî'nin eseri İran ve Türk edebiyatlarında son derece etkili olmuştur. Anadolu dışındaki Türk şairlerinden Ali Şir Nevâî de Leylâ vü Mecnun yazmıştır. Nevâî öbür mesnevilerinde olduğu gibi Leylâ vü Mecnun'da da orijinal bir eser ortaya koymayı başarmış, bu konuyu kendisinden sonra işleyen Türk şairleri üzerinde etkili olmuştur. Anadolu'da Ahmed-i Rıdvân'dan önce Gülşen-i Uşşak adıyla Şâhidî'nin ve Hamdullah Hamdi'nin Leylâ vü Mecnun yazdıkları kesin olarak bilinmektedir. Ahmed-i Rıdvân'ın Leylâ vü Mecnun mesnevisinin tek yazması bilinmekte, bu yazmanın da baştan, sondan ve ortaldan eksik olduğu görülmektedir. Yazmaya dağılmadan önce verildiğini sandığımız yaprak numaralarına bakarak, tamamının 200 yaprak kadar olduğunu tahmin ediyoruz. Baştan ve sondan kopan yapraklarda eserin telif tarihi, sebab-i telif bölümü ve sunulduğu kişi hakkında bilgiler bulunması beklenirdi. Ne yazık ki bu bilgileri bulamıyoruz.

1.6. Husrev ü Şîrîn :

Sâsânî hükümdarlarından Husrev'in padişahlığı ve Şîrînle olan ilişkisi Şâh-nâme'de anlatılmış olmakla birlikte, bu konuyu bir aşk hikâyesi olarak işleyen yine Nizâmî'dir. O, Şâh-nâme'deki tarihî olayların herkesçe bilindiği noktasından hareketle, Husrev'in aşkını odak noktası olarak almış, kahramanın öbür yönleri üzerinde fazla durmamıştır. Nizâmî'nin Husrev ü Şîrîn'i İran edebiyatında olduğu kadar Türk edebiyatında da etkili olmuştur. Ahmed-i Rıdvân Husrev ü Şîrîn'i 1502'de tamamlamıştır.

Rıdvân Husrev ü Şîrîn'i yazarken hem Nizâmî'nin hem de Şeyhî'nin eserinden yararlanmışır. Kimi olayları verirken Nizâmî'ye kimilerinde ise Şeyhî'ye

uymuştur. Ancak şair, Şeyhî'deki planı bir iki nokta dışında aynen uygulamıştır. Hatta mesnevi içindeki gazellerden çoğu ve terci-i bent Şeyhî'ye naziredir.

1.7. Mahzenü'l- Esrâr :

Nizâmî'nin ilk mesnevisi olan Mahzenü'l- Esrâr dinî, ahlâkî ve tasavvufî konularda yazılmış yirmi “makale” ve her makaleden sonra gelen bir hikâyeden oluşmaktadır. Mahzenü'l- Esrâr gerek İran edebiyatında, gerekse Türk edebiyatında çok tanınmış ve etkili olmuş bir mesnevidir. Nizâmî'nin eseri Anadolu dışındaki Türk edebiyatını da etkilemiş, Çağatay şairlerinden Mîr Haydar ve Ali Şîr Nevâî de bu türde mesnevi yazmışlardır. Ancak bu şairlerin eserleri Rıdvân'dan önce Anadolu'da etkili olmamıştır.

Ahmed-i Rıdvân, bütün mesnevilerine tarih düşürdüğünü söylemektedir. Ancak mesnevinin yazıldığı tarih kesin olarak belli değildir. Mesnevi'nin II. Bayezit adına yazıldığı baş tarafındaki üç ayrı başlık altında belirtilmiştir. Mahzenü'l- Esrâr'ın eldeki yazmasında 2023 beyit bulunmaktadır. Bu sayı Nizâmî'nin eserinde yazma ve baskılarda 2200 – 2400 arasında değişmektedir. İki eser arasındaki beyit sayısının yakın oluşu, Nizâmî'ye ne ölçüde bağlı kalındığını gösterir.

1.8. Heft-Peyker :

Heft-Peyker'e konu olan Sâsânî hükümdarı Behrâm-ı Gûr'un hayatı ilk ve basit şekliyle Şâh-nâme'de anlatılmıştır. Ancak bu konuyu başlı başına bir mesnevi olarak işleyen Nizâmî'dir. Behrâm-nâme veya Heft-Günbed adıyla da anılan bu eserinde Nizâmî, Behrâm'ın destanî yönünden daha çok avla, eğlenceyle, önce cariyesi, sonra yedi iklim hükümdarının yedi kızıyla geçirdiği günleri anlatmıştır.

Ahmed-i Rıdvân'ın yazdığına inandığımız Heft-Peyker'in durumu da, daha önce sözünü ettiğimiz Mahzenü'l- Esrâr'dan farksızdır. Ancak bu mesnevinin Hayâtî

mahlası taşıyan iki yazması elimizde bulunuyor. İkinci yazma, birincide görülen ve bizi tereddüde düşüren noktaları aydınlatmaktan uzaktır. İstinsah tarihi birinciye göre daha yeni olan bu yazmanın, birinciden kopya edildiği, aynı yanlışların tekrarlanmasından anlaşılmaktadır. Eser, yazıldığı dönem ve sunulduğu kişi bakımından olduğu kadar, dil ve anlatım bakımından da Rıdvân'ın öbür mesnevileriyle bütünleşmektedir.¹

¹ Ahmed-i Rıdvân'ın hayatı ve eserleri ile ilgili bilgiler Prof. Dr. İsmail ÜNVER'in doçentlik tezinden alınmıştır.

2. RIDVÂNİYYE'DE YER ALAN KONULARIN ÖZETİ

Şairin diğer mesnevilerinde, baştan sona tek konu işlendiğinden, mesnevilerin özeti verilebilmektedir. Rıdvâniyye'de ise, anlatılanlar birbirinden bağımsızdır. Bu nedenle eserin kesintisiz bir özetini vermek mümkün değildir. Aşağıda Rıdvâniyye'de anlatılanlar hakkında kısaca bilgi vermeye çalışacağız.

Rıdvâniyye “Tevhîd” le başlar (yk. 1b -2a arasında kopmuş yapraklar var), bunu “Münâcât” ın izlediği yk. 2a' nın başındaki üç beyitten anlaşılmaktadır. Bundan sonra gelen üç başlıkta şair, gerçek aşktan ve gönlündeki Tanrı aşkından söz etmektedir. (eserdeki ikinci ve daha büyük kopukluk yk. 4b'den 5a'ya geçişte görülmektedir.)

Dördüncü ve beşinci bölümlerde âşık ve maşuğun vasfı anlatılmıştır. Altıncı bölümden sekizinci bölüme kadar haram, tövbe ve nefis konuları anlatılırken şair, Habib-i Acamî, Fudayl ve Beşr-i Hâfî'den söz eder. Dokuzuncu bölümden on ikinci bölüme kadar padişahların adil olmaları, halkın padişaha karşı görevleri ve vezirlerin padişaha karşı sadakati konuları anlatılırken şair, zalim padişak Dahhak-i Tâzî'den ve Gazneli Mahmut ile onun veziri Ayaz'dan söz eder. On üçüncü bölümden on altıncı bölüme kadar kibir, gurur, edep, dünya nimetine düşkün olmamak ve günah konuları anlatılır. On yedinci bölümden yirminci bölüme kadar cimrilik, ölümün kaçınılmazlığı ve Azrayil konularından söz edilir. Yirmi birinci bölümden yirmi altıncı bölüme kadar dünyanın faniliği, iyiliğin fazileti, Hz. Muhammet ve dört halife konuları anlatılırken şair, bu konuları destekleyici hikâyelere yer verir. yirmi yedinci bölümden yirmi dokuzuncu bölüme kadar bilginin yüceliği evliya ve evliyaların kerametleri konuları; otuzuncu bölümden otuz üçüncü bölüme kadar dört imam konuları; otuz dördüncü bölümden otuz yedinci bölüme kadar nefis ve nefsin çeşitleri konuları; otuz sekizinci bölümden kırk üçüncü bölüme kadar gönlün parlaklığı, Gazâlî ve kardeşi ile aşk ve Tanrı'dan af dileme konuları; son olarak kırk dördüncü bölümde hatime ve II. Bayezit'e övgü konuları yer alır. ²

² Ayrıntılı bilgi için Prof. Dr. İsmail ÜNVER'in doçentlik tezine bakabilirsiniz.

METİNDE YER ALAN DEYİMLER :

Alaylar bağlamak(632) ³	: savaş durumuna geçmek
Aşına agu katılmak(1530)	:
Ayağı yere dokunmamak(600)	: çok sevinmek, sevinçten hoplayıp zıplamak
Azı çoğa geçmek(173)	:
Azını çoğ eylemek(173)	:
Bâda vermek(546)	: yok etmek
Balını belâsız yemek(1653)	:
Baş eğmek(1407)	: güçlünün buyruğuna uymayı kabul etmek
Baş üstüne(1029)	: Buyurduğunuzu yaparım, emredersiniz, peki efendim
Bil basmak(115)	: eşkiyalık etmek, yol kesmek
Boynuna vebâl olmak(690)	:
Boynunu urmak = boynunu vurmak	: başını keserek öldürmek
Canına kasdeylemek(1130)	: öldürmeye niyet etmek
Canına korku düşmek(1162)	:
Can vermek(965)	: ölmek
Çiğerler yakmak(717, 807)	: Birilerini büyük bir acı içine atmak
Çengine düşürmek(220)	: pençesine düşürmek
Demir derdin sürmek(1403)	:
Dili varmamak(984)	: Kötü bir şey söylemeyi doğru bulmamak, istememek
Dillere destan olmak(56)	: Aşırı niteliği her yerde anlatılır olmak.
Diz çökmek(1163)	: Dizlerini yere koyarak oturmak.
Dünyadan el çekmek(1151)	: Hiçbir şeye ilgi duymaz, kimseyle görüşmez, toplumla ilgilenmez olmak.
Düzen düzmek(1434)	: iş tanzim etmek, ev bark yapmak, kurmak
Ekmek hakkı(1130)	:
Gerden tutmak(112) = boyun tutmak	: Boyun eğmek, rıza göstermek

³ Deyimden hemen sonra gelen ve parantez içinde verilen sayı beyit numaralarını göstermektedir.

Göge külah düğdürmek(374)	: çok sevinmek
Gönül yapmak(294)	: Bir kimsenin gücenikliğini ya da istemediği bir durumu uygun davranışlarla olumlu yola çevirmek.
Gözü dolmak(781)	: Üzülme ya da duygulanmadan gözleri yaşla dolmak.
Gözünü açmak(1683,1685)	: Dikkatli olmak
Gûş tutmak(328) = kulak tutmak	: İyi anlamak üzere dinlemek
Hora geçmek(578)	: Makbule geçmek, kendisine verilen kişinin çok işine yaramak
İçi yanmak(781)	: Çok büyük bir acı ve üzüntü duymak.
Kan dökmek(115, 647)	: Yaralamak ya da öldürmek
Kana girmek(112)	: Birini öldürmek ya da öldürtmek
Kaydını görmek(653)	: Hizmeti yerine getirmek
Kuru laf urmak(200)	: boş, gereksiz söz söylemek
Pula değmek(1407)	: paraya rağbet etmek
Riş yolmak(225)	:
Taş taş üstüne komak(923)	: varlığına varlık katmak
Varını yoğa satmak(1410)	:
Yol kesmek(109)	: İssız yollarda soygunculuk yapmak, yolcuları zor kullanarak durdurup soymak.
Yol urmak(468) = yol vurmak	: İssız yollarda soygunculuk yapmak, yolcuları zor kullanarak durdurup soymak.
Yoldan çıkmak(1668)	: Doğru bilinen gidişten ayrılmak, azgınlığa sapmak
Yüz sürmek(355, 358, 366, 435)	: Büyük sevgi, saygı gösterilen birinin katına çıkarken eşiğine, ayağına doğru, yüzünü yere sürercesine eğilmek.
Yüz urmak(1391)	: rağbet etmek
Yüzüne urmak(248, 1690) = yüzüne vurmak	: Kabahatini yüzüne karşı söyleyip kendisini ayıplamak

Yüzü suyuna(244)

: Birinin saygınlığının yarattığı havadan yararlanarak bu havanın yardımıyla ona saygı göstermiş olmak için.

ATASÖZLERİ:

Dünyanın belâsı balına değmez(614) :

Her ne eksen anı biçersin(299) = Ne ekersen onu biçersin : Bugün birisine iyilik yapan, yarın ondan iyilik; kötülük yapan da kötülük görür.

METNİ KURARKEN İZLENEN YOL

İnceleme konusu metin mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Bu nedenle metnin numaralandırılması beyit esasına dayandırılmıştır. Metni kurarken izlenen yol aşağıda maddeler hâlinde verilmiştir. Her maddeye uygun en az birer örnek eklenmiştir.

- a) Metnin çevirisinde yazmadaki harfler tam karşılıklarıyla (ب = b, پ = p, ج = c, چ = ç gibi) gösterilmiştir. Ancak metinde "ب = b" ile yazılan zarf fiil eki yerine yaygın olarak kullanılan "-p" harfi tercih edilmiştir.

یوغ پنهانک ایو زسویلیکل | بانکینک اوج اولانی طویلیکل

Nânuḡ ile ac olanı toylaḡıl

Yog ise nânuḡ eyü söz söyleḡil⁴

کوندرپ یولداشیرینی یوللره | ولوله قویاردی شهر وایللره

Gönderüp yoldaşlarını yollara

Velvele koyardı şehr ü illere⁵

- b) Aslı "ıyân" olan kelime, metinde bir sonraki dizayle kafiye oluşturması amacıyla çevriyazıda "ayân" olarak yazılmıştır.

قواردر میدن ربابکل عیان | حکمتینی ایدین پکریان

⁴ Rıdvâniyye, yk. 3a/4 (32. beyit)

⁵ Rıdvâniyye, yk. 6b/7 (110. beyit)

Hârdur meyden ribâ bilgil ‘ayân
Hikmetini ideyin saña beyân⁶

- c) Bir tam hece gereken yerlerde medli okunuşlardaki ikiz seslerin biri düşürülerek yazıldı. Ancak medli okunuşlardan sonra izafet kesresi veya ünlü ile başlayan bir kelime bulunuyorsa kelimeye ulanacak bir şekilde ikiz sesiyle yani aslıyla çevrildi.

بندیه لازم و کلدر انبساط
و یردی حق دیدی بو ارزا بیسات

Dir idi Ha**k** didi bu arza bisât
Bendeye lâzım degüldür inbisât⁷

ربنه تقدیس و تمجید ایلدی
آب و مستن طوردی تجرید ایلدی

Âb-destin turdı tecdîd eyledi
Rab**b**'ına takdîs ü temcîd eyledi⁸

سب لنا یا ربنا سبب الرشاد
و متماده چوقدر ررق عباد

Zimmetümde çok durur Ha**k**-ı ‘ibâd
Heb *lenâ yâ Rabbenâ sübüllü’r-reşâd*⁹

- d) Yazmada okunmayan kelimeler, dizeler ve beyitlerin yerine, bunların eski yazı şekli yazmadan kopyalayarak yapıştırılıp eklendi.

⁶ Rıdvâniyye, yk. 5a/1 (71. beyit)

⁷ Rıdvâniyye, yk. 11a/11 (211. beyit)

⁸ Rıdvâniyye, yk. 10a/5 (183. beyit)

⁹ Rıdvâniyye, yk. 12a/2 (223. beyit)

Bilür idi hissesinüñ issini

Yür idi dâyim harâmî ¹⁰

- e) Müstensihin Arapça ve Farsça kelimelerdeki göstermediği aslî uzun ünlüler çeviride gösterildi.

Pîşesi dâyim salât idi sıyâm

‘Âdeti tesbîh idi zıkr-i müdâm¹¹

- f) Dize sonlarında bulunan şeddeli kelimeler bir sonraki dizeye kafiye oluşturması amacıyla şeddesiz biçimde gösterildi.

Didi kılmuşdur baña bu hüsn-i zan

Gönlümi anuñla kıldı müfteten¹²

Ger olursa hasletüñ mezmûm u bed¹³

Bulasun merdân içinde tarh u red

‘Âdet iden dâyimâ hüsn-i edeb¹⁴

Olasun tâ kim sezâ-yı lutf-ı Ra**b**

- g) İki kelimenin vezin gereği ünlü kaynaşması sonucu birleşmesi yoluyla meydana gelen "ne ola > n'ola, ki ola > k'ola" gibi kelimelerde ünlü kaynaşmasına işaret edecek kesme işareti kullanılmıştır.

¹⁰ Rıdvâniyye, yk. 7a/7 (120. beyit)

¹¹ Rıdvâniyye, yk. 7a/8 (121. beyit)

¹² Rıdvâniyye, yk. 8a/9 (144. beyit)

¹³ Rıdvâniyye, yk. 3b/5 (43. beyit)

¹⁴ Rıdvâniyye, yk. 11b/5 (216. beyit)

Ey Kadîr ü Kâdir ü Kudret-nümây
V'ey hîred bahşende vü müşkil-güşây¹⁵

Saldılar zindâna üçin de bile
'Âkıbet n'olasını Allâh bile¹⁶

'Âşık oldur k'ola meftûn-ı cemâl
Olmaya âşüfte-i ruhsâr u hâl¹⁷

- h) Yazılmayan “vâv”lar (vâv-1 ma'dule - vâv- 1 resmiyye) çeviride gösterilmedi, ancak yazılmayan “vâv”lara işaret etmek amacıyla yazılmayan “vâv”lardan hemen sonra gelen “elif” çeviride italik ve uzun “a” harfi (â) ile gösterildi.

برکشی کلدی قیوم ناکرمان
فواج بوسودا دیکن اول زمان

Hâce bu sevdâdayiken ol zamân
Bir kişi geldi kapuya nâ-gehân¹⁸

اول از القده او یانم فوبد
چون صفایله طوبون نام ابد

Çün safâyile toyundum âbdan
Ol aralıkda uyandum hâbdan¹⁹

- i) Müstensihce eksik yazıldığı düşün­düğümüz beyitlere, metne uygun ekler ve kelimeler eklendi. Eklenen ek ve kelimeler köşeli parantez içinde gösterildi.

¹⁵ Rıdvâniyye, yk. 1b/1 (1. beyit)

¹⁶ Rıdvâniyye, yk. 14b/3 (278. beyit)

¹⁷ Rıdvâniyye, yk. 4a/3 (52. beyit)

¹⁸ Rıdvâniyye, yk. 34a/11 (706. beyit)

¹⁹ Rıdvâniyye, yk. 48b/11 (1017. beyit)

مردہ نی اولدر مک اولما یروا

اولدر بدر بونلری سهو خطا

Öldürüpdür bunları sehv [ü] hatâ
Mürdeyi öldürmek olmaya revâ²⁰

- j) Kelime sonunda sürekli ünsüz (b,c,d,g) ile biten kelimelerin yazımına müdahala edilmedi. Bu kelimeler metinde olduğu gibi verildi.

اهل علمک انده چوغ اقول اول

نفس انسانینک آنجه خا اول

Nefs-i insânînüñ anca hâli var
Ehl-i ‘ilmüñ anda çoğ akvâli var²¹

ایلدوم روشن ضمیرم همچو یوج

توبه لر قلدوم بو ایسته چون نصوح

Tevbeler kıldum bu işe çün nasûh
Eyledüm rûşen zamîrüm hemçü yo^h²²

- k) İçin, ile, gibi edatlarının yazımı beyitten beyte farklılık arz etmektedir. Bu nedenle bu kelimeler ayrı yazıldığı durumlarda ayrı; araya bir “y” harfi alarak kelimeye birleştirildiği durumlarda, vezin de göz önünde bulundurularak, kelimeye bitişik yazılmıştır.

کوهر اولور توبه بیله خا کلر

توبه بیله پاک اولر نا پاکلر

²⁰ Rıdvâniyye, yk. 21b/11 (438. beyit)

²¹ Rıdvâniyye, yk. 69a/5 (1455. beyit)

²² Rıdvâniyye, yk.8b/11 (157. beyit)

Tevbeyile pâk olur nâ-pâkler
Gevher olur tevbeyile hâkler²³

- 1) Ahmed-i Rıdvân'ın, mesneviyi yazarken bölümler için başlık koymadığını söylemiştik. Rıdvâniyye kırk dört bölümden oluşmaktadır. Şair her bölümde öğütler verir ve arkasından bu öğütleri destekleyen konuya uygun hikâyeler anlatır. Her bölüm için konuya uygun birer başlık verilmiştir.

Bölümlerde işlenen konu başlıkları şunlardır:

- I. Bölüm: Tevhid
- II. Bölüm: Gerçek Aşk
- III. Bölüm: Tanrı Aşkı
- IV. Bölüm: Aşık Kime Denir
- V. Bölüm: Maşukun Vasfı
- VI. Bölüm: Fudayl'ın Harâmî İken Zahit olması
- VII. Bölüm: Beşr-i Hâfi
- VIII. Bölüm: Nefsin İnsana Yaptıkları
- IX. Bölüm: Zalim Padişah Dahhak-ı Tâzî
- X. Bölüm: Padişah Behram ve Köylü Kızı
- XI. Bölüm: Mahmud ve Ayaz
- XII. Bölüm: Vezirin Padişaha Gösterdiği Sadakat
- XIII. Bölüm: Kibir ve Gurur Sonrasında Gelen Felâket
- XIV. Bölüm: Edebi Terk Etmenin Cezası
- XV. Bölüm: İnsan Günahlarını Gözyaşıyla Yıkamalı
- XVI. Bölüm: Üç Arkadaş ve Bir Hazine
- XVII. Bölüm: Mağrur padişah ile Mü'min Kul ve Azrayil
- XVIII. Bölüm: Azrayil Aman Dinlemez
- XIX. Bölüm: Dünya Malı Dünyada Kalır
- XX. Bölüm: Ölüm Kaçınılmaz Bir Sondur

²³ Rıdvâniyye, yk. 27a/7 (552. beyit)

- XXI. Bölüm: Hz. Ebubekir ve Sadakati
XXII. Bölüm: Hz. Ömer ve Adaleti
XXIII. Bölüm: Dünyanın Faniliği
XXIV. Bölüm: İyiliğin Fazileti
XXV. Bölüm: Hz. Muhammet'in Soyuna ve Ashabına Saygı
XXVI. Bölüm: Hz. Ali
XXVII. Bölüm: Evliya ve Evliya Kerametleri
XXVIII. Bölüm: Evliya Sırrı
XXIX. Bölüm: Bilginin Yüceliği
XXX. Bölüm: Ebu Hanife
XXXI. Bölüm: İmam Şafî
XXXII. Bölüm: İmam Malik
XXXIII. Bölüm: İmam Ahmed-i Hanbel
XXXIV. Bölüm: Nefs
XXXV. Bölüm: Nefs-i Emmâre
XXXVI. Bölüm: Nefs-i Levvâme
XXXVII. Bölüm: Nefs-i Mutmainne
XXXVIII. Bölüm: İki Nakkaş
XXXIX. Bölüm: Gazzali ve Kardeşi
XL. Bölüm: Aşkın Yüceliği
XLI. Bölüm: Gerçek Aşkla Varlıkta Yok Olma
XLII. Bölüm: İnsanın Büyüklüğü ve Aşkla Yücelmesi
XLIII. Bölüm: Tanrı'dan Günahlar İçin Af Dileme
XLIV. Bölüm: Hatime ve II. Bayezit'e Övgü

ESERİN NÜSHA ÖZELLİĞİ

Rıdvâniyye tek nüshadan oluşmaktadır. Tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan eser, Hacı Mahmûd Ef. No: 3330'da kayıtlıdır. Nüshanın ölçüleri 24x16, 16x10 cm'dir. 81 yapraktan oluşan nüsha, 11 satır ve talik yazı ile yazılmıştır. Nüshanın başı tezhipli ve ilk sayfaları yıldız çerçvelidir. Nüshada başlıklar yazılmamış ve nüshanın tarihi ile müstensihî belli değildir.

Şair, eserin sonundaki :

Bu kitâb ebyâtı bununla tamâm
Oldı elfeynu şemânîn ve's-selâm²⁴

beytindeki Arapça ibareyle beyit sayısını 2080 olarak bildirmiştir, ancak çalışmamızda beyit sayısı 1723'e ulaşabilmektedir. Bu da eserin yaklaşık 16 – 17 yaprağın kopmuş olduğunu gösterir.

Şair, eserini bitirirken, bu mesnevinin tamamlandığı tarihi :

Didi târîhe bu mısra' hûbdur
Bu kitâbum kamudan mahbûbdur²⁵

beytiyle vermiştir. İkinci dizenin hesabıyla çıkan tarih, H.914/M. 1508 – 9 yılını karşılamaktadır.²⁶

²⁴ Rıdvâniyye yk. 81b/9 (1723. beyit)

²⁵ Rıdvâniyye yk. 81b/8 (1722. beyit)

²⁶ Yukarıdaki bilgilerin çoğu Hocamız Prof. Dr. İsmail ÜNVER'in doçentlik çalışmasından alınmıştır.

METİN

HAZÂ KÎTÂB-I RIDVÂNÎYYE
MÎN-TE'LÎF-İ SUVER-İ ESLEMU'LLÂH

I

[TEVHÎD]

(1b)

- 1 Ey Kadîr ü Kâdir ü Kudret-nümây
V'ey hired bahşende vü müşkil-güşây
- 2 Hâlik-i mülk-i zemîn ü hem-zemân
Hâfız-ı yâr-ı mekîn ü hem-mekân
- 3 Kâfir ü mü'min yolunda yüğrişür
Vahdehû lâ-nidde li'l-Hak diyişür
- 4 Aña irmez 'akl u vehm ile kıyâs
Yok durur zâtından özge hak-şinâs
- 5 Âdemüñ cismın yaratdı hâkden
Cânını halk itdi nûr-ı pâkden
- 6 Emr anuñdur fâ'il-i muhtârdur
Hâlik oldur Kâdir ü Kakhâr'dur
- 7 Bulmadı kimse anuñ künhine râh
İdemez dîde cemâline nigâh
- 8 Cân u dil hayrân cemâlinde anuñ
'Akl-ı kül nâ-dân kemâlinde anuñ

3a diyişür : -aynı metin- çağrışur

3b *Vahdehû lâ-nidde li'l-Hak* : Allâh tektir, gerçekte benzeri yoktur.

Sayfa 1b'de yaprağın kenar kısmında beyit olduğunu varsaydığımız kısım tam olarak okunamamıştır.

(2a)

- 9 Nârdan güller biter neyden nebât
Hâk-i yâbisden çıkar âb-ı hayât
- 10 Yâ İlâhî derdine sensün tabîb
Ahmed-i Rıdvân'a gufrân it nasîb
- 11 Kuluñı mahlûka muhtâc eyleme
Lutfuñ ile toylup ac eyleme
- II**
[GERÇEK AŞK]
- 12 Bûlbûl-i hoş-gû çü kavlin söyledi
Ol terâne cânuma kâr eyledi
- 13 Ol sadâyı tuydı mürgân-ı çemen
Uyhudan uyandı cümle encümen
- 14 Hâtır-ı gamgînümi şâd eyledi
Dil-harâbın yabdı âbâd eyledi
- 15 'Âkılı dîvâne kıldı ol sadâ
Eyledi dânyayı dânişden cüdâ
- 16 Şem'ine yandı gelüp pervâneler
Âşnâ oldı kamu bî-gâneler
- 17 Ahmed-i Rıdvân gel imdi kıl sücûd
Kim müyesser kıldı maksûduñ Vedûd
- 18 'Âşık iseñ göñlüñi cânâna vir
Terk-i ser kıl cânuñı şükrâna vir

III

[TANRI AŞKI]

(2b)

- 19 Göremezsün bu göz ile rûy-ı yâr
Cân göziyle olursun bahtiyâr
- 20 Cân gözi nûrıyla handân olasun
Cennetüñ bâbında Rıdvân olasun
- 21 Şol gönül kim hâne-i tevhîd ola
‘Âlem içre tâlib-i tecrîd ola
- 22 Tâli’i sâhib-dilüñ pîrûz ola
Gicesi kadr ü günü neyrûz ola
- 23 Ger çekersen çesm-i câna tûtüyâ
Hâk-i râh-ı yârla ol rûşenâ
- 24 İltimâs it dâyimâ Hak’dan edeb
Hem ‘inâyet cezbesin eyle taleb
- 25 Bî-edebler lutf-ı Hak’dan dûrdur
Gözleri bînâ degüldür kûrdur
- 26 Kimsene olmaz edepsüz hem-demi
Âteş-i hışmıyla yakar ‘âlemi
- 27 Kibre uyma sîret-i şeytânidür
Kıl tevâzu’ k’ol sıfat insânidür
- 28 Cismüñi hâr-ı hasedden arı kıl
Bî-kes ü bî-yâr olana yâri kıl

(3a)

- 29 ‘Ömrüñi cu’cu’ hisâb it her nefes
Cân kuşından hâlî olmadan kafes
- 30 ‘Ömr-i fânî bir nefesdür bil yakîn
‘Ömrüñi zâyi’ geçürme key sakın
- 31 Hâr bakma ‘âciz ü miskînlere
Kıl terahhum hâtırî gamgînlere
- 32 Nânuñ ile ac olanı toylagıl
Yog ise nânuñ eyü söz söylegil
- 33 Kimseyi kahruñla âzâr eyleme
Ney bigi bagrın delüp zâr eyleme
- 34 Gül ruhınuñ bülbül-i bî-bâki ol
Ehl-i diller ayagınuñ hâki ol
- 35 Bakmagıl vîrâna gence it nazar
Ejdehâsından velîkin kıl hazer
- 36 Ger severseñ verdi kaçma hârdan
Tâlib-i gencîne kaçmaz mârdan
- 37 Ahmed-i Rıdvân öküşdür bu kelâm
Sözüñi bu yirde hatm it ve’s-selâm
- 38 Virmesün sâmi’lere sözünj sudâ’
Dimesünler sohbetünjden el-vidâ’

IV

[ÂŞIK KİME DENİR]

(3b)

- 39 'Işk içinde nâliş it ol kâm-rân
Tâ ki cismüñ bula 'ömr-i câvidân
- 40 Sıdkı dâyim kendüzüñe pîşe kıl
Pür-hatardur bu sebîl endîşe kıl
- 41 Her nefes yâd eyleyüp Hallâk'ıñı
Dâyimâ pâkîze kıl ahlâkuñı
- 42 Haslet-i hoşdur çü fasl-ı nev-bahâr
Bâg-ı cânı zeyn ider cün lâlezâr
- 43 Ger olursa hasletüñ mezmûm u bed
Bulasun merdân içinde tarh u red
- 44 Ger hisâlüñ kılasun 'ıška karîn
Olasun dünyâ belâsından emîn
- 45 Âhîret mülkinde de şâd olasun
Bâg-ı dilde serv-i âzâd olasun
- 46 Tâlib-i 'ışk ol cihânda bî-cedel
Tâ ki cânuñ müşkilâtı ola hal
- 47 Ger kılursañ genc-i 'ışkî ihtiyâr
Olasun derdüñde şâh-ı bahtiyâr
- 48 Şol gönülde k'olmaya 'ışk-ı cemîl
Olısardur 'âlem içre ol zelîl

- (4a)
- 49 Minnet-i Hak ‘ışk ile řádum bugün
Mihnet-i gerdûndan âzâdum bugün
- 50 ‘Işk ile buldum cihânda ben reşâd
Bende yokdur andan özge bir murâd
- 51 şol gönül kim zinde-i ‘ışk olmaya
Mürde kala zindegânî bulmaya
- 52 ‘Âşık oldur k’ola meftûn-ı cemâl
Olmaya âşüfte-i ruhsâr u hâl
- 53 Hem gerekdür merd-i ‘âşık pâk-bâz
Söylene dilde çü Mahmûd u Ayâz
- 54 İstedüm kim ‘ışkı pinhân eyleyem
Bu beden mülkini vîrân eyleyem
- 55 ‘Âleme ‘ıřkuñ beni fâş eyledi
Gönlüm âteş gözlerüm yaş eyledi
- 56 Ahmed-i Rıdvân baña nâm ü nişân
Olmışam halkuñ dilinde dâstân
- 57 Söylenür dillerde şimdi sözlerüm
‘Iřkuñ ile açılıpdur gözlerüm
- V
- [MAşUKUN VASFI]
- 58 Ger götürseñ çü nikâb
Zerd ola hüzn ile rûy-ı âftâb

- (4b)
- 59 Leblerün ‘aksi düşerse ger meye
Nûş idenler nîş-i zahmet görmeye
- 60 Âb-ı la’lün çeşmesi ‘aynü’l-hayât
Görmeye nûş eyleyen hergiz memât
- 61 Serv-i Tûbâ’dan nihâlün müstakîm
Gözleründen nergis-i şehlâ sakîm
- 62 Ruhların virür tarâvet güllere
Bû bağışlar perçemün sünbüllere
- 63 Dürredür nûr-ı ruhuñdan mihr ü mâh
Sâyesidür zülfünün leyl-i siyâh
- 64 Hüsnünün divânesidür mâhtâb
Şem’ünün pervânesidür âftâb
- 65 ‘Anber-i terdür saçun yâ müşg-i nâb
Leblerün la’l ü dişün dürr-i hoş-âb
- 66 Cân u dil buldı cemâlünden cilâ
Hâk-i râhuñ çeşmüme virdi ziyâ
- 67 ‘İşkuñ ile hurrem ü şâd olmışam
Sanki Hürşid’e Ferahşâd olmışam
- 68 Leblerün Şîrîn’inün Ferhâd’ıyam
Hem ezelden ‘işkuñun hem-zâdıyam
- 69 Sâdıkam kavlimde cânâ ‘âşıkam
Sen ruhu ‘Azrâ’ya dilden Vâmık’am

- 70 ‘Andelîbem ruhlaruñ gülzârına
Dil-i sipend atdum ‘izâruñ nârına
[TÖVBEKÂR HABİB-İ ACEMÎ]
- (5a)
- 71 Hârdur meyden ribâ bilgil ‘ayân
Hikmetini ideyin saña beyân
- 72 Bu mürüvvet ‘ırkını dâyim keser
Ol sehâdan gösterür her dem eşer
- 73 Hem-nişîn olma ribâ-hâr erzele
Sifledür andan mürüvvet ne gele
- 74 Sifle olan redd idüp mihmânını
Nân yirine uşadur dendânını
- 75 Sifleden cûd u semâhat gelmeye
Esfel ü dîn-perver âdem olmaya
- 76 Gerçi kim ümmü’l-habâyışdür şarâb
‘Âkîle vâcibdür andan ictinâb
- 77 Bu ribâ andan dahı menkûrdur
Rahmet-i Hak’dan ribâ-hâr dûrdur
- 78 Var idi bir kişi dirlerdi Habîb
Behremend idi ribâdan key ‘acîb
- 79 Pîşesi anuñ ribâyidi müdâm
Gice gündüz ‘âdeti ekl-i harâm

- 80 Ger kosa medyûnı kapusunda pâ
Gitmez idi kapudan bî-müzd-i pâ
- 81 Gider iken hırs ile hâr u zelîl
İrdi bir medyûn derine ol bahîl
- (5b)
- 82 Görđi baglu borçlısınun kapusın
Gayrı yire eylemiş ol tapusın
- 83 Didi hatunına kandadur kişi
Buldı mı deynini nice oldu işi
- 84 Didi yokdur hânesinde kût u zâd
Cümle etfâli zelîl ü nâ-murâd
- 85 Hânemüzde yiniyor asl bil yakîn
Bişmedük bir pâre gerden var hemîn
- 86 Didi hâli söylemesün nâ-sezâ
'Âdetümdür gitmezem bî-müzd-i pâ
- 87 Baña elbette anı virmeñ gerek
Virmez iseñ söz uzar artar emek
- 88 Virdi hatun aña nâ-çâr ol eti
Kendü etfâliyle çekdi şiddeti
- 89 Aldı gerden pâresin oldu revân
Hânesine togru 'azm itdi devân

- 90 'Avretine vardı verdi ol denî
Didi bişürmek gerek bu gerdeni
- 91 Didi 'avret bişmege heyzüm gerek
Nân gerek hâvuc gerek çokdur emek
- 92 Didi her ne dir iseñ getüreyin
Ne olursa eksigün bitüreyin
- (6a)
- 93 Tevbesini Kirdgâr itdi kabûl
Oldı Mevlâ-yı kadîmüñ hâsı kul
- 94 Tevbeden soñra giderken ol Habîb
Gine ol sıbyâna tuş oldı 'acîb
- 95 Didiler geldi Habîb-i tevbekâr
Cürmini bağısladı Perverdgâr
- 96 Savulalum ol bize ulaşmasun
Tozumuza nâ-gehân bulaşmasun
- 97 Gidelüm bâşed vebâle girevüz
Añsuzın bir dürlü hâle irevüz
- 98 İşidüp bu sözleri ol tevbekâr
Hayretinden giryeyile kıldı zâr
- 99 Didi ey lutfı 'adedsüz Kirdgâr
Rahmeti çok Kâdir ü Perverdgâr
- 100 Bu nice lutf u 'atâ cûd u kerem
Kim beni kıldıñ cihân içre 'alem

- 101 Bir gice cûduñla kuluñ toyladuñ
Kullaruñ göñlüñde makbûl eyledüñ
- 102 Olmadı kapuñda zâhir kullugum
Söylenür dillerde şimdi eylügüm
- 103 Tevbe kıl sen de ki hâsı olasun
Nice bir Mevlâ ki ‘âsî olasun
- (6b)
- 104 Tevbe kılmakdan Habîb-i tevbekâr
Oldı pîrân içre merd-i nâm-dâr
- 105 Oldı merdân-ı tarîkat a’lemi
Söylenür şimdi Habîb-i A’cemî
- VI**
[FUDAYL’IN HARAMÎYKEN ZAHİD OLMASI]
- 106 Tevbeye gel sen dahı ey ‘âsî kul
Tevbeyile niçeler buldı kabûl
- 107 Hak kabûl itdi harâmî tevbesin
Hâdim-i mey-hâne ‘âmî tevbesin
- 108 Bir harâmî var idi adı Fudayl
‘Âleme didürmiş idi vây veyl
- 109 Kesmiş idi tag u sahrâlarda yol
Kim harâmîler re’îsi idi ol
- 110 Gönderüp yoldaşlarını yollara
Velvele koyardı şehr ü illere

- 111 Kârbân alurlar idi her zamân
Ellerinden reh-rev eylerdi figân
- 112 Varmaz idi kârbâna kendüsi
Girmez idi hayf u kana kendüsi
- 113 Hayme kurmuşdı ıszuluk tagda
Kimsene yog idi solda sagda
- (7a)
- 114 Otururdı haymesinde kendü ferd
İtmez idi kârbân ile neberd
- 115 Kan dökerlerdi kamu yoldaşları
Bil basarlardı kamu kardaşları
- 116 Kârbân alurlar idi olgaş
Getürürlerdi öjine çok kumâş
- 117 Bahş iderdi ol kumâşı anlara
Virür idi hissesin yârenlere
- 118 Kendü de bir hisse alurdi hemîn
Bilmek isterdi velî kimüñdigin
- 119 Var idi kalbinde istihlâl anuñ
Yog idi fikrinde hîc ihmâl anuñ
- 120 Bilür idi hissesinüñ issini
Yir idi dâyim harâmî
- 121 Pîşesi dâyim salât idi sıyâm
'Âdeti tesbîh idi zikr-i müdâm

- 122 Kılur idi dâyimâ tenhâ namâz
Kulle-i kûh üzre eylerdi niyâz
- 123 Hâzır olmazdı cemâ'at katına
Varmaz idi ins ü millet katına
- 124 Günler içinde meger kim ol yola
Nâ-gehân geldi bir ulu kâfile
- (7b)
- 125 İşidüp savt-ı Fudayl'ı korhuya
Cânla düşmişler idi ürküye
- 126 Bunı fikr itdi re'îs-i kârbân
Kim kıla nakdini bir yirde nihân
- 127 Çıkuban yoldan tutınca bir kenâr
Gördi kim bir hayme oldu âşkâr
- 128 Varuban ol haymeye kıldı nazar
Gördi tenhâ anda oturmuş bir er
- 129 Sûret-i sîmâsı beşzer zâhide
Zâhiri olmuş mümâsil 'âbide
- 130 Didi bu şahsuñ güzel sîmâsı var
Lâ-cerem bu sûretüñ ma'nâsı var
- 131 Koyayın bunda emânet nakdümi
İdeyin bunuñla muhkem 'akdümi

- 132 Didi bu yirde harâmî çoğ imiş
Bu vilâyetde emânet yog imiş
- 133 Görinür sende emânet çün ‘ayan
Gösterür şeklûğ sa’âdetden nişân
- 134 Gönlümün çirkini bu dem yuyayın
Nakdümi sende emânet koyayın
- 135 Didi kılma kimseye sırruñ ‘ayân
Gûşe-i çâderde kıl nakdüñ nihân
- (8a)
- 136 Eyledi tâcir çü nakdini nihân
Sür’at ile kıldı ‘azm-i kârbân
- 137 Vardı gördi kim urulmuş kârbân
Gâret ü yagmaya gitmiş hân mân
- 138 Râh-zenler kârbân halkın revân
Sürdiler ol çâdere togru hemân
- 139 Didi tâcir ben baña neylemişem
Nakdümi öñürdü ısmarlamışam
- 140 Kârbân halkı çün irdi çâdere
Gözi tuş oldu Fudayl’un tâcire
- 141 Didi yetür derdüñe dermânunı
Al vedî’at kodıguñ hemyânunı
- 142 Didi reh-zenler biz anı görmedük
Bunca kâlâ içre nakde irmedük

- 143 Sen neçün virdün bu nakdi issine
Bu ziyândan kendüzüğe assı ne
- 144 Didi kılmışdur baña bu hüsn-i zan
Gönlümi anuñla kıldı müfteten
- 145 Ben dahı nîgû gümânam hem baña
Umaram yüz döndürem Hak'dan yaña
- 146 Hak müyesser eyleyüp tevfiķını
Tevbeyile göstere tahkîkini
- (8b)
- 147 Çün kim anuñ zannını itdüm kabûl
Hâtırını kılmadum lâ-büd melûl
- 148 Gitdi bunlar kalmadı dün ü bugün
Bu hisâb üstine geçdi niçe gün
- 149 Bir gice var idi ola nısf-ı leyl
Yol kenârında oturmışdı Fudayl
- 150 Gördi yol üzre gelür bir kârbân
Gûşına bir savt irişdi nâ-gehân
- 151 Kârbân içre okurdı bir 'abîd
Âyet-i pür-va'z u tehdîd ü va'îd
- 152 Cânına Kurân anuñ kâr eyledi
Pîşesinden anı bîzâr eyledi

- 153 Başladı cânını saldı tevbeğe
Sıdk ile togrıldı geldi tevbeğe
- 154 Kârbân halkı Fudayl'ı bildiler
Kamusı efgân u zârî kıldılar
- 155 Bunlaruñ râzını işidüp Fudayl
Kârbân halkına rahm itdi Fudayl
- 156 Didi şimden girü zârî eylemeñ
Sehv ile bî-hûde sözler söylemeñ
- 157 Tevbeler kıldum bu işe çün nasûh
Eyledüm rûşen zamîrüm hemçü yoh
- (9a)
- 158 Sıdk ile dilden inâbet kılmışam
Tevbeyi bu cânâ 'âdet kılmışam
- 159 İşidüp bu sözi halk-ı kârbân
Oldılar cân u dil ile şâdmân
- 160 Tevbesini Kirdgâr itdi kabûl
Oldı Mevlâ'nuñ mukarrib hâsı kul
- 161 İdemez bir kimse aña i'tirâz
Adına dinür Fudayl u hem 'İyâz
- VII**
[BEŞR-İ HÂFÎ]
- 162 Var idi bir kişi gâyet mey-perest
Adı Beşr idi velîkin rind ü mest

- 163 Gice gündüz şürb-ı hamr idi işi
'Âlem içinde mey olmuşdı işi
- 164 Nâ-gehân bir gün giderdi Beşr-i mest
Şöyle kim uymazdı aña pâ u dest
- 165 Gördi nâ-geh seyr iderken merd-i Hak
Kim yatur yol üzre bir pâre varak
- 166 Yazlu anda nâm-ı rahmânü'r-rahîm
Görüp anı okudı Beşr-i kerîm
- 167 Gördi çün kim anda Allâh adı var
Hazret-i Ma'bûd-pâkûñ yâdı var
- (9b)
- 168 Aldı kâğıd pâresin ol dem hemân
Yüridi bir mescide togru revân
- 169 Misk-i nâb ile mu'attar eyledi
İçini 'ûd ile 'anber eyledi
- 170 Nâminı Ma'bûd-pâkûñ yokladı
Mescidüñ dîvârı içre sakladı
- 171 Bakmadı sehv ile sag u solına
Vardı gitdi gine ser-hoş yolına
- 172 Hak katında buldı ol hidmet kabûl
Oldı Mevlâ'sı katında yüzlü kul
- 173 Çoga geçdi azı anuñ bî-riyâ
Azını cog eyledi anuñ Hudâ

- 174 Beşr-i Hafî'nün buyıdı kayısı
Var idi Ma'rûf nâm bir tayısı
- 175 Sâlih idi muttakî hem nîk-nâm
Adına Ma'rûf-ı Kerhî dirdi 'âmm
- 176 Bî-huzûr idi be-gâyet Beşr'den
İncinürdi bî-nihâyet Beşr'den
- 177 Cânına bâr idi Beşr'ün zahmeti
Beşr'ün ucından çekerdi şiddeti
- 178 Ol gice hâbında görür ol hümâm
Aña Beşr'i gösterür Rabbü'l-enâm
- (10a)
- 179 Didiler Beşr'e kılun bizden selâm
İdüñ aña hidmeti oldı tamâm
- 180 Tayyib itdi âdemün ol yâdını
İdeyin tayyib anuñ ben adını
- 181 Uyanup Ma'rûf girdi dir 'aceb
Kanda Beşr-i 'âsî kanda bu tarab
- 182 Didi bu düş vârid-i şeytândur
Yohsa bu 'izzet anuñ ne şândur
- 183 Âb-destin turdı tecdîd eyledi
Rabb'ına takdîs ü temcîd eyledi

- 184 Niçe rek'at nâfile kıldı namâz
'Arza kıldı ol namâz içre niyâz
- 185 Gine vardı uyhuya merd-i güzîn
Gördi ol hâbuñ mişâlini hemîn
- 186 Gine şeytânî diyü redd eyledi
Tâ'atı Rabb'ına bî-hadd eyledi
- 187 Hâba vardı gine Ma'rûf-ı zamân
Gine mişlin gördi ol hâbuñ hemân
- 188 Didi bu hâbum degüldür serserî
Hak-te'âlâ 'ayb u noksândan berî
- 189 Yok durur fi'linde i'râz u 'ilel
Virmeye gufrânına 'isyân halel
- (10b)
- 190 Beşr'e togru yürüdi ol merd-i pâk
İtmedi halk-ı cihândan şerm ü bâk
- 191 Vardı Beşr'e olmadı hüşyâr tuş
Didiler ser-hoş yatur bî-'akl u hûş
- 192 Didi her neyse varayın yanına
Tutayın gerden Hak'ıñ fermânına
- 193 Diyeyin emrini Sübhân'ıñ 'ayân
İdeyin fermânını Hakk'ıñ beyân
- 194 Vardı Beşr'üñ katına Ma'rûf Hâl
Uyarup Beşr'i didi her neyse hâl

- 195 Beşr-i 'âsî işidüp zâr agladı
Cürmini yâd itdi bisyâr agladı
- 196 Didi ben hod kılmışam 'ömrüm telef
Kanda Beşr-i 'âsî kanda bu şeref
- 197 Var ise bu Muhsin'üñ ihsânıdır
Rahmeti çok Rabb'ümünğ gufrânıdır
- 198 Didi hâli söyleme çok derd ü sâf
Bil hakîkat sanma sen anı güzâf
- 199 Kıl tefekkür bî-galat efkâr-ı hûb
Sâdır olmuşdur özünğden kâr-i hûb
- 200 Bî-bahâne olmaya bu iş güzâf
Urmaya merdân-ı ma'nâ kuru lâf
- (11a)
- 201 Didi hergiz sezmezem bende salâh
Kim anuñla bulayıdum ben felâh
- 202 Lîkin ol gün seyr iderken râhda
Ser-hoş-ı şeydâ giderken râhda
- 203 Görmişem yol üzre yatur bir varak
Yazılı içinde nâm-ı pâk-Hak
- 204 Aluban anı mu'attar eyledüm
Gûşe-i mescidde iltüp sakladum

- 205 Didi hâlî var ise budur sebab
Kim saña andan yitişdi lutf-ı Rab
- 206 Şâdlıktan agladı Beşr-i fakîr
Kim kalîl-i hayrını gördi keşîr
- 207 Hâl'inüñ tutdı elin ol dem hemân
Sıdk ile kıldı inâbet ol zamân
- 208 Çıkdı dârından bu şevk ile 'ayân
Pâ-bürehne Mekke'ye oldı revân
- 209 Bâd-ı serd irince 'ömri bâğına
Kefş ü mûze giymedi ayagına
- 210 Anuñ içün didiler Hâfî aña
İşidenler anı kalurdı taña
- 211 Dir idi Hak didi bu arza bisât
Bendeye lâzım degüldür inbisât
- (11b)
- 212 Şeh bisâtında yürinmez keşş ile
Kimsene anda görünmez keşş ile
- 213 Kim yürürse idiser terk-i edeb
Bî-edebdür eyleyen keşşi taleb
- 214 İçi pâk ü taşı sâffı oldı ol
Bu edebden Beşr-i Hâfî oldı ol
- 215 Tevbeye gel sen dahı ihlâs ile
Tâ kim ilte ol seni togru yola

216 ‘Âdet iden dâyimâ hüsn-i edeb
Olasun tâ kim sezâ-yı lutf-ı Rab

VIII

[NEFSİN İNSANA YAPTIKLARI]

217 Nefs-i kâfir-kîş elinden dâd dâd
Kılmadı ‘ömrümde bir dem cânı şâd

218 Eyledi meşgûl-ı lehv ü bâziye
Süridi taga meni geh yazıya

219 Gâh kıldı mübtelâ-yı câm-ı mey
Mûnis-i tanbûr u berbat çeng ü ney

220 Geh düşürdi dil-rübâlar çengine
Boyadı bu cânımı her rengine

221 Eyledi cümle ‘ibâdetden berî
Cismümi mecmû’-ı tâ’atdan berî

(12a)

222 Ne salât u savm u ne hacc u cihâd
İşimüz fisk u fücûr ile fesâd

223 Zimmetümde çok durur Hakk-ı ‘ibâd
Heb *lenâ yâ Rabbenâ sübülü’r-reşâd*

224 Kârumuz taksîrdür leyl ü nehâr
Varumuz kılduk bu yolda târumâr

223b *lenâ yâ Rabbenâ sübülü’r-reşâd*: Her zaman bize doğru yollara eriştir.

- 225 İtmedüm hergiz günehden gayrı iş
Bu hacâletden yolarsam n'ola rîş
- 226 Yok durur 'âsîlere ey pâd-şâh
Rahmetünğden gayrı melce' ü penâh
- 227 Rahmetünğden yañılup nevmîd olan
Kâfir olur şübhesüz dime yalan
- 228 Yâ İlâhî tevbe vü tevfik vir
Göñlüme tasdîk ile tahkîk vir
- 229 Bañâ kuvvet vir ki tâ'at eyleyem
Sağâ envâ'-ı 'ibâdât eyleyem
- 230 Niçe bir 'azm-i harâbât eyleyem
Kıl hidâyet kim münâcât eyleyem
- 231 Şemme-i derdünğden eyle hem nasîb
Olmayam tâ kim cihânda bî-nasîb
- 232 Âteş-i 'ıñkuñla yandur cânımı
Rahmetünğ âbıyla kandur cânımı
- (12b)
- 233 Virüp Eyyûb-i nebînünğ derdini
Rûzî kıl hem şükriyile sabrını
- 234 Lutfunğ irse mermeri gevher kılur
Rahmetünğ iksîri hâki zer kılur
- 235 Lutf ile ben hâke de eyle nazar
Hâlis ü sâfi olam gide keder

- 236 Yâ İlâhî yaşımı eyle revân
Müşkil-i ‘ışkî bağa hem kıl beyân
- 237 Tevbe vü tevfikî hem-râh it bağa
Dâyimâ Hak yolını râh it bağa
- 238 Kâyilâ *tübtü ila ’llâhi Rahîm*
Zenbüme estagfîru ’llâhe’l-’azîm
- 239 Yâ Rab istigfârımı eyle kabûl
Bendeñi şâd eyle hannâsı melûl
- 240 Kılmaga kapuñda tevbe yok yüzüm
Hem kabûluñ sem’ine lâyük sözüüm
- 241 Tevbe kıldum niçe biñ gine sıdum
Lafzını yâd eyleyüp tevbe didüm
- 242 Çok durur cürmüm günâhum bî-’aded
Hâlüme rahm it bağışla kıl meded
- 243 Ol Habîb-i Hak şefî’ü’l-müznibîn
K’oldı şânı rahmeten li’l-’âlemîn
- (13a)
- 244 Cürmümi ‘afv eyle yüzi suyına
Tâ ki ten-i şevb güneñden soyına
- 245 Hürmetine kamu peygamberlerüñ
‘İzzetine cümle-i mürsellerüñ

238a *tübtü ila ’llâhi Rahîm* : Merhametli Allâh’a tövbe ettim.

238b *estagfîru ’llâhe’l-’azîm* : (günahım için) Büyük Allâh’a istiğfar ederim.

- 246 Kamunuñ âli vü ashâbı için
Cümlenüñ etbâ' u ahbâbı için
- 247 İtme fazluñdan beni mahrûm sen
Tâli'üm sa'd eyle kılma şûm sen
- 248 'Aybumı setr eyle urma yüzüme
Çek 'inâyet tûtiyâsın gözüme
- 249 Cânuma irgür hidâyet cezbessin
Hem nasîb eyle şefâ'at şemmesin
- 250 Soñ demümde eyle îmânı refik
Baña irşâd eyle hem eslem tarîk
- 251 Göñlümi 'ıškuñla pür kıl tolu nûr
Nefs ile şeytân şerinden eyle dûr
- 252 Yâ İlâhî feth-i bâb eyle baña
Yüzümi döndür cenâbuñdan yaña
- 253 Saklu esrârüñ beyân it cânuma
Şübheye yol virme bu bürhânuma
- 254 Her nefes dûr it belâdan göñlümi
Kıl mücerred mâ-sivâdan göñlümi
- (13b)
- 255 Kıl hakîkî bu mecâzî 'ışkumı
Cânımı pâk idüp artur şevkumı

256 Sun mahabbet cür'asın her dem cedîd
Bâkî'si çün diyeyin *he'l-min mezîd*

257 Ahmed-i Rıdvân niyâzât Hâlik'a
Hâcetüñ 'arz eyle dâyim Râzık'a

258 Ölmedi dünyâda hergiz kimse ac
Eyleme mahlûka 'arz-ı ihtiyâc

IX

[ZALİM PADİŞAH DAHHAK-I TÂZÎ]

259 Ey gönül cûş eyle bir dem 'ışk ile
Merd iseñ meydâna gir gel şevk ile

260 Bülbüle dem-sâz idüp âvâzuñı
Nüh felekden kıl yüce pervâzuñı

261 Ahmed-i Rıdvân hurûş u cûşa gel
'Aklunı başdan yitürme hûşa gel

262 Çün nasâyih-kândur tab'uş senün
Toludur dürr ü cevâhir mahzenün

263 Kıl nasîhat dürlerin her dem nişâr
Ola kim meyl ide gûş-ı şehr-yâr

264 Ey şeh-i 'âdil bugün dâd eylegil
'Adl ile bu mülki âbâd eylegil

(14a)

265 Dâd ile ma'mûr olupdur bu cihân
Zulm ile vîrân olur kevn ü mekân

256b *he'l-min mezîd* : Daha var mı?

- 266 Var idi Dahhâk-i Tâzî adlu şâh
Yiryüzin zulmiyle kılmışdı siyâh
- 267 ‘Âkıbet zulmi ucından iki mâr
Oldı iki omuzunda âşkâr
- 268 Ol yılanlar şâhı kılmışdı zebûn
İdemezdi bir nefes sabr u sükûn
- 269 Çekdiler gerçi etibbâlar ta’ab
Kıldılar bu derde dârûlar taleb
- 270 Tecribeyle ‘âkıbet ehl-i mizâc
Magz-ı âdem buldılar aña ‘ilâc
- 271 Magz-ı âdemle giderdi zahmeti
Bulur idi Şâh-ı Tâzî râhatı
- 272 Bulmag için râhatı şâh-ı ‘alîl
Bî-nihâyet âdemî oldı katîl
- 273 Halka düşdi bu sebebden ıztırâb
Bu cihân yaklaştı kim ola harâb
- 274 Zâlim-i saht idi yog idi gamı
Katl iderdi günde iki âdemi
- 275 Nevbet ile memleketden hâs u ‘âm
Yevmî iki âdem alurdu müdâm
- (14b)
- 276 Var idi ol demde bir zen nâ-murâd
Dinür idi ol zene Henbûye ad

- 277 Aldılar Henbûye'nün üç hem-serin
Oglını kardaşı ile hem erin
- 278 Saldılar zindâna üçin de bile
'Âkıbet n'olasını Allâh bile
- 279 Ol zene şeh çünki bî-dâd eyledi
Varuban kapuda feryâd eyledi
- 280 Çünki feryâdın işitdi pâd-şâh
Göñline kâr eyledi efgân u âh
- 281 Didi virün birisini ol zene
Gelmesün bir dahı kasr ü revzene
- 282 Didiler şeh birini virdi saña
Eylegil sen de murâduñ bir yaña
- 283 Kankısı maksûduñ ise al anı
Bir dahı söyletmezüz şâha seni
- 284 Aldılar zindâna iltidiler anı
Didiler kılduk muhayyer biz seni
- 285 Her kimi göñlüñ dilerse anı al
Bizde yokdur bir dahı söze mecâl
- 286 Girüben Henbûye zindâna revân
Zevcine tuş oldu gözi ol zamân

(15a)

- 287 Zevcine meyl itmiş iken cân ile
Oğluna kıldı nazar im'ân ile
- 288 Meyl iderken oğluna yoldaşına
Nâ-gehân itdi nazar kardaşına
- 289 Gördi kardaşını kodı bunları
Göñlini kıldı bulardan ol berî
- 290 Didi zevce bulunur mişl-i bedel
Hem oğl da eksük olmaz bi-cedel
- 291 Kardeşüñ lîkin bulunmaz beñdeşi
Olmaya kardaş yirine bir kişi
- 292 Yapışup Henbûye destine hemân
Aluban kardaşını oldı revân
- 293 Gerçi biñ yıl 'âleme hüküm itdi şâh
Zulm ucından âhiri oldı tebâh
- 294 Halk-ı 'âlem andan i'râz itdiler
Her biri bir yaña kaçup gitdiler
- 295 Buldılar âhir Ferîdûn'ı devâ
Kıldılar iklîme anı pâd-şâ
- 296 Yürüyüp cümle halâyık gitdiler
Varuban Dahhâk'ı ol dem tutdılar

- 297 Her biri yimişdi çün kim yâresin
Kullığınca kıldılar her pâresin
- (15b)
- 298 Sen dahı hayf eyleme yohsuluğa
Hem mazâlim tuhmın ekme ilüğe
- 299 Gel mehâyifden hazer kıl bil yakîn
Her ne ekseş anı biçersün hemîn
- 300 Zulmi çün Nemrûd'a oldı pîşe pîl
Garka virdi zulmi çün Fir'avn'ı Nîl
- 301 Gör Yezîd-i zâlimi ol nâ-be-kâr
Tâ kıyâmet zulm ucından şermsâr
- 302 Zulm-i kûr Haccâc'a âhir neyledi
Saltanatdan anı bîzâr eyledi
- 303 'Âleme zulm itdüği içün Timur
Kadrini kıldı felek çün leng mûr
- 304 Zulm ucından niçe kasr oldı harâb
Âşiyân idindiler bûm u gurâb
- X**
- [PADİŞAH BEHRAM VE KÖYLÜ KIZI]**
- 305 Şâh-ı 'âdil çünki zıllu'llâhdur
Dest-gîri ol şehüñ Allâh'dur
- 306 Enbiyâ-yı Hakk'a anlardur bedel
Şer'ini icrâ iderler bî-cedel

- 307 Anlaruñ ‘adlinden olur bu nizâm
Anlaruñ ‘adliyle âsûde enâm
- (16a)
- 308 Şâh-ı ‘âdil şübhesüz olur velî
Menzili Mevlâ’sı katında ‘alî
- 309 Ger re’âyâyâ olursa gönli hoş
Olısar yohsullarınun hâli hoş
- 310 Arta rızkı bunlaruñ hem mâlları
Çog ola hem kızları ogulları
- 311 Ger re’âyâyâ kılursa bed-du’â
Oñmaya bunlar olalar bî-nevâ
- 312 Ola rızk u mâlları pür-naks u kem
Bula togurdukları dahi ‘adem
- 313 Var idi mâzîde bir şâh-ı cihân
Adı Behrâm idi ‘âdil nev-cevân
- 314 ‘Adl ü dâd idi müdâmî pîşesi
Halkı idi dâyimâ endîşesi
- 315 Nâ-gehân bir gün kılup ‘azm-i şikâr
Leşkeriyle sayda çıkdı âşkâr
- 316 İttifâk ol gün yagar bârân-ı saht
‘Âlemi zulmât iden Tûfân-ı saht
- 317 Şöyle olur kara gördi zemîn
Göremez bir kimse bir kimse yüzün

- 318 Yiryüzin zulmât idüp dūd-i siyâh
Leşkerinden ayrılır Behrâm-ı şâh
(16b)
- 319 Zulmet içinde giderken nâ-gehân
İrişür bir kûye sultân-ı cihân
- 320 Çün yitişdi dîhe Behrâm-ı zamân
Oldı bir dihkân evinde mîhmân
- 321 Bilmedi şâh idigin dihkân anı
Sandı bir kolayına mihmân anı
- 322 Olduğınca kıldı şâha hidmeti
Göñline şâhuñ bu iş geldi katı
- 323 Nâ-gehân geldi sabâh ile Şebân
Didi bugün kılmışuz südi ziyân
- 324 Olmadı bayagı bigi südümüz
Virmişüz bugün ziyâna südümüz
- 325 Var idi bir kızı dihkânuñ çü mâh
Dil-berân-ı ‘âleme olmuşdı şâh
- 326 Bî-nazîr-i ‘âlem ü sâhib-cemâl
Hem firâset ehli idi pür-kemâl
- 327 Didi şeh göñline gelmişdür gubâr
Şâh olupdur halk elinden dil-figâr

- 328 Anuñ için geldi noksân sagına
Gûşuñuz tutuñ kelâmuñ sagına
- 329 Şâh işidüp bu sözi kaldı taña
Bir dahı kıldı nazar kızdán yaña
- (17a)
- 330 Görđi hüsn ile cemâlin duhterüñ
'Aklını idrâkini mâh ahterüñ
- 331 Ol nazarda şâhı meftûn eyledi
Leylâ bigi anı Mecnûn eyledi
- 332 Gitmedi zulmât 'âlem oldu bîm
Ol gün anda pâd-şâh oldu mukîm
- 333 Çünkü şâm irişdi dihkân-ı fakîr
Şehr-yâra kıldı hizmetler keşîr
- 334 Hâzır itdi nakl ile şem' ü şarâb
Hem müheyyâ kıldı envâ'-ı kebâb
- 335 Şeh huzûrına getürdi kamusın
Komadı eksük yetürdi kamusın
- 336 Nûş idince şâh ile birkac kadeh
Toldı şâhuñ kalbi ol meyden ferah
- 337 Başladı gitdi hicâbı gönlinüñ
Düşdi yüzinden nikâbı gönlinüñ
- 338 Didi şeh dihkâna al gel duhterüñ
Görelüm dîdârını mâh ahterüñ

- 339 Hüsni tâbından tecellî bulalum
Sohbetinden hem tesellî bulalum
- 340 Turdı dihkân vardı duhter yanına
Didi zayfuñ tut boyun fermânına
- (17b)
- 341 Tur gidelüm kıldı dîdâruñ taleb
Hâtır-ı gamgînine gelsün tarab
- 342 Turdı dihkân ile duhter bî-nikâb
Vardılar Behrâm'a ref' idüp hicâb
- 343 Şâh ile duhter oturdı bir zamân
Niçe sözler geçdi peydâ vü nihân
- 344 Şâha sundı bir niçe sâgar şarâb
Göñlini şâhuñ akıtdı hem çü âb
- 345 Şâh iver varmaga taht ü şehrine
Kim sara dihkân kızını bagrına
- 346 Göñli şâhuñ sevdi gayet duhteri
Buña niyyet kıldı k'ide hem-seri
- 347 Çün sabâh oldu gine geldi Şebân
Didi şîri gûsfendüñ bî-kerân
- 348 Bayağı bigi iki geldi südi
Taglara sahrâlara toldı südi

- 349 İşidüp duhter Şebân'ıuğ sözini
Atasından yağâ tutdı yüzini
- 350 Didi Őâhuđ gğli hoş olmuş durur
Kalbine nr-ı safâ tolmuş durur
- 351 Anuç içün rızkımuğ oldu ziyâd
Hâtır-ı pür-gam yiridr olsa Şâd
- (18a)
- 352 Şeh bu sözi işidüp buldı neşâat
Gğline virdi bu sözler inbisât
- 353 Yavı kıldılar  leşker Őehlerin
Görmediler burcı üzre mehlerin
- 354 Her biri tagıldılar hem n nücûm
Kıldılar Behrâm'ı bulmaga hcm
- 355 Geldiler dihkân evinde gördiler
Kamusı ayagina yüz sürdiler
- 356 Cümlesi bu Őkre kurbân itdiler
Hâlik'e hamd-ı firâvân itdiler
- 357 Çünki dihkân bildi zayfı hân imiş
Kendüye mihmân olan sultân imiş
- 358 Pâyine yüz sürdi oldu 'zr-hâh
Didi Şâhâ bir fakîrem pr-günâh
- 359 Şehler erkânınca 'âdet itmedüm
Şehlere lâyıık ziyâfet itmedüm

- 360 Didi sultân gönlüni tutma melûl
Hidmetüñ yüz cân ile oldı kabûl
- 361 Çünkü leşkerler dirildi pâd-şâh
Turdı ol dem kıldı ‘azm-i tahtgâh
- 362 Çünkü geldi tahtgâha pâd-şâh
Kıldı fermân kim bezendi bârgâh
- (18b)
- 363 Hüsrevâne bezm ü erkân eyledi
Şehler âyînincedivân eyledi
- 364 Didi cümle ser-güzeştin beglere
Ferd ü tenhâ seyr ü geştin beglere
- 365 Duhteri dihkânı tafsîl eyledi
Göñlinüñ derdini bir bir söyledi
- 366 Çünkü begler şâhı böyle gördiler
Cümlesi ayagina yüz sürdiler
- 367 Didiler şâhâ neden bunca melâl
Göñlüne hergiz getürme infi’âl
- 368 Emr iderseñ varalum getürelüm
Şeh huzûrına bu dem yetürelüm
- 369 Didi sultân böyle getürmeñ anı
Hakkı çokdur bende yitürmeñ anı
- 370 Ulu erkân ile âyîn eyleñüz
Şehlerüñ resmince kâbîn eyleñüz

- 371 Didiler şâhâ açılsun tolular
Salalum dihkâna niçe ulular
- 372 Saldılar dihkâna ol dem çok kişi
Ululardan bir niçe erkek dişi
- 373 Vardılar dihkâna hâli didiler
Söylenen cümle makâlî didiler
- (19a)
- 374 Çünkü dihkâna yitişdi emr-i şâh
Handesinden göge dügdürdi külâh
- 375 Didi bu duhter kenîzidür şehün
İşiginde kefce-lîzidür şehün
- 376 Kanı sultân kanda dihkân-ı fakîr
Kandadur zerre kanı mihr-i münîr
- 377 Emri şâhuñ cân ile baş üstine
Her ne dirse göz ile kaş üstine
- 378 Çün bu sözi ulular gûş itdiler
Turuban dihkân katından gitdiler
- 379 Şeh huzûrına o demde yitdiler
Mâ-cerâyı şâha i'lâm itdiler
- 380 Şeh buyurdı itdiler bir ulu toy
Ser-be-ser cümle toyundu il ü boy

- 381 Acdılar genc ü cevâhir kapusın
Yıkdılar baglu kapular yapusın
- 382 Aldılar la'l ü cevâhir bî-şümâr
Sîm ü zer kemhâ katîfe bâr bâr
- 383 Ester üstür yükledüp niçe katâr
Duhtere gönderdi ol dem şehr-yâr
- 384 Kûyını dihkâna temlik eyledi
Andan ayru niçe kûy bağışladı
- (19b)
- 385 Şeh buyurdı yazdılar menşûrını
Virdiler dihkâna şeh mestûrını
- 386 Vardı leşker duhteri getürdiler
Kasrına şâhuñ o dem yetürdiler
- 387 Şâh ile dihkân kızı buluşdılar
Cân u cânân bir yire kavuşdılar
- 388 Pâd-şehlerden velâyet tañ degül
Şâh olandan bu kerâmet tañ degül
- 389 Şehler içinde husûsâ şâhumuz
Kutb-ı 'âlemdür hüveydâ şâhumuz
- 390 Enbiyâlar sırrı Sultân Bâyezîd
Evliyâlar fahrı Sultân Bâyezîd
- 391 'Ârifin sultânı idi Bâyezîd
Hazretüñ bürhânı idi Bâyezîd

- 392 Şimdi devrânında Sultân Bâyezîd
Bu cihânun kutbıdur olsun mezîd
- 393 Buldı bu ‘âlem du’âsından nizâm
Devlete irişdiler cümle enâm
- 394 Kamusı bay oldu yohsul kalmadı
Cümlesi âzâdedür kul kalmadı
- 395 Himmet-i şâh ile olmuşdur ziyâd
‘Âlemi rızkı bulupdur izdiyâd
- (20a)
- 396 Tahtgâhın ‘adli ile kıldı pür
Sahn-ı Kostantin mişâl-i kândur
- 397 Mişlini çeşm-i cihân görmiş degül
Nüh felek bünyâdını urmuş degül
- 398 Şâh ile ma’mûr olupdur mülk-i Rûm
Zînet ü şevket bulupdur mülk-i Rûm
- 399 Halk idelden mülk-i Rûm’ı Kirdgâr
Kişver-i âbâd-ı şâh-ı kâmkâr
- 400 Görmemişdi devr-i şeh bigi nizâm
Görmeyiser dahı tâ rûz-ı kıyâm
- 401 Ahmed-i Rıdvân budur derde devâ
Devlet-i şâh-ı cihâna kıl du’â

402 Dünyeye turduuina tursun devleti
Şah-ı Rûm'uu dâyim olsun ni'meti

403 Dostu fevka'l- de ide kâmkâr
Düşmeni tahte's-Őer da h r u z r
XI

[MAHMUD VE AYAZ]

404 Őehler n mihr-i m nevverd r yüzi
Őehler n dürr   cev hird r sözi

405 Şehler emrine gerekdür imtişâl
Tutmayan b -d nler olur p y-m l

(20b)

406 Őehler n sözi kel muŐ Ő hıdur
Tutmayanlar  - lem n g mr hıdur

407 Şah-ı Gazne Hazret-i Mahmûd-ı Ő h
Otururdu cümle m r n   sipâh

408 Bir güher  arz itdi bunlara  ay n
Didi bunuŐ kıymetin eyleş beyân

409 Her birisi bildigin  arz eyledi
Kudreti yitdükce kıymet söyledi

410 Kimisi didi buŐa yokdur bah 
Cevhere kıymet demek olmaz rev 

411 Kıymeti  -âlem har cıdur bunuŐ
Hem muhall  Ő h t cıdur bunuŐ

- 412 Didi sultân sıyuñ uşbu gevheri
Kıymetini eyledüm dilden berî
- 413 Didiler şâhâ degül bu iş revâ
Buncılayın gevheri sımak hatâ
- 414 Bir güher kim aña mânend olmaya
Kıymetin kimse cihânda bilmeye
- 415 Aña kıymak şehlere lâyıık degül
Ser-hoş itmez bu işi ayık degül
- 416 Bu söz içinde çıka geldi Ayâz
Kıldılar bundan Ayâz'a keşf-i râz
- (21a)
- 417 Didi lâzımdur sımak bu gevheri
Cevherî olsa bilürdi cevheri
- 418 Siz sımıssız cevheri sarmak gerek
Sözi şâhuñ yirine varmak gerek
- 419 Sıdı ol dem gevheri Ayâz-ı Hâss
İşini kıldı ta'accüb 'amm ü hâss
- 420 Didi siz bir taşu gevher sanduñuz
Hâk-i zerdi görüben zer sanduñuz
- 421 Şeh kelâmıdur güher didükleri
Bî-güherdür sîm ü zer didükleri
- 422 Siz şehüñ gevher kelâmın sıduñuz
Gevherüñ neydüğini bilmedüñüz

- 423 Gûş idüp begler Ayâz'ıñ sözlerin
Sürdiler topraga ol dem yüzlerin
- 424 Didiler hakdur Ayâz'ıñ didügi
Tutanıñ dâyim şekerdür yidügi
- 425 Râst-gûy idi Ayâz-i hurde-bîn
Didiler begler hezârân âferîn
- 426 Lafzını gördi Ayâz'ıñ ma'nevî
Âferînler didi şâh-ı Gaznevî
- 427 Hem-nişîni şehlerüñ 'âkıl gerek
Hurde-bîn ü 'âlim ü kâmil gerek
- (21b)
- 428 Hem gerekdür 'iffet ü hüsn ü cemâl
Hem firâset hem diyânet hem kemâl
- 429 Hem gerek tab' u selîm-i hûy-ı hûb
Hasretü'l-'uşşâk ü mahbûbü'l-kulûb
- 430 Tâ ki şehler eyleye anı kabûl
Hâseki ola şehüñ katında kul
- 431 Beglerinüñ çün kusûrın bildi şâh
Yüzini döndürdi ol dem pâd-şâh
- 432 Çagırup cellâda sultân ol zamân
Didi ur boynını bunlaruñ hemân

433 Kim bular kadrüm benüm bilmediler
Gevherüñ aslını fehm itmediler

434 ‘Âkıl-i mahrem gerek sultânlara
Hem-dem olmaz şâh olan nâ-dânlara

435 Emrini şâhuñ işitdi çün Ayâz
Pâyine yüz sürdi ol dem pür-niyâz

436 Taht ayagında varup kıldı sücûd
Didi suçlarını ‘afv it eyle cûd

437 Ey mürüvvet kânı sultân-ı kerem
Pür-hacâletdür bu kullar pür-nedem

438 Öldürüpdür bunları sehv [ü] hatâ
Mürdeyi öldürmek olmaya revâ

(22a)

439 Şeh Ayâz’uñ hâtırın gördi melûl
Sözünüñi nâ-çâr anuñ itdi kabûl

440 Cümlesinüñ göñlini şâd eyledi
Suçlarından geçdi âzâd eyledi

XII

[VEZİRİN PADİŞAHA GÖSTERDİĞİ SADAKAT]

441 Ol zamân kim gelmiş idi Hâs Ayâz
Âstân-ı şâha pür-’aciz ü niyâz

442 Çarığıyla gelmiş idi ayagı
Hem serinde tâc peşmîn bayagı

- 443 Aña virmişdi Hudâ ‘akl-ı ‘azîz
Hem firâset hem kiyâset hem temîz
- 444 Saklamışdı çarığıyla tâcını
Fikr iderdi dâyimâ mi’râcını
- 445 Anları kılmışdı bir yirde nihân
Görmez idi kimse anlardan nişân
- 446 ‘Aklı ile çün takarrüb buldı ol
Şeh katında hâseki kul oldı ol
- 447 Şâh Ayâz’ı sevmiş idi âşkâr
Şâhı ‘ışkı kılmış idi bî-karâr
- 448 Pâyine olmuşdı şâhuñ ‘ışkı gil
Virmiş idi ‘ışkına cân ile dil
- (22b)
- 449 Bulmuş idi devlet ü taht-ı sa’îd
Kışver ü mühr-i hazâyin hem kilîd
- 450 Cümlesi anuñ elindeydi kamu
Bunlaruñ yâdı dilindeydi kamu
- 451 Mahzen-i hâs içre çarugın Ayâz
Asmış idi kimseye açmazdı râz
- 452 Varuban anı görürdi her sabâh
Gussadan anuñla bulurdı felâh
- 453 Koymaz idi kimseyi ol mahzene
Komamışdı anda tâk u revzene

- 454 Görüben bu hâleti ehl-i hased
Âteşine yakdılar cân u cesed
- 455 Buldılar bir gün meger şâha zafer
Didiler niçe hasûdâne haber
- 456 Mahzenüñ esrârını kıldı beyân
Nice pinhân itdiler ol dem ‘ayân
- 457 Şâh işidüp bu sözi kaldı taña
Yüzini döndürdi anlardan yaña
- 458 Didi ben andan hıyânet ummazam
Ben Ayâz’umdan cehâlet ummazam
- 459 Didiler şâhâ tab’-ı dünyâsıdur
Başumuzda dünyenüñ gavgâsıdur
- (23a)
- 460 Her kişi dünyâlige eyler tama’
Degme kişi idemez zühd ü vera’
- 461 Şeh buyurdi tîz açuñ ol mahzeni
Târumâr eyleñ der ile revzeni
- 462 Her ne varsa gâret ü yagma kıluc
İssini ‘âlemlere rüsvâ kıluc
- 463 Oldılar ta’cîl ile bunlar revân
Mahzene irişdiler ol dem hemân

- 464 Açdılar mahzen kapusın bî-mecâl
Fikr iderler kim bulalar anda mâl
- 465 Gördiler çarug ile tâc u nemed
Yakdı hâsid cânını nâr-ı hased
- 466 Fâsid oldı bunca zann ile gümân
İtdiler yanlış tasavvurdan ziyân
- 467 Tâc ile çarugı çün kim buldılar
Aldılar sultân katına geldiler
- 468 Didi sultân ben bilürdüm kulumı
Urduñuz bir savt ile yolumı
- 469 Görmüş idüm ben kulumda togruluk
Ola mıydı togrularda ugruluk
- 470 Didi şâh ol dem Ayâz'ı getürün
Tîz oluñ 'izz-i huzûra yetürün
- (23b)
- 471 Soralum andan bu işüñ sırrını
Bilelüm aslıyla anuñ fikrini
- 472 İşidüp geldi Ayâz-ı hurde-bîn
Didi şâha bu işüñ sırrın hemîn
- 473 Gelmişem bu çarig ile kapuğa
İrmişem bu sûret ile tapuğa
- 474 Devletünde şimdî rif'at bulmuşam
Bendeyem sen şâha şevket bulmuşam

- 475 Çarımum dâyim görürdüm her sabâh
Kendüme anuñla virürdüm salâh
- 476 Kalmaz idi hâtırumda ‘ucb u kîn
Olur idüm kibr ü nahvetden emîn
- 477 Şâh işidüp anı tahsîn eyledi
Cûd ile gine Ayâz’ı toyladı
- 478 Oldı hâsidler yüzi gine siyâh
Anlara hışm itdi ol dem pâd-şâh
- 479 Oldı Ayâz’uñ gine kadri bülend
Menzilet bulur hemîşe ercmend
- 480 Kıldı ‘aklı zâtınuñ bürhânı Hakk
Kamudan öñdin yaratdı anı Hakk
- 481 ‘Aklı kıldı bu beden şehrine hân
Anuñ ile kâyim oldı tende cân
- (24a)
- 482 ‘Akl ile bulındı masnû’âta yol
Buldılar andan sıfât u zâta yol
- 483 ‘Akl ile buldı nübüvvet enbiyâ
‘Akl ile buldı velâyet evliyâ
- 484 ‘Akl ile urıldı bünyâd-ı cihân
‘Akl ile geldi vücûda ins ü cân

- 485 ‘Âkıl iseñ sen de divşir ‘akluñı
‘Akluña eyle muvâfik naklünji
- 486 Ahmed-i Rıdvân yitürme kendünji
Menzil-i gûla getürme kendünji
- 487 Âdemîsin tıynetün rahmânidür
Dîve uyma hilkatî şeytânidür
- 488 Eyleme nâr ile hergiz ihtilât
Dûzahîden eyle dâyim ihtiyât
- 489 Cânuñı irgür melekler cavkına
Ayaguñ irsün felekler fevkine
- 490 Yâ ilâhî fazluñı eyle refîk
‘Akl ile kıl câna irşâd-ı tarîk
- 491 Cânı kurtar zulmet-i evhâmdan
Göñlümi dûr it hayâl-i hâmdan
- 492 ‘Aklumı şem’-i çerâg it cânuma
Nârlar dahl itmesün îmânuma
- (24b)
- 493 Bendeñi mîr it kanâ’at mülkine
Şehr-yâr eyle ferâgat mülkine
- 494 Nüh felekden kadrümi idüp bülend
Cânımı ‘ışkuñdan eyle behremend

XIII

[KİBİR VE GURUR SONRASINDA GELEN FELÂKET]

495 Kibri terk it meskenet kıl ihtiyâr
Kibr ile olmadı kimse bahtiyâr

496 Kibrüñ ehli dâyimâ merdûd olur
Kibr ile Fir'avn yâ Nemrûd olur

497 Kibre uyma hemçü iblîs-i la'în
Olma tûtî bigi hod-bîn key sakın

498 Var idi bir tûtî-i zîbâ-cemâl
Pür-zebân idi velî hâmûş u lâl

499 Âyine konıldı öñinde 'ayân
Gördi tûtî kendüyi anda hemân

500 Âyine ardında turdı ûstâd
Aña bunca sözleri itdürdi yâd

501 Tûtî sandı tûtîdür tefhîm iden
Kendüye bu sözleri ta'lîm iden

502 Bilmedi kimdür mu'allim dest-gîr
Anuñ içün oldı hod-bîn ol fakîr

(25a)

503 Bir belâdur bu cehâlet kişiye
Gösterür dâyim melâlet kişiye

504 Nefsüñi kurtar cehâletden sakın
Tâ göresün pertevi 'ilmü'l-yakîn

- 505 Kılmasun şeytân saña mekr ile rîv
Sîneçe dahl itmesün sihr ile dîv
- 506 Cân u dilden sözlerüm eyle kabûl
Sözlerümden göñlüñi kılma melûl
- 507 Dimişem hezl ile bunda niçe söz
Hezl ile göstermişem çok dürlü yüz
- 508 Hâli sanmañ sözlerüm ta'lîmdür
Her biri bu beytümünj iklîmdür
- 509 Sözlerüm görmeñ benüm kolayına
Kimse irmez güc ile kolayına
- 510 Lafz-1 dür-bârum çü fasl-1 nev-bahâr
Sözlerüm güldür kılan sözler çü hâr
- 511 Tâzedür çün gül kelâmum her zamân
Lâle-i terdür ya şâh-1 zaymurân
- 512 Sözüümünj kim nûş iderse şerbetin
Çâşnîsinden bula cân lezzetin
- 513 Rişte-i cân ile nazm idüp dürer
Dâmen-i âfâkı kıldum pür-güher
- (25b)
- 514 Ahmed-i Rıdvân sücûd it Hâlik'a
Hâcetünj 'arz eyle dâyim Râzık'a
- 515 Kim saña kıldı 'atiyye zihn-i pâk
Bed-gümân eyler hasedden câme-çâk

516 Sözlürüñdür çeşme-i ‘aynü’l-hayât
Tâ kıyâmet bulmaya aduñ memât

517 Sözlürüñ kadrini bilmez tab’-ı şûm
Nite kim hûrşîdi görmez çeşm-i bûm

XIV

[EDEBÎ TERK ETMENİN CEZASI]

518 Kişiyeye gayret gerekdür hem edeb
Bî-edebler görmeye eltâf-ı Rab

519 Didiler bir zâhid-i ehl-i huzûr
Bir zenî var idi gayetde gayûr

520 Bir kenîzi dahı vardı zâhidüñ
Dil-rübâ cânânı idi ‘âbidüñ

521 Zâhidi gözlerdi dâyim ‘avreti
Ol kenîze bulumazdı fursatı

522 Gözler idi vakt ü fursat niçe sâl
Bulumazdı bir nefes vasla mecâl

523 Nâ-gehân bir gün gider hammâma zen
Kalur evde bogça ile pîrehen

(26a)

524 Varıcak hammâma yâd eyler anı
Dir kenîze var getür pîrâheni

525 Hâneye togru kenîz olup revân
İrişür yügür dem ile ol zamân

- 526 Zâhid oturmuşdı evde bî-huzûr
Ol kenîzi göricek buldı sürûr
- 527 Didi ne hoş koyuvirdi zen seni
Didi evde komışuz pîrâheni
- 528 Gelmişem pîrâhen alup gitmege
Hâliyâ ta'cîl ile iletmege
- 529 Didi zâhid iltesün pîrâheni
Şimdiki demde beni görgil beni
- 530 Niçe yıllar ölmüşem 'ıŝkuñda ben
Bî-karâram rûz u şeb ŝevkuñde ben
- 531 Niçe demler gütmişem vakt-ı visâl
Bu zamân kalmaz mukadder zü'l-celâl
- 532 Zâhidüñ gidüp elinden ihtiyâr
Şöyle sarıldı kenîze sanki mâr
- 533 Şöyle müştâk idi aña pârsâ
Sürdi bî-hadd ol kenîz ile safâ
- 534 Gördi 'avret gâyet eglendi kenîz
Düşdi cânı micmerine nâr-ı tîz
- (26b)
- 535 Başı pür-gil-mû perîŝân bî-amân
Hânesine togru 'azm itdi revân
- 536 İşidüp âvâzını tuydı kenîz
Çıkdı kacdı taŝraya çün bâd-ı tîz

- 537 Turuban zâhid namâza başladı
Havf-ı cânından niyâza başladı
- 538 Gördi zen bu vaz'ı hîc inanmadı
Zâhidüñ efsûnına aldanmadı
- 539 Bakmadı zen zâhidüñ tezvîrine
Varuban açdı yapışdı mîrine?
- 540 Gördüğüm yaş u mülevveş pür-meni
Hacletinden âba müstegrak teni
- 541 Kakıyup urdı serine tebsiler
Başına yagdurdı odlu egsiler
- 542 Hışm idüp dîvâra kaktı kelleler
Eşsesine urdı muhkem silleler
- 543 Didi ey zâlim kanı zühd ü salâh
Kanda bulursun bu fi'l ile felâh
- 544 Âb-destsüz hem cünüb-endâm ter
Pür-necâset câme a'zâ pür-kazar
- 545 Ola mı bu hâl ile hergiz namâz
Hîleñi bilmez mi ol dâna-yı râz
- (27a)
- 546 Bâda virdüñ bunca zühd-i tâ'atıñ
Nefsüñe uydıñ yitürdüñ hâletüñ

- 547 Yoluña düşer mi bu efkâr-ı zîşt
Zühdüñe lâýık mıdur bu kâr-ı zîşt
- 548 Nefse uyma sîret-i şeytânidür
‘Akla uy kim vârid-i Rahmânidur
- 549 Bî-tahâret yürüme ey bed-fi’âl
Turu gel eyle hadeşden igtisâl
- 550 Kendüñi pâk eyle kûy-ı yâra gel
Tevbeyile ‘özü ü istigfâra gel
- 551 Tevbedür derd künhüñe reh-i devâ
Tevbe virür rencine anuñ şifâ
- 552 Tevbeyile pâk olur nâ-pâkler
Gevher olur tevbeyile hâkler
- 553 Dinmiş iken şânına anuñ ‘asâ
Tevbeyile buldı âdem ictibâ
- 554 Ahmed-i Rıdvân gör imdi ol zeni
Zâhidi rüsvây idüp kıldı denî
- 555 Aña yol gösterdi irşâd eyledi
Tevbe virdi cânın âzâd eyledi
- 556 Yoluñı sen dahı arıt tevbe kıl
Bu tarîk içinde sıgmaz kâl u kıl
- (27b)
- 557 Tevbe kıl yâ Rabb refik cânımı
Soñ demümde saklagıl îmânımı

XV

[İNSAN GÜNAHLARINI GÖZYAŞIYLA YIKAMALI]

558 Ey günehkâr âdemî eyle niyâz
Kim devâdur derdüñe sûz u güdâz

559 Aglagıl her dem günâhuñ zâr ile
Yitürürsün dînüñi ısrâr ile

560 Aglayanlar gördiler rûy-ı felâh
Tevbeyile buldılar zühd ü salâh

561 Bir kimesne müftîden kıldı suâl
Ger namâz içre kişiye irse hâl

562 Ol sebebden zârî ile aglasa
Nevhası cân u cigarler daglasa

563 Bâtıl olur mı bu giryeyle namâz
Yâ kabûl eyler mi anı bî-niyâz

564 Didi müftî giryenüñ aslı neden
Ağrıyan anda gönül mi yâ beden

565 Ger gönülde kopar ise eşk ü sûz
Tâ'atı câ'izdür anuñ şübhesüz

566 Ger bedenden oldu ise ol buña
Ol namâzı merd-i Hak görmez revâ

(28a)

567 Bu ten-i pejmürdeye cândur gönül
'Âlem-i ecsâda sultândur gönül

- 568 Ger göñülden bir kişi âh eyleye
Ol ‘azîmüñ ‘arşına râh eyleye
- 569 Ger günâhı çün kıla yaşın revân
Ol günehten kalmaya nâm u nişân
- 570 Âdeme gözyaşı virdi sıhhati
Anuñ ile buldı âdem rif’ati
- 571 ‘Âsiye eşk-i revândur dest-gîr
Kadrini gözyaşınuñ görme hakîr
- 572 Defter-i ‘isyân ol eşk ile yunur
Nârı kahruñ anuñ ile söyünür
- 573 Ger dilersen çartura Hak yaşuñı
Ahmed-i Rıdvân revân it yaşuñı
- 574 Rûz u şeb agla günâhuñ zâr ile
Varamazsun menzile bu bâr ile
- 575 Menzil uzakdur gidilmez tûşesüz
‘Ömrüñüñ bâğı yirişmez hûşesüz
- 576 Düşdi ‘ömrüñ bâğına çün kim hazân
Berg-rîzân faslıdur olma cevân
- 577 Ölmedin sa’y it günâhuñ yuyagör
Cismüñi şevb-i günehten soyagör
- (28b)
- 578 Hora geçmez bu mahalde kibr ü nâz
Cân u dilden sıdk ile eyle niyâz

579 Kalb-i mü'mindür çü cây-ı Kibriyâ
Meskenümdür didi ol kalbe Hudâ

580 Key sakın ol kalbi vîrân eyleme
Bârgâhuñ ka'r-ı nîrân eyleme

581 Lutfuñ ile sor bu haste-dilleri
Merhamet kıl sar şikeste-dilleri

582 Mü'minüñ göñli çü Beytu'llâhdur
Gice gündüz nâzırını Allâh'dur

583 Anı vîrân eylemekden kıl hazer
Hânesinden sâhibi kesmez nazar

584 Yâ İlâhî lutfuñı eyle delîm
Gözlerüm yaşını deryâ kıl 'azîm

585 Cismümi pâk eylesün hem cânımı
Garka virsün defter-i 'isyânımı

586 Komusun levh-i dilümde nakş-ı bed
Gam güninde cânuma kılsun meded

587 Cânımı bâd-ı hatardan beklesün
Cismümi nâr-ı sakardan saklasun

XVI

[ÜÇ ARKADAŞ VE BİR HAZİNE]

(29a)

588 Tâlib olmañ dünyeye murdârdur
Gül degüldür tâze verdi hârdur

- 589 Âdemîyi mekri ile yıldurur
'Âkıbet mahrûm-ı hâsir oldurur
- 590 Devr-i 'Îsâ'da meger kim üç kişi
Oldı biri birile yol yoldaşı
- 591 Giderek bir gence irdi yolları
Hurrem oldu ol sebebden dilleri
- 592 Genci pinhân eyleyüp sakladılar
Niçe günler oturup beklediler
- 593 Ara yirde gerçi geçdi çok kelâm
İstedi hâtırları âhir ta'âm
- 594 Didiler evvel budur tedbîrümüz
Yimek için şehre vara birümüz
- 595 Birini gönderdiler şehre revân
Gitdi ta'cîl ile san peyk-i devân
- 596 Varuban bâzâra buldı çok ta'âm
Göñline düşdi velî sevdâ-yı hâm
- 597 K'eyleye aldugı nânı zehrînak
Yiyüben yoldaşları ola helâk
- 598 Başına tenhâ kıla ol genc ü mâl
Kendüsi hoş vakt ola âsûde hâl

(29b)

- 599 Aluban nân u ta'âmı ol fakîr
Zehr-i kâtil katdı ol nâna keşîr
- 600 Yüridi ol gence togru hemçü bâd
Ayagı yire tokınmaz gönli şâd
- 601 Bu tarafda bunların fikrini gör
İkisinin rây u tedbîrini gör
- 602 İki birbire tanışdılar
Her birisi sanasun sanışdılar
- 603 Bunı tedbîr itdiler kim turalar
Gelicek ol yoldaşı öldürel
- 604 İkisine kala tenhâ mâl u genc
Yiyeler ol genci bî-teşvîş ü renc
- 605 Çünkü dilde bu işi berkitdiler
Geldügi birle anı katl itdiler
- 606 Yidiler sonra ta'âmı pür-neşât
Anlara açıldı rûy-ı inbisât
- 607 Geçmeden sâ'at bular da buldı merg
Kıldılar ol genci bunlar dahı terk
- 608 Ugradı ol yire 'Îsâ Hazreti
Gördi bu gencîneyi bu hey'eti

- 609 Üc kişi ölmifş yaturalar bî-zebân
Gelmemiş bu gence anlardan ziyân
- (30a)
- 610 Didi bu genc öldürüpdür bunları
Birbirine kırdurupdur bunları
- 611 Tâlib-i dünyâya bu hikmet yiter
'Âkıl olan kişiye 'ibret yiter
- 612 Dünyeye meyl eyleme ey bahtiyâr
Ger ulü'l-epsâr iseñ kıl i'tibâr
- 613 Kimsene bulmiş degül bundan vefâ
Sürmemişdür bir kişi bunda safâ
- 614 Derdine irmez devâsı dünyenüñ
Balına degmez belâsı dünyenüñ
- 615 Dünyeye gelen gider kendü kalur
Virüben küdek bigi gine alur
- 616 Niçeler mülk-i cihânı tutdılar
'Âkıbet bundan tehî dest gtdiler
- 617 Bu serâda kimsene bulmaz sürûr
Nefsüñe dünyâ için virme gurûr
- XVII**
[MAĞRUR PADİŞAH İLE MÜ'MİN KUL VE AZRAYİL]
- 618 Devr içinde var idi bir ulu hân
Bende-fermâniydi aña ins ü cân

- 619 Gelmemişdi mişli bir sultân dahı
Yog idi manend aña bir hân dahı
(30b)
- 620 Fikr iderken seyrini mihr ü mehûñ
Göñline düşdi bu endîşe şehûñ
- 621 K'eyleye cümle müzeyyen leşkerin
Göstere bu halka zîb u zîverin
- 622 Giye leşker kamusı fâhir libâs
Tonanup pür-zînet ola cümle nâs
- 623 Ola leşker kellesi esbe süvâr
Atların dahı kılalar pür-nigâr
- 624 Çünkü bu tedbîri kıldı pâd-şâh
Leşkerine fikrini emr itdi şâh
- 625 Kendüyi çün istedi zîbâ libâs
Şöyle kim görmemiş ola çeşm-i nâs
- 626 Buyrugını yirine yetürdiler
Çok murassa' câmeler getürdiler
- 627 Eylemedi anları sultân pesend
Dahı yigin istedi ol ser-bülend
- 628 Buldılar niçe libâs-ı zer-nigâr
Pür-zer ü zîver cevâhir bî-şümâr
- 629 Aluban hil'atleri ol dem hemân
Şeh huzûrına yetürdiler revân

- 630 Şeh pesend idüp giyindi anları
Kullara virdi kalan kaftanları
- (31a)
- 631 Bes süvâr oldı hemân dem pâd-şâh
Der-peyince bendeler cümle sipâh
- 632 Çıkuban taşra alaylar bağladı
Ol mû bigi akdı çağladı
- 633 Leşkeri içinde sultân-ı cihân
Seyr iderdi şevket ile şâdmân
- 634 Dirdi kimdür baña şebah ü nazîr
Ola mı ‘âlemde mânendüm emîr
- 635 Bu gurûr ile giderken nâ-gehân
Tutdı bir kişi ‘inânını hemân
- 636 Bir ‘aceb kişi fakîr ü bî-libâs
Arkasında giydüğü köhne pelâs
- 637 Didi sen kimsün ‘inânum tutasun
Yâ sûtûrum ayagina yetesün
- 638 Didi çokdur tapuñ ile mâ-cerâ
Hâcetüm vardur katuñda kıl revâ
- 639 Didi şâh inem serâya gelesün
Her ne maksûduñsa anda bulasun

- 640 Didi Şimdi hâcetüm olmak gerek
Bu göñül maksûdını bulmak gerek
- 641 Didi her neyse murâduñ söylegil
Göñlüñüñ maksûdını Şerh eylegil
- (31b)
- 642 Didi ol sırdur dinilmez çün ‘ayân
Diyeyin Őâhuñ kulagina nihân
- 643 Didi Őâhuñ gûşına ol pîr-i merd
İderin sanma benümle sen neberd
- 644 Ben ki ‘Azrâyil’em iriŐdüm hemân
Cânuñı almaga geldüm bu zamân
- 645 Didi mühlet vir evüme varayın
Ehlüm evlâdum ‘ıyâlum göreyin
- 646 Didi yokdur saña bir lahza amân
Göremezsün anları sen bu zamân
- 647 Atuñ üstinde alurvan cânuñı
Dökmezem bir katre yire kanuñı
- 648 Müddet-i ‘ömrüñ tamâm olmuş durur
Rûzgâruñ âhirîn bulmuş durur
- 649 Lâ-cerem emr-i Hak ile ol melek
Bir dahı çekdürmedi Şâha emek
- 650 Atınuñ üstinde aldı cânını
Yirine kodı Hak’uñ fermânını

- 651 Düşdi atından çü bî-cân pâd-şâh
Görüben atdan yıkıldılar sipâh
- 652 Kıldılar efgân u zârî bî-kıyâs
Giydiler mâtem libâsın cümle nâs
- (32a)
- 653 Kaydını her neyse şâhuñ gördiler
Meyyitini şehre alup vardılar
- 654 Çün şeh işin itdi ‘Azrâyil tamâm
Vardı bir mü’min kula virdi selâm
- 655 Didüm ‘Azrâ’ ilem uş geldüm saña
Cânuñı almaga yol var mı baña
- 656 Didi ‘Azrâyil’e mü’min merhabâ
Câna minnetler getürdüñ hem safâ
- 657 Ârzüyidi baña dîdar-ı yâr
Çekmiş idi bu fenâda intizâr
- 658 Minnet-i Hakk irdi eyyâm-ı visâl
Şimdiden soñra nasîb oldu cemâl
- 659 Didi ‘Azrâyil aña ey merdkâr
Hak saña emr eylemişdür ihtiyâr
- 660 Bî-icâzet almazam ben cânuñı
Baña bildür nicedür fermanuñı

- 661 Didi sabr it alayın dest-i namâz
İdeyin Ma'bûd'uma bir dem niyâz
- 662 Ben sücûd içindeyiken ol zamân
İdesün emr-i Hak ile kabz-ı cân
- 663 Vardı ab-dest aluban kıldı namâz
Eyledi Ma'bûd-ı pâke çok niyâz
- (32b)
- 664 Secdeye vardukda ol merd-i Hudâ
Eyledi cânını cisminden cüdâ
- 665 Mürg-i rûhı kıldı 'azm-i lâ-mekân
Eyledi 'arş-ı Mecîd'i lâ-mekân
- 666 Cennet oldu hem mukârin ol tene
Kabrine açıldı andan revzene
- 667 Gördi eltâfını Rabb'ı key 'azîm
Mûnisi kabrinde havrâ-yı na'îm
- 668 Âhiret mülkinde oldu kâmkâr
Rahmete gark eyledi Perverdgâr
- 669 Ahmed-i Rıdvân gel imdi kıl niyâz
Tâ kabûl ide namâzuñ bî-niyâz
- 670 Kıl 'ibâdet bir nefes Ma'bûd'uña
Tâ irüre Hak seni maksûduña
- 671 Göñlüñi ihlâs ile cânâna vir
Vaslı için cânuñı şükrâna vir

- 672 Tâ kim ola menzilüñ huld-ı berîn
Mûnis-i kabrûn ola havrâ-yı ‘ayn
- 673 Göresün vasl u likâ bâzârını
Hak müyesser eyleye dîdârını
- 674 Gözüñi rûşen kıla nûr-ı Hudâ
Süresün cennet safâsın bî-cefâ
- (33a)
- 675 Yâ İlâhî rûzî kıl ‘ışk-ı habîb
Cür’a-i şevkuñden itme bî-nasîb
- 676 Cânumı mest eyle ‘ışkuñ câm ile
Göñlümi bend it mahabbet dâm ile
- 677 Cismümi yandırma fûrkat nârına
Cânum irgür vuslat-ı dil-dârına
- 678 Yâ gafûre’z-zenb ‘allâme’l-guyûb
Yâ kadîme’l-lutf settâre’l-’uyûb
- 679 Dilde muhkem kıl ‘inâyet yapusın
Cânuma keşf it hidâyet kapusın
- 680 Yâduñı kıl bu garîbüñ mûnisi
Kimyâñ ile zer eyle bu misi
- 681 Cismümi cânân yolında eyle hâk
Levh-i cânum mâ-sivâdan eyle pâk

- 682 Vir tesellî cânuma dîdâr ile
Cismümi haşr eylegil ebrâr ile
- 683 Gerçi bende çok durur fi'l-i şenî'
Kıl nebîler serverin başa şefî'
- 684 Ahmed-i muhtâr imâmü'l-mürselîn
Sâhib-i kevşer şefî'ü'l-müznibîn
- 685 Ol nebîler leşkeri sultânı çün
Aña menzil kılduğuñ furkânı çün
- (33b)
- 686 Mûsâ-ı 'umrân ü hem Tevrât'ı çün
Ol nebîye virdüğüñ âyâtı çün
- 687 Hazret-i Dâvûd'uş elhânı için
Hem Zebûr'uş rif'at-ı şânı için
- 688 'Îsâ rûhü'l-kuddise İncîl'i çün
Dergehünde 'izzet ü tebcîli çün
- 689 Ben za'îfi hâr u mehcûr eyleme
Rahmetün den bendeñi dûr eyleme
- XVIII**
[AZRAYÎL AMAN DÎLEMEZ]
- 690 Nefsüñ için eyler iseñ cem'-i mâl
Olısardur boynuğa âhir vebâl
- 691 Dünyeyi kim derdi koyup gitmedi
Mâl ü gencin gayra teslîm itmedi

- 692 Var idi mâzîde bir tâcir kişi
Gice gündüz cem'-i mâlydı işi
- 693 Her ne kim halk itdi ise Kirdgâr
Mâl-1 nâtık mâl-1 sâmit bî-karâr
- 694 Kamusun cem' itmiş idi bî-kusûr
Gelmemişdi kendüye hergiz fütûr
- 695 Yabmış idi kasr-ı 'âlî key hasîn
İtmiş idi kapusını âhenîn
- (34a)
- 696 Yatuban kapuda derbânlar emîn
İtmiş idi mâlını anda defîn
- 697 Bir gün eyler anda 'âlî da'veti
Bişürür bî-hadd ü pâyan ni'meti
- 698 Akribâsı dirilüp anda tamâm
Da'vetine hâzır olur hâs u 'âm
- 699 Çün murâd-ı nefsinı virdi zamân
Oturur taht üzre kendü şâdmân
- 700 Bu ferahdan nefesine idüp hitâb
Kendüyle söyleşür niçe cevâb
- 701 Kendüye vir mâluğa yokdur şümâr
Hem binâ itdüm senüğ çün bir hisâr
- 702 Mâl ü gencüğ çok hisârüğ dahı berk
İdemez mâluğ şümârın kimse derk

- 703 Bu hisâr-ı emn içinde kıl huzûr
Sür safâlar şâdmân u pür-sürûr
- 704 Genc ü mâl ü ni'met ü 'ömr-i derâz
Sıhhat ü devr-i cevânî sûz u sâz
- 705 Dirliğünde virilüp uçmak saña
Kamusın kıldı müyesser Hak saña
- 706 Hâce bu sevdâdayiken ol zamân
Bir kişi geldi kapuya nâ-gehân
- (34b)
- 707 Gerdeninde tübre egninde pelâs
Sûret-i sâyilde merd-i pür-hirâs
- 708 Halkasını çağşadur ol kapunuñ
Yankulanur kamusı ol yapunuñ
- 709 Ol sadâdan 'âleme yanku düşer
İşidenler cânına korku düşer
- 710 Varuban kullar kapuya bî-şümâr
Bu kişiye didiler ey nâ-be-kâr
- 711 Bu edebsüzlük nedür kim eyledün
Bu der-i 'âlfi nice soyladuñ
- 712 Didi hâceyle sözüm var diyeyin
Taşra gelsün sözlerüm söyleyeyin

- 713 Hâceye varup didiler bu sözi
Öykesinden âteşe döndi özi
- 714 Didi niçün kakıyup sögmedüñüz
Ol edebsüz câhili döğmedüñüz
- 715 Bir dahı çağşatdı andan katırak
Halkasını kapunuñ koparurak
- 716 Çağırup didi ki ‘Azrâyil menem
Cân-sitânum tenlere mâyl menem
- 717 Baş alup niçe cigerler yakmışam
Niçe biñ kasr u serâlar yıkmışam
- (35a)
- 718 Karşu turmaz cümle sultânlar başa
Mâni’ olmaz kamu derbânlar başa
- 719 Bu sadâyı eylediler cümle gûş
Gitdi hâce kullarından ‘akl u hûş
- 720 Lerze düşdi kamunuñ endâmına
Hâce vardı ‘ömrinüñ encâmına
- 721 Didi hâce itmesün ceng ü cedel
Yirime bir kimsene olsun bedel
- 722 Didi yokdur buyruk el-lâzım bedel
Kirdgâr’uñ işine sıgmaz ‘ilel
- 723 Çün işitdi hâce ‘Azrâyil sözün
Mâl ü emlâkına döndürdi yüzün

- 724 Didi la'netler size ey mülk ü mâl
Olduñuz baña hakîkatde vebâl
- 725 Aduñuz her dem dilümde söyledüm
'Ömrümün varın size sarf eyledüm
- 726 Sizün için Tañrı'dan düşdüm ırak
Gidecegüm yola görmedüm yırak
- 727 Hâlik'ümden siz beni dâr itdünüz
Gönlümi mekr ile magrûr itdünüz
- 728 Hâcenün sözün işidüp mülk ü mâl
Sâmit iken câmid ü hâmuş u lâl
- (35b)
- 729 Hak-te'âlâ bunlara virdi zebân
Didiler hâce elünden el-amân
- 730 Suçumuz ne la'net idersün bize
Bu kelâmı görmezüz lâyk size
- 731 Emrini Yezdân mukadder eyledi
Cümlemüz saña musahhar eyledi
- 732 K'ideydün Hak yolına bizi sarf
İtmeyeydün sehv ile tagyîr-i harf
- 733 Sen bizi gencînelerde sakladuñ
Pâsbân olup kapumuz bekledün

- 734 Virmedüñ mankur bişürmedüñ simât
Mescid ile yabmaduñ cizr ü ribât
- 735 İtmedüñ cânuñ gıdâsı zebh-i şât
Ne cihâd u hacc ü ne hayr ü zekât
- 736 Bilmedüñ şükrini çün kim ni'metüñ
Şek degül sensün sezâsı la'netüñ
- 737 Mülk ü mâluñ hak budur hakdur sözi
Şübhemüz yokdur muhakkakdur sözi
- 738 Hak yolında her kişi yilmek gerek
Ni'metinüñ şükrini bilmek gerek
- 739 Tâ kim ola ni'meti her dem ziyâd
Âhîret mülkinde bula hem murâd
- (36a)
- 740 Ahmed-i Rıdvân çün irdüñ devlete
Hak seni müstagrık itdi ni'mete
- 741 Hâtıruñ kıldı cevâhir ma'deni
Sîneñ olmışdur ma'ârif mahzeni
- 742 Eyle her dem Râzık'a şükr-i medîd
Tâ kim ola ni'metüñ pâk ü mezîd
- 743 Fazluña virmez zarar ta'n-ı hasûd
Râst güftend *el-hasûdu lâ-yesûd*

743b *el-hasûdu lâ-yesûd* : Hasetçi kişi seyyid, önde giden olamaz.

744 Cânını anuñ yakar nâr-ı hased
Bûte-i gamda remâd eyler cesed

745 Çog olur ehl-i fazâyil hâsidi
Her sahîhüñ eksük olmaz fâsidi

746 Süresün her dem fazâyil ‘işretin
Yiyesün dâyim ma’ârif ni’metin

747 Tasasından rence ugrasun hasûd
İtmesün tıbb-ı Aristo aña sûd

748 Ey hasûd itme iñende bugz u kîn
Bugz ile eglenmeye bir yerde dîn

749 ‘Ucb ile buhlı irag it sînedin
Kalbüñi sâf eyle kibr ü kînedin

XIX

[DÜNYA MALI DÜNYADA KALIR]

(36b)

750 Lezzet-i dünyâya aldanma sakın
Âhiret kavmine dâyim ol yakîn

751 Dâyimâ ‘ukbâ kelâmın söylegil
Her nefesde mergüñi yâd eylegil

752 Devr iderken mülki Zü’l-karneyn-i şâh
İrdi bir kavme ki yirlerdi giyâh

753 Yog idi sîm ü zer ile mâlları
Nân u süfre ni’met ü işgâlleri

- 754 Kapusı önünde ol ‘uryânlaruñ
Kazılı tururdu kabri anlaruñ
- 755 Elçi gönderdi bulara şehr-yâr
Didi gelsün içlerinden nâm-dâr
- 756 Beglerini da’vet itdi gelmedi
Şâh-ı Zü’l-karneyn kimdür bilmedi
- 757 Didi yokdur bizde anuñ didügi
Gice gündüz sa’y idüp istedügi
- 758 Gelmediler çün bular İskender’e
Lâ-cerem vardı Sikender bunlara
- 759 Didi niçün dünyeyi terk itdünüz
Âhret yolını tutup gitdünüz
- 760 Didiler menzil çün oldur ey hümâm
Anuñ içün tutmuşuz anda makâm
- (37a)
- 761 Dünyeye çün koyuban gidiserüz
Soñ ucu elbette terk idiserüz
- 762 Koyuban gidecegümüz nidelüm
Ölmedin bârî koyalum gidelüm
- 763 Didi niçün göñlünüz gamlu yatur
Kapuñuzda gûruñuz kazlu yatur
- 764 Didiler tâ kim gurûr itmeyevüz
Ölümümüz bir dem unutmayavuz

- 765 Hubb-ı dünyâ gönflümüzde turmaya
Tâ'at-ı Hak'dan bizi ayırmaya
- 766 Didi niçün dâyima yirsiz giyâh
Var mıdur sâyir ni'amda iştibâh
- 767 Didiler dünyâ-yı fânî ni'meti
Yokdur anuñ katımızda lezzeti
- 768 Ni'met-i fânîyi ni'met tutmazuz
Tab'umuz ol lezzete öğretmezüz
- 769 Çün Sikender sözini kıldı tamâm
Kavm-i 'uryânuñ emîri ol hümâm
- 770 Çâhuñ içinden çıkardı bir kafâ
Didi Zü'l-karneyn'e ey kân-ı vefâ
- 771 İşbu kelle şâh-ı zâlim başıdur
Ugrıdan bu hâle gözler yaşıdur
- (37b)
- 772 Zulm iderdi halka bî-hadd ü kıyâs
Cem' iderdi genc ü mâlı bî-sipâs
- 773 Hak-te'âlâ itmedi zulmin kabûl
Viridi cânın mihnet ile ol cehûl
- 774 Giderüp anı emîr-i nâm-dâr
Bir kafâ dahı çıkardı âşkâr

- 775 Didi şâh-ı ‘âdilüñdür işbu baş
‘Adlini ‘âlemlere kılmışdı fâş
- 776 Merhamet kılurdu halk-ı ‘âleme
İşi güci şevkat idi âdeme
- 777 Cennete gönderdi anı Kirdgâr
Rahmet itdi cânına Perverdgâr
- 778 Tutdı andan sonra Zü’l-karneyn elin
Şâh-ı Zü’l-karneyn’e gösterdi yolın
- 779 Didi gördüñ şehlerüñ aksâmını
Her birinüñ añladuñ encâmını
- 780 Bu iki kelle ki gördüñ sen anı
Kankısından eyleye Yezdân seni
- 781 Şâh-ı Zü’l-karneyn işitdi bu sözi
İçi yandı yaş ile toldı gözi
- 782 Gözinüñ yaşını bârân eyledi
Yiryüzini cümle Tûfân eyledi
- (38a)
- 783 Didi andan sonra Zü’l-karneyn aña
Gel vireyin mülkümüñ nısfın saña
- 784 Sen baña yâr u müşîr ol hem vezîr
İşlerümde dest-gîr ol hem zahîr
- 785 Didi şâhâ ger diler hem ben seni
‘Âlem ile düşmen eylersün beni

- 786 Kılmışam fakr ü kanâ'at ihtiyâr
Halk-ı 'âlem dostumdur cümle yâr
- 787 Emrüne şâhâ kılursam imtişâl
Dünyeye lâ-büd görünür iştigâl
- 788 Dünyeyile oldum mehcûr ben
Tâ'at-ı Hak'dan düşerven dûr ben
- 789 Âhîret hâlîni eylerven tamâm
Düşmen olur bu fakîre hâs u 'âm
- 790 Ahmed-i Rıdvân dilerseñ 'izzeti
Ölümünden öñdin öl bu râhatı
- 791 Gûruñı kendü elüñle hâzır it
'Adlûñi cümle umûra nâzır it
- 792 Eyleyüp fakr ü kanâ'at ihtiyâr
'Âlem içinde emîr ol bahtiyâr
- 793 Ger gıdâñ olursa dünyâda giyâh
Bulasun dünyâda rif'at 'izz ü câh
- (38b)
- 794 Sâdık iseñ 'ilmüñ ile kıl 'amel
Eyleme vesvâsa uyup tûl-i emel
- 795 Yâ İlâhî sıdk u tevfiik it refik
Bendeñi ihsânuna eyle hakîk

- 796 Rahmetün feyzini olgaş it başa
Nûruñı kabrümde yoldaş it başâ
- 797 Fazluñ ile çün didün *lâ-taknatû*
Rahmetünden eyleme bî-cüst u cû
- 798 Yok durur lutfundan özge çün penâh
Eyleme ‘âsîler ahvâlin tebâh
- 799 ‘Âsîler hâkine ey Perverdgâr
Rahmetün bârânını eyle nişâr
- XX**
[ÖLÜM KAÇINILMAZ BİR SONDUR]
- 800 ‘Âkıl olan perdesini açmasun
Ölümünden kimse hergiz kaçmasun
- 801 Bir kişinüñ da’vîsi varsa başa
Gölgeden anı iletmez güneşe
- 802 Rûzgârında Süleymân-ı zamân
Otururdu meclisinde nâ-gehân
- 803 Cem’ idi katında ashâbı kamu
Çevresinde yâr u ahbâbı kamu
- (39a)
- 804 Geldi ‘Azrâyil aña virdi selâm
Söylemedi kimsene hergiz kelâm
- 805 Bir kişinüñ yüzine kıldı nazar
Bakışından ol kişi itdi hazer

797a *lâ-taknatû* : Allâh’ın rahmetinden ümit kesmeyiniz.

- 806 Gine çıkdı gitdi ‘Azrâyl revân
Ol kişi didi Nebî’ye ol zamân
- 807 Katı korkdum bakışından ben bunun
Hem cigerler yakışından ben bunun
- 808 Bâda emr it kim beni işbu zamân
Mülk-i Hindistân’a iletsün revân
- 809 Bâda buyurdı Süleymân-ı cihân
Anı Hindistân’a yetürdi hemân
- 810 Geldi andan sonra ‘Azrâyl aña
Yüzini döndi Süleymân’dan yaña
- 811 Didi ‘Azrâ’il’e ol şâh-ı cihân
Ol kişiye bakdugun eyle beyân
- 812 Didi gûş it Kâdir’ün fermânını
Böyledür buyruk kim anuñ cânını
- 813 Mülk-i Hindistân içinde kabz idem
Buyruk olan menzile varam gidem
- 814 Didi ol kişi yitişdi yirine
Kâdir’ün fermânı vardı yirine
- (39b)
- 815 Çünkü tutdı ol melek fermânını
Aldı Hindistân içinde cânını
- 816 Rûzgârın her kişi gütmek gerek
Mergini her demde yâd itmek gerek

- 817 Bu muhakkak kim dimişler ulular
Ululardan nakl olındı bu haber
- 818 Ol kişi hem mergini yâd eyleye
Dirliğinde kabrin âbâd eyleye
- 819 Mergzârı cennet ola gûrı anuñ
Olmaya bahtında hergiz şûrı anuñ
- 820 Ol kişi kim ölümün yâd itmeye
Kabrine kazmaga bünyâd itmeye
- 821 Gör ne gûrı aña gar-ı sakar
Dûzahuñ nârına yaka bâl ü per
- 822 Hem buyurdı tâc-dâr-ı enbiyâ
Seyyid-i ‘âlem Resûl-i müctebâ
- 823 Bir kişi yigirmi kerre mevtini
Hasret ile günde aña fevtini
- 824 Ol kişinüñ gönli râhatlar bula
Hem günâhına kefâretler bula
- 825 Serd ola gönline dünyâ lezzeti
Âhret mülkinde bula ni’meti
- (40a)
- 826 Ahmed-i Rıdvân oturma bir nefes
Mergüñi yâd itmege eyle heves

827 Tâ ki gûruñ ola firdevs-i berîn
Merkaduñda mûnisûñ havrâ-yı ‘ayn

828 Nûr-ı pâk ide tecellî her zamân
Göresün Hakk’uñ cemâlini ‘ayân

829 Olasun gavvâs-ı bahr-ı rahmetûñ
Bulasun cevherlerini ni’metûñ

XXI

[HAZRET-İ EBUBEKİR VE SADAKATİ]

830 Ey muhibb-i Ahmed-i hayrû’l-enâm
Rûhına virgil salâvât ü selâm

831 Kıl şenâlar âline ashâbına
Hem du’âlar sâdıkuñ ahbâbına

832 Siyyemâ sıddîk-i ekber yâr-ı gâr
Sıdkı ile ‘âleme virdi karâr

833 Mustafâ’dan sonra oldur muktedâ
Oldı ashâb-ı Resûl’e pîşvâ

834 Gayret-i dîni ‘acâyib soyladı
Dîn için murtedleri katl eyledi

835 Çün müsellemler oldı kezzâb u zanîn
Lâ-cerem öldürdi Sıddîk-i emîn

(40b)

836 Mustafâ’ya yolda yoldaş oldı ol
Sıdkı ile ‘âleme fâş oldı ol

- 837 Hem namâz-ı farz için hayrî'l-enâm
Dirliğinde anı nasb itdi imâm
- 838 Bu işârettdi hilâfet emrine
Hem beşârettdi imâmet emrine
- 839 Niçeler bu sırrı fehm itmediler
Mustafâ'nuñ remzini gütmediler
- 840 Düşdiler lâ-büd dalâlet çâhına
Gitmediler togru Hakk'uş râhına
- 841 Gitdiler bahr-ı dalâla ser-nigûn
Anları gark eyledi deryâ-yı hûn
- 842 Cehl ile magrûr u magbûn oldılar
Rahmetünden Hâlik'üş dûr oldılar
- 843 Oldılar Tanrı katında rû-siyâh
Olmaya anlar gibi ehl-i günâh
- 844 Nefse uyup bozdılar âyînlerin
Vardılar yagmaya kîş ü dînlerin
- 845 Ahmed-i mürsel Resûl-i muhterem
Didi Bû Bekr için ol fahrî'l-ümem
- 846 Ol Kahâfe oğlu yâr-ı nîgumuz
Yarış atı bigi idük ikimüz
- (41a)
- 847 Ol beni gecseydi olurdı nebî
Aña uyardı zen ü merd ü sabî

- 848 Ben anı cün geçdüm ol uydı baña
Yüzini döndürdi emründen yaña
- 849 Ol baña î mân getürdi oldı hûb
Ümmetüm içinde mahbûbü'l-kulûb
- 850 Virdi bu derdâ dahı bir hoş haber
Seyr iderlermiş Resûl ile meger
- 851 Didi seyrân içreyiken nâ-gehân
Uyhuya varmış bedende çeşm-i cân
- 852 Geçmişem sehv ile Bû Bekr öñine
Bu fakîrûñ kalmış ol şeh soñına
- 853 Nâ-gehân oldı Nebî'nüñ gözi tuş
Didi ey nâ-dân u bî-idrâk ü hûş
- 854 Bir velî kişi öñince yüridüñ
Anı utanmaduñ arduñda koduñ
- 855 Ol kişi senden hayırlu hem ulu
Dünye vü 'ukbâda nîk ü bahtlu
- 856 Ol Hudâ Hakk'ı içün kim bu Resûl
Kulluğını cândan itmişdür kabûl
- 857 Olmadı bu dehr içinde dün u gün
Togmadı tolunmadı bu ay ü gün

(41b)

- 858 Enbiyâdan sonra hergiz ey ahi
Bû Bekir'den efdal üstine dahı
- 859 Bir kişi kim Ahmed'ün makbûli ola
Rabb'inuň böyle mukarreb kulı ola
- 860 Bugz idenler aña mel'ûnlar durur
Âhiret mülkinde magbûnlar durur
- 861 Ahmed-i Rıdvân gel imdi kıl beyân
Yâr-ı gâruñ sıdkını eyle 'ayân
- 862 Mustafâ soyını muhkem soyladı
Varını dîn yolına sarf eyledi
- 863 Harc idüp kırk biñ filoriyi tamâm
Mustafâ'nuñ yirine oldı imâm
- 864 Mâlını sarf eyleyüp oldı fakîr
Soñ deminde giydi âhir bir hasîr
- 865 Vâkıf oldı ahiret ahvâline
Bakmadı bu dünye genc ü mâlına
- 866 Dîde-i cânını açdı Kirdgâr
Komadı âyîne-i dilde gubâr
- 867 Yâri idi Ahmed'ün her bâbda
Yog idi mânendi şeyh ü şâbbda

- 868 Mahremiyidi(?) fezâ-yı Vâcid'e
Mûnis idi leyletü'l-mi'râcda
(42a)
- 869 Ahmed ashâbınun ulısı idi
Hazret-i Sıddîk'a atası idi
- 870 Hazret-i Sıddîk'a ümmü'l-mü'minîn
Anı sevmişdi şefî'ü'l-müznibîn
- 871 Mehteriyidi Nebî ezvâcınun
Dil-beriyidi nübüvvet tâcınun
- 872 Hâk-i pâyin sürme idinmişdi hûr
İnmiş idi şânına âyât-ı nûr
- 873 'İffetine oldı şâhid Kirdgâr
Didi furkân içre ol Perverdgâr
- 874 Anâ bühtân eyleyen mel'ûnlar
Hak katında hâsir ü magbûnlar
- 875 İsterem Hak'dan çürüsün dilleri
Tutmasun hergiz kurusun elleri
- 876 Günleri geçüp gam u telbîs ile
Haşr olalar 'akıbet iblîs ile
- 877 Yâ İlâhî ben kuluñı saklagıl
Göñlümi râh koymaya baglagıl
- 878 Ahmed'ün dîninden ayırma beni
Şâbit-i dîn eyle kayırma beni

- 879 Eyleme tevfiķuđı benden dirîg
Rûh-ı pâkûğ kılma bu tenden dirîg
(42b)
- 880 Cismümi haşr eylegil sıddîk ile
Kıl ‘inâyet cânuma tahkîk ile
- 881 Ben kulı ashâba nahcîr eylegil
Soylarınca mişl-i kıtmîr eylegil
- 882 Eyleyüp bu ten missine kîmyâ
Çeşm-i cânâ kıl gubârın tûtiyâ
- 883 Kirdgârâ bağa irşâd it sebîl
Kıl müyesser cânuma mürşid delîl
- 884 Hak tarîkin bağa irşâd eylesün
Kaygulardan cânum âzâd eylesün
- 885 Cezbeğ ile cânuma keşf it ‘ulûm
Gûl-ı nisyân itmesün dîne hücûm
- 886 Göñlümi gark it ma’ârif bahrine
Cânumuğ gavvâsın irgür ka’rına
- 887 Dîdem olmışdur çü lu’lu’ ma’deni
Sînemi eyle cevâhir mahzeni
- 888 Gözlerüm deryâsı olsun la’l-bâr
‘Âleme cevherlerin kılsun nişâr

889 Çün kelâmum cevher olmışdur ‘ayân
Sözlerüm dillerde söylensün revân

XXII

[HAZRET-İ ÖMER VE ADALETİ]

(43a)

890 Gice gündüz ‘adlle cehd it ey emîr
‘Adl ile mîr-i sagîr olur kebîr

891 Dâyimâ ‘adl itdügi çün pîşesin
Çekdügi çün halkınuñ endîşesin

892 İbni Hattâb oldu mîr-i mü’minîn
Anuñ ile buldı şevket işbu dîn

893 Söylenür dillerde ‘adliyle ‘Ömer
‘Âlemüñ sultânı bî-tâc u kemer

894 Böyle buyurdu Resûl-i müctebâ
Ol nebîler pîşvâsı Mustafâ

895 Ger nebî göndermeseydi Hak resûl
İtmeseydi hidmete kulın kabûl

896 Yirüme olurdu peygamber ‘Ömer
İrişürdi aña kudretten zafer

897 Nakl ider Zeyd bin Şabit ol velî
Didi gördüm İbni Hattâb’ı celî

898 ‘Âleme şâh u halîfeyiken meger
Arkasına müşg-âb alup gider

- 899 Didüm ey dîn ulusu bu iş nedür
Kendüğe bu şıklet ü teşvîş nedür
- 900 Didi ilçi gelmiş idi Rûm'dan
Çok haberler virmiş idi Rûm'dan
- (43b)
- 901 Didiler Rûm içre 'adl ü şefkatün
Söylenür dilde kemâl-ı hikmetün
- 902 Bu makâlât-ı güzâf ü nâ-sezâ
Gönlüme düşürdi 'ucb ile riyâ
- 903 Anuñ içün bu yüki yüklenmişem
Bâr-ı gamdan kurtulup diñlenmişem
- 904 Yumışam çirk-i riyâyı âb ile
Havz-ı dilde komamışam âbile
- 905 Ahmed-i Rıdvân şeh-i devrânumuz
Bâyezîd Hân sâye-i Rahmân'umuz
- 906 'Adl ile Fârûk-ı devrândur bugün
Kışver-i Rûm'a Süleymân'dur bugün
- 907 Devleti bula kemâl ü izdiyâd
Düşmeni mahzûn ola ahbâbı şâd
- 908 Eyleyüp asl-ı asîlin üstüvâr
Eylesün fer' ü refî'in pây-dâr

XXIII

[DÜNYANIN FANİLİĞİ]

- 909 Dünyenüñ dârında olmaya direk
Âşiyân-ı fâhite bigi gerek
- 910 Yâ gerekdür mişl-i beyt-i ‘ankebût
Kim zübâb-ı mürde ola anda kût
(44a)
- 911 Kıldı bu resme rivâyet ol kebîr
Ya’nî ‘Abdu’llâh bin Fârûk-ı Mîr
- 912 Tama çıkmışduk atam u ben fakîr
Eksügi var idi ol tamuñ keşîr
- 913 Ekşerî ol tamuñ olmuşdı yebâb
Eyler iken anda ta’mîr-i harâb
- 914 Nâ-gehân geldi Resûl-i müctebâ
Server-i sâdât-ı ‘âlem Mustafâ
- 915 Çünkü gördi işümüz bildi ‘ayân
Didi di ataña bilsün bî-gümân
- 916 Kim bu işlerden yakındur rüste-hîz
İtmesün bunuñ bigi ta’mîre hîz
- 917 Bir hikâyet kıldı bir merd-i Hudâ
Hazret-i Yahyâ şehîd-i enbiyâ
- 918 Çekmemişdi mülk-i fânî çün emek
Yog idi dünyâda mülki bir kesek

- 919 Nâ-gehân irişdi ‘Azrâyil aña
Gördi anuñ dirligin kaldı taña
- 920 Didi geldüñ bu cihâna neyledüñ
Gülmedüñ ‘âlemde dâyim agladuñ
- 921 İtmedüñ bu fânî evde bir binâ
Kim bulaydı çeşm-i cânuñ rûşenâ
- (44b)
- 922 Didi vay ol kişiye ey cân-sitân
Sen kafâsında olasun dîde-bân
- 923 Taşı taş üstine korsa ol kişi
‘Âkıbet anuñ nedâmetdür işi
- 924 Ahmed-i Rıdvân gönüller yapagör
Dünyenüñ egri yolından sapagör
- 925 Bu fenâ ta’mîrine itme heves
‘Âşıka zindân olupdur bu kafes
- 926 Âhîret dârın ‘imâret kıl müdâm
Hem gönüller eksügin eyle tamâm
- 927 Kalb-i mü’mindür çü dergâh-ı Hudâ
Münkesir-dildür nazargâh-ı Hudâ
- 928 Kudretüñ yitdükce anı yapagör
Dâyimâ Mevlâ rızâsın kapagör

XXIV

[İYİLİĞİN FAZİLETİ]

- 929 Kudretün yitdükce iylik eylegil
Her kişiye iylik ile söylegil
- 930 Cümle mahlûkâta şefkat kıl müdâm
Tâ ki şefkat bulasun rûz-ı kıyâm
- 931 Bir kişiye ugrayup hâl-i ‘aceb
Bâdiye içre giderdi teşne-leb
- (45a)
- 932 Pür-’ataş giderken ol merd-i velî
Nâ-gehân bir çâha tuş oldu yolu
- 933 Ol kimesne girdi çâha pür-tarab
Su içüp kandurdu cânın teşne-leb
- 934 Çıkduğı dem gördi bir seg pür-’ataş
Teşnelikten dil kararmış çün Habeş
- 935 Âb-ı hâlis bulmaga cânı iver
Teşnelikten hâk-i nemnâki gever
- 936 Ol kişi gördi segün hâlin ‘ayân
Gine indi kuyuya ol dem hemân
- 937 Mûzesin toldurdu aldı agzına
Ol zamân suyu çıkardı agzına
- 938 İçürüp kandurdu ol ‘atşân segi
Suvarup dirgürdi ol bî-cân segi

- 939 Ol sebebden rahmet itdi bî-şümâr
Ol kişinüñ cânına Perverdgâr
- 940 Bu didügüm söz degüldür serserî
Bunı dimişdür nebîler serveri
- 941 Ahmed-i mürsel bu sözi söyledi
Bû Hureyre işidüp nakl eyledi
- (45b)
- 942 Her ki bir mûra mürüvvet eyleye
Bu cihânda aña şefkat eyleye
- 943 Âhiretde mûr ola aña şefî'
Kadrini Yezdân ide anuñ refî'
- 944 Bir hikâyet kıldı râvîler beyân
Bu sözümde eyleme şekk ü gümân
- 945 Bir kişiyi rûz-ı mahşerde 'ayân
Dûzaha emr eyledi ol Müste'ân
- 946 Aluban gitdi zebânîler anı
Heybetinden yandı cân ile teni
- 947 Yolları ugradı bir mûra 'acîb
Ol kişiyi gördi bu mûr-ı garîb
- 948 Didi sabr eyleñ Hudâ'ya varayın
Bu kişi çün Rabb'uma yalvarayın
- 949 Turdı bunlar gitdi mûr-ı pür-niyâz
Vardı dergâh-ı Hudâ'ya açdı râz

- 950 Didi ey rahmetleri çok Kirdgâr
Kullara rahm idici Perverdgâr
- 951 Ol kişi dünyâda rahm itdi baņa
Yolını sabıtdı benden bir yaņa
- 952 Ugramışdı üstüme gerçi yolu
Basmadı ayagı ile ben kulu
- 953 İsterem senden anı şâd idesün
Bu belâdan cânın âzâd idesün
- (46a)
- 954 Hak-te'âlâ hâcetin kıldı kabûl
Şefkat-i mûr ile âzâd oldu kul
- 955 Âdemînüñ hâli olmuşken za'îf
Cânını kurtardı bir mûr-ı nahîf
- 956 Didi insâna degül mi neng ü 'âr
Kim belâdan kurtara mûr-ı nizâr
- 957 Âdemüñ ola şefi'i mûrce
İşleye emr-i Bedî''i mûrçe
- 958 Ahmed-i Rıdvân bu yoldur pür-hatar
Mûra da kılma hakâretle nazar
- 959 Hak katında vardur anuñ menzili
Ol za'îfüñ togrudur Hakk'a yolu

960 Anuñ içündür du'âsı müstecâb
Hak nasîb itmişdür aña feth-i bâb

XXV

[HZ. MUHAMMET'İN SOYUNA VE ASHABINA SAYGI]

961 Ger rızâ-yı Hakk'ı eylersen taleb
Âhiretde bulmag istersen tarab

962 Gel muhibb ol Mustafâ ahabbına
'İzzet eyle âline ashâbına

963 Kim bulara bugz iden merdûddur
Ol halîlün düşmeni Nemrûd'dur

(46b)

964 Mustafâ devrinde nâ-geh bir pelîd
Eylemiş cânını cisminden ba'îd

965 Yesrib'ün içinde virmiş cânını
Bâda virmiş cehl ile îmânını

966 Kılmamış anuñ namâzını Resûl
İtmemiş îmânın ol şahsuñ kabûl

967 Çün Nebî'nün bu işini gördiler
Sırrını ol dem Nebî'den sordılar

968 Didi bu seg düşmen-i 'Oşmân'dur
Baña 'âsî münkir-i Kurân'dur

969 Çün bu sözi söyledi hayrû'l-beşer
Döndi 'Oşmân yüzine kıldı nazar

- 970 Didi Hak'dan rahmet ü gufrân saña
Dâyim ola lutf ile ihsân saña
- 971 Geçmişün hem k'ala çâküñi bile
Âşkârıñ gizle döğünjü bile
- 972 Tâ kıyâmet Hak seni yarlıgasun
Her zamânda zenbüñi 'afv eylesün
- 973 Bu hadîsi nakl iden Câbir durur
Mustafâ ashâbı içre bir durur
- 974 Bir kişi bir hoş hikâyet eyledi
Ululardan bu sözi nakl eyledi
- (47a)
- 975 Evliyâlardan birisi bî-hilâf
Eyler iken Ka'be'yi bir gün tavâf
- 976 Didi gördüm bir kişi pür-sûz u sâz
Âsmâna yüz tutup eyler niyâz
- 977 Dir ki yâ Rab sen başa kıl magfîret
Korkaram kim itmeyesün merhamet
- 978 Didüm ey kişi neden nâ-dîdesün
Rahmet-i Hak'dan niçün nevmîdsün
- 979 Didi vardur bir günâhum key 'azîm
Korkaram kim rahmet itmeye Rahîm
- 980 İrmiş idi göñlüme 'Oşmân benüm
Tolmış idi cehl ile tугyân tenüm

- 981 İncinüp and içmiş idüm sözine
Kim tabaça uraydum yüzine
- 982 Çünkü ‘Oşmân’ı şehîd eylediler
Bu halâyık heb namâza geldiler
- 983 Ol arada buluban fırsat nihân
Yüzine urdum tabaça ol zamân
- 984 Ol sebebden gör kurumışdur elüm
Magfîret istemege varmaz dilüm
- 985 Ol gören didi ki huşk olmuş eli
Bir kuru agac bigi solmuş eli
- (47b)
- 986 Bî-edeblik eyledi ol nâ-be-kâr
Ol sebebden kaldı hâsîr hâr u zâr
- 987 Ahmed-i Rıdvân aç uçmak bâbını
Mustafâ’nuñ sev kamu ashâbını
- 988 Tâ bulasun kurbet-i Perverdgâr
Cânuna rahmetler ide Kirdgâr
- 989 Dünyede ola ziyâde devletün
Artura lutf-ı İlâhî ni’metün
- 990 Göresün ‘ukbâda dîdâr-ı Hudâ
Hâtıruñ bula tesellî vü rızâ

XXVI

[HAZRET-İ ALİ]

- 991 Mustafâ buyurdu bir kavlı-i fasîh
Kıldı Bû Zer kavlini nakl-i sahîh
- 992 Didi fahr-ı enbiyâ şâh-ı rüsûl
Kâşif-i esrâr u hâdî-i sübûl
- 993 Her kim ister âdeme kıla nazar
‘İlmini aşılaya fehm ide hüner
- 994 Hem göre Nûh ile derk ü fehmini
Göre İbrâhîm’i göre hilmini
- 995 Göre zühdiyle Yahyâ ‘ayşını
Hem bile Mûsâ’yı göre batşını
- (48a)
- 996 Görsün ol kişi ‘Alî’nün yüzini
Aşlasun anuñ mu’ammâ sözünü
- 997 Bu kemâlâtı ‘Alî câmi’ durur
Bunca fazl ile velî hâşî’ durur
- 998 Bir uyanuk gördi hâbında yakîn
Kim kıyâmet kopup oldu yevm-i dîn
- 999 Oturup tahtında şâh-ı enbiyâ
Tapusunda cümle kâyim asfiyâ
- 1000 Suvarur halka Hüseyin ile Hasen
Âb-ı kevşerle dirildür cân u ten

- 1001 Ben dahı su istedüm içmeklige
Teşnelikden cân u dil geçmeklige
- 1002 Didi peygamber su virmeñ zînhâr
Kevşerümden içmesün bu nâ-be-kâr
- 1003 Didüm ey şâh-ı rüsül sâlâr-ı dîn
Ben saña îmân getürmişem yakîn
- 1004 N’oldı suçum k’idesün âbum dirîg
Cânuma hayf ola îmâna dirîg
- 1005 Didi var koñşuñda bir merd-i hasîs
Leşker-i tâgîlere oldur re’îs
- 1006 Kim kılur dâyim ‘Alî’ye la’net ol
Kurretü’l-’aynum velîye la’net ol
(48b)
- 1007 Anuñ içün virmezem suyu saña
Korkaram kim yapışa hûyı saña
- 1008 Didüm ey sultân u fahr-ı enbiyâ
Bende-fermânım ne emr itseñ revâ
- 1009 Bir bıçak virdi elüme ol Resûl
Didi ger kıldıñsa fermânım kabûl
- 1010 Bu bıçag ile anuñ başını kes
Eyleme hergiz tereddüd bir nefes
- 1011 Buyrugın tutdum Resûl’üñ ol zamân
Varuban ol müfsidi buldum ‘ayân

- 1012 Başını kesdüm hem-ân-dem bî-mecâl
'Ömrine irişdi noxsân u zevâl
- 1013 Çünki tutdum yüzini fermânına
Geldüm andan Mustafâ'nuñ yanına
- 1014 Bakmadum dahı ol işüñ soñına
Kodum ol kanlu bıçagı öñine
- 1015 Ol bıçagı gördi baña söyledi
Âferîñler kıldı tahsîn eyledi
- 1016 Bes buyurdı baña da su virdiler
Ol suyile cânımı toyurdılar
- 1017 Çün safâyile toyundum âbdan
Ol aralıkda uyandum hâbdan
- (49a)
- 1018 Nâ-gehân irdi kulaguma sadâ
Ol mahalle içre iderler nidâ
- 1019 Kim kurutmışlar fülânüñ yaşını
Bu gice kesmişler anuñ başını
- 1020 Ol mahalle halkını derbânlar
Bağlamışlar kamusın segbânlar
- 1021 Bî-günehler çağrışup iderler âh
Ol kiřinüñ hâtırı oldu siyâh

- 1022 Didi bu işi ben itdüm hod ‘ayân
Mustafâ fermânıyla bî-gümân
- 1023 Varayın bârî emîre diyeyin
Bu günehsüzler gamını yiyeyin
- 1024 Varup ol kişi emîre söyledi
Gördüğü hâbını takrîr eyledi
- 1025 Didi bu işi ben itdüm ey emîr
Mustafâ fermânını görme hakîr
- 1026 Bî-günehdür bunlara itme gazab
Görmesünler bu iş ucından ta’ab
- 1027 Ol kişinüñ hâbın işitdi emîr
Mustafâ’nuñ buyrugın tutdı emîr
- 1028 Didi gamdan kurtara Yezdân seni
Kim halâs itdüñ bu gamlardan beni
- (49b)
- 1029 Mustafâ’nuñ buyruğı baş üstine
Her kelâmı göz ile kaş üstine
- 1030 Sözüni tutdı Nebî’nüñ mîr-i hâs
Ol mahalle halkını itdi halâs
- 1031 Mustafâ’nuñ mu’cizini Kirdgâr
Kendüden soñra da itdi âşkâr
- 1032 Hem velî remzini peydâ eyledi
Murtazâ sırrın hüveydâ eyledi

- 1033 Ahmed-i Rıdvân gör imdi mu'cizi
'Âlemi kıldı Nebi'nün 'âcizi
- 1034 Gör kerâmâtın dahı ashâbınun
Evliyâdur kamusı ahbâbınun
- 1035 Bunlarunla buldı şevket şer' ü dîn
Kim bulardur sâdık u ehl-i yakîn
- 1036 Bunlara bugz eyleyen yâhûd hased
Yandurur nâr-ı cehennemden cesed
- 1037 Keşf olupdur bunlara cümle 'ulûm
Mustafâ kulıdur ashâbı nücûm
- 1038 Ger birisine idesiz iktidâ
Şübhesüz anda bulasız ihtidâ
- 1039 Mustafâ ashâbına idüp dūrûd
Ey muhibb-i âl-i Ahmed kıl sücûd
- (50a)
- 1040 Kıl mahabbet Mustafâ ahbâbına
Vir salavât âline ashâbına
- 1041 Kim bulardur mahrem-i hayrû'l-beşer
Kâşif-i esrâr *mâ zâge'l-basar*
- 1042 Cehdiyile bunlarun açıldı dîn
Bunlarunla buldı nusret Müslimîn

1041b *mâ zâge'l-basar* : (Hz. Muhammet'in Miraçta) göz(ü) şaşmadı.

- 1043 Kıldılar kâfirler ile çok kıtâl
İtdiler ehl-i ‘inâd ile cidâl
- 1044 Anuñ ile dîni ihyâ itdiler
Nâme-i İslâm’ı inşâ itdiler
- 1045 Mülk-i îmân tahtına oturdılar
Cehl ü tугyân bid’atin götürdiler
- 1046 Kıldılar şer’-i Resûl’i âşkâr
Gülşen-i İslâm’ı sebz ü nev-bahâr

XXVII

[EVLİYA VE EVLİYA KERAMETLERİ]

- 1047 İtdüñ ise evliyâyâ i’timâd
Kıl kerâmât-ı veliye i’tikâd
- 1048 Çün işitdüñ Mustafâ ashâbını
Evlüyâ añla kamu ahhâbını
- 1049 Mu’cizâtı çünki tasdik eyledüñ
Enbiyâ kavlini tahkik eyledüñ
- (50b)
- 1050 Evliyâyâ dahı ikrâr eylegil
Anlaruñ yolını izhâr eylegil
- 1051 Evliyâdur ol nebîlerden bedel
Bu sözümde eyleme şekk ü cedel

- 1052 İtdiler niçe kerâmetler ‘ayân
Kıldılar tayy-ı zamân u hem mekân
- 1053 Evliyâ kim itdiler tayy-ı mekân
Aldılar deh sâlelik yolu bir ân
- 1054 Anlara Ashâb-ı Hatve didiler
Anlaruñ ismini böyle kodılar
- 1055 Şol velîler kim kılur tayy-ı zamân
On yıl olan anlara halka bir ân
- 1056 Anlara Ashâb-ı Lahza didiler
Niçeler Ashâb-ı Lemha didiler
- 1057 Var idi İbni Sekîne bir velî
Şeyh idi ‘âlî kerâmâtı celfî
- 1058 Ol ‘azîzüñ çok mürîdi var idi
Her birisi şeyhe mahrem yâr idi
- 1059 İrmîş idi birisi irşâdına
Sûfî-i Zerger dinürdi adına
- 1060 Yog idi gerçi ‘ayânda şübhesi
Var idi tayy-ı zamânda şübhesi
- (51a)
- 1061 Şübhesini şeyh idüp hall ü beyân
Sûfiye gösterdi bu işden nişân
- 1062 Rûz-ı âzîne meger kim sûfiler
Câmi’e varmaga kasd eylediler

- 1063 Sûfiler seccâdeler cem' itdiler
Kamusını Zerger'e yükletdiler
- 1064 Didiler bizden öñürdü gör yırak
Bunları yirlü yirine var bırak
- 1065 Zerger alup bunları oldu revân
Dicle'ye irişdi yolu ol zamân
- 1066 Şehr-i Bagdâd idi şeyhüñ meskeni
Dicle'yidi âb-ı sâf u rûşeni
- 1067 Didi Zerger niçeye dek gideyin
Suya girüp cum'a guslin ideyin
- 1068 Vardı Zerger Dicle'ye itdi özin
Çıkıcak buldı Mısır'da kendüzin
- 1069 Kendüyi gördi kenâr-ı Nîl'de
Havfa düşdi cânı bu tebdilde
- 1070 Vardı andan Mısır için geşt eyledi
Geldi bir zerger katında işledi
- 1071 Cân u dilden sevdi zerger sûfiyi
Kendüye kıldı musahhar sûfiyi
- (51b)
- 1072 Çünkü gördi sûfide zühd ü salâh
Duhterini sûfiye itdi nikâh

- 1073 Sûfinüñ çün hâli oldı müstakîm
Mısr içinde yidi yıl oldı mukîm
- 1074 Sûfinüñ evlâdı oldı se ü çâr
Mısr içinde sûfi oldı bahtiyâr
- 1075 Sûfi bir gün Nîl'e vardı nâ-gehân
Suya girdi igtisâl için ol ân
- 1076 Çıkdı buldı kendüyi Bagdâd'da
Hayrete vardı bu dîr-âbâdda
- 1077 Görđi ol seccâdeler baglu durur
Mühriyile câmesi dahı yatur
- 1078 Bu işin aslın tasavvur eyledi
'İbrete taldı tefekkür eyledi
- 1079 Fıkr idüp kıldı ta'accüb niçe dem
İftirâk-ı Mısr çün çekdi nedem
- 1080 Sürđi andan hânkâha geldi tîz
Didi sûfiler aña ey kefçe-lîz
- 1081 Yürđi tîz ol hizmetüñ eyle tamâm
Almasunlar sûfiler yirin 'avâm
- 1082 Vardı sûfi hidmetin itdi edâ
İtmedi bir ferde 'arz-ı mâ-cerâ
- (52a)
- 1083 Sûfiler kamu namâza geldiler
Cum'ayı anda edâ eylediler

- 1084 Cum'adan çıkup revâne oldılar
Gine cümle hânkâha geldiler
- 1085 Sûfî-i Zerger gelüp şeyhe 'ayân
Ser-güzeştin ser-be-ser kıldı beyân
- 1086 Hâlini gûyâ ki tahrîr eyledi
Mâ-cerâyı şeyhe takrîr eyledi
- 1087 Didi şeyhi Zerger'e gördüñ 'ayân
Hak saña ol şübheñi kıldı beyân
- 1088 Bir dahı bu resme ısrâr eyleme
Sûfiler yolına inkâr eyleme
- 1089 Bes buyurdı şeyhi ol dem Zerger'e
Kim gide Bagdâd'dan Mısr'a vara
- 1090 Mısr içinden aluban evlâdını
Getüre Bagdâd'a dil-sayyâdını
- 1091 Turdı Zerger şeyhüñ emriyle hemân
Kâhire şehrine dek oldı revân
- 1092 Varuban gördi biliş ü yâdını
Anda olan ehl ile evlâdını
- 1093 Aldı Bagdâd'a getürdi şâdmân
Gördiler anı kamu iller 'ayân

(52b)

- 1094 İşidenler cümle taña kaldılar
Kudret işini ta'accüb kıldılar
- 1095 Bu degül kamu 'acebdür sun'-ı Rab
Kudretini anlayan kılmaz 'aceb
- 1096 Zerger'i kudret muhakkık eyledi
Niçe zindiki musaddık eyledi
- 1097 Kudretini kamu tasdîk itdiler
Hak yolını cümle tahkîk itdiler
- 1098 Evliyâya münkir olma key sakın
Evliyâdur râfi'-i râyât-ı dîn
- 1099 Evliyâdur söyleden mermerleri
Evliyâdur hem sıyan leşkerleri
- 1100 Evliyâdur mahzen-i envâr-ı Hakk
Evliyâdur mazhar-ı esrâr-ı Hakk
- 1101 Evliyânuñ dâyim alup himmetin
Ellerinden key sa'âdet hil'atin
- XXVIII**
[EVLİYA SIRRI]
- 1102 Şeyh 'İsâ dirler idi bir 'azîz
Şeyh idi sâhib-kemâl ehl-i temîz
- 1103 Çok kerâmât itmiş idi âşkâr
Ferd idi devrinde şeyhi nâm-dâr

(53a)

- 1104 Viridi idi mushafuñ hatmin müdâm
Günde yetmiş biñ kez okurdı tamâm
- 1105 Bu söze itmezler idi i'timâd
İşidenler eylemezdi i'tikâd
- 1106 Ululardan bir 'azîz-i ehl 'ayân
Bir hikâyet kıldı bî-şekk ü gümân
- 1107 Didi gördüm Şeyh 'Îsâ'yı 'ayân
Mekke'de tuş eyledi ol müste'ân
- 1108 Ka'betu'llâh'ı tavâf eyler iken
Ayag üzre yürüyüp yiler iken
- 1109 Dörd adım yirde giderken bî-kusûr
Mushafı hatm eyledi ol pîr-ı nûr
- 1110 Ben anı gûş eyledüm harfen be-harf
Okumasında yog idi sehv-i sarf
- 1111 Lâ-cerem 'aynü'l-yakîn bildüm tamâm
Gerçek imiş ol didükleri kelâm
- 1112 Münkir olma kıl bu söze iltifât
Kim bunı nakl eylemişlerdür şikât
- 1113 Şeyh Sadrü'ddîn bulışmış nâkîle
Niçe müddet şeyh ile olmuş bile

- 1114 Şeyh anı ‘âlî rivâyet eyledi
Bir kitâbında hikâyet eyledi
(53b)
- 1115 Ol kitâb adı Kasîde-Şerh’dür
Şâhid-i da’vâ-yı zûruñ cerhdür
- 1116 Anda gördüm bu hikâyet aslını
Añladum künh ile bâb u faslını
- 1117 Andan itdüm bu kelâmı terceme
Kimsene dahl itmesün bu dercüme
- 1118 Evliyânuñ heb kerâmetdür işi
Aña inkâr eylemez ‘âkıl kişi
- 1119 ‘Âkıl iseñ sen de inkâr eyleme
Habtunñ üzre dâyim ısrâr eyleme
- 1120 Eyle ikrâr evliyâyâ hâlis ol
Böyle insâf ile gel muhallis ol
- 1121 Ben bu yolda çok ‘alâmet görmişem
Bâtın ehlinde kerâmet görmişem
- 1122 Evliyâda görmişemdür bî-şümâr
Hârik-i ‘âde kerâmât âşkâr
- 1123 Dimezem gördüklerümüñ birini
Açmag olmaz evliyânuñ sırrını
- 1124 Bî-edebdür kâşif-i esrâr olan
Diye mi sırrını yârnuñ yâr olan

- 1125 Server olur saklayan esrârını
Yâr olan dünyâyâ virmez yârını
(54a)
- 1126 Ahmed-i Rıdvân irürseñ hem-deme
Râzuñı açma sakın nâ-mahreme
- 1127 Şimdiki demde bulunmaz bir emîn
Söyleyesün râzuñ olasun yakîn
- 1128 Bil hakîkat şimdi ihvân-ı zamân
Yûsuf' uñ ihvânı bigidür hemân
- 1129 Kasd iderler katlüñe evvel senüñ
Kanda kaldı mülk ü mâluñ mahzenüñ
- 1130 Ni'metüñ yiyenler eyler kasd-ı cân
Zâyi' olmışdur bu demde hakk-ı nân
- 1131 Râh-zendür yâr-ı sâdık didüğüñ
Heb münâfıkdur muvâfık didüğüñ
- 1132 Düşmenüñdür dostum didüklerüñ
Gice gündüz yiyüben içdüklerüñ
- 1133 Yârüñi agyâr olandan eyle fark
Kendüñi deryâ-yı gamda itme gark
- 1134 Dostuñdan düşmenüñ eyle temîz
Kim bulunmaz gavrda ta'am mûsuz

1135 Gice gündüz tâ'at idüp kıl namâz
Rabb'una eyle münâcât u niyâz

1136 Tâ ki Sübhân eyleye fazlın karîn
Olasun düşmen belâsından emîn

XXIX

[BİLGİNİN YÜCELİĞİ]

(54b)

1137 Her kim ister pâk ide a'mâlini
Cân ile sevsün Nebî'nün âlini

1138 Âşnâ olmaz gönülden yâd olan
Fâsık olur düşmen-i evlâd olan

1139 Ahmed-i mürsel vasiyyet eyledi
Mushaf ile 'izzetüm saklağ didi

1140 Ahmed'e îmân getürdünse nuhust
'İzzetine sevgünî eyle dürüst

1141 Gerçek iseñ sıdkunı eyle 'ayân
Da'vaya ma'nâ getür 'ışka nişân

1142 Eyleyesün tâ ki pinhânun sarîh
Da'vâ-yı îmânun ola hem sahîh

1143 Biri âlün Ca'fer-i Sâdık durur
Evliyâ didârına 'âşık durur

1144 Muktedâsıdur tarîkat ehlinün
Pîşvâsıdur şerî'at ehlinün

- 1145 Ol zamânda bir gice Mansûr anı
Halvetine istedür magrûr anı
- 1146 Kasd ider katline anuñ bî-günâh
Korkar andan kim halîfe ola şâh
- (55a)
- 1147 Berkidüp kalbinde katli- 'amdını
Dir vezîrine halîfe kasdını
- 1148 Dir vezîri aña ey şâh-ı cihân
Bî-güneh kanına kasd itme 'ayân
- 1149 Bir kişidür Ca'fer-i Sâdık 'azîz
Dirliği pâkîze hem ehl-i temîz
- 1150 Dâyimâ zıkr ü 'ibâdetdür işi
Gice gündüz vird ü tâ'atdur işi
- 1151 İstemez 'âlemde mülk ü genc ü mâl
El çeküpdür dünyâdan âsûde-hâl
- 1152 Özi togru sözi yolu müstakîm
Gûşe-i 'uzletde olmuşdur mukîm
- 1153 Ol kişiden saña görünmez zarar
Görinür lîkin bu işden çok hatar
- 1154 Şeh vezîrûñ pendini gördi ba'îd
Ol nasâyih hergiz olmadı müfîd
- 1155 Bes vezîre kakıyup didi getür
Sâdık'ı bu demde dergâha yetür

- 1156 Komadı söze vezîrinde mecâl
Emrine itdürdi nâ-çâr imtişâl
- 1157 Sâdık'ı getürmege gitdi vezîr
Kulların divşürdi ol demde emîr
- (55b)
- 1158 Bunlara muhkem nasîhat eyledi
Her birine handeyile söyledi
- 1159 Didi ol dem kim gele Sâdık 'ayân
Başumı ben dahı açam ol zamân
- 1160 Bî-tevakkuf öldürüñ anı hemân
Bir nefes virmeñ mecâl ile amân
- 1161 Sâdık'ı varup getürdi ol vezîr
Görüp anı turdı yirinden emîr
- 1162 Korkular düşdi halîfe cânına
Sâdık'ı geçürdi üstün yanına
- 1163 Çün halîfe gördi Sâdık yüzini
Karşusunda çökdi iki dizini
- 1164 Sâdık'a biñ dürlü a'zâr eyledi
Dostâne niçe sözler söyledi
- 1165 Kulları gayet ta'accüb kıldılar
Görüben bu vaz'ı taña kaldılar

- 1166 Çün halîfe sözini itdi tamâm
Didi Sâdık aña ol dem ey hümâm
- 1167 İsterem senden beni açmayasun
Bu kulı bir dahı incitmeyesün
- 1168 Halvetümde koyasun tenhâ beni
İtmeyesün gâret ü yagma beni
- (56a)
- 1169 Ehl-i dâniş ger harâbâtî ola
Sûfiden yeg ger münâcâtı ola
- 1170 Ger günâh ile olurlarsa hakîr
‘İlm olur anlara gine dest-gîr
- 1171 Bunlaruñ hakkında didi Mustafâ
Ol mürüvvet ma’deni kân-i vefâ
- 1172 Düşmeni ‘âlimleruñ mezmûmdur
Hem lühûmı bunlaruñ mesmûmdur
- 1173 Isıranlar haste olur etlerin
Hem yiyen kişiler ölür etlerin
- 1174 Ger günâh içre görürseñ ‘âlimi
Hâr bakma olma anuñ zâlimi
- 1175 Görmeye ‘âlim günâhından hatar
Ol güneşden irmeye saña zarar
- 1176 Ger olursa ehl-i dâniş pür-fesâd
Didügin tut ‘âlimüñ itme ‘inâd

- 1177 ‘Âlimüñ nûş eyle âb-ı sâfını
Kendüye ko dürdünüñ evsâfını
- 1178 ‘Âlime ‘ilmi çün eyle ihtirâm
Eyleme dâñâyâ kasd-ı intikâm
- 1179 Kim virüpdür bunlara Hak menzilet
Âhiretde hem kılur çok magfîret
- (56b)
- 1180 Çün sıfâtından birisi ‘ilm ola
Hak müyesser ide mi degme kula
- 1181 Tañrı’nuñ ‘âlim emânet-dârdur
‘Âlim ü ‘âmil Hak’uñ muhtârdur
- 1182 ‘Âlim ü câhil müsâvî olmaya
Câhile bu söz mesâvî olmaya
- 1183 Bu sözi buyurdı furkânda Celîl
‘Âlime virdi fazîlet ol cemîl
- 1184 Buldı âdem ‘ilmi ile ictibâ
Aldılar ‘ilm ile menzil enbiyâ
- 1185 ‘İlm ucından buldı âdem fazl u cûd
Kıldılar aña melekler heb sücûd
- 1186 Buldığı çün ‘ilm ile kalbi safâ
Rabbi zidnî dirdi her dem Mustafâ

- 1187 Enbiyâ vârişleridür ‘âlimîn
Anlaruñ evlâsı likîn ‘âlemîn
- 1188 Bû Hanîfe ‘ilm ile oldı ‘azîz
Fazlı ile Şâfi’î buldı temîz
- 1189 Mâlik oldı ‘ilmi ile muktedâ
Ahmed-i Hanbel imâm u pîşvâ
- 1190 ‘İlm-i şer’i bunlar ihyâ itdiler
Hem tarîkat yolını gözetdiler
- (57a)
- 1191 Düşdiler evvel bu zâhir kâline
İrdiler âhir hakîkat hâline
- 1192 İçlerinden kobmadı nâ-hak cedel
Kıldılar ihlâs ile hâlis ‘amel
XXX
[EBU HANİFE]
- 1193 Bû Hanîfe ol çerâg u şer’-i dîn
Hâtırı bahr-ı hakâyıkdur yakîn
- 1194 ‘İlm ile buldı kemâl ü devleti
Mustafâ didi sirâc-i ümmeti
- 1195 ‘İlm ile oldı kebîri tâbi’în
Fazlı ile muktedâ-yı âhirîn
- 1196 İrdi ashâb-ı kibâruñ ba’zına
Kellesi birdür olaruñ ba’zı ne

- 1197 Hem-dem oldu sâdık ile niçe dem
Mûnisi idi şüyûh-ı muhterem
- 1198 ‘İlm-i şer’ içinde dâniydi ol
Ulular üstâdı bînâydi ol
- 1199 Mustafâ’ya geldi bir gün Cebre’îl
Sûre-i Lokmân’ı göndermiş Celîl
- 1200 Cebre’îl’e sordu Lokmân’ı Resûl
Hak katında nicesi buldı kabûl
- (57b)
- 1201 Cebre’îl ahvâl-i Lokmân’ı ‘ayân
Mustafâ’ya kıldı aslıyla beyân
- 1202 Gıpta geldi gönline peygâmbere
Düşdi gayret cânına ol servere
- 1203 Didi n’olaydı olaydı bir kişi
Ümmetüm içinde anuñ beñdeşi
- 1204 Mustafâ’ya didi Cebre’îl emîn
Ümmetünde kopısar bir şem’-i dîn
- 1205 Nâm-ı pâki dinile Nu’mân anuñ
Hikmetine irmeye Lokmân anuñ
- 1206 Dînüñi ihyâ ide ol pâk-zâd
Şer’ içinde eyleye çoğ ictihâd
- 1207 Şer’ içinde niçe inşâ eyleye
Tâ kıyâmet şer’üñ icrâ eyleye

- 1208 Bu cihânuñ hamrını eyeye hall
'Âlemüñ müşkillerini ide hall
- 1209 Bû Hanîfe ola anuñ künyeti
'Âlemi gark ide 'ilmi nefhati
- 1210 Atası adına hem Şâbit dine
Dîn içinde kayim ü şâbit dine
- 1211 Kûfe ola mevlidi ol serverüñ
Ma'den-i pâkî o zîbâ cevherüñ
- (58a)
- 1212 Cebrâ'il itdi çün evsâfın beyân
Mustafâ'nuñ göñli oldı şâdmân
- 1213 Yirine yetürdi şükr-i ni'meti
Didi üç kerre sirâc ü ümmeti
- 1214 Cân u dilden şükr-i Yezdân eyledi
Hâlik'a hamd-i firâvân eyledi
- 1215 Göñlini Nu'mân ile şâd eyledi
Ümmeti 'âlimlere yâd eyledi
- 1216 Cümlesine kıldı hayr ile du'â
Eyledi Ma'bûd'ına bî-had şenâ
- 1217 Didi yâ Rabb ehl-i 'ilmi saklagıl
Bunları fazluñla dâyim yoklagıl

- 1218 Bunları kılma çün icbâr-ı Yehûd
Hem irürme bunlara ta'n-ı hasûd
- 1219 Çün batarik-i nasârâ eyleme
Bunların 'aklını yagma eyleme
- 1220 Bozmasunlar cehl ile Kurân'ın
Sakla tenzîl itdüğün furkânın
- 1221 Nite kim Tevrît ü İncîl ü Zebûr
Anlara dahl eylediler ehl-i zûr
- 1222 Ehl-i bâtil niçe tezvîr itdiler
Anları tahrîf ü tagyîr itdiler
- (58b)
- 1223 Bu du'â içinde geldi Cebre'îl
Ahmed'e didi selâm itdi Celîl
- 1224 Didi hak gönderdiğimiz beklerüz
Her hatarlardan biz anı saklaruz
- 1225 Kimsene kâdir degüldür sarfına
Bir kişi barmak basamaz harfine
- 1226 Bu kitâbı kimse tagyîr idemez
Bâtil olan hakda tezvîr idemez
- 1227 Âyeti çün Mustafâ gûş eyledi
Anın ile gönlini hoş eyledi
- 1228 Rabb'ınun kavline kıldı i'timâd
Hâtırını buldı tesellî hem gûşâd

1229 Kalbine düşdi Nebî'nün çün heves
Bildi kim anı göriser dir Enes

1230 Mustafâ ol dem getürdi anı bes
Didi Nu'mân'ı görürsün yâ Enes

1231 Bir emânet virdi aña Mustafâ
Mahzen-i esrâr-ı Hak kân-ı safâ

1232 Didi Nu'mân'a kaçan kim iresün
Armaganum aña ol dem viresün

1233 Bû Hanîfe kûdek idi ol zamân
Atası Şâbit anı aldı revân

(59a)

1234 Atasıyla Ka'be'ye 'azm itdiler
Mekke şehrine giderek yitdiler

1235 Mekke içinde oturmuşdı Enes
Armaganı hem getürmüşdi Enes

1236 Nakl iderdi Mustafâ akvâlini
Söyler idi ser-be-ser ahvâlini

1237 Halk iderlerdi kelâmın istimâ'
Üstine itmişler idi ictimâ'

1238 Şâbit ü Nu'mân da anda vardılar
Ol emîn-i Mustafâ'yı gördiler

- 1239 Ol huzûra çok cemâ'at geldiler
Her biri müşkillerini sordılar
- 1240 Bulmadılar bir söze anda cevâb
Düşdi bu halkuñ içine ıztırâb
- 1241 Bû Hanîfe didi bu dem bî-hicâb
Vireyin ben bu su'ale bir cevâb
- 1242 Didiler Nu'mân'a kûdeksün püser
Nicesi ola cevâbuñ kârger
- 1243 Didi tevfik ile Hakk'uñ vireyin
Hem savâbına cevâbuñ ireyin
- 1244 Didiler çün kim Hak'ı yâd eyledüñ
Hem söze adıyla bünyâd eyledüñ
- (59b)
- 1245 Bes icâzetedür cevâbuñ di 'ayân
Her ne kim fikr itdüñ ise kıl beyân
- 1246 Bû Hanîfe virdi bir şâfi cevâb
Cümlesi teslîm idüp didi savâb
- 1247 Bes Enes anı kıgırdı yanına
Kûdeküñ tahsînler itdi cânına
- 1248 Sordı adın künyetin hem mevlidin
Soñra teftîş itdi nâm-ı vâlidin
- 1249 Didi Nu'mân'dur asılda baña nâm
Bû Hanîfe künyetümdür ey hümâm

- 1250 Mevlidüm Kûfe atam Şâbit durur
Dîn-i İslâm içre key şâbit durur
- 1251 Çün Enes gördi anı ‘aynü’l-yakîn
Mustafâ kavlini yâd itdi hemîn
- 1252 Didi budur Mustafâ’nuñ didügi
Armaganın baña teslîm itdügi
- 1253 Bes Enes Nu’mân’a ol dem söyledi
Mustafâ kavlini tafsîl eyledi
- 1254 Bu haberden geldi Nu’mân’a neşât
Hâtır-ı gamgîni buldı inbisât
- 1255 Armaganın virdi Nu’mân’a Enes
Yâdigârın Mustafâ’nuñ bî-denes
- (60a)
- 1256 İssini buldı emânet hem vusûl
Bû Hanîfe eyledi cândan kabûl
- 1257 Ol sebebden aña keşf oldı ulûm
Ol güneşdür mâ’ adâsı k’en-nücûm
- 1258 Ümmet içinde sirâc oldı münîr
Şu’lesinde hoş geçer mîr ü vezîr
- 1259 A’zam oldı kadri halk içre imâm
Muktedâdur tâ kıyâmet ol hümâm

- 1260 Ol emânetde çoğ oldu ihtilâf
Eylediler râvî olanlar hilâf
- 1261 Ba'zılar didi ki hurma nısfıdur
Mustafâ yidügi anuñ nısfıdur
- 1262 Ba'zılar didi ki ağı yarıdur
Virdügi yarını gerçek yarıdur
- 1263 Mustafâ'nun fazlı ile ol imâm
Şer'ine virdi kemâl ile nizâm
- 1264 Bir rivâyet dahı kıldı Cebra'il
Mustafâ'ya didi gerçek şöyle bil
- 1265 Kim Nebî İsrail'ün zâhidleri
Ol zamânuñ 'âlim ü 'âbidleri
- 1266 Ümmetün katında anlar bî-gümân
Ak sığırdı bir kara beñdür hemân
- (60b)
- 1267 Cebre'il'e didi Ahmed ey 'aceb
Baña hod olmış durur ilhâm-ı Rab
- 1268 Ümmetümden çokdur anlar bî-hisâb
Sen neden didün bu sözi bî-hicâb
- 1269 Mustafâ'ya Cebre'il idüp hitâb
Didi ey muhtâr-ı Hakk işit cevâb
- 1270 Ne kadar çoğ ise anlarda 'aded
Ümmetün mânendi yokdur hic ahad

- 1271 Ümmetünün uşagı ger ayrısı
Yegdür anlaruñ birinden birisi
- 1272 Ümmetün tafdıñ idüpdür Hak senün
Ümmetün sevmiş durur mutlak senün
- 1273 Anuñ içün dimişem ben bu sözi
Görmişem Mevlâ katında ol yüzi
- 1274 Mustafâ'nuñ ümmetinün kıssası
Anlaruñ fazl u hünerden hissesi
- 1275 Ümmeti 'âlimlerinün rif'ati
Anlaruñ Bârî katında 'izzeti
- 1276 Şerh olunmaz defter ü dîvân ile
Hem yazılmaz hâme-i bî-cân ile
- 1277 Bû Hanîfe Hazretinün bu zamân
İdeyin ba'zı hikâyâtın beyân
- (61a)
- 1278 Didiler kırk yıl o fahr-ı tâbi'în
Hâmi-i şer' ü imâmü'l-Müslimîn
- 1279 Ol vuzûyile ki kılurdu 'ışâ
Anuñ ile subhı eylerdi edâ
- 1280 Sâyimü'd-dehr idi dâyim ol imâm
'Âdeti savm u salât idi müdâm

- 1281 Mustafâ'ya eyleyüp çoğ ihtirâm
Ravzaya vardukca virürdi selâm
- 1282 Dir idi yâ iftihârü'l-mürselîn
Es-selâm 'aleyke şâh-ı Müslimîn
- 1283 Ravzadan Nu'mân'a olurdu hitâb
Redd olunurdu su'âline cevâb
- 1284 Dinür idi yâ imâmü'l-Müslimîn
'İlmüñ ile kâyim olsun şer' ü dîn
- 1285 Bû Hanîfe gördi hâbında meger
Ravzaya varup tururken bî-haber
- 1286 Ravzası sengîn koparur Ahmed'üñ
Heb kemiklerin çıkarur Ahmed'üñ
- 1287 Ol kemikleri niçe karışdurur
Birbirine zamm ider ulaşdurur
- 1288 Ol sadedde uykusından uyanur
Cânına derd ile gamlar boyanur
- (61b)
- 1289 Göñline korhu düşer bu hâbdan
Seçemez dürdi gülâb-ı nâbdan
- 1290 Didi ben nice günâh itdüm 'aceb
Kim baña bu vech ile irdi ta'ab
- 1291 Ol zamânda bir mu'abbir var idi
Dâniş ehli vâkıf-ı esrâr idi

- 1292 Kâdir idi bu yoluñ irşâdına
İbni Şîrîn dinür idi adına
- 1293 Bû Hanîfe turdı bindi atına
Vardı ol dem İbni Sîrîn katına
- 1294 Hâbını ser-cümle takrîr eyledi
İbni Sîrîn anı ta'bîr eyledi
- 1295 Didi korkma bu düşün mahbûbdur
Tâli'ün mes'ûd u fâluñ hûbdur
- 1296 Hak saña virmiş Nebî'nün 'ilmini
Hem nasîb itmiş kemâl-i hilmini
- 1297 Evvel 'ilmde çok tasarruf idesün
Dîn içinde Hak-tarîka gidesün
- 1298 Şer' içinde vâhid ü ferd olasun
Mustafâ dîninde bir merd olasun
- 1299 Şer' içinde bulasun nûr-ı hüdâ
İdesün sağın sakîminden cüdâ
- (62a)
- 1300 Bû Hanîfe buldı bu sözden amân
İşidüp ta'bîri oldı şâdmân
- 1301 Vardı andan sonra kıldı i'tizâl
Mevzi'inden itmedi hic intikâl

- 1302 Bir bucakda varuban oldu mukîm
Bir ‘abâ giyüp oturdu müstakîm
- 1303 Gûşe-i ‘uzletde oldu münzevî
Fakr içinde kıldı seyr-i ma’nevî
- 1304 Bir gice Nu’mân yaturken nâ-gehân
Mustafâ’yı gördi hâbında ‘ayân
- 1305 Didi niçün ‘uzlet itdün ihtiyâr
Olımazsun ‘uzlet ile bahtiyâr
- 1306 Sen gerek kim şer’üm icrâ idesün
‘İlmüñ ile dînüm ihyâ idesün
- 1307 İdesün neşr-i ‘ulûm-ı dîn-i Hak
Viresün fikhun usûlinden sebak
- 1308 Hak yaratmışdur seni ta’lîm için
Bu ‘ulûm esrârını tefhîm için
- 1309 Çünkü Nu’mân eyledi bu pendî gûş
Uyanup hâbından eyledi hurûş
- 1310 ‘Uzleti terk eyleyüp itdi rücû’
‘İlm-i dînüñ dersine kıldı şürû’
- (62b)
- 1311 ‘İlmi ile ‘âleme virdi nizâm
Mustafâ’nuñ şer’i buldı intizâm
- 1312 Geldi Ahmed dînine nazm u şebât
Ölmiş iken virdi şer’ine hayât

XXXI

[İMAM ŞAFİİ]

- 1313 Dîn içinde muktedâdur Şâfi'î
İbni 'amm-ı Mustafâ' dur Şâfi'î
- 1314 Hem mürüvvet hem fütüvvet kânıdur
'İlm-i dînüñ hüccet ü bürhânıdur
- 1315 Hâzin-i genc-i rumûz-ı Mustafâ
Kâşif-i esrâr-ı bâb-ı murtazâ
- 1316 Ol durur kavm-i Kureyş'e hem halef
Fazlını yâd eylemişlerdür selef
- 1317 Sîzdeh-sâle içinde ol velî
Kılmış idi 'ilm ile dîni celî
- 1318 Oturup dirdi haremde bî-melâl
Tâlib olan eylesün benden su'âl
- 1319 Vireyin sâyillere şâfi cevâb
Katı' ü sâfi kelâm-ı pür-savâb
- 1320 Ahmed-i Hanbel ki olmuşdur imâm
İtmiş idi ol velî hıfz-ı kelâm
- (63a)
- 1321 Var idi hıfzında üç yüz biñ hadîş
Yog idi gâyib dilinde bir hadîş
- 1322 Bîst ü penç içindeyiken Şâfi'î
Olmış idi Hanbel anuñ râci'i

- 1323 Aña şâgird idi bunca ‘ilm ile
Gâşiye-dâr idi anuñ hilm ile
- 1324 Karşusunda otururdu diz çöküp
Benceden ta’n ile nükte çeküp
- 1325 Ahmed’e kavmi dir idi ey hümâm
Halk içinde muktedâsun hem imâm
- 1326 Bir cevâna niçün olursun zebûn
Oturursun karşusunda pür-sükûn
- 1327 Bunlara Ahmed didi ey eblehân
Sanmañuz bu ben fakîri siz muhân
- 1328 Bu benüm yitürdügimi ol bilür
Hem hadîşüñ ma’nâsın yahşı bilür
- 1329 Zâtı mazhar kudretüñ envârına
Vâkıf olmuş ‘ilminüñ esrârına
- 1330 Zevrakın salmış hakâyık bahrına
Hem musahhir her dakâyık fikrine
- 1331 Şâfi’î’dür ‘âlem içre âftâb
Sâyiri hem çün nücûm u mâhtâb
- (63b)
- 1332 ‘İlm-i fikhuñ bagluyıdı kapısı
Hem yıkılmışdı o bâbuñ yapısı
- 1333 Şâfi’î’den hâsıl oldı feth-i bâb
Eyledi ‘ilmiyle ta’mîr-i harâb

- 1334 Mustafâ dimişdi kopa her zamân
Her yüzüñ başında bir ‘âlî-nişân
- 1335 Kobdı evvel yüzde bir ehl-i hüner
Adıdur ‘Abdü’l’aziz oğlu ‘Ömer
- 1336 Şâfi’î kıldı ikincide zuhûr
Ol ma’ârif menba’ı deryâ-yı nûr
- 1337 Dâyimâ işi salât idi sıyâm
‘Ömri içinde yimemişdi harâm
- 1338 Şâfi’î Hazretlerinden her zamân
Ders okurlardı niçe pîr ü cevân
- 1339 Otururken ders içinde nâ-gehân
Niçe def’a turu geldi bî-amân
- 1340 Şâfi’î’ye didiler ey nîk-nâm
Ders ider iken nedendür bu kıyâm
- 1341 Didi nesl-i Mustafâ’dan bir püser
Taşrada sıbyân ile bâzî ider
- 1342 Anı gördükce kılurvan ihtirâm
Anuñ içündür baña ol dem kıyâm
- (64a)
- 1343 Mustafâ’nuñ âline ‘izzet gerek
Murtazâ evlâdına hürmet gerek

1344 Bî-edebdür ‘izzeti terk eyleyen
Anlaruñ çün nâ-sezâ söz söyleyen

1345 Sözlerinde hem dimişdür ol imâm
Fahr-ı ‘âlem Şâfi’î kutbü’l-enâm

1346 âl-i Muhammed sevgüsi
 evlâd-ı Ahmed sevgüsi

1347 yir ü gök arz u semâ
Yir ü gökde cümle mahlûk-ı Hudâ

1348

1349 Şâfi’î’nün hadsüz idi ragbeti
Hânedân-ı Mustafâ’ya ‘izzeti

1350 Bilür idi kadrin ol serverlerüñ
Añlar idi ‘izzetin mihterlerüñ

1351 Anuñ içün mihter idi ümmetüñ
Muktedâsıydı hem bu milletüñ

1352 Ne yalan yirde ne gerçekde yakîn
İtmemişdi ‘ömri içinde yemîn

1353 Gice gündüz işi ders idi hemîn
Fitnesinden dehrüñ olmuşdı emîn

(64b)

1354 Devr-i Hârûnü’r-Reşîd idi zamân
Şâfi’î Bagdâd’ı itmişdi mekân

- 1355 Çün Reşîd emrindeydi taht ü tâc
Rûm'lar her yıl virürlerdi harâc
- 1356 Kayser'ün göğline düşdi bu hayâl
İtmeye Hârûn ile ceng ü cidâl
- 1357 Açmaya Hârûn'a rûy-ı ihtiyâc
Bir dahı göndermeye bâc u harâc
- 1358 Bu mahalde çok tefekkür eyledi
'Âkıbet bunı tasavvur eyledi
- 1359 Didi ol dînüñ de var monlâları
Bu bizüm dînüñ de var a'lâları
- 1360 Varuban bahş eylesünler bî-cidâl
Ara yirde olmasun ceng ü kıtâl
- 1361 Gâlib olan şâhuñ olsun taht u tâc
Kankısı maglûb ise virsün harâc
- 1362 Olmadı bu cehdüñ üstinde çekiş
Geldiler bu şart ile üç yüz keşiş
- 1363 Bunları gördükde Hârûn oldu lâl
Şâfi'î'ye didi nice ola hâl
- 1364 Şâfi'î didi ki bahş itmek gerek
Başı üzre kâfiri dögmek gerek

(65a)

- 1365 Didiler sözi ne yirde idelüm
Sizüñ ile bahşē kanda gidelüm
- 1366 Şeh didi Dicle kenârıdur mekân
Ol mahalde bahşuñuz olsun ‘ayân
- 1367 Bir güne ol demde kavl eylediler
Mevzi’-i ma’hûda ol gün geldiler
- 1368 Şâfi’î seccâde omzında revân
Sür’at ile geldi ol gün şâdmân
- 1369 Saldı su üzre hemân seccâdesin
Gördiler cümle ‘ayân seccâdesin
- 1370 Giçüben oturdı ol seccâdede
Olmadı ter pâyda seccâdede
- 1371 Didi bu seccâde bahşüm tahtdur
Bu kerâmet dîn-i Ahmed bahtdur
- 1372 Bunda gelsün hâtırı bahş isteyen
Gelmesün bu mevzi’e ‘ahdin sıyan
- 1373 Ol keşişler zâr u giryân oldılar
Görüben bu hâli hayrân kaldılar
- 1374 Sözlerine heb peşimân oldılar
Üc yüzi dahı Müselmân oldılar

- 1375 Şâfi'î'nün bildiler esrârını
Billerinün kesdiler zünnârını
- (65b)
- 1376 Kayser-i Rûm işidüp oldu hazîn
Didi hayfâ kim harâb oldu bu dîn
- 1377 Görkliydi mülk-i Rûm'a ol lebib
Kalmayaydı Rûm içinde bir salîb
- 1378 Şâfi'î hakkında olma bed-gümân
Şâfi'î'nün gör kerâmâtın 'ayân
- 1379 Her kerâmât anda olmuşdur celî
İbni 'amm-ı Mustafâ'dur ol velî
- 1380 Söylesem vasfin dırâz olur kelâm
Tâ kıyâmet olmaya vasfı tamâm
- XXXII**
[İMAM MALİK]
- 1381 Hazret-i Mâlik imâm-ı müttakî
Dîn içinde hem takîdür hem nakî
- 1382 Çog idi göñlinde 'ukbâ sevgüsi
Yog idi bir zerre dünyâ sevgüsi
- 1383 Zâhir ile bätının eylerdi sâf
'Âlim idi 'ilmi ile bî-hilâf
- 1384 Zindeyidi ad ile şer'-i kavîm
Olmış idi şehir-i Yeşrib'de mukîm

- 1385 Anda yazmışdı Muvattâ'yı tamâm
Ol kitâbı okur idi hâss u 'âm
- (66a)
- 1386 Yeşrib'e vardukda Hârûn-ı Reşîd
Bulmuş idi devlet ü fâl-i sa'îd
- 1387 Mâlik'e tuş oldu anda ol hümâm
Didi varuñ var mı bunda yâ imâm
- 1388 Didi yokdur bâg u dârum ey emîr
Hem fenâ dârında mülküm bir hasîr
- 1389 Mâlik'e kıldı terahhüm ol hümâm
Eyledi eltâfını ol gün tamâm
- 1390 Didiler var idi üç biñ bî-hilâf
Mâlik'e ihsân olan dînâr-ı sâf
- 1391 Aldı dînârı yüzine urmadı
Sakladı bir yirde harca sürmedi
- 1392 Çün halîfe gider oldu ol zamân
Mâlik'i istetdi ol demde hemân
- 1393 Didi hayrı nice te'hîr idelüm
Gel bizümle tahtgâha gidelüm
- 1394 Hem Muvattâ'yı bile al ey imâm
Okusun oğlanlarum senden tamâm
- 1395 Didi yokdur bende ey şâh öyle bil
Bu didügün işlere hergiz sebîl

- 1396 ‘Âleme tagıldı ashâb-ı Resûl
Her şehirde kıldılar anlar nüzûl
(66b)
- 1397 ‘Âlemi ‘ilmiyle memlû kıldılar
Kûy u şehri ser-be-ser toldurdılar
- 1398 Kıldılar anlar çü bu derde ‘ilâc
Bu Muvattâ’ya ne lâzım ihtiyâc
- 1399 Hem Medîne şehrini terk itmezem
İhtiyârımla koyuban gitmezem
- 1400 Hem başa sûd eylemez bu yolda cehd
İtmişem Ma’bûd’um ile şart u ‘ahd
- 1401 Kim bu yirden gayrı yirde turmayam
Yeşrib’üñ ölince terkin urmayam
- 1402 Hem buyurmuşdur Resûl-i müctebâ
Mefhar-ı sâdât-ı ‘âlem Mustafâ
- 1403 Bu Medîne âdemüñ derdin sürer
Nite kim kürük demür derdin sürer
- 1404 Gitmezem ben bu şehirden bil sahîh
Bu kelâmı söylerem her dem sarîh
- 1405 Saklu yatur virdüğüñ dînâr-ı mâl
Hâtırıñdur uşda turur gine al

1406 Mâlik'ün gör zühd ile takvâsını
Dîn içinde çekdügi gavgâsını

1407 Bir nefes Hârûn'a başın egmedi
Şevketi katında pûla degmedi

(67a)

1408 Her taraftan Mâlik'e bî-derd ü renc
Gelür idi bî-nihâyet mâl ü genc

1409 Saklamazdı halka eylerdi nişâr
Akdurdu su bigi leyl ü nehâr

1410 Yoga satmışdı cihânuñ varını
Harc iderdi dîn yolına varını

XXXIII

[İMAM AHMED-İ HANBEL]

1411 Ahmed-i Hanbel zamânında ferîd
'Âlim idi rûzgârında vahîd

1412 Zühd ü takvâ içre mişli yog idi
Tâ'at u savm u salâtu çog idi

1413 Cân u dilden fakrı itmişdi kabûl
Fahr iderdi fakrı ile çün Resûl

1414 'Âlî idi şânı sâfî meşrebi
Ezberindeydi ehâdîş-i Nebî

1415 Nürdü rûşen-i cemâlinde celî
Müstecâbü'd-du'a idi ol velî

- 1416 Hem firâset ehli idi hem zekî
Yog idi fazlında bir ferdün şeki
- 1417 Ahmed-i Hanbel meger kim o ulu
Alur idi bir leb-i cûda vuzû
- (67b)
- 1418 Yukaru yanında urup suya dest
Bir kimesne alur idi âb-dest
- 1419 Aşaga yanında gördi Hanbel'i
Hürmet idüp aña ol merd-i velî
- 1420 Turdı aşagaya vardı ol kişi
Âb-destin anda aldı ol kişi
- 1421 Ol kişiye irişüp emr-i Hudâ
Oldı cân-ı pâki cisminden cüdâ
- 1422 Ol kişiyi gördiler düşde 'ayân
Seyr ider firdevs içinde şâdmân
- 1423 Didiler saña neden bu menzilet
Ne sebebden kıldı Bârî magfîret
- 1424 Didi âb-dest alur idi ol imâm
Ahmed'e itmişdüm anda ihtirâm
- 1425 Anuñ içün virdi Hak bu menzili
Eyledi âsân baña her müşkili
- 1426 Ehl-i 'ilme itdügi çün 'izzeti
Hak-te'âlâ kıldı aña rahmeti

- 1427 Sen dahı bî-hûde sözler söyleme
Ehl-i ‘ilmüñ ‘izzetin terk eyleme
- 1428 ‘İzzet it kim sen de ‘izzet bulasun
Âhiret mülkinde rahmet bulasun
- (68a)
- 1429 Ahmed-i Hanbel imâm u pîşvâ
Seyyidü’l-kavm idi halka muktedâ
- 1430 Sâkin idi gerçi kim Bagdâd’da
Otururdu ol harâb-âbâdda
- 1431 Yimez idi lîkin anuñ nânını
Gayrı yirden getirürdi unını
- 1432 İder idi kim emîrû’l-mü’minîn
İbni Hattâb ol ‘Ömer sultân-ı dîn
- 1433 Ol zamân kim bu yiri açmış idi
Gâziler kavmine vakf itmiş idi
- 1434 Şimdi anuñ itdüğini bozdılar
Sifleler bir gayrı düzen düzdiler
- 1435 Ol sebebden Ahmed-i Hanbel ‘ayân
Nân-ı Bagdâd’ı yimezdi her zamân
- 1436 Zühd içinde gör nice a’lâ idi
‘Adl ü insâfında bî-hemtâ idi

- 1437 İtseler bir müşkili andan su'âl
Evvelâ itmezdi anda kîl u kâl
- 1438 'İlm-i zâhirden olursa ol kelâm
Eyler idi şübheyi ol dem tamâm
- 1439 Ger hakâyıktan olursa ol su'âl
Ol mahalde söylemezdi sanki lâl
- (68b)
- 1440 Beşr-i Hâfî'ye salardı anları
Dir idi bu müşkilüñ oldur eri
- 1441 Ahmed-i Rıdvân işit bu merdleri
Çâr mezheb isleri ol ferdleri
- 1442 Dîn için gör nicesi sa'y itdiler
Her biri bir yola düşüp gitdiler
- 1443 Her yolu bâtil tasavvur eylemeñ
Yañılıp fâsid tefekkür eylemeñ
- 1444 Bu hadîsi mihter-i ümmet didi
İhtilâf-ı ümmetüm rahmet didi
- 1445 Bunı zahmet sanma rahmetdür hilâf
Magfiretdür 'âleme bu ihtilâf
- 1446 'İlmini âfâka teşyî' itdiler
Ahmed'üñ dînini tevsî' itdiler
- 1447 Tâ ki dîn içinde olmaya harac
Tola îmân ehlinüñ kalbi ferec

- 1448 Bu hilâfî bil hediyedür bize
Cânib-i Hak'dan 'atiyyedür bize
- 1449 Hak bize fazlından in'âm eyledi
Lutf-i 'âmı ehl-i İslâm eyledi
- 1450 Yâ İlâhî bahşîş eyle fazluñı
Kullaruñdan eksük itme 'adlünñi
- (69a)
- 1451 Çün getürdüñ evvelüm ihsân ile
Âhirüm de hem bitür îmân ile
XXXIV
[NEFS]
- 1452 Ger dilerseñ kim bulasun Rabb'uñı
Nefsünñi bil tâ bilesün Rabb'uñı
- 1453 Rabb'ını nefsin bilenler bildiler
Bu yoluñ togrusun anlar buldılar
- 1454 Nefs-i şûmuñ mekr ü âli çok durur
Şerbeti bir nîş ü balı yok durur
- 1455 Nefs-i insânîñün anca hâli var
Ehl-i 'ilmüñ anda çoğ akvâli var
- 1456 Didiler âhir kamusı bî-galat
Nefs-i insân hâlini üçdür fakat
XXXV
[NEFS-İ EMMARE]
- 1457 Evveli emmâredür evsâfinuñ
Dürdidür ma'nâda nefsi-i sâfinüñ

- 1458 Ol mahalde nefis uyur uyanamaz
Kendüyi halk eyleyeni tanımaz
- 1459 ‘İbret ile ‘âleme kılmaz nazar
Eylemez kendü hevâsından güzer
- (69b)
- 1460 Sâni’’ün sun’îni görüp tañlamaz
‘Âkıbet aña rücû’ın añlamaz
- 1461 Gark olur lezzât-ı dünyâ bahrine
Kendüyi sarf eyler anuñ fikrine
- 1462 Lâ-cerem kalur hicâb içre zelîl
Mahlas ister bulımaz rüşen delîl
- XXXVI**
[NEFS-İ LEVVAME]
- 1463 Birinüñ levvâme dirler ismine
Diyeyin vâkıf degülseñ resmine
- 1464 Ol makâma iricek nefis uyanur
Âhiret fikrine cânı boyanur
- 1465 Hâlik’ini fikr ider hem kudretin
Sâni’’inüñ bilmek ister hikmetin
- 1466 Lâ-cerem a’mâl-ı hayra meyl ider
Mustafâ’nuñ yolına togru gider
- 1467 Çihresinden soyılır ebr-i nikâb
Açılır çeşmîni ref’ olur hicâb

- 1468 Bilmek ister ‘âlemün mâhiyyetin
Hem Kadîr’ün sun’ınun keyfiyyetin
- 1469 Kasd ider envâ’-ı tâ’at itmege
Niyyet eyler çok ‘ibâdât itmege
- (70a)
- 1470 Gâh olur şehvâta meyl eyler çü dîv
Gûl-ı nefis ider aña mekr ile rîv
- 1471 Bu sıfat andan güneh merfû’ olur
Sun’ı ile Şâri’ün memnû’ olur
- 1472 Nârdur emmâre aňla harkını
Diyelüm levvâme ile farkını
- 1473 Kimsene emmâreyi men’ idemez
Şerrini şer’-i Nebî def’ idemez
- 1474 Bu olur gâhî şerîf ü geh vazî’
Gâh ‘âsî Hâlik’ine geh mutî’
- 1475 Aglayup hâli budur olur mutî’
Kendüyi şeytân bigi tutmaz refî’
- XXXVII**
[NEFS-İ MUTMAİNNE]
- 1476 Mutma’innedür üçünci mertebe
İrişen ol vasfa bulur mertebe
- 1477 Hak katında menzili a’lâ olur
Serv bigi kadri hem bâlâ olur

- 1478 Meyli kalmaz dünyenüñ lezzâtine
Tâlib olmaz nefsinüñ şehvâtına
- 1479 İrişür çeşmine kuhl-ı tûtiyâ
Dîde-i cânı bulur andan ziyâ
- (70b)
- 1480 Kîmyâ irüp nuhâsın zer kılur
Mermerini kalbinüñ gevher kılur
- 1481 Açılır gönlinde esrâr-ı Hudâ
Keşf olur sırrına ‘ilm-i enbiyâ
- 1482 Didi Hak yâ mutma’inne bî-huşû’
Rabb’uğa râzî vü merzî kıl rücû’
- 1483 Çünkü bildüñ nefsinüñ evsâfını
Dürdini fikr eyledüñ hem sâfını
- 1484 Kendüğe emmâreyi eyle mutî’
İşlemesün yañılup fi’l-i şenî’
- 1485 Eylesün levvâme olup inkıyâd
İtmesün şer’ine Yezdân’uñ ‘inâd
- 1486 Mutma’inne oluban bulsun sürûr
Eylesün dergâh-ı ‘âlîde huzûr
- 1487 Rabb’ına kıl sun rızâyile rücû’
Eylesün dâyim huzû’ ile huşû’
- 1488 Nefsüñi arıt ki cânuñ arına
Ni’met-i gayb ile cismüñ barına

- 1489 Gıll u gışdan levhüñi pâk eylegil
Menzilüñ bâlâ-yı eflâk eylegil
- 1490 Gıll u gışdan âyine pâk olmasa
Pas ucından sâf u bî-pâk olmasa
- (71a)
- 1491 Nakş-ı sûret olımaz anda ‘ayân
Ol gönülden gitmeye hergiz gümân
- 1492 Gönlüñi pâk ü mücellâ idegör
Çeşme-i cânıñ musaffâ idegör
- 1493 ‘İbret ile ‘âleme idüp nazar
Hâtırıñ levhinde komagıl keder
- 1494 Tâ ki her nefes ola levhüñde ‘ayân
İresün ‘aynü’l-yakîne bî-gümân
- XXXVIII**
[İKİ NAKKAŞ]
- 1495 Devr içinde var idi bir pâd-şâ
Yabdı bir ‘âlî serây-ı dil-güşâ
- 1496 Kasrını nakş itmek için şehr-yâr
İstedi Mânî bigi bir nâm-dâr
- 1497 Var idi ol demde bir nakkâş-ı hûb
Komaz idi nakşı dillerde görüb
- 1498 Buluban anı getürdiler revân
Didiler nakş eyle bu kasrı hemân

- 1499 Bir dahı var idi üstâd-ı cihân
İrişi geldi bu şehre nâ-gehân
- 1500 Bu hayâli işidüp ol dem hemân
Şeh huzûrına yitişdi bî-amân
- (71b)
- 1501 İki çün bir yire irişdiler
Birbiriyle cidâle düşdiler
- 1502 Bunlara sultân niçe söz söyledi
‘Âkıbet işini tansîf eyledi
- 1503 Virdi her nısfı bularuñ birine
Giçüben oturdı yirlü yirine
- 1504 İki nakkâşuñ cidâlin basdılar
Araya bir ‘âlî perde asdılar
- 1505 Tâ kim ola ara yirde ol hicâb
İdeler biri birinden ictinâb
- 1506 Birisi başladı nakşuñ kârına
Birisi virdi cilâ dîvârına
- 1507 Birisi nakşıyla virdi tahliye
Birisi kıldı işini tasfîye
- 1508 Geçdi bu kâr üzre niçe şeh ü ‘âm
Her birisi işini kıldı tamâm
- 1509 İki de şâdmân oturdılar
Ara yirden perdeyi götürdiler

1510 Her ne nakş itdi ise üstâd-ı Çîn
‘Aksi düşdi ol mücellâya hemîn

1511 Dahı yeg görindi ol nakş u nigâr
Ol mücellâda nefis ü âb-dâr

(72a)

1512 Sen dahı levhüñ mücellâ eylegil
Savbuñı pâk ü musaffâ eylegil

1513 Ma-sivâ nakşından eyle cânı pâk
Nakş-ı agyâr ile olma derdnâk

1514 Tâ ki her nakşı göresün bî-elem
Çekmeyesün zahmet-i reng ü kalem

XXXIX

[GAZZALÎ VE KARDEŞİ]

1515 Ahmed-i Gazzâlî yazdı çok kitâb
Eyledi te’lîf ü tedvîn bî-hisâb

1516 Buldı ‘âlem içre ‘âlî menzilet
Hıttâ-i Gazvîn’e irdi ‘âkıbet

1517 Halk-ı Kazvîn aña ‘izzet kıldılar
Şehr ü dîhi cümle ragbet kıldılar

1518 Hürmeti günden güne oldu ziyâd
Hüccetü’l-İslâm okundu aña ad

1519 Var idi Gazzâlî’nüñ bir kardaşı
‘Uzlet ü tecrîd idi anuñ işi

- 1520 Ol cevân-merde Muhammed ismidi
Fakr u halvet ol ‘azîzüñ resmidi
- 1521 Kalbini arıtmış idi ol velî
Yog idi levhinde bir nakş-ı celî
- (72b)
- 1522 Ol dahı Kazvîn’i tutmuşdı mekân
Olur idi anda bî-nâm ü nişân
- 1523 İrmemişdi pas anuñ mirâtine
Varmaz idi kardaşınuñ katına
- 1524 Halk-ı ‘âlem aña dirlerdi müdâm
Kardaşuñdur şimdi devrinde imâm
- 1525 Cümle ‘âlem aña karşı vardılar
Karşusunda dest-beste turdılar
- 1526 Saña hod vâcib durur rahmuñ sıla
Varuban oturmađuñ bir dem bile
- 1527 Çünkü kâdimdür ziyâret de gerek
Kalbini anuñ ‘imâret de gerek
- 1528 Bunlaruñ sözin işidüp ol hümâm
Kardaşına togru ‘azm itdi revân
- 1529 Kardaşı yirine varup ol ulu
Kardaşını görmedin döndi girü
- 1530 Bu hayâli didiler kardaşına
İşidüp agu katıldı aşına

- 1531 Didi aña yok kalem meczûbdur
Şîvesi ma'zûr u hem mergûbdur
- 1532 Lîkin ol dîvâneyi sanmañ güzâf
Sırrı vardur bu işinde pâk ü sâf
- (73a)
- 1533 Ahmed-i Gazzâlî ol demde hemân
Kardaşına kıldı bir kâsıd revân
- 1534 Didi niçün gitmedüñ döndüñ girü
Gelmedüñ bir dem bir ayag ilerü
- 1535 Kendüñi kıldıñ cihân içre zelîl
Yüzümüz suyn yire kıldıñ sebîl
- 1536 İşidüp bu sözi dîvâne 'ayân
Didi kardaşına ey fahr-ı zamân
- 1537 Ben senüñ dâyim ayagıñ tozıyam
Bî-nevâ 'âşıkıların pür-sûzıyam
- 1538 Yüzüñüñ hâşâ ki dökem suynı
Virmezem dünyâya ceddüm soyını
- 1539 Tapuña geldüm velî yol bulmadum
Vasluña hergiz sezâ-vâr olmadum
- 1540 Anladum senden pür olmuş her mekân
Varlığıyla 'ilmüñüñ tolmış cihân

- 1541 Yoklîg ile kalmamışdı bende nâm
Varlîg ile cem' olam mı ey hümâm
- 1542 Yakmış idüm kendü cânım hemcü 'ûd
Kalmamışdı bende bu dile vücûd
- 1543 Nicesi sohbet kılam ben var ile
Yâr olur mı hem-nefes agyâr ile
- (73b)
- 1544 Didiler Gazzâlî'ye bu sözleri
İşiden halkuñ göyüñdi özleri
- 1545 Agladı Gazâlî ol dem zâr zâr
Didi hayfâ 'ömrümüz geçmiş feşâr
- 1546 Bunca te'lîf ü kitâblar yazmışam
Rişte-i 'ilme Güherler dizmişem
- 1547 Kamusın keşf eylemiş aña Hudâ
Bî-kitâbet bî-kalem kılmış 'atâ
- 1548 Okumadın Hak nasîb itmiş aña
Okuyanlar 'ilmi kalurlar taña
- 1549 Cânına 'ilm-i ledün virmiş İlâh
Kalbine kılmış musahhar pâd-şâh
- 1550 Ahmed-i Rıdvân ölümden öñdin öl
Ravza-i Rıdvân'a budur togru yol
- 1551 Olmag istersen çihânda bahtiyâr
'Uzlet ü tecrîd ü fikrât ihtiyâr

- 1552 Tâ ki Hak'dan keşf ola 'ilm-i ledün
Bula bahtuñ 'ar'arı bencileyin
- 1553 Hak müyesser eyleye 'irfânını
Bî-nihâyet göresün ihsânını
- 1554 Hatm ola âhir demüñ îmân ile
Gidesün İslâm-ı bî-noksân ile
- (74a)
- 1555 Makberüñde yatasun hoş-hâl ile
Haşr olasun 'âkıbet ebdâl ile
- 1556 Bulasun nakd-i safâ bâzârını
Ol cemîlüñ göresün dîdârını
- 1557 Göresün hem cennet içre mihteri
İçesün sâkî elinden kevşeri
- 1558 Olasun firdevs içinde şâdmân
Mûnisüñ gilmân ola hûr-i cinân
XL
[AŞKIN YÜCELİĞİ]
- 1559 Gel berü deryâ-yı 'ışka talalum
Ma'rifet bahrinde gavvâs olalum
- 1560 'Âlem-i 'ışkuñ talup 'ummânına
Tuş olalum anda gevher kânına
- 1561 Ma'rifet bahrinde olup dür-nişâr
Olalum sayyâd-ı dürr-i şâh-vâr

- 1562 Bu fenâda olalum küllî fenâ
Tâ bulavüz ol bekâ içre bekâ
- 1563 Yoklug olma nice bulunmaz vücûd
Yog olanlar buldılar in'âm u cûd
- 1564 Mâ u menden geçmeyince bir vücûd
Olmadı hergiz sezâ-vâr-ı sücûd
- (74b)
- 1565 Dimedi Âdem ene iblîs vâr
Ol emânet bârını idindi yâr
- 1566 Kendüyi ol bâr ile yog eyledi
Nevhasını rûz u şeb çoğ eyledi
- 1567 Anuñ içün oldı mescûd-ı melek
Pâyine giydürdi na'leynin felek
- 1568 Başına urıldı tâc-ı ıstıfâ
Egnine giydi kabâ-yı ictibâ
- 1569 Çünkü bildüñ hâletini öteñüñ
Âdem oğlıysañ yolın tut atañuñ
- 1570 Kim neyile buldı ol 'izzetleri
Ne cihetden giydi ol hil'atleri
- 1571 Sen dahı suyınca anuñ yil yügür
Na'reñi evc-i Süreyyâ'ya dügür
- 1572 Tâ yiyesün ceddüñüñ mirâsını
Fehm idesün 'ilmini ebhâsını

1573 Olasun kayim makâmı âdemün
Dirgüre cân mürdesin ‘Îsâ demün

XLI

[GERÇEK AŞKLA VARLIKTA YOK OLMA]

1574 Ger dilerseñ kim Süleymân olasun
İns ile cinni musahhar kılasun

(75a)

1575 Zâhiründe ‘adl ü ihsân bulasun
Bâtınunuda genc-i pinhân bulasun

1576 Fazl-ı Bârî’den umarsañ feth-i bâb
Kıl vücûduñ mülk-i ma’ mûrın harâb

1577 Genc-i vîrân ol ki gence iresün
Gülşen-i cân güllerini diresün

1578 Kullarından Halik’ün bir ‘abd-i hâss
Bir hikâyet kıldı makbûl-i havâss

1579 Didi bu ehlün ‘adûsı rûzgâr
Oldığı çün bu kula nâ-sâz-kâr

1580 Ol belâdan gurbete ‘azm eyledüm
Gül recâsına dikenler yiyledüm

1581 Giderek bir kûye irişdi yolum
Ol makâm oldı o gice menzilüm

1582 Âdemî yok anda ne cins-i tuyûr
Bir niçe vîrâne var pür-mâr u mûr

- 1583 Ol diyârı ser-be-ser geşt eyledüm
Yil bigi esdüm cihânı soyladum
- 1584 Ol diyâr içre mücâvir bulmadum
Bir müsâfir şahsa da tuş olmadum
- 1585 Yilden ayru bir devende görmedüm
Sudan özge hem revende görmedüm
- (75b)
- 1586 Yog iken ol yirde envâ'-ı vuhûş
Uça geldi nâ-gehân bir baykuş
- 1587 Yârin aңdı bakmadı agyârına
Kondı bir vîrânenüñ dîvârına
- 1588 İtmedi ragbet biliş ü yâdına
Başladı ney-veş gine feryâdına
- 1589 Katına vardum bunuñ ol dem 'ayân
Didüm ey 'ankâ-yı Kâf-ı lâ-mekân
- 1590 Ey semâ-yı vahdet ü tecrîd ü terk
V'ey hezâr-ı 'uzlet ü tefrîd ü derk
- 1591 Görmedin yüzüñ sır-ı 'uşşâk idüm
Sözüñi işitmedin müştâk idüm
- 1592 Nicesi irem dir idüm hidmete
Nice yol bulam dir idüm sohbete
- 1593 Nâ-gehân ol çıgda virdi Hak lisân
Bu za'ife söyledi açdı zebân

- 1594 Didi ey bî-hûş u ahmak bü'l-heves
Bu cihân olmuş durur baña kafes
- 1595 Sen hod istersün 'imâret câylar
Gülşen ü bâğ u sürûr-efzâylar
- 1596 Matlabuñdur kim yirüñ âbâd ola
Hem diler göñlüñ kim ol bünyâd ola
(76a)
- 1597 Ben harâb içindeyem leyl ü nehâr
Kim baña vîrân olupdur mergzâr
- 1598 Ben nice olam senünle hem-nefes
Ben hakîkî 'âşıkam sen bü'l-heves
- 1599 Bunı didi başladı nâz itmege
Menziline togru pervâz itmege
- 1600 Didüm Allâh'ı severseñ bir zamân
Eyleme 'azm-i mekân ü âşiyân
- 1601 Bir su'âlüm var saña virgil cevâb
Çekmesün bu göñlüm andan ıztırâb
- 1602 Buyıdı sözüm didüm ey merdkâr
Bu harâbı niçün itdün ihtiyâr
- 1603 Bu cihânuñ terkin âsân eyledün
Menzilün dünyâda vîrân eyledün

- 1604 Nefs tevsen olmadı râmuñ senüñ
Kanda gitdi sabr u ârâmuñ senüñ
- 1605 Sırrını bunıñ bize eyle ‘ayân
Göñlümüzde kalmasun müşkil-nihân
- 1606 Çıgda işidüp bu sözümi kesdi râh
Sûz-ı dilden eyledi derd ile âh
- 1607 Didi evvel derdüme budur sebeb
Başuma geldi benüm hâl-i ‘aceb
(76b)
- 1608 Haste oldum zahmet ulaşdı baña
Her taraftan gussa tolaşdı baña
- 1609 Ol marazdan buldı tab’um ihtilâl
Düşdi kalb-i cânuma fâsid-hayâl
- 1610 ‘İllet-i mâhulyâyâ düşdi dil
Her kavî tevbîre oldı müştakil
- 1611 Göñlüme düşdi benüm sevdâ-yı genc
Ol belâdur çekdügüm bu derd ü renc
- 1612 Cânumuñ ‘ûdını yakdı nâr-ı genc
Hem meyânım pür-ham itdi bâr-ı genc
- 1613 Bu belâdan çeşmüm oldı çâr u penc
Çübce gelmez ‘aynuma kasr-ı sipenc
- 1614 Âteşe urdum [sır idigüm] müdâm
Çok bişürdüm cehl ile sevdâ-yı hâm

- 1615 Nâ-gehân bir nâme buldum yazılı
Hâli gencüñ nâme içinde tolu
- 1616 Yazılı ol nâmede gördüm ‘ayân
Kâtib-i gayb eylemiş anı beyân
- 1617 Dinmiş anda ol senüñ istedüğüñ
Genc-i pinhân diyü cânlar virdüğüñ
- 1618 Meskeni vîrânedür vîrânda olur
Cevher sanma ki degme kânda olur
- (77a)
- 1619 Hayme kurmaz menzil-i âbâdda
Sâkin olmaz Mısr’la Bagdâd’da
- 1620 Hem-dem olmaz tâlib-i ma’mûr ile
Çün Süleymân’dur yirişmez mûr ile
- 1621 Anuñ içün sâkin-i vîrâneym
‘Âkıl olanlar sanur dîvâneym
- 1622 Görmezem hergiz ‘imâret çevresin
Görmezem şehri velâyet çihresin
- 1623 Hacc u ‘umre bilmişem vîrâneym
Umaram kim sayd idem cânâneym
- 1624 Bu ümîd ile tururvan zinde ben
Yohsa kalurdı revânsuz bu beden

- 1625 Gine didüm çıgda ey kân-ı beyân
Sorayın bu müşkilüm de kıl ‘ayân
- 1626 Dâyimâ niçün kılursun zezeme
Dem tutan bigi idersün demdeme
- 1627 Ol sadâdan bilmedüñ maksûduñı
Gel beyân it nükte-i ma’hûduñı
- 1628 Didi istignâsı gencüñ her zamân
Bu göñül vîrânesin eyler mekân
- 1629 Görürem kendümde ‘acz u fakrumı
Komazam göñlümde neng ü fahrumı
- (77b)
- 1630 Cânuma göñlüm muvâfık görmezem
Bu fakîri gence lâyıık görmezem
- 1631 Anuñ içündür bu savt u zezemem
Bu harâbât içre her dem demdemem
- 1632 Gine sordum çıgda bulduñ mı nişân
Kim saña yüz göstere genc-i nihân
- 1633 Sen harâba ide mi ‘arz-ı cemâl
Ola mı mehtâbı burcuñ ol hilâl
- 1634 Didi gencüñ ben nişânın bilmezem
Müşkil-i cânuñ beyânıñ bilmezem
- 1635 Bilürüm genci velîkin ol kadar
Eylemez vîrânedan taşra güzer

1636 Dâyimâ eyler harâb içre karâr
Buk'a-i ma'mûreden ider firâr

1637 Bir bu kim dirlerdi nişânı mârdur
Nite kim gülşen makâm-ı hârdur

1638 Görürem vîrânelerde mârlar
Birbiriyle kocuşup oynarlar

1639 Bu yılan ol gence olmuşdur nişân
Bekler anı rûz u şeb çün pâsbân

1640 Böyledür rûz-ı ezelden asl-ı kâr
Verde hem-dem hâr olupdur gence mâr

(78a)

1641 Nûş ile zenbûr nişi hem-nefes
Lezzet-i kand ile gavgâ-yı meges

1642 Çünki çıgda itdi cevâbını tamâm
İtmedi dahı benümle bir kelâm

1643 Uçdı gitdi terk idüp dem-sâzını
Urdı yine çün hümâ pervâzını

1644 Bu hikâyet cânuma kâr eyledi
Hem bedenden cânı bîzâr eyledi

1645 Vardur [cıg] واردرهنگ senüñ de hânede
Âşiyânı gûşe-i vîrânede

1646 Sâkin olmuş sende genc idüp recâ
Eylemiş vîrâneyi cismünde câ

1647 Gerçi kim ol genci pinhân didiler
Bârgâha genc-i vîrân didiler

1648 Virdiler andan harâb içre nişân
İsterem vîrânelerde her zamân

1649 Sen dahı vîrânıñ âbâd eyleme
Yıkılır bâd üzre bünyâd eyleme

1650 Saña yegdür bu mecâzî hânedede
Kim kılasun menzilüñ vîrânedede

1651 Saña lâzımdur tahammül her zamân
Kim gide gencinden ol bekci yılan

(78b)

1652 İresün genc-i ‘ayâna mârsuz
Viresün ter güllerini hârsuz

1653 Yıyesün balın belâsuz bir nefes
Şekkerine tuş olasun bî-meges

XLII

[İNSANIN BÜYÜKLÜĞÜ VE AŞKLA YÜCELMESİ]

1654 Bu ne sevdâdur ki oldı baña tuş
Bu ne âteşdür ki virdi câna cûş

1655 Bu ne Tûfân’dur ki dökdi gözlerüm
‘Âlemi seylâba virdi gözlerüm

- 1656 Bu nice meydür ki cânım kıldı mest
Bilmezem kim nîstdür cânım ya hest
- 1657 Bu ne yildür kim tozıtdı hirmenüm
Göklere savurdu bâg u gülşenüm
- 1658 Bu ne gayretdür ki ehl-i âsmân
Cümle-i kerrûbîler açup zebân
- 1659 Didiler insân çün mâ li't-turâb
Kim buña oldu müyesser feth-i bâb
- 1660 Gerçi kim çoğ idi mahlûk-ı Hudâ
Âdem'i kıldı içinde müctebâ
- 1661 Âdem'e keşf eyledi esrârını
Aña yükletdi emânet bârını
- (79a)
- 1662 Âdemî oldu yolında çün hamûl
Adına dindi zalûm ile cehûl
- 1663 Âdemîdür *künt ü kenzün* mazharı
Bunca mahlûkât ayakdur ol seri
- 1664 Âdemi 'ışk itdi lîkin ercmen
Şânını kıldı 'alâ kadrin bülend
- 1665 Menzili oldu feleklerden yüce
'Işk ile kadri meleklerden yüce

1663a *künt ü kenz* : Ben (gizli) bir hazineydim.

- 1666 İtdiler lâ-büd melâyik gıbtalar
Atdılar biñ dürlü harf ü nüktele
- 1667 Düşmen oldı aña iblîs-i la'în
Başladı igvâya ol demden hemîn
- 1668 Buldı fırsat 'âkıbet geldi demi
Azdurup yoldan çıkardı âdemi
- 1669 Çıkdı Âdem hayret ile ravzadan
Gitdi derd ü hasret ile ravzadan
- 1670 Bakmadı evvelki 'izz ü câhına
Düşdi bu dünyâ-yı dünüñ çâhına
- 1671 Ravzada öğrenmiş iken vahdete
Dünyede gark oldı bahr-ı keşrete
- 1672 Ehl ü evlâd eyledi anı emîr
Hâceyiken oldı yohsul u fakîr
- (79b)
- 1673 Göñlinüñ âyînesine düşdi pas
Agladı bu mihnet için tutdı yas
- 1674 Gözleri yaşını bârân eyledi
'Âlemi eşkiyle Tûfân eyledi
- 1675 Yaşını yagdurdı çün ebr-i bahâr
Aglayu gitdi cihândan zâr zâr
- 1676 Aglayu geldi gelenler bu eve
Gelmedi hergiz gülenler bu eve

- 1677 Gine bu evden giderler aglayu
Dilleri gamgîn ü başları kayu
- 1678 Bu ribât-ı köhnedür beytü'l-hazen
Tutmadı kimse bu fânîde vatan
- 1679 Bu harâb-âbâda konanlar göçer
Bu güzergâha gelenler heb geçer
- 1680 Ahmed-i Rıdvân dilersen ger huzûr
Kendüzüne key sakın virme gurûr
- 1681 Niçeler bu evde magrûr oldılar
'Âfiyetden 'âkıbet dûr oldılar
- 1682 Oldılar emrâz-ı cehl ile 'alîl
Gidiler hırmân ile âhir zelîl
- 1683 Hisset itme varuñı eyle nişâr
Ac gözüñ yummazdan öñdin rûzgâr
- (80a)
- 1684 Gûl-ı gaflet almasun îmânuñı
Gaflet uyhusından uyar cânuñı
- 1685 Gözüñ ac gözle ulular menzilin
Göresün tâ kim uyanıklar yolın
- 1686 Menzil alup bulasun maksûduñı
Gözleyesün tal'at-ı Ma'bûd'uñı

- 1687 Yâ İlâhî saklagıl îmânımı
Sıdk u tasdîk ile kabz it cânımı
- 1688 Göñlüme lutfuñla irşâd it tarîk
Cânuma tevfiķuñı eyle refîk
- 1689 Reh-nümâ kıl câna şer'üñ yâ kadîm
Göñlüme göster sırât-ı müstakîm
- 1690 Kirdgârâ urma 'aybum yüzüme
Kahr ile bakma hatâlu sözüme
- 1691 Çokdur cürmüm günâhum bî-'aded
Yâ İlâhî lutfuñ ile kıl meded
- 1692 Ma'siyetdür dünyede işüm gücüm
Ol ma'âsî yükleri kesdi gücüm
- 1693 Kâr-sâzâ saklayup îmânımı
Kıl müberrâ ma'siyetden cânımı
- 1694 Yuy günâhum tevbe-i tahkîk ile
Kıl hidâyet cânuma tevfiķ ile
- 1695 'Âkıbet îmândan ayırma beni
Sînemi kıl nûr-ı 'irfân mahzeni

XLIII

[TANRI'DAN GÜNAHLAR İÇİN AF DİLEME]

(80b)

- 1696 Ahmed-i Rıdvân çü fâl oldı sa'îd
Bu kühende eyledüñ nazm-ı cedîd

1697 Gerçi kim çekdün emekler bî-şümâr
Şâh için yabduñ serây-ı zer-nigâr

1698 Çevresi gülzâr u bâğ u lâlezâr
Ser-be-ser serv-i sanevberdür çenâr

1699 Yabduñ ol kasr-ı bülendi bî-'imâd
Şöyle kim öykünmeye Şeddâd u 'Âd

1700 Bu serâyı işledün şâh adına
Adıyla başladıñ bünyâdına

1701 Server-i şâhân-ı 'âlem Bâyezîd
Devleti her mâh u sâl olsun mezîd

1702 Virdi dünyâ mülkine emn ü emân
Kıldı çarh-ı pîri 'adliyle cevân

1703 'Adl ile köhne ribâtı kıldı nev
Mehdî-i devrâna oldu pîş-rev

1704 Mustafâ'nuñ kıldı ihyâ dînini
Komadı ehl-i 'inâda kînini

(81a)

1705 'Âlemi 'adliyle kıldı nev-bahâr
Eyledi sahn-ı zemîni lâlezâr

1706 Yokdur evsâfına şâhuñ intihâ
Devletine hayr ile eyle du'â

1707 Nite kim devr ide bu heft âsmân
Olalar anda melekler pâsbân

1708 Kıldugınca merkez-i gabrâ karâr
Togdugınca ay u gün leyl ü nehâr

1709 Şevketün olsun medîd ü pâ-y-dâr
Devlet ü ‘ömrün mezîd ü bî-şümâr

1710 Hâtır-ı ahbâb ola her demde şâd
Düşmenün makhûr u hor u nâ-murâd

XLIV

[HATİME VE II. BAYEZİT’E ÖVGÜ]

1711 Minnet-i Hak buldı bu nazm ihtitâm
Rûh-ı kudsî didi Rıdvâniyye nâm

1712 Ger Nizâmî eyleye cehd-i tamâm
Nazmına bu resme virmeye nizâm

1713 Gerçi kim didi Nizâmî Penc-Genc
Her birinde çekdi yüz biğ dürlü renc

1714 Düşmedi anlar da bu nazma nazîr
Oldılar anlar sipâhî bu emîr

(81b)

1715 İrmeye elfâzuña Selmân senün
Nazmuña tahsîn ide Hassân senün

1716 Nazmuñuñ sözine Hüsrev irmeye
Şîvesin Sa’dî düşünde görmeye

1717 İrmedi çün kim hayâline kemâl
Dirler ise yaraşur sihr-i helâl

- 1718 Ahmed-i Rıdvân ne hoş bezm eyledüñ
Sözlerüñ lu'lu'ların nazm eyledüñ
- 1719 Cehd-i la'b çekdüñ bu yolda derd ü renc
Söyledüñ devründe sen de niçe genc
- 1720 Her biri için didüñ târîh-i hûb
Şehd-i sâfî bigi matlûbü'l-kulûb
- 1721 İşte bu nazmuñ da târîhin 'ayân
Tâ kim ide hâtif-i kudsî beyân
- 1722 Didi târîhe bu mısra' hûbdur
Bu kitâbum kamudan mahbûbdur
- 1723 Bu kitâb ebyâtı bunuñla tamâm
Oldı elfeynu şemânîn ve's-selâm

SONUÇ

Ahmed-i Rıdvân, altı mesnevi ve bir divan yazmış XV. yüzyılın velûd bir şairidir. Ahmed-i Rıdvân kaynaklardan edinilen ve eserlerinin incelenmesinden ortaya çıkan bilgilere göre XV. yüzyılın ikinci yarısıyla XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış, devşirme olarak Anadolu'ya gelmiş, II. Bayezit döneminde çeşitli yerlerde sancakbeyliği görevinde bulunmuş, sadrazamlar, vezirler ve diğer devlet erkaniyla dostluklar kurmuş bir şairdir.

Ahmed-i Rıdvân, eserlerini Nizâmî'nin etkisinde kalarak yazmıştır. Nizâmî'nin hamsesindeki konuları işleyip edebiyatımıza kazandıran Türk şairlerinden, bütün mesnevileri elde bulunan ilk şairimizdir. Ahmed-i Rıdvân bütün şiirlerinde aruz veznini kullanmıştır. Vezin kafiye ve edebî sanatlar yönünden fazla bir başarı gösteremeyen şair, mesnevilerinde Nizâmî, Ahmedî ve Şeyhî'nin etkisindedir. Onun şiirlerindeki atasözleri, deyimler ve arkaik kelimeler ayrıca inceleme konusu olabilecek durumdadır.

Baştan sona dinî, tasavvufî ve ahlâkî konuların yer aldığı bu mesnevide şair, işlediği konulara uygun hikâyeler de vermiştir. Edebiyatımızda benzerini göremediğimiz bu eser hadis, evliya menkıbeleri vb. kaynaklardan yararlanılarak yazılmıştır. Çalışmamızı giriş, metin, dizin ve tıpkıbasım olmak üzere dört bölümden oluşturduk. Daha önce de belirttiğimiz gibi bizim bu çalışmamızdaki amaç eserin çevriyazı metnini ve dizinini oluşturmak idi. Çalışmamızın giriş kısmında bulunan Ahmed-i Rıdvân'ın hayatı ve eserleriyle ilgili bilgiler Prof. Dr. İsmail ÜNVER'den alınmıştır.

Aruzun fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün vezniyle kaleme alınan bu mesnevi 1723 beyittir. Eser kırk dört bölümden oluşmaktadır. Şair her bölümde öğütler verir ve arkasından da bu öğütleri destekleyen konuya uygun hikâyeler anlatır. Şair bölümleri verirken başlık koymamıştır. Biz her bölüm için konuya uygun birer başlık verdik.

Rıdvâniyye'nin bölümlerinde işlenen konu başlıkları şunlardır :

I. bölümden V. bölüme kadar gerçek aşk, Tanrı aşkı, âşık kime denir ve maşukun vasfı konuları; VI. bölümden VIII. bölüme kadar haram, tövbe ve nefis konuları; IX. bölümden XII. bölüme kadar padişahların adil olmaları, halkın padişaha karşı görevleri, vezirlerin padişaha karşı sadakati konuları; XIII. bölümden XVI. bölüme kadar kibir, gurur, edep, dünya nimetine düşkün olmamak ve günah konuları; XVII. bölümden XX. bölüme kadar cimrilik, ölümün kaçınılmazlığı ve Azrayil konuları; XXI. bölümden XXVI. bölüme kadar Hz. Muhammet ve dört halife konuları; XXVII. bölümden XXIX. bölüme kadar bilginin yüceliği, evliya ve evliyaların kerametleri konuları; XXX. bölümden XXXIII. bölüme kadar dört imam konuları; XXXIV. bölümden XXXVII. bölüme kadar nefis ve nefsin çeşitleri konuları; XXXVIII. bölümden XLIII. bölüme kadar gönlün parlaklığı, Gazalî ve kardeşi, aşk ve Tanrı'dan af dileme konuları; son olarak XLIV. bölümde hatime ve II. Bayezit'e övgü konuları yer alır.

KAYNAKLAR

- ATEŞ, Ahmet: **"Mesnevî"**, İslâm Ansiklopedisi C. 8, s. 127 – 133
- ATEŞ, Ahmet: **"Nizâmî"**, İslâm Ansiklopedisi C. 9, s. 318 – 327
- AKSOY, Ömer Asım, **Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü**, İnkilap Yayınevi, Ankara 1998
- AKSOYAK, İ. Hakkı: **Gelibolulu Mustafa Âlî ve Tuhfetü'l-uşşâk**, MEB Yayınları, İstanbul 2003.
- DEVELLİOĞLU, Ferit: **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara 2000.
- DİLÇİN, Cem: **Süheyl ü Nev-Bahar**, İnceleme – Metin – Sözlük, AKM Yayını, Ankara 1991.
- DİLÇİN, Cem: **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara 1983.
- EREN, Hasan: **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**, Bizim Büro Basmevi, Ankara 1999.
- GABAIN, A. Von: **Eski Türkçenin Grameri**, Çeviren: Mehmet Akalın, Ankara 2000.
- GÜLSEVİN, Gürer: **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, TDK Yayınları, Ankara 1997.
- İslâmî'nin Mesnevîsi: hzl. Hasan Yüksel, H. İbrahim Delice, İ. Hakkı Aksoyak, Sivas 1996
- ONAY, Ahmet Talat: **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, MEB Yayınları, İstanbul 1996
- PALA, İskender: **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1998.
- PAKALIN, Zeki: **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, 3 C. İstanbul 1946 – 1956.
- STEINGASS, F.: **Persian – English Dictionary**, Beirut 1975.
- ŞÜKÜN, Ziya: **Gencine-i Güftar Ferheng-i Ziya**, İstanbul 1944 – 1951.
- Şemseddin Sami: **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul 1996.
- TANYERİ, M. Ali: **Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler**, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.

- TİMURTAŞ, F. Kadri: **Osmanlı Türkçesi Grameri**, İstanbul 1997.
- TİMURTAŞ, F. Kadri: **Şeyhî'nin Harnâmesi**, İstanbul 1970.
- TDK: İmlâ Kılavuzu, Ankara 1996.
- ULUDAĞ, Süleyman: **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Marifet Yayınları, İstanbul 1977.
- ÜNVER, İsmail: **Ahmed-i Rıdvân Hayatı Eserleri ve Edebî Şahsiyeti**, Basılmamış doçentlik tezi, DTCF 1982.
- ÜNVER, İsmail: **"Ahmed-i Rıdvân"**, TTK Belleten, L/196 (1986)
- ÜNVER, İsmail: **"Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"**, Türkoloji Dergisi XI. Cilt, S.1, s.51 – 89
- ÜNVER, İsmail: **"Mesnevî"**, Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), TDK Yayınları, Ankara 1986.
- YILMAZ, Mehmet, **Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler**, Enderun Yayınları, İstanbul 1992.

DİZİN

— A —

âb (f.) : su 9, 344, 904

â. -a 540

â. -dan 1017

â. -ıyla 232

â. -um 1004

â. -ı hâlis 935

â. -ı hayât 9

â. -ı kevşerle 1000

â. -ı la'lûñ 60

â. -ı sâfını 1177

â. -ı sâf u rûşeni 1066

'**abâ** (a.) : aba, yünden yapılmış bol, geniş giyecek 1302

âbâd (f.) : mamur, şen, bayındır 399

â. -da 1076, 1430, 1619, 1679

â. eyledi 14

â. eylegil 264

â. eyleme 1649

â. eyleye 818

â. ola 1596

'**abd** (a.) : köle, kul 1578

'a. -i hâss

âb-dâr (f.) : parlak; zarif, güzel 1511

ab-dest (f.) : abdest 663, 1418, 1424

â. -in 1420

â. -in turdı 183

âb-destsüz : abdestsiz 544

'**Abdu'llâh bin Fârûk-ı Mîr** (a.) :

Hazret-i Ebu Bekir 911

'**Abdü'l'aziz oğlu 'Ömer** : Hazret-i

Ömer'in torunu 1335

'**abîd** (a.) : kullar, köleler 151

'**âbid** (a.) : ibadet eden, tapınan

'â. -e 129

'â. -leri 1265

'â. -üñ 520

âbile (f.) : su kabarcığı 904

ac : aç 32, 258, 1683, 1685

a. eyleme 11

ac- : açmak

a. -dılar 381

'**acâyib** (a.) < 'acâ'ib : şaşırtıcı 834

'**aceb** (a.) : hayret, şaşma, şaşılacak şey 181, 636, 931, 1267, 1290, 1607

'a. -dür 1095

'a. kılmaz 1095

'**acîb** (a.) : tuhaf 78, 94, 947

'**âciz** (a.) : zayıf, güçsüz 31

'â. -i 1033

'**acz** (a.) : beceriksizlik 1629

aç- : açmak 987

a. -am 1159

a. -dı 539, 866, 949, 1593

a. -dılar 464

a. -ma 1126

a. -masun 800

a. -maya 1357

a. -mazdı 451

a. -mı 1433

a. -uñ 461

a. -up 1658

açıl- : açılmak

a. -dı 606, 666, 1042

- a. -sun 371
- a. -ur 1467, 1481
- a. -updur 57
- açmag** : açmak 1123
- ad** : isim, ad 276, 1384, 1518
- a. -ı 108, 162, 167, 313, 1115
- a. -ıdır 1335
- a. -in 1248
- a. -ına 161, 175, 1059, 1210, 1292, 1662, 1700
- a. -ını 180
- a. -ıyla 1700
- a. -ıyla 1244
- a. -uğ 516
- a. -uğuz 725
- a. -lu 266
- ‘**Âd** (a.) : Âd kavmi 1699
- ‘**âde** (a.) : âdet 1122
- ‘**aded** (a.) : sayı 1270
- ‘a. -süz 99
- Âdem** (a.) : Hz. Âdem 1565, 1669
- Â. -’e 1661
- Â. -’i 1660
- âdem** (a.) : insan, insanoğlu 270, 275, 553, 570, 1184, 1185
- â. -e 570, 776, 993
- â. -i 274, 1664, 1668
- â. -le 271
- â. -üñ 5, 180, 957, 1403, 1573
- â. olmaya 75
- ‘**adem** (a.) : yokluk
- ‘a. bula 312
- âdemî** (a.) : ademoğlu, insanoğlu 272, 558, 1582, 1662
- â. -dür 1663
- â. -nüñ 955
- â. -sin 487
- â. -yi 589
- Âdemoğlu** : insanoğlu
- Â. -ysañ 1569
- ‘**âdet** (a.) : tabiat, alışkanlık
- ‘â. -i 79, 121, 1280
- ‘â. -ümdür 86
- ‘â. iden 216
- ‘â. itmedüm 359
- ‘â. kılmışam 158
- adım** : adım, hatve, kadem 1109
- ‘**âdil** (a.) : adil, doğru 305, 308, 313
- ‘â. -üñdür 775
- ‘**adl** (a.) : adalet 264, 314, 890, 901, 906, 1436, 1575, 1703
- ‘a. -i 396
- ‘a. -inden 307
- ‘a. -ini 775
- ‘a. -iyle 307, 893, 1702, 1705
- ‘a. -le 890
- ‘a. -üñi 791, 1450
- ‘a. itdügi 891
- ‘**adû** (a.) : düşman, hasım
- ‘a. -sı 1579
- âfâk** (a.) : ufuklar
- â. -a 1446
- â. -ı 513

âferîn (f.) : beğenme, alkış, bravo 425

â. -ler 426, 1015

‘âfiyet (a.) : sağlık, esenlik

‘â. -den 1681

âftâb (f.) : güneş 58, 64, 1331

‘afv (a.) : suçunu bağışlama

‘a. eyle 244

‘a. eylesün 972

‘a. it 436

agac : ağaç 985

agla- : ağlamak 574

a. -dı 195, 195, 206, 1545, 1673

a. -duğ 920

a. -gıl 559

a. -sa 562

a. -yanlar 560

a. -yu 1675, 1676, 1677

a. -yup 1475

agri- : acımak, ıstırap çekmek

a. -yan 564

agu : zehir 1530

agyâr (a.) : gayrılar, başkalar,

yabancılar 1513, 1543

a. -ına 1587

a. olandan 1133

ag(1)z : ağız

a. -ı 1262

a. -ına 937, 937

âh : ah, yazık 280

â. eyleye 568

â. eyledi 1606

â. iderler 1021

ahad (a.) : bir; kişi, kimse 1270

ahbâb (a.) : dost, bildik, tanıdık 1710

a. -ı 246, 803, 907

a. -ına 831, 962, 1040

a. -ını 1048

a. -ınuğ 1034

‘ahd (a.) : söz verme, yemin, ant

‘a. itmişem 1400

‘a. -in sıyan 1372

âhenîn (f.) : demirden 695

ahi : bir kimsenin sevdiği, en yakını
858

âhir (a.) : son, sonunda 295, 302, 593,
690, 864, 1191, 1456, 1554, 1682,

â. -i 293

â. -üm 1451

âhiret (a.) : ahiret, öbür dünya 45, 668,
739, 750, 759, 789, 825, 860, 865,
926, 1428, 1464

â. -de 1179, 943, 961

âhirîn (a.) : sonrakiler; sonlar 1195

â. bulmuş 648

ahlâk (a.) : insanda bulunan zihnî ve
fikrî hâller

a. -uğ 41

ahmak (a.) : pek asılsız, sersem, şaşkın
1594

Ahmed (a.) : Hz. Muhammet 830, 869,
1039, 1267, 1312, 1346, 1371

A. -’e 1140, 1223

A. -’üğ 859, 867, 878, 1286, 1286,
1446,

A. -i mürsel 845, 941, 1139

A. -i muhtâr 684

Ahmed (a.) : Ahmed-i Hanbel, dört mezhepten birinin imamı olan zat
1327

A. -'e 1325, 1424

A. -i Hanbel 1189, 1320, 1411, 1417,
1429, 1435

Ahmed-i Gazzâlî (a.) : ünlü İslâm bilginlerinden, Gazzâlî 1515, 1533

Ahmed-i Rıdvân (a.) : mesnevînin yazarı 17, 37, 56, 257, 261, 401, 486, 514, 554, 573, 669, 740, 790, 826, 861, 905, 924, 958, 987, 1033, 1126, 1441, 1550, 1680, 1696, 1718

A. -'a 10

ahter (f.) : yıldız

a. -üñ 330, 338

ahvâl (a.) : hâller, durumlar

a. -in 798

a. -ine 865

a. -ini 1236

a. -i Lokmân'ı 1201

ak : beyaz 1266

ak- : akmak

a. -dı 632

akdur- : aktırmak

a. -dı 1409

'akd (a.) : sözleşme, kararlaştırma

'a. -ümi 131

'âkıbet (a.) : nihayet, son 267, 270, 278, 589, 616, 876, 923, 1358, 1460,

1502, 1516, 1555, 1668, 1681, 1695

'âkıl (a.) : akıllı kimse 427, 485, 611, 800, 1118, 1119

'â. -e 76

'â. -i 15

'â. -i mahrem 434

'â. olanlar 1621

akıt- : akıtmak

a. -dı 344

'akl (a.) : akıl 482, 483, 483, 484, 484, 490, 719

'a. -ı 446, 480, 481

'a. -ını 330, 1219

'a. -umı 492

'a. -uña 485

'a. -uñı 261

'a. -a uy 548

'a. -uñı divşir 485

'a. irmez 4

'a. -ı 'azîz 443

'a. -ı kül 8

akribâ (a.) : akraba

a. -sı 698

aksâm (a.) : bölümler

a. -ını 779

'aks (a.) : çarpma, çarpıp geri dönme

'a. -i 59, 1510

akvâl (a.) : sözler, lakırdılar

a. -i 1455

a. -ini 1236

al- : almak 141, 283, 285, 338, 1394,
1405

a. -ayın 661

a. -dı 89, 168, 650, 815, 937, 1093,
1233, 1391, 1420

a. -dılar 277, 284, 382, 467, 1053,
1184

a. -duğu 597

a. -masun 1684

a. -masunlar 1081

a. -mazam 660

a. -uban 204, 292, 599, 629, 663, 946,
1090

a. -up 528, 653, 717, 898, 1065, 1101,
1686

a. -ur 615, 1417, 1418, 1424

a. -urdu 118, 275

a. -urlar 111, 116

a. -urvan 647

âl (a.) : aile; evlat; sülâle 1039

â. -i 246

â. -ine 831, 962, 1040, 1343

â. -ini 1137

â. -üñ 1143

â. -i Muhammed 1346

âl (a.) : hile, düzen

â. -i 1454

‘alâ (a.) : büyüklük, şeref, şan

‘a. kıldı 1664

a’lâ (a.) : daha, en yüksek 1436, 1477

a. -ları 1359

‘alâmet (a.) : işaret, nişan 1121

alaylar bagla- : savaş düzenine girmek

a. -dı 632

aldan- : aldanmak 750

a. -ma 750

a. -madı 538

‘âlem (a.) : nişan, alâmet

‘a. kıldıñ 100

‘âlem (a.) : dünya, cihan 21, 48, 163,

294, 326, 332, 393, 411, 785, 786,

792, 822, 914, 1331, 1345, 1402,

1516, 1524, 1525, 1701

‘â. -de 634, 920, 1151

‘â. -dür 389

‘â. -e 55, 108, 293, 303, 325, 709, 776,

832, 836, 888, 898, 1311, 1396, 1445,

1459, 1493

‘â. -i 26, 316, 395, 1033, 1209, 1397,

1655, 1674, 1705

‘â. -lere 462, 775

‘â. -üñ 406, 893, 1208, 1468

‘â. -i ecsâda 567

‘â. -i ‘ışkuñ 1560

a’lem (a.) : en bilgin, daha bilgin

a. -i 105

‘âlemîn (a.) : dünyalar 1187

‘aleyke (a.) : senin üzerine 1282

‘âlî (a.) : yüce, ulu 695, 697, 1057,

1114, 1414, 1495, 1504, 1516

‘â. -de 1486

‘â. -yi 711

‘alî (a.) <‘âlî : yüce, ulu 308

- ‘**Alî** (a.) : Hzi Ali 997
- ‘A. -’nüñ 996
- ‘A. -’ye 1006
- ‘**alîl** (a.) : hasta 272, 1682
- ‘**âlim** (a.) : bilgin, âlim 427, 1175, 1181, 1181, 1182, 1265, 1383, 1411
- ‘â. -e 1178, 1183
- ‘â. -i 1174
- ‘â. -lere 1215
- ‘â. -lerinüñ 1275
- ‘â. -lerüñ 1172
- ‘â. -üñ 1176, 1177
- ‘**âlimîn** (a.) : âlimler 1187
- ‘**âlî-nişân** : yüce, yüksek (kişi) 1334
- Allâh** (a.): Allâh 167, 278
- A. -’dur 305
- A. -’dur 582
- A. -’ı 1600
- ‘**allâmü’l-guyûb** (a.) : görünmeyen şeyleri bilen, Allâh 678
- almag** : almak
- a. -a 644
- a. -a 655
- ‘**âm** (a.) : sene, yıl 1508
- ‘**âm** (a.) <‘âmm : umumî, genel, herkese ait 275, 698, 789, 1385
- ‘â. -ı 1449
- a’mâl** (a.) : ameller, işler
- a. -ini 1137
- a. -ı hayra 1466
- amân** (a.) : bağış, bağışlama 646, 1160
- a. buldı 1300
- ‘**amd** (a.) : kast, niyet, karar
- ‘a. -ını 1147
- ‘**amel** (a.) : iş; niyet 1192
- ‘a. kıl 794
- ‘**âmî** (a.) : avama mahsus 107
- ‘**âmil** (a.) : işleyen; tar. vali 1181
- ‘**amm** (a.) : amca 1313
- ‘**âmm** (a.) : umumî, genel 175, 419, 1379
- ‘**amm ü hâss** (af.) : herkes 419
- ân** (a.) : lahza, pek az bir zaman 1053, 1055, 1075
- añ-** : hatırlamak
- a. -dı 1587
- a. -sa 823
- a. -mayasun 1167
- aña** : ona 4, 88, 161, 164, 178, 179, 210, 270, 414, 415, 443, 500, 533, 555, 618, 619, 659, 685, 747, 783, 804, 810, 821, 847, 860, 874, 896, 919, 942, 943, 960, 1080, 1118, 1148, 1166, 1185, 1231, 1232, 1257, 1323, 1419, 1426, 1460, 1470, 1517, 1518, 1524, 1525, 1531, 1547, 1548, 1661, 1667
- ‘**anber** (a.) : güzel koku
- ‘a. eyledi 169
- ‘a. -i terdür 65
- anca** : o kadar, öyle 1455
- and** : yemin
- a. içmiş 981

anda : onda, orada 128, 166, 167, 212, 332, 453, 464, 499, 564, 639, 696, 697, 698, 760, 910, 913, 1038, 1083, 1092, 1116, 1238, 1240, 1379, 1385, 1387, 1420, 1424, 1437, 1455, 1491, 1522, 1560, 1582, 1617, 1707,

andan : ondan, ondan dolayı 50, 73, 76, 77, 205, 294, 384, 458, 471, 482, 666, 715, 778, 783, 810, 1013, 1070, 1080, 1117, 1146, 1301, 1437, 1471, 1479, 1601, 1648

‘andelib (a.) : bülbül

‘a. -em 70

anı : onu 87, 142, 152, 166, 198, 204, 210, 283, 284, 285, 295, 299, 302, 321, 321, 331, 369, 369, 430, 452, 477, 480, 524, 563, 583, 605, 774, 777, 780, 801, 809, 837, 848, 854, 870, 928, 946, 953, 1093, 1110, 1114, 1145, 1145, 1160, 1161, 1224, 1229, 1230, 1233, 1247, 1251, 1294, 1342, 1498, 1616, 1639, 1672

‘ankâ (a.) : ismi olup cismi olmayan bir kuş

‘a. -yı kâf-ı lâ-mekân 1589

‘ankebût (a.) : örümcek 910

añla- : anlamak 1048, 1472

a. -dum 1116, 1540

a. -duñ 779

a. -maz 1460

a. -r 1350

a. -sun 996

a. -ya 993

a. -yan 1095

anlar : onlar 843, 1266, 1268, 1396, 1398, 1453, 1714, 1714

a. -a 117, 478, 606, 1054, 1055, 1056, 1170, 1221

a. -da 1270

a. -dan 445, 457, 609

a. -dur 306

a. -ı 445, 627, 630, 646, 841, 1222, 1440

a. -uñ 307, 307, 754, 1050, 1054, 1187, 1271, 1274, 1275, 1344

anuç : onun 7, 8, 8, 79, 119, 119, 147, 152, 173, 173, 180, 182, 210, 328, 351, 439, 450, 471, 481, 502, 551, 553, 565, 570, 572, 744, 757, 760, 767, 812, 819, 819, 892, 903, 919, 923, 943, 959, 960, 966, 996, 1007, 1010, 1019, 1044, 1146, 1174, 1203, 1205, 1205, 1209, 1227, 1261, 1273, 1279, 1322, 1323, 1342, 1351, 1425, 1431, 1434, 1461, 1519, 1523, 1527, 1567, 1571, 1621, 1631

a. -dur 6

a. -la 144, 201, 452, 475

añsuzın : birdenbire 97

‘âr (a.) : utanma 956

ara : ara, arada 593, 1360, 1505, 1509

a. -da 983

a. -ya 1504

- aralık** : aralık
a. -da 1017
- ârâm** (f.) : durma, dinlenme; karar kılma
â. -uñ : durma, dinlenme 1604
- ‘ar’arı** (a.) : dağ servisi 1552
- ard** : art, geri taraf, peş
a. -ında 500
a. -uñda kuduñ 854
- arı** : temiz, pak
a. kıl 28
- arın-** : temizlenmek
a. -a 1488
- arıt-** : arıtmak, temizlemek 556, 1488
a. -mıñ 1521
- ‘ârifin** (a.) : arifler, bilgililer 391
- Aristo** (a.) : ünlü Yunan feylefuzu 747
- arka** : arka, geri taraf
a. -sına 898
a. -sında 636
- armagan** : armağan, hediye
a. -ı 1235
a. -ın 1252, 1255
a. -um 1232
- ‘arş** (a.) : dokuzuncu gök; taht
‘a. -ına 568
‘a. -ı Mecîd’i 665
- art-** : artmak
a. -a 310
a. -ar 87
- artur-** : artırmak 255
a. -a 573, 989
- ‘arz** (a.) : bir büyüğe sunma, bildirme, önüne koyma
‘a. -a 184
‘a. eyle 257, 514
‘a. eyledi 409
‘a. itdi 408
‘a. -ı cemâl 1633
‘a. -ı ihtiyâc eyleme 258
‘a. -ı mâ-cerâ itmedi 1082
- arz** (a.) : yeryüzü
a. -a 211
- ârzû** (f.) : istek, heves
â. yidi 657
- as-** : asmak
a. -dılar 1504
a. -mıñ 451
- ‘asâ** (a.) : deynek, sopa; dervişlerin taşıdıkları sopa 553
- âsân** (f.) : kolay 1603
â. eyledi 1425
- asfiyâ** (a.) : samimî dostlar, azizler 999
- ashâb** (a.) : sahabeler
a. -a 881,
a. -ı 246, 803, 803, 973, 1037
a. -ına 831, 962, 1039, 1040
a. -ını 987, 1048
a. -ınuñ 869, 1034
a. -ı kibâruñ 1196
a. -ı Resûl 1396
a. -ı Resûl’e 833
- Ashâb-ı Hatve** (a.) 1054
- Ashâb-ı Lahza** (a.) 1056

Ashâb-ı Lemha (a.) 1056

asıl (a.) : asıl, temel

a. -da 1249

‘âsî (a.) : karşı gelen; günahkâr 106,
181, 195, 196, 968, 1474

‘â. -ler 798, 799

‘â. -lere 226

‘â. -ye 571

‘â. olusun 103

asîl (a.) : sağlam; iyice kökleşmiş;
edepli

a. -in 908

asl (a.) : asıl, kök 85

a. -ı 85, 564

a. -ın 1078

a. -ını 433, 1116

a. -ıyla 471, 1201

a. -ı asîlin 908

asl-ı kâr : işin aslı 1640

âsmân (f.) : gök, sema 1658, 1707

â. -a 976

assı : yarar, çıkar, kazanç 143

âstân (f.) : dergah

â. -ı şâha 441

âsûde (f.) : rahat, gâilesiz, dinç 307,
598

â. -hâl 1151

aş : yemek

a. -ına 1530

aşaga 1419

a. -ya : aşağı 1420

‘âşık (a.) : birine, bir şeye tutkun, âşık
18, 52, 53, 1143

‘â. -a 925

‘â. -am 69, 1598

‘â. -laruñ 1537

âşiyân (f.) : kuş yuvası; mesken ev
304, 1600

â. -ı 1645

â. -ı fâhite 909

âşkâr (f.) : belli, açık, meydanda 315,
447, 774, 1046, 1103, 1122,

â. -uñ 971

â. itdi 1031

â. oldı 127, 267

âşnâ (f.) : bildik, tanıdık 1138

â. oldı 16

âşüfte (f.) : çıldırırçasına seven

â. -i ruhsâr 52

ata : baba

a. -m 912, 1250

a. -ña 915

a. -ñuñ 1569

a. -sı 869, 1210, 1233

a. -sından 349

a. -sıyla 1234

at : at

a. -dan 651

a. -ı 846

a. -ına 1293

a. -ından 651

a. -ınuñ 650

a. -ların 623

- a. -uŋ 647
- at-** : atmak
- a. -dılar 1666
- a. -dum 70
- ‘**atâ** (a.) : bahşiş, bağıslama 100
- ‘a. kılmış 1547
- ‘**ataş** (a.) : susuzluk 932
- âteş** (f.) : od, hararet, kızgınlık
- â. -dür 1654
- â. -e 713, 1614
- â. -ine 454
- â. eyledi 55
- â. -i hışmıyla 26
- â. -i ‘ışkuŋla 232
- ‘**atiyye** (a.) : hediye 515
- ‘a. -dür 1448
- ‘**atşân** (a.) : susuz, susamış 938
- ‘**avâm** (a.) : herkes, kaba ve cahil halk 1081
- âvâz** (f.) : ses, seda
- â. -ını 536
- â. -uŋı 260
- ‘**avret** (a.) : kadın; zevce 91, 534
- ‘a. -i 521
- ‘a. -ine 90
- ay** : ay 857, 1708
- ayag** : ayak; basamak 1108, 1534
- a. -ı 600, 952, 442
- a. -ına 355, 637, 209
- a. -ında 436
- a. -inuŋ 34
- a. -uŋ 489, 1537
- a. -ına yüz sürdiler 366
- ayak** : ayak
- a. -dur 1663
- ‘**ayân** (a.) : belli, açık, açıkça 71, 133, 193, 208, 408, 456, 499, 642, 828, 889, 915, 936, 945, 1011, 1022, 1085, 1087, 1093, 1106, 1107, 1148, 1159, 1201, 1245, 1304, 1369, 1378, 1422, 1589, 1616, 1721, 1435, 1536
- ‘a. -a 1652
- ‘a. -da 1060
- ‘a. eyle 861, 1141, 1605
- ‘a. itdiler 1052
- ‘a. kıl 1625
- ‘a. kılma 135
- ‘a. ola 1494
- ‘a. olımaz 1491
- ‘a. olsun 1366
- âyât** (a.) : ayetlar, Kuran’ın cümleleri
- â. -ı 686
- â. -ı nûr 872
- Ayâz** : Gazneli Mahmut’un kölesi, mahbubu ve müşaviri 53, 416, 435, 441, 451
- A. -’a 416
- A. -’ı 447, 470, 477
- A. -’umdan 458
- A. -’uŋ 423, 424, 426, 439, 479
- A. -ı Hâss 419
- A. -ı hurde-bîn 425, 472

‘**ayb** (a.) : ayıp, kusur, utanılacak şey,
leke 188

‘a. -um 1690

‘a. -umı 248

âyet : Kuran’ın herhangi bir cümlesi

â. -i 1227

â. -i pür-va’z 151

ayık : akli başında, uyanık

a. - degül 415

ayır- : ayırmak, uzaklaştırmak

a. -ma 878, 1695

a. -maya 765

âyîn (f.) : merasim, tören, âdet, kanun,
usül

â. -ince 363

â. -lerin 844

â. eyleñüz 370

âyine (f.) : ayna 499, 500, 1490

â. -sine 1673

â. -i dilde 866

‘**ayn** (a.) : göz; aslı, kendisi 672, 827

‘a. -um 1006

‘a. -uma 1613

‘**aynü’l-hayât** (a.) : kaynak, pınar 60,
516

‘**aynü’l-yakîn** (a.): gözüyle görmüş
gibi, kat’i 1111, 1251

‘a. -e 1494

ayrı : ayrı

a. -sı 1271

ayrıl- : ayrılmak, uzaklaşmak

a. -ur 318

ayru : ayrı 384, 1585

‘**ayş** (a.) : yaşama

‘a. -ını 995

az : az

a. -ı 173

a. -ını 173

a’zâ (a.) : organlar 544

âzâd (f.) : kurtulmuş, serbest olan 45

â. -um 49

â. eyledi 440, 555

â. eylesün 884

â. idesün 953

â. oldu 954

âzâde (f.) : hür, serbest

â. -dür 394

a’zam (a.) : çok büyük

a. oldu 1259

a’zâr (a.) : bahaneler, engeller, özürler

a. eyledi 1164

âzâr (f.) : incitme

â. eyleme 33

azdur- : azdırmak, yoldan çıkarmak

a. -up 1668

‘**azîm** (a.) : büyük, ulu, iri 584, 667,
979

‘a. -üñ 568

âzîne (f.) : cuma günü 1062

‘**azîz** (a.): muhterem, sayın; sevgili
443, 1102, 1149

‘a. -üñ 1058, 1520

‘a. -i ehl 1106

‘a. oldu 1188

‘**azm** (a.) : kasıt, niyet, karar

‘a. eyledüm 1580

‘a. itdi 89, 535, 1528

‘a. -i mekân 1600

‘a. -i harâbât eyleyem 230

‘a. -i kârbân kıldı 136

‘a. -i lâ-mekân kıldı 665

‘a. itdiler 1234

‘a. -i şikâr kılup 315

‘a. -i tahtgâh kıldı 361

‘**Azrâ** (a.) : Vâmık ile Azrâ adlı

hikâyenin kadın kahramanı

‘A. -’ya 69

‘**Azrâ’il** (a.) : ölüm meleği, Azrayil

‘A. -’e 811

‘A. -em 655

‘**Azrâyil** (a.) : ölüm meleği, Azrayil

654, 659, 716, 723, 804, 806, 810, 919

‘A. -’e 656

‘A. -’em 644

— B —

bâb (a.) : kapı 252, 960, 1116, 1315,

1333, 1576, 1659

b. -da 867

b. -ında 20

b. -ını 987

b. -uñ 1332

bâc (f.) : vergi, harç 1357

bâd (f.) : yel, rüzgar 600, 1649

b. -a 808, 809

b. -a virdüñ 546

b. -a virmiş 965

b. -ı hatardan 587

b. -ı serd 209

b. -ı tîz 536

bâdiye (a.) : çöl, kır 931

bâg (f.) : bağ, bahçe 1388, 1595, 1657,
1698

b. -ı 575

b. -ına 209, 576

b. -ı cânı 42

b. -ı dilde 45

Bagdâd (f.) : Bağdat şehri 1066

B. -’a 1090, 1093

B. -’da 1076, 1430, 1619

B. -’dan 1089

B. -’ı 1354, 1435

bağışla- : bağışlamak, affetmek 242

b. -dı 95, 384

b. -r 62

bagla- : bağlamak, kapamak

b. -dı 632

b. -gıl 877

b. -mıñlar 1020

baglu : kapalı, bağlı 82, 381, 1077

b. -yıldı 1332

bag(ı)r : ciğer, yürek, göğüs

b. -ın 33

b. -ına 345

bahâ (f.) : kıymet, bedel, değer 410

bahâr (f.) : bahar 1675

bahîl (a.) : hasis, cimri, tamahkâr 81

bahr (a.) : deniz 829

b. -ına 1330

b. -inde 1559, 1561
b. -ine 886, 1461
b. -ı dalâla 841
b. -ı hakâyıkdur 1193
b. -ı keşrete 1671
bahş (a.) : iddialaşma
b. -e 1365
b. -uğuz 1366
b. -üm 1371
b. eylesünler 1360
b. isteyen 1372
b. itmek 1364
bahş (f.) : bağış, ihsan
b. iderdi 117
bahşiş (f.) : bahşiş
b. - eyle 1450
baht (f.) : kader, kısmet; cet
b. -dur 1371
b. -ında 819
b. -lu 855
b. -uğ 1552
bahtiyâr (f.) : mutlu, bahtlı 47, 612, 792
b. oldı 1074
b. olımazsun 1305
b. olmadı 495
b. olmag 1551
b. olursun 19
ba'îd (a.) : uzak, irak 1154
b. eylemiş 964
bâk (f.) : korku, sakınma
b. itmedi 190

bak- : bakmak
b. -dugun 811
b. -ma 31, 1174, 1690
b. -madı 171, 539, 865, 1587, 1670
b. -madum 1014
b. -magıl 35
bakış- : bakış
b. -ından 805, 807
Bâkî (a.) : daima, kalıcı; Allâh
B. -'si 256
bâl (f.) : kanat 821
bal : bal
b. -ı 1454
b. -ın 1653
b. -ına 614
bâlâ (f.) : yüksek, yüce
b. olur 1477
b. -yı eflâk eylegil 1489
başa : bana 56, 87, 139, 144, 145, 229, 236, 237, 237, 250, 252, 634, 655, 657, 660, 683, 718, 718, 724, 784, 796, 796, 848, 849, 883, 884, 951, 968, 977, 1015, 1016, 1249, 1252, 1267, 1290, 1342, 1400, 1425, 1594, 1597, 1608, 1608, 1654
bâr (f.) : yağdıran
b. -um 510
bâr (f.) : yük 177, 382, 574, 888, 1566
b. -ını 1565, 1661
b. -ı gamdan 903
b. -ı genc 1612
bâr bâr (f.) : yük yük 382

bârân (f.) : yağmur

b. -ını 799

b. eyledi 782, 1674

b. -ı saht 316

bârgâh (f.) : girmek için izin almak
lâzım gelen yer, çadır, yüksek divan
362

b. -a 1647

b. -uñ 580

barın- : barınmak, geçinmek, kendini
yaşatmak

b. -a 1488

Bârî (a.) : yaratan, yaratıcı, Allâh
1275, 1423

B. -'den 1576

bârî (f.) : hiç olmazsa, bir kere; hasılı
762, 1023

barmak : parmak

b. basamaz 1225

bas- : basmak, bastırmak, kapatmak

b. -amaz 1225

b. -arları 115

b. -dılar 1504

b. -madı 952

baş : kafa, baş; ilk, ön 717, 775

b. -dan 261

b. -ı 535, 1364

b. -ıdur 771

b. -uma 1607

b. -ına 541, 598, 1568

b. -ında 1334

b. -ını 1010, 1012, 1019

b. -ları 1677

b. -umı 1159

b. -umuzda 459

b. a varsa 801

b. üstine 377, 1029

b. -ın egmedi 1407

bâşed (f.) : olur 97

başla- : başlamak

b. -dı 153, 337, 537, 537, 1506, 1588,
1599, 1667

b. -duñ 1700

batarik (a.) < batarika : patrikler

b. -i nasârâ 1219

bâtıl (a.) : boş, beyhude, yalan, çürük
1222, 1443

b. olan 1226

b. olur 563

bâtın (a.) : gizli, görünmeyen şey 1121

b. -ın 1383

b. -uñda 1575

bats (a.) : zor ve şiddetle yakalayış,
sertlikle tutuş

b. -ını 995

bay : zengin

b. oldu 394

bayagı : eski, önceki; eskisi gibi 324,
348, 442

Bâyezîd : II. Bayezit 390, 390, 391,
391, 392, 1701

B. Hân 905

baykuş : baykuş 1586

bâz (f.) : oynayan 53

- bâzâr** (f.) : pazar, çarşı
b. -a 596
b. -ımı 673, 1556
- ba'zı** (a.) : birası, kimi 1196, 1277
b. -lar 1261, 1262
b. -na : birkaç, bir kısım, bir takım 1196
- bâzî** (f.) : oyun, eğlence
b. -ye 218
b. ider 1341
- bed** (f.) : kötü, fena, çirkin 549, 586
b. olursa 43
- bed-du'â** : inkisar, ilenç, beddua
b. kılursa 311
- bedel** (a.) : karşılık; bir şeyin yerini tutan, yerine verilen şey 290, 306, 722, 1051
b. olsun 721
- beden** (a.) : gövde, vücut 54, 481, 564, 1624
b. -de 851
b. -den 566, 1644
- bed-fi'âl** : kötü işler işleyen kimse 549
- bed-gümân** (f.) : her şeyden şüphe eden, şüpheci 515, 1378
- Bedî'** (a.) : eşi ve benzeri olmayan, Allâh
B. -i 957
- be-gâyet** (a.): çok, aşırı, son derece 176
- beg** : bey
b. -ler 366, 423, 425
- b. -lere 364, 364
b. -lerini 756
b. -lerinüñ 431
- Behrâm** (f.) : Sâsânîler soyundan İranlı bir hükümdar 313
B. -'a 342
B. -'ı 354
B. -i şâh 318
B. -i zamân 320
- Behremend** (f.) : hisseli 78
b. eyle 494
- bekâ** (a.) : devam, bakîlik 1562
b. bulavüz 1562
- bekci** : bekçi 1651
- bekle-** : beklemek, saklamak, gizlemek; korumak, esirgemek
b. -diler 592
b. -dün 733
b. -r 1639
b. -rüz 1224
b. -sün 587
- belâ** (a.) : belâ, gam, keder
b. -dan 254, 953, 956, 1580, 1613
b. -dur 503, 1611
b. -sı 614
b. -sından 44, 1136
- belâsuz** : belâsız 1653
- beñ** : ben, leke
b. -dür 1266
- ben** : ben 50, 139, 145, 180, 196, 201, 235, 458, 458, 468, 469, 530, 530, 644, 660, 662, 689, 785, 788, 788,

807, 807, 848, 877, 881, 912, 952,
1001, 1003, 1022, 1025, 1110, 1121,
1159, 1241, 1273, 1290, 1327, 1404,
1537, 1543, 1597, 1598, 1598, 1624,
1634,
b. -cileyin 1552
b. -de 50, 201, 369, 683, 1395, 1541,
1542
b. -den 951, 879, 1318
b. -i 55, 100, 247, 529, 529, 727, 785,
808, 847, 878, 878, 1028, 1167, 1168,
1168, 1695
b. -üm 433, 509, 980, 1328, 1607,
1611
b. -ümle 643, 1642
bencere : pencere
b. -den 1324
bend (f.) : bağ
b. it 676
bende (f.) : kul, köle
b. -ye 211
b. -ler 631
b. -nji 239, 493, 689, 795
b. -yem 474
bende-fermân (f.) : ferman kölesi, emir
kulu
b. -um 1008
b. -ıydı 618
beñdeş : eş, benzer, emsal
b. -i 291, 1203
beñzer : benzemek 129
berân (f.) : alanlar, götürenler 325

berbat : lâvuta denilen bir çalgı 219
berg-rîzân (f.) : yaprak dökken, yaprak
dökümü, sonbahar 576
berî (a.) : salim, kurtulmuş 188, 221
b. eyledi 221
b. eyledüm 412
b. kıldı 289
berîn (f.) : pek yüksek 672, 827
berk : sağlam 702
berkid- : sağlamlaştırmak
b. -üp 1147
berkit- : sağlamlaştırmak
b. -diler 605
berü : beri 1559
bes (f.) : yeter, yetişir, kâfi, çok 631,
1016, 1089, 1155, 1230, 1245, 1247,
1253
beşâret (a.) : müjde, muştu
b. -di 838
beşer (a.) : insan 969
Beşr (a.) : Beşr-i Hâfi (öl. H. 277 / M.
841) 162
B. -'den 176, 176
B. -'e 179, 190, 191
B. -'i 178, 194
B. -'ün 177, 177, 194
B. -i fakîr 206
B. -i Hâfi 214
B. -i Hafî'nün 174
B. -i Hâfi'ye 1440
B. -i kerîm 166
B. -i mest 164

B. -i 'âsî 181, 195, 196

beyân (a.) : anlatma, bildirme 1625, 1721

b. -uñ 1634

b. eyle 811

b. eylemiş 1616

b. eyleñ 408

b. ideyin 71, 193, 1277

b. idüp 1061

b. it 253, 1627

b. itdi 1212

b. kıl 236, 861, 1245

b. kıldı 456, 944, 1085, 1087, 1201

beyt (a.) : mesken, hane, ev 910

beyt (a.) : beyit

b. -ümün 508

beytü'l-hazen (a.) : gam ve keder 1678

Beytu'llâhdur (a.) : Allâh'ın evi, Kâbe 582

bezen- : süslenmek

b. -di 362

bezm (f.) : içkili eğlenceli meclis, dernek 363

b. eyledün 1718

bıçag : bıçak 1010

b. -ı 1014, 1015

bıçak : bıçak 1009

bırak- : bırakmak 1064

bî-'aded : hesapsız 242, 1691

bî-'akl : akılsız 191

bî-amân : amansız, acımasız, merhametsiz 535, 1339, 1500

bî-bahâne : sebepsiz 200

bî-bâk : korkusuz

b. -i 34

bî-cân (f.) : cansız, ruhsuz 651, 938, 1276

bî-cedel : kavgasız, tartışmasız 46, 290, 306

bî-cefâ : cefasız 674

bî-cidâl : kavgasız 1360

bî-cüst u cû : arayıp sormayan 797

biç- : biçmek

b. -ersün 299

bî-dâd : zulüm, işkence

b. eyledi 279

bid'at : peygamber zamanından sonra dinde meydana çıkan şey

b. -in 1045

bî-denes : passız, kirsiz 1255

bî-derd : dertsiz 1408

bî-dînler : dinsiz 405

bî-edeb : edepsiz, terbiyesiz

b. -dür 213, 1124, 1344

b. -ler 25, 518

b. -lik 986

bî-elem : elemsiz 1514

bî-galat : yanlışsız 199, 1456

bî-gâne : yabancı

b. -ler 16

bigi : gibi 33, 324, 331, 348, 400, 497, 615, 632, 846, 909, 916, 985, 1409, 1475, 1477, 1496, 1583, 1626, 1720

b. -dür 1128

- bî-güher** : değersiz taş
- b. -dür 421
- bî-gümân** : şüphesiz 915, 1022, 1266, 1494
- bî-günâh** : günahsız 1146
- bî-güneh** : günahsız 1148
- b. -dür 1026
- b. -ler 1021
- bî-haber** : habersiz 1285
- bî-had** < bî-hadd : sınırsız 1216
- bî-hadd** : sınırsız 533, 772
- b. eyledi 186
- bî-hadd ü pâyân** : sınırsız, uçsuz bucaksız 697
- bî-hemtâ** : benzersiz 1436
- bî-hicâb** : sıkılmadan; perdesiz 1241, 1268
- bî-hilâf** : yalansız, karşı olmaksızın 975, 1383, 1390
- bî-hisâb** : hesapsız 1515, 1268
- bî-hûde** : boşuna, boş yere, beyhude 156,1427
- bî-hûş** : akılsız 1594
- bî-huşû'** : nefsinin hor görmeme, nefesine düşkün 1482
- bî-huzûr** : huzursuz 176, 526
- bî-icâzet** : izinsiz 660
- bî-idrâk** : idraksiz, anlayışsız 853
- bî-'imâd** : direksiz 1699
- bî-kalem** : kalemsiz, yazısız 1547
- bî-karâr** : kararsız, rahatsız 693
- b. -am 530
- b. kılmış 447
- bî-kerân** : sınırsız, sonsuz, uçsuz 347
- bî-kes** : kimsesiz 28
- bî-kıyâs** : ölçüsüz 652
- bî-kitâbet** : yazısız 1547
- bî-kusûr** : kusursuz 694, 1109
- bil-** : bilmek 30, 85, 115, 198, 299, 1128, 1264, 1395, 1404, 1448, 1452
- b. -di 357, 431, 915, 1229
- b. -digin 409
- b. -diler 154, 1375, 1453
- b. -düm 1111
- b. -dün 1483, 1569
- b. -e 278, 995
- b. -elüm 471
- b. -enler 1453
- b. -esün 1452
- b. -gil : bilmek 71
- b. -medi 321, 502, 756
- b. -mediler 433
- b. -medün 736, 1627
- b. -medünüz 422
- b. -meye 414
- b. -mez 517, 545
- b. -mezem 1634, 1634, 1656
- b. -mişem 1623
- b. -sün 915
- b. -ür 120, 1328, 1328, 1350
- b. -ürdi 417
- b. -ürdüm 468
- b. -ürüm 1635
- bildür-** : bildirmek 660

bile : dahi, birlikte 278, 278, 971, 971,
1113, 1394, 1526

bî-libâs : elbisesiz 636

biliş : bildik, tanıdık, dost 1092, 1588

bil : bel

b. -lerinüñ 1375

bilmek : bilmek 118, 1465, 1468

b. gerek 738

bîm (f.) : korku; tehlike

bîm oldu 332

bî-mecâl : güç kullanmadan 464, 1012

bî-meges : sineksiz 1653

bî-melâl : usanmadan, sıkılmadan

1318

bî-müzd-i pâ : ayak parası olmadan 80,
86

bin- : binmek

b. -di 1293

biñ : bin 717, 241, 293, 863, 1104,
1164, 1321, 1390, 1666, 1713

b. -inden 1271

bîn (f.) : gören 425, 427, 472, 497

bînâ (f.) : gören, görücü 25, 701

b. itmedüñ 921

b. -yidi 1198

bî-nâm (f.) : namsız 1522

bî-nasîb : nasipsiz 231, 675

bî-nazîr : eşsiz, eşi bulunmayan

b. -i 'âlem 326

bî-nevâ : nasipsiz, çaresiz, zavallı,
fakir 311, 1537

bî-nihâyet : sonsuz 176, 272, 1408,
1553

bî-nikâb : perdesiz 342

bî-niyâz : yalvarmasız, yakarmasız
563, 669

bî-noksân : eksiksiz 1554

bî-pâk : temiz olmayan

b. olmasa 1490

bir : bir 30, 50, 78, 81, 85, 97, 101,

103, 108, 118, 124, 126, 127, 127,

128, 149, 150, 150, 151, 161, 162,

164, 165, 168, 174, 203, 217, 230,

259, 268, 276, 281, 282, 283, 285,

291, 294, 313, 315, 317, 317, 319,

320, 321, 325, 329, 343, 344, 358,

365, 372, 380, 387, 408, 414, 420,

445, 455, 468, 498, 503, 519, 519,

520, 522, 523, 561, 568, 591, 613,

618, 619, 619, 635, 636, 646, 647,

649, 654, 661, 670, 692, 697, 701,

706, 715, 721, 748, 752, 764, 770,

774, 801, 805, 823, 826, 850, 854,

859, 864, 917, 917, 918, 921, 931,

932, 934, 942, 944, 945, 947, 951,

955, 964, 973, 974, 974, 975, 976,

979, 985, 991, 998, 1005, 1009, 1010,

1053, 1055, 1057, 1070, 1075, 1082,

1088, 1102, 1106, 1106, 1114, 1127,

1145, 1149, 1160, 1167, 1199, 1203,

1204, 1225, 1231, 1241, 1246, 1264,

1266, 1291, 1298, 1302, 1302, 1304,

1321, 1326, 1334, 1335, 1341, 1357,

1367, 1377, 1382, 1388, 1391, 1407,
1416, 1417, 1418, 1434, 1437, 1442,
1495, 1495, 1496, 1497, 1499, 1501,
1504, 1519, 1521, 1526, 1533, 1534,
1534, 1564, 1578, 1578, 1581, 1582,
1584, 1585, 1586, 1587, 1600, 1601,
1615, 1637, 1642, 1653
b. -dür 1196
b. -ümüz 594
bir bir : tek tek 365
birbiri : birbirini, biri birine
b. -le 602
b. -ne 610, 1287
b. -yile 1501
b. -yle 1638
biri : biri 294, 297, 354, 508, 590,
1143, 1239, 1442, 1505, 1720
b. -le 590
b. -nde 1713
b. -nden 1505
b. -ne 1158, 1503
b. -ni 282, 595, 1123
b. -nün 779, 1463
b. -si 409, 602, 975, 1058, 1059,
1180, 1271, 1506, 1506, 1507, 1507,
1508
b. -sine 1038
b. -sini 281
bî-riyâ : riyasız, yalansız 173
birkaç : birkaç 336
birle : ile 605

bisât (a.) : kilim, minder, yaygı,
döşeme 211
b. -ında 212
bî-sipâs : şükürsüz, şükretmeden 772
bîst (f.) : yirmi 1322
bîst ü penç (f.) : yirmi beş 1322
bisyâr (f.) : çok 195
bî-şekk : şüphesiz 1106
biş- : pişmek
b. -medük 85
b. -mege 91
bişür- : pişirmek
b. -düm 1614
b. -medün 734
b. -ür 697
bişürmek : pişirmek 90
bî-şümâr : hadsiz, sayısız, pek çok
628, 382, 710, 939, 1122, 1697, 1709
bî-tâc : taçsız 893
bit- : meydana gelmek, hasıl olmak
b. -er 9
bî-teşvîş : karışksız 604
bî-tevakkuf : beklemeden,
eğlenmeden, durmadan 1160
bitür- : meydana getirmek, hasıl etmek
1451
b. -eyin 92
bî-tahâret : taharetsiz, kirli, pis 549
bî-yâr (f.) : yârsız 28
biz : biz 142, 1224
b. -de 285, 757
b. -den 179, 1064

b. -e 96, 730, 1448, 1448, 1449, 1605	307, 322, 329, 352, 352, 356, 368,
b. -i 732, 733, 765	375, 378, 388, 392, 393, 413, 415,
b. -üm 1359	416, 417, 437, 454, 457, 471, 472,
b. -ümle 1393	473, 473, 481, 501, 503, 508, 531,
bîzâr (f.) : rahatsız, bıkmış, usanmış	538, 543, 545, 547, 547, 556, 563,
b. eyledi 152, 302, 1644	567, 574, 578, 581, 601, 605, 608,
bî-zebân (f.) : dilsiz 609	608, 609, 610, 611, 617, 620, 621,
bogça : bohça, büyük çıkın 523	624, 635, 640, 644, 646, 657, 680,
borc : borç	680, 700, 703, 706, 710, 711, 711,
b. -lısının 82	713, 719, 730, 771, 780, 781, 789,
boy : bir aşiretin kollarından her biri	790, 817, 817, 838, 839, 850, 852,
380	856, 857, 857, 865, 879, 882, 899,
boya- : boyamak	899, 902, 903, 911, 916, 920, 921,
b. -dı 220	925, 925, 940, 941, 942, 944, 947,
boyan- : erişmek, ulaşmak, uzanmak	948, 953, 958, 967, 968, 969, 973,
b. -ur 1288, 1464	974, 982, 997, 1002, 1010, 1019,
boy(u)n : boyun	1022, 1023, 1025, 1026, 1028, 1051,
b. -uğa 690	1061, 1069, 1076, 1078, 1088, 1095,
b. tut 340	1105, 1112, 1116, 1117, 1117, 1121,
b. ını ur 432	1130, 1153, 1155, 1165, 1167, 1182,
boz- : bozmak	1183, 1191, 1208, 1223, 1226, 1240,
b. -dılar 844, 1434	1241, 1241, 1254, 1268, 1273, 1277,
b. -masunlar 1220	1289, 1290, 1292, 1295, 1300, 1308,
böyle 366, 369, 859, 894, 1054, 1120	1309, 1327, 1328, 1340, 1351, 1356,
b. -dür 812, 1640	1358, 1359, 1362, 1362, 1371, 1371,
bû (f.) : koku 62	1372, 1373, 1376, 1395, 1398, 1398,
bu : bu (sıfat) 19, 37, 37, 40, 54, 72,	1400, 1401, 1403, 1404, 1404, 1423,
77, 90, 98, 100, 130, 130, 132, 132,	1425, 1433, 1440, 1441, 1444, 1445,
134, 143, 143, 144, 148, 157, 158,	1448, 1453, 1471, 1474, 1498, 1499,
159, 181, 182, 182, 188, 196, 197,	1500, 1508, 1530, 1532, 1536, 1542,
200, 208, 211, 214, 220, 224, 225,	1544, 1562, 1579, 1579, 1593, 1594,
253, 255, 264, 265, 269, 273, 273,	1601, 1602, 1603, 1606, 1611, 1624,

1624, 1625, 1628, 1630, 1631, 1631,
1637, 1639, 1644, 1650, 1654, 1654,
1655, 1656, 1657, 1658, 1670, 1673,
1676, 1676, 1677, 1678, 1678, 1679,
1679, 1681, 1696, 1700, 1707, 1711,
1712, 1714, 1714, 1719, 1721, 1722,
1722, 1723
b. -dur 205, 401, 594, 737, 1252,
1475, 1550, 1607
b. -ğa 346, 410, 1659
b. -nı 126, 603, 940, 1112, 1358, 1445,
1599
b. -nuñ 408, 411, 411, 807, 807, 916,
1589, 1605
b. -nuñla 131, 1723
b. -yıldı 174, 1602
Bû Bekr : Hazret-i Ebu Bekir 845, 852
B. -'den 858
Bû Hanîfe : dört mezhepten birinin
imamı olan zat 1188, 1193, 1209,
1233, 1241, 1246, 1249, 1256, 1285,
1293, 1300
B. Hazretinüñ 1277
Bû Hureyre : Hazret-i Muhammet'in
sahabelerinden 941
Bû Zer : Hazret-i Muhammet'in
sahabelerinden 991
bucak : köşe
b. -da 1302
bugün : bugün 49, 49, 148, 264, 323,
324, 906, 906

bugz (a.) : kin, nefret, adavet 748, 748
b. eyleyen 1036
b. iden 963
b. idenler 860
buhl (a.) : cimrilik, pintilik
b. -ı 749
buk'a (a.) : ülke; büyük yapı
b. -i ma'mûreden 1636
bul- : bulmak
b. -a 39, 312, 512, 739, 824, 824, 825,
907, 990, 1552
b. -alar 464
b. -alum 339, 339
b. -am 1592
b. -asız 1038
b. -asun 43, 639, 793, 829, 930, 988,
1299, 1428, 1428, 1452, 1556, 1575,
1575, 1686
b. -avüz 1562
b. -aydı 921
b. -ayıdum 201
b. -dı 66, 83, 106, 172, 352, 393, 446,
483, 483, 526, 553, 570, 596, 607,
892, 1035, 1042, 1068, 1076, 1184,
1185, 1188, 1194, 1200, 1228, 1254,
1256, 1300, 1311, 1516, 1570, 1609,
1668, 1711
b. -dığı 1186
b. -dılar 270, 295, 455, 467, 482, 560,
628, 1453, 1563
b. -dum 50, 1011, 1615
b. -duñ 1632

b. -ımaz 1462
b. -madı 7
b. -madılar 1240
b. -madum 1539, 1584
b. -maya 51, 516
b. -maz 617
b. -miş 449, 613, 648, 1386
b. -mişam 474, 474
b. -sun 1486
b. -uban 983, 1498
b. -umazdı 521, 522
b. -updur 395, 398
b. -ur 271, 479, 1476, 1479
b. -urdu 452
b. -ursun 543
bular : bunlar 433, 607, 758
b. -a 755, 963
b. -dan 289
b. -dur 1035, 1041
b. -uñ 1503
bulaş- : musallat, olmak; çatmak
b. -masun 96
bulın- : bulunmak
b. -dı 482
b. -maz 291, 1127, 1134, 1563
b. -ur 290
buluş- : buluşmak, karşılaşmak
b. -miş 1113
b. -dılar 387
bulmag : bulmak 272, 961
b. -a 354, 935

bulmak : bulmak
b. gerek 640
bûm : baykuş 304, 517
bunca : bu kadar 142, 367, 466, 500, 546, 997, 1323, 1546, 1663
buncılayın : bunun gibi, böyle 413
bunda : burada 131, 507, 613, 1372, 1387
bundan : bundan, buradan 416, 613, 616
bunlar : bunlar 148, 311, 463, 607, 949, 1190
b. -a 408, 729, 758, 1026, 1036, 1037, 1158, 1179, 1218, 1327, 1502
b. -ı 289, 438, 610, 610, 1064, 1065, 1217, 1218, 1363
b. -uñ 155, 310, 432, 450, 601, 1042, 1171, 1172, 1219, 1528
b. -uñla 1035, 1042
buñ : gam, sıkıntı, kasavet
b. -a 566
burc (a.) : güneşin ayrıldığı on iki kısımdan her biri
b. -ı 353
b. -uñ 1633
bûte (f.) : kuyumcu kalıbı, pota
b. -i gamda 744
buyrug : emir
b. -ı 1029
b. -ın 1011, 1027
b. -ını 626
buyruk : emir 722, 812, 813

buyur- : buyurmak, emretmek

b. -dı 380, 385, 461, 809, 822, 894, 991, 1016, 1089, 1183

b. -mışdur 1402

bü'l-heves (f.) : aklına geleni yapmak isteyen, keyfine buyruk, maymun iştahlı 1594, 1598

bühtân (a.) : yalan, iftira

b. eyleyen 874

bülbül (a.) : bülbül

b. -e 260

b. -i bî-bâki 34

b. -i hoş-gû 12

bülend (f.) : yüksek, yüce 627, 1664

b. -i 1699

b. idüp 494

b. oldı 479

bünyâd (f.) : yapı, temel; esas 1596

b. -ına 1700

b. eyledüñ 1244

b. eyleme 1649

b. itmeye 820

b. -ını urmuş 397

b. -ı cihân urıldı 484

bürehne (f.) : açık, çıplak, yalın 208

bürhân (a.) : delil, ispat, tanık

b. -ıdur 1314

b. -uma 253

b. -ı 391

b. -ı kıldı 480

— C —

câ (f.) : yer, mevki, mekan

c. eylemiş 1646

Câbir (a.) 973

Ca'fer-i Sâdık (a.) : Şiîlerin on iki imamından altıncısı 1143, 1149

câh (a.) : itibar, makam, orun, mevki 793

c. -ına 1670

câhil (a.) : cahil, bilgisiz 1182

c. -e 1182

c. -i 714

câ'iz (a.) : işlenmesinde cevaz olan, olabilir, olur

c. -dür 565

câim (f.) : kadeh 219, 676

câme (f.) : elbise 544

c. -ler 626

c. -si 1077

câme-çâk (f.) : elbise yırtmak

c. eyler 515

câmid (a.) : donmuş, donuk, cansız 728

câmi' (a.) : derleyen, toplayan; içine alan 997

câmi' (a.) : namaz kılınan ibadet yeri, cami

c. -e 1062

cân (f.) : ruh, gönül; hayat 8, 19, 20, 29, 66, 159, 287, 360, 377, 387, 448, 454, 481, 484, 506, 512, 513, 562, 578, 618, 662, 851, 946, 1000, 1001,

- 1071, 1130, 1137, 1214, 1413, 1573,
1577,
c. -a 23, 69, 158, 490, 656, 882, 1654,
1689
c. -dan 856, 1256
c. -dur 567
c. -ı 42, 217, 491, 534, 935, 1069,
1479, 1513, 1644
c. -in 555, 933, 953
c. -ına 152, 177, 709, 777, 939, 1162,
1202, 1247, 1288, 1549
c. -ından 537
c. -ını 5, 153, 650, 664, 744, 812, 866,
955, 964
c. -la 125
c. -lar 1617
c. -um 677, 681, 884, 1542, 1656,
1656
c. -uma 12, 249, 253, 586, 679, 682,
880, 883, 885, 1004, 1609, 1630,
1644, 1688, 1694, 492
c. -umı 220, 232, 232, 255, 494, 557,
585, 587, 676, 1016, 1687, 1693
c. -umuş 886, 1612
c. -uñ 46, 735, 921, 1488, 1492, 1634
c. -uña 988
c. -uñı 18, 489, 644, 647, 655, 660,
671, 1684
c. -ını aldı 815
c. -ı boyanur 1464
c. -in virdi 773
c. -ını virmiş 965
c. -ını yakdı 465
c. -ı pâki 1421
cânân (f.) : sevgili 387, 681
c. -a 18, 671
c. -ı 520
cânâne (f.) : sevgili
c. -eyi 1623
cânib (a.) : taraf, cihet, yan
c. -i Hak'dan 1448
cân-sitân (f.) : ruh alıcı, can çıkarıcı
922
c. -um 716
câvidân (f.) : ebedî 39
cavk : küme, takım
c. -ına 489
cây (f.) : yer
c. -lar 1595
c. -ı Kibriyâ 579
Cebrâ'il (a.) : dört büyük melekten
biri, Cebrayil 1212, 1264
Cebre'il (a.) : dört büyük melekten
biri, Cebrayil 1199, 1201, 1204, 1223,
1269
C. -'e 1200, 1267
cedd (a.) : dede, büyük baba
c. -üm 1538
c. -üñüñ 1572
cedel (a.) : tartışma; kavga 1192
c. eyleme 1051
c. itmesün 721
cedîd (a.) : yeni 256, 1696

cehâlet (a.) : cahillik, bilmezlik 458, 503

c. -den 504

cehd (a.) : çalışma, çabalama 1400, 1719

c. -iyile 1042

c. -üñ 1362

c. it 890

c. -i tamâm 1712

cehd-i la'b (a.) : eğlenceli gayret, uğraş

cehennem (a.) : cehennem

c. -den 1036

cehl (a.) : bilmezlik, cehalet 842, 965, 980, 1045, 1220, 1614, 1682

cehûl (a.) : pek cahil 1662, 773

celî (a.) : âşikâr, meydanda, belli, cilâlı, parlak 897, 1057, 1415, 1521

c. kılmış 1317

c. olmuşdur 1379

Celîl (a.) : büyük, ulu; Allâh 1183, 1199, 1223

cellâd (a.) : insanı kesen, asan kimse

c. -a 432

cem' (a.) : toplamak, toplanmak, yığmak 803

c. iderdi 772

c. itdiler 1063

c. itmiş 694

c. olam 1541

c. -i mâl 690

c. -i mâlıydı 692

cemâl (a.) : yüz güzelliği 52, 326, 428, 498, 658, 1633

c. -in 330

c. -inde 8, 1415

c. -ine 7

c. -ini 828

c. -üñden 66

cemâ'at (a.) : insan topluluğu 123, 1239

cemîl (a.) : güzel 48, 1183

c. -üñ 1556

cenâb (a.) : şeref; huzur

c. -uñdan 252

ceng (f.) : savaş 721, 1356, 1360

cennet (a.) : cennet 666, 674, 819, 1557

c. -e 777

c. -üñ 20

cerh (a.) : çürütme, kabul etmeme

c. -dür 1115

cesed (a.) : ölü vücut 454, 1036

c. eyler 744

cevâb (a.) : cevap, karşılık 700, 1240, 1269, 1283, 1319

c. -ımı 1642

c. -uñ 1242, 1243, 1245

c. virdi 1246

c. vireyin 1241

c. virgil 1601

cevâhir (a.) : cevherler, kıymetli taşlar 262, 381, 382, 628, 741, 887

c. -dür 404

cevân (f.) : genç, taze delikanlı 313, 1338

c. -a 1326

c. kıldı 1702

c. olma 576

cevânî (f.) : gençlik 704

cevân-merd (f.): cömert, eliaçık

c. e 1520

cevher (a.) : maya, öz; elmas, değerli taş 889, 1618

c. -e 410

c. -i 417, 418

c. -lerin 888

c. -lerini 829

c. -üj 1211

cevherî (a.) : kuyumcu 417

cezbe (a.) : ruhun heyecana gelmesi, kendinden geçme

c. -j 885

c. -sin 24, 249

cıg <çıg : çadırlarda çubuklardan örülmüş paravana gibi bölme

c. -da 1632

cidâl (a.) : kavga, savaş; hararetli konuşma

c. -in 1504

c. itdiler 1043

c. itmeye 1356

c. -e düşdiler 1501

ciger (f.) : ciğer

c. -ler 562, 717, 807

cihâd (a.) : din uğruna düşmanla savaşma 222, 735

cihân (f.): dünya 100, 265, 273, 313, 319, 397, 484, 616, 633, 809, 811, 1148, 1499, 1535, 1540, 1594

c. -a 401, 920

c. -da 46, 50, 231, 414, 942, 1551

c. -dan 190, 1675

c. -i 1583

c. -uñ 392, 1208, 1410, 1603

cihet (a.) : yön, taraf

c. -den 1570

cilâ (a.) : parlaklık

c. buldı 66

c. viridi 1506

cinân (a.) : cennetler, bahçeler 1558

cinn (a.) : gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık

c. -i 1574

cins (a.) : türlü, çeşit

c. -i tuyûr 1582

cism (a.) : beden

c. -in 5

c. -inden 664, 964, 1421

c. -ümi 221, 585, 587, 677, 681, 682, 880

c. -üñ 39, 1488

c. -üñde 1646

c. -üñi 28, 577

cisr (a.) : köprü 734

cog : çok

c. eyledi 173

cû (f.) : arama 797
cû (f.) : akarsu, ırmak, çay
c. -a 1417
cu'cu' (a.) : kuş yavası 29
cûd (a.) : cömertlik 75, 100, 477, 1185, 1563
c. -uñla 101
c. eyle 436
cum'a (a.) : cuma 1067
c. -dan 1084
c. -yı 1083
cûş (f.) : coşma; taşma 1654
c. -a 261
c. eyle : coşma 259
cüdâ (f.) : ayrı, ayrılmış
c. eyledi 15, 664
c. idesün 1299
c. oldu 1421
cümle (a.) : bütün, hep 13, 84, 221, 296, 364, 373, 380, 393, 407, 621, 622, 631, 652, 718, 719, 782, 786, 791, 930, 999, 1037, 1084, 1094, 1097, 1294, 1347, 1369, 1517, 1525
c. -müz 731
c. -nüñ 246
c. -si 356, 366, 394, 450, 1246
c. -sine 1216
c. -sinüñ 440
c. -i kerrûbîler 1658
c. -i mürsellerüñ 245
cün (f.) : çün, gibi 42, 848

cünüb (a.) : şer'en yıkanmak zorunda kalma hâli; cenabet 544
cünüb-endâm : cenabetli 544
cür'a (a.) : yudum, içim
c. -sın 256
c. -i şevkuñden 675
cürm (a.) : suç
c. -ini 95, 195
c. -üm 242, 1691
c. -ümi 244
cüst (f.) : arama, araştırma 797
cüst u cû (f.) : arayıp sorma, araştırma 797

— Ç —

çâder (f.) : çadır
ç. -de 135
ç. -e 138, 140
çağır- : çağırmaq
ç. -up 432, 716
çağla- : çağlamak
ç. -dı 632
çağrış- : çağrışmaq
ç. -up 1021
çağşad <çağşat- : şangırdatmaq, kapının halkasına vurarak ses çıkarmak
ç. -ur 708
çağşat- : şangırdatmaq, kapının halkasına vurarak ses çıkarmak
ç. -dı 715
çâh (f.) : kuyu, çukur
ç. -a 932, 933

ç. -ına 840, 1670

ç. -uñ 770

çâk (f.) : yarık yırtık 515

ç. -üñi 971

çâr (f.) : dört 1074, 1441, 1613

çarh (f.) : felek

ç. -ı pîri 1702

çarıg : ayakkabı 473

ç. -ıyla : çarık 442, 444

ç. -um 475

çarug : ayakkabı 465

ç. -ı 467

ç. -ın 451

çâşnî (f.) : çeşni, lezzet, tat

ç. -sinden 512

çek- : sürmek, çekmek 248

ç. -di 88, 1079, 1713

ç. -diler 269

ç. -dügi 891, 1406

ç. -dügüm 1611

ç. -dünj 1697, 1719

ç. -dürmedi 649

ç. -erdi 177

ç. -ersenj 23

ç. -iş 1362

ç. -memişdi 918

ç. -mesün 1601

ç. -meyesün 1514

ç. -miş 657

ç. -üp 1324

ç. -üpdür 1151

çemen (f.) : ağaç ve çiçeği olan yer, yeşillik 13

çenâr (f.) : çınar, çınar ağacı 1698

çeng (f.) : kanuna benzer, bir çeşit saz 219

çeng (f.) : pençe

ç. -ine düşürdi 220

çerâg (f.) : fitil, mum 492, 1193

çeşm (f.) : göz

ç. -ine 1479

ç. -üm 1613

ç. -üme 66

ç. -i bûm 517

ç. -i cân 851

ç. -i cânâ 23, 882

ç. -i cânuñ 921

ç. -i cihân 397

ç. -i nâs 625

çeşme (f.) : çeşme

ç. -si 60

ç. -i 'aynü'l-hayât 516

ç. -i cânuñ 1492

çeşmîn : gözler

ç. -i 1467

çevre : çevre, etraf

ç. -si 1698

ç. -sin 1622

ç. -sinde 803

çıg : çadırlarda çubuklardan örülmüş paravana gibi bölme

ç. -da 1593, 1606, 1625, 1642

çık- : çıkmak
ç. -dı 208, 315, 536, 806, 1076, 1669
ç. -duğı 934
ç. -ıcağ 1068
ç. -mışduğ 912
ç. -uban 127, 632
ç. -up 1084
ç. -a geldi 416
çıkār- : erişmek, çıkarmak 9
ç. -dı 770, 774, 937, 1668
ç. -ur 1286
çihre (f.) : yüz
ç. -sin 1622
ç. -sinden 1467
Çin : Çin 1510
çirk (f.) : kir, pas
ç. -ini 134
ç. -i riyâyı 904
çog : çok 132, 745, 1206, 1260, 1270,
1281, 1382, 1412, 1455, 1660
ç. -a 173
ç. eyledi 1566
ç. ola 310
çok : çok 99, 116, 197, 198, 223, 242,
372, 507, 593, 596, 626, 663, 683,
702, 900, 950, 1043, 1058, 1103, 1121,
1153, 1179, 1239, 1297, 1358, 1454,
1469, 1515, 1614
ç. -dur 91, 369, 638, 1268, 1691
çök- : çökmek
ç. -di 1163
ç. -üp 1324

çüb (f.) : çöp
ç. -ce 1613
çü (f.) : gibi, çünkü 12, 42, 53, 58, 136,
325, 344, 353, 497, 510, 510, 579,
582, 651, 887, 927, 1398, 1470, 1696
çün (f.) : gibi, nice, nasıl 133, 140,
147, 157, 167, 256, 262, 297, 300,
300, 303, 320, 347, 354, 378, 431,
435, 446, 467, 511, 536, 569, 576,
625, 642, 654, 685, 685, 686, 686,
688, 688, 699, 701, 723, 736, 740,
758, 760, 761, 769, 797, 798, 835,
889, 891, 891, 918, 934, 948, 967,
969, 1017, 1048, 1073, 1079, 1163,
1166, 1178, 1180, 1186, 1212, 1218,
1219, 1227, 1229, 1244, 1251, 1331,
1344, 1355, 1392, 1413, 1426, 1451,
1501, 1579, 1620, 1639, 1643, 1659,
1662, 1675, 1717
çünkü (f.) : çünkü 279, 280, 305, 333,
357, 361, 362, 366, 374, 605, 624,
815, 915, 982, 1013, 1049, 1072,
1309, 1483, 1527, 1569, 1642
çürü- : çürümek
ç. -sün 875

— D —

da : da 290, 607, 958, 1016, 1031,
1238, 1584, 1714, 1721
dâd (f.) : adalet, doğruluk; ihsan 265,
217, 314
d. eylegil 264
dâd dâd (f.) : aman aman, imdat 217

dagla- : dağlamak

d. -sa 562

Dahhâk (f.) : Cemşid yerini almış

İran'ın zalim ve gaddar bir hükümdarı

D. -'ı 296

D. -i Tâzî 266

dahı : da / de, daha 77, 106, 145, 215,

281, 283, 285, 298, 312, 329, 400,

520, 556, 607, 619, 619, 623, 627,

649, 702, 715, 774, 850, 858, 1001,

1014, 1034, 1050, 1077, 1088, 1159,

1167, 1264, 1357, 1374, 1427, 1499,

1511, 1512, 1522, 1571, 1642, 1649

dahl (a.) : girme; tesir, nüfus, niyet

d. eylediler 1221

d. itmesün 492, 505, 1117

dakâyık (a.) : ince ve anlaşılması güç

ve dikkate muhtaç olan şeyler 1330

dalâl (a.) : doğru yoldan sapma,

sapıklık

d. -a 841

dalâlet (a.) : doğru yoldan sapma 840

dâm (f.) : tuzak 676

dâmen (f.) : etek

d. -i âfâkı 513

dânâ (f.) : dâna: bilen, bilgiç

d. -ya 1178

d. -yı 15

d. -yidi 1198

d. -yî râz 545

dâniş (f.) : bilgi, ilim 1169, 1176, 1291

d. -den 15

dâr (f.) : tutan; sahip 822, 1323

d. -dur 1181

dâr (a.) : kapı; ev, yurt

d. -ın 926

d. -ında 909, 1388

d. -ından 208

d. -um 1388

dârû (f.) : ilaç

d. -lar 269

dâstân (f.) : destan

d. olmuşam 56

da'vâ (a.) : dava 1115

d. -yî îmânuñ 1142

da'va (a.) : dava 1415

d. -ya 1141

da'vet (a.) : çağırma; ziyafet

d. -i 697

d. -ine 698

d. itdi 756

da'vî (a.) : bir kişinin hakkını araması

d. -si 801

Dâvûd (a.) : Hz. Davut

D. -'uñ 687

dâyim <dâ'im (a.) : sürekli, devamlı

40, 72, 120, 121, 257, 424, 475, 488,

503, 514, 521, 746, 750, 920, 1006,

1101, 1119, 1217, 1280, 1487, 1537

d. ola 970

d. olsun 402

dâyimâ <dâ'imâ (a.) : devamlı, her

vakit 24, 41, 122, 216, 237, 314, 444,

496, 751, 766, 891, 928, 1150, 1337,
1626, 1636

de : bağlaç 45, 103, 118, 235, 278,
282, 485, 1119, 1359, 1359, 1428,
1451, 1509, 1527,1527, 1625, 1645,
1719

def (a.) : öteye itme, savma
d. idemez 1473

def'a (a.) : kez, kere 1339

defn (a.) : gömme, gömülme
d. itmiş 696

defter (a.) : dikilmiş kâğıt mecmuası
1276

d. -i 'isyân 572

d. -i 'isyânımı 585

deg- : dokunmak

d. -medi 1407

d. -mez 614

degme : gelişigüzel; her, her bir 460,
1180, 1618

degül : değil 388, 388, 397, 415, 415,
613, 736, 397, 413, 956, 1095

d. -dür 25, 188, 211, 588, 940, 1225

d. -sej 1463

deh sâlelik (f.) : on yıllık 1053

dehr (a.) : dünya, zaman, devir 857,
1280

d. -üj 1353

dek : kadar 1067, 1091

delîl (a.) : kılavuz : belge, tanık 883,
1462

delîm (f.) : çok

d. eyle 584

del- : delmek

d. -üp 33

dem (f.) : nefes; an, zaman 72, 134,

168, 207, 217, 256, 259, 263, 296,

358, 361, 368, 372, 383, 386, 419,

423, 431, 435, 456, 463, 470, 478,

525, 559, 629, 631, 661, 725, 739,

742, 746, 764, 934, 936, 967, 1089,

1159, 1166, 1186, 1197, 1230, 1232,

1241, 1253, 1293, 1342, 1404, 1438,

1500, 1526, 1534, 1545, 1589, 1631

d. -de 276, 379, 529, 816, 1127, 1130,

1155, 1157, 1367, 1392, 1497, 1533,

1710

d. -den 1667

d. -i 26, 1668

d. -inde 864

d. -ler 531

d. -ümde 250, 557

d. -üj 1554, 1573

d. tutan 1626

demdeme (a.) : hiddet, öfke; azarlama

d. -üm 1631

d. idersün 1626

dem-sâz (f.) : arkadaş, dost, sırdaş 260

d. -sâzını 1643

demür : demir 1403

dendân (f.) : diş

d. -ını 74

- denî** (a.) : alçak, rezil 90
d. kıldı 554
- der** (f.) : kapı 461
d. -ine 81
d. -i ‘âlîyi 711
- derâz** (f.) : uzun 704
- derbân** (f.) : kapıcı, kapıya bakan
d. -lar 696, 718, 1020
- derc** (a.) : yazı
d. -üme 1117
- derd** (f.) : gam, keder, sıkıntı, hastalık
198, 551, 1288, 1606, 1611, 1669,
1719
d. -e 269, 401, 1398
d. -i 691
d. -ine 10, 614
d. -ini 233, 365
d. -üme 1607
d. -ünjde 47
d. -ünjden 231
d. -ünje 141, 558
d. -in sürer 1403, 1403
- derdâ** (f.) : yazık, vah vah 850
- derdnâk** (f.) : dertli 1513
- dergâh** (f.) : tekke, dergâh; kapı önü
d. -a 1155
d. -ı ‘âlîde 1486
d. -ı Hudâ 927
d. -ı Hudâ’ya 949
- dergeh** (f.) : tekke, dergâh; kapı önü
d. -ünjde 688
- derk** (a.) : anlama, kavrama, idrak
994,1590
d. idemez 702
- dermân** (f.) : ilaç; çare
d. -uñı 141
- der-peyince** (f.) : ardı sıra 631
- ders** (a.) : ders 1338, 1339, 1353
d. -ine 1310
d. ider 1340
- deryâ** (f.) : deniz 584
d. -sı 888
d. -yı gamda 1133
d. -yı hûn 841
d. -yı ‘ışka 1559
d. -yı nûr 1336
- dest** (f.) : el 164, 616
d. -ine 292
d. urup 1418
- dest-beste** (f.) : eli bağlı
d. turdılar 1525
- dest-gîr** (f.) : elinden tutan, yardımcı
502, 571, 784, 1170
d. -i : elinden tutan 305
- dest-i namâz** (f.) : abdest 661
- devâ** (a.) : ilaç; çare 401, 551
d. -dur 558
d. buldılar 295
d. -sı irmez 614
- devân** (f.) : koşan, hızlı yürüyen;
koşarak 89, 595
- devende** (f.) : gezen, dönüp dolaşan
1585

devlet (a.) : büyük saadet, zenginlik; talih; mevki 449, 1386, 1709	182, 188, 192, 194, 196, 198, 201, 205, 211, 281, 290, 323, 327, 338, 340, 347, 350, 358, 360, 364, 369, 375, 408, 410, 412, 417, 420, 426, 432, 436, 458, 468, 470, 472, 527, 527, 529, 543, 564, 579, 610, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 645, 646, 656, 659, 661, 712, 714, 716, 721, 722, 724, 755, 757, 759, 763, 766, 770, 775, 779, 783, 785, 806, 811, 812, 814, 845, 851, 853, 873, 897, 900, 915, 920, 922, 948, 950, 956, 968, 970, 976, 979, 985, 992, 1002, 1005, 1009, 1022, 1025, 1028, 1067, 1080, 1087, 1107, 1139, 1155, 1159, 1166, 1171, 1194, 1203, 1204, 1213, 1217, 1223, 1224, 1230, 1232, 1241, 1243, 1246, 1249, 1252, 1261, 1262, 1264, 1267, 1269, 1290, 1295, 1305, 1327, 1341, 1359, 1363, 1364, 1366, 1371, 1376, 1387, 1388, 1393, 1395, 1424, 1444, 1444, 1482, 1531, 1534, 1536, 1545, 1579, 1594, 1599, 1607, 1628, 1634, 1711, 1713, 1722
d. -i 402, 907, 1194, 1701	
d. -ine 1706	
d. -üñ 989	
d. -ünde 474	
d. -e irişdiler 393	
d. -e irdün 740	
d. -i şâh-ı cihâna 401	
devr (a.) : dönme, dönüp dolaşma; zaman, çağ 618, 1495	
d. -inde 964, 1103, 1524	
d. -ünde 1719	
d. ide 1707	
d. iderken 752	
d. -i cevânî 704	
d. -i Hârûnü'r-Reşîd : Harun Reşit 1354	
d. -i 'Îsâ'da 590	
d. -i şeh 400	
devrân (a.) : zaman, devir	
d. -a 1703	
d. -dur 906	
d. -ında 392	
d. -umuz 905	
deyn (a.) : borç	
d. -ini 83	
dırâz (f.) : uzun	
d. olur 1380	
di- : söylemek 915, 124	
d. -di 83, 84, 86, 90, 91, 92, 99, 130, 132, 135, 139, 141, 142, 144, 156,	
	d. -diler 95, 179, 191, 210, 282, 284, 367, 371, 373, 373, 413, 424, 425, 455, 459, 519, 594, 710, 713, 729, 760, 764, 767, 901, 1054, 1056, 1056, 1064, 1242, 1244, 1278, 1340, 1365, 1390, 1423, 1456, 1498, 1530, 1544, 1647, 1647, 1659
	d. -dügi 424, 757, 1252

d. -dügin 1176
d. -dügüm 940
d. -dügün 1131, 1131, 1395
d. -dükleri 421, 421, 1111
d. -düklerün 1132
d. -düm 241, 655, 899, 978, 1003,
1008, 1589, 1600, 1602, 1625
d. -dün 797, 1268, 1720
d. -me 227
d. -medi 1565
d. -mesünler 38
d. -mezem 1123
d. -mişdi 1334
d. -mişdür 940, 1345
d. -mişem 507, 1273
d. -mişler 817
d. -r 92, 181, 211, 524, 977, 1147,
1148, 1229, 1282, 1325, 1440, 1592,
1592
d. -rdi 175, 634, 1186, 1318
d. -rler 1102, 1463, 1717
d. -rlerdı 78, 1524, 1637
d. -rse 377
d. -ye 1124
d. -yelüm 1472
d. -yeyin 193, 256, 642, 712, 1023,
1463
d. -yü 186, 1617
Dicle : Dicle nehri 1366
D. -'ye 1065, 1068
D. -'yidi 1066

dîdâr (f.) : yüz, çehre 682
d. -ına 1143
d. -ını 338, 673, 1556
d. -uñ 341
d. -ı Hudâ 990
d. -ı yâr 657
dîde (f.) : göz 7
d. -m 887
d. -i cânı 1479
d. -i cânını 866
dide -bân (f.) : gözcü, gözleyici, bekçi
922
didür- : söyletmek
d. -miş 108
dîh (f.) : köy, karye
d. -e 320
d. -i 1517
dîhkân (f.) : çiftçi, köylü 320, 321,
340, 342, 345, 355, 357, 378, 387
d. -a 338, 371, 372, 373, 374, 384, 385
d. -uñ 325
d. -ı 365
d. -ı fakîr 333, 376
diken : diken
d. -ler 1580
dil : dil, , lisan, tatma organı 934
d. -de 53, 901
d. -inde 56, 1321
d. -indeydi 450
d. -lerde 57, 102, 893
d. -üm 984
d. -ümde 725

d. -lerde söylensün 889

dil (f.) : gönül, yürek, kalp 1001, 8, 66, 159, 1610, 220

d. -de 45, 605, 679, 866, 904

d. -den 69, 158, 412, 506, 578, 927, 1071, 1214, 1413, 1606

d. -e 1542

d. -ler 34

d. -lerde 1497

d. -leri 581, 581, 591, 875, 1677

d. -ümde 586

d. -üñ 22

d. vermiş 448

d. -i sipend 70

dil-ber (f.) : güzel, gönlü alıp götüreren

d. -iyidi 871

dil-berân (f.) : dilberler, güzeller

d. -ı 'âleme 325

dil-dâr (f.) : sevgili

d. -ina 677

dile- : istemek

d. -r 785, 1596

d. -rse 285

d. -rseñ 573, 790, 1452, 1574, 1680

dil-figâr (f.) : gönlü yaralı olan; âşık

d. olupdur 327

dil-güşâ (f.) : gönül açan 1495

dil-harâb : yıkık gönül

d. -in 14

dil-rübâ (f.) : gönül kapan, gönül alan 520

d. -lar 220

dil-sayyâd : gönül avcısı

d. -ını 1090

dimek : söylemek 410

dîn (a.) : din 748, 834, 862, 878, 892, 899, 998, 1003, 1035, 1042, 1098, 1193, 1204, 1210, 1284, 1297, 1307, 1313, 1376, 1381, 1406, 1410, 1432, 1442, 1447

d. -e 885

d. -i 834,1044, 1317

d. -inde 1298

d. -inden 878

d. -ine 1312

d. -ini 1446, 1704

d. -lerin 844

d. -üm 1306

d. -üñ 1310, 1314, 1359, 1359

d. -üñi 559, 1206

d. -i Ahmed 1371

d. -i İslâm 1250

din- : söylenmek

d. -di 1662

d. -e : söylene 1210, 1210

d. -ile 1205

d. -ilmez 642

d. -miş 553, 1617

d. -ür 161, 276, 1284, 1292

d. -ürdi 1059

dînar (a.) : altın para

d. -i 1391

d. -i mâl 1405

d. -i sâf 1390

- dinlen-** : dinlenmek
d. -mişem 903
- dir-** : toplamak, biriktirmek
d. -esün 1577
- dîr-âbâd** : eski, önceki
d. -da 1076
- direk** : direk 909
- dirgür-** : diriltmek, ihya etmek
d. -di 938
d. -e 1573
- dirîg** (f.) : eyvah, aman, yazık;
esirgeme; men etme 1004, 1004
d. eyleme 879
d. kılma 879
- diril-** : toplanmak
d. -di 361
d. -dür 1000
d. -üp 698
- dirliğ/k** : yaşayış, hayat
d. -i 1149
d. -in 919
d. -inde 818, 837
d. -ünjde 705
- diş** : diş
d. -üñ 65
- dişi** : kadın, dişi 372
- dîv** (f.) : dev; cin 505, 1470
d. -e 487
- divân** (a.) : büyük meclis 363, 1276
- dîvâne** (f.) : deli; budala 1536
d. -sidür 64
d. -yem 1621
- d. -yi 1532
d. kıldı 15
- dîvâr** (f.) : duvar
d. -a 542
d. -ı 170
d. -ına 1506, 1587
- divşir-** : derlemek, toplamak, bir araya
getirmek 485
d. -di 1157
- diyânet** (a.) : din; din duygusu 428
- diyâr** (a.) : memleket 1584
d. -ı 1583
- diyiş-** : söyleşmek
d. -ür 3
- diz** : diz
d. -ini 1163
d. çöküp 1324
- diz-** : dizmek, sıralamak
d. -mişem 1546
- dost** (f.) : dost
d. -ı 403
d. -um 1132
d. -umdur 786
d. -uñdan 1134
- dostâne** (f.) : dostça 1164
- dög-** : baskın yapmak, döğmek
d. -medüñüz 714
- dögmek** : baskın yapmak, döğmek
1364
- dögdür** : yukarı doğru fırlatmak
d. -di 374

dögün <dögün : yakı, dağlamakla
açılan yara

d. -i 971

dök- : dökmek

d. -di 1655

d. -em 1538

d. -erlerdi 115

d. -mezem 647

dön- : dönmek, yönelmek

d. -di 713, 810, 969, 1529

d. -dün 1534

döndür- : döndermek, çevirmek 252

d. -di 431, 457, 723, 848

d. -em 145

dörd : dört 1109

du'â (a.) : dua 1223

d. -lar 831

d. -sı 960

d. -sından 393

d. eyle 1706

d. kıl 401

d. kıldı 1216

dûd (f.) : duman, tütün

d. -i siyâh 318

duhter (f.) : kız, kerime 340, 342, 343,
349

d. -e 383

d. -i 346, 365, 386

d. -ini 1072

d. -ün 330, 338

dûn (a.) : alçak, soysuz

d. -uñ 1670

dûn-perver : kötü, alçak kişileri
koruyan 75

dûr (f.) : uzak 788

d. -dur 25, 77

d. eyle 251

d. eyleme 689

d. it 254, 491

d. itdünüz 727

d. oldılar 842, 1681

durur : -dır/-dir 4, 189, 223, 226, 242,
350, 350, 648, 648, 798, 683, 860,
860, 973, 973, 997, 997, 1077, 1143,
1143, 1250, 1250, 1267, 1272, 1316,
1454, 1454, 1526, 1594

dûzah (f.) : cehennem

d. -a 945

d. -uñ 821

dûzahî (f.) : cehenneme mensup,
zebanî

d. -den 488

düg- : yükselmek, fırlayıp yukarı
çıkma

d. -ür 1571

dün : dün 148, 857

dünyâ (a.) : dünya 44, 617, 765, 825,
1382, 1461, 1702

d. -da 258, 793, 793, 918, 951, 1603

d. -dan 1151

d. -lige 460

d. -sıdur 459

d. -ya 611, 750, 1125, 1538

d. -yı dünüñ 1670

- d. -yı fânî 767
- dünye** (a.) : dünya 402, 855, 865
- d. -de 989, 1671, 1692
- d. -nüñ 459, 614, 614, 909, 924, 1478
- d. -ye 588, 612, 615, 761, 787
- d. -yi 691, 759
- d. -yile 788
- dür** (a.) <dürr : inci 510
- d. -lerin 263
- dür-bâr** : inci yağdıran
- d. -um 510
- dürd** (f.) : tortu, çöküntü
- d. -i 1289
- d. -idür 1457
- d. -ini 1483
- d. -üñ 1177
- dürer** (a.) : büyük inci taneleri 513
- dürlü** : türlü 97, 507, 1164, 1666, 1713
- dür-nişâr** : inci saçan 1561
- dürr** (a.) : inci 262, 404, 1561
- d. -i hoş-âb 65
- dürre** (a.) : büyük inci
- d. -dür 63
- dürûd** (f.) : dua; selâm 1039
- dürüst** (f.) : doğru, düzgün, sağlam;
bütün, tam 1140
- düş** : rüya 182
- d. -de 1422
- düş-** : düşmek
- d. -di 273, 337, 534, 576, 596, 620,
651, 720, 1069, 1162, 1202, 1229,
1240, 1356, 1510, 1609, 1610, 1611,
1670, 1673
- d. -diler 840, 1191, 1501
- d. -düm 726
- d. -er 547, 709, 709, 1289
- d. -erse 59
- d. -erven 788
- d. -inde 1716
- d. -medi 1714
- d. -mişler 125
- d. -üñ 1295
- d. -üp 1442
- düşmen** (f.) : düşman 785, 789, 1136,
1667
- d. -i 403, 907, 963, 1172
- d. -üñ 1134, 1710
- d. -üñdür 1132
- d. -i evlâd 1138
- d. -i ‘Oşmân’ dur 968
- düşür-** : düşürmek
- d. -di 220, 902
- düz-** : düzmek, kurmak
- d. -diler 1434
- düzen** : düzen
- d. düzdiler 1434
- E —
- ebdâl** (a.) : dünya ile ilgisini kesip
Tanrı’ya bağlanmış olan derviş 1555
- ebhâş** (a.) : bahisler, konuşulan sözler
- e. -ını 1572
- eblehân** (a.) : akılsızlar 1327

- ebr** (f.) : bulut
ebr-i bahâr 1675
ebr-i nikâb 1467
ebrâr (a.) : hayır sahipleri, iyiler,
dindarlar 682
ebsâr (a.) : gözler 612
ebyât (a.) : iki dizeden oluşan manzum
sözler
e. -ı 1723
ecsâd (a.) : vücutlar, tenler, gövdeler
e. -a 567
edâ (a.) : yerine getirme
e. eylediler 1083
e. eylerdi 1279
e. itdi 1082
edeb (a.) : iyi terbiye, naziklik 24, 216,
518
e. -den 214
e. -süz 26, 714
e. -süzlük 711
efdal (a.) : daha faziletli; en âlâ 858
efgân (f.) : ıstırap ile haykırma,
bağırıp, çağırma; inleme 280, 652
e. kıldılar 154
efkâr (a.) : fikirler
e. -i hûb 199
e. -ı zışt 547
eflâk (a.) : gökler 1489
efsûn (f.) : afsun, büyü, sihir
e. -ına 538
efzâ (f.) : artıran, çoğaltan
e. -ylar 1595
- eg-** : eğmek
e. -medi 1407
eglen- : vakit geçirmek, kalmak,
oyalanmak
e. -di 534
e. -meye 748
eg(i)n : sırt, arka
e. -inde 707
e. -ine 1568
egri : eğri 924
egsi : ucu yanmış odun; ateş
karıştıracak aygıt
e. -ler 541
ehâdîs (a.) : hadisler
e. -i Nebi 1414
ehl (a.) : sahip; maharetli; bir yerde
oturan karı kocadan her biri, 326, 519,
1106, 1672
e. -i 496, 1092, 1291, 1416
e. -inde 1121
e. -inüj 1447, 1144, 1144
e. -üm 645
e. -üj 1579
e. -i âsmân 1658
e. -i bâtil 1222
e. -i dâniş 1169
e. -i dâniş 1176
e. -i diller 34
e. -i fazâyil 745
e. -i günâh 843
e. -i hased 454
e. -i hüner 1335

- e. -i 'ilme 1426
- e. -i 'ilmi 1217
- e. -i 'ilmün 1427, 1455
- e. -i 'inâd 1043
- e. -i 'inâda 1704
- e. -i İslâm eyledi 1449
- e. -i mizâc 270
- e. -i temîz 1102, 1149
- e. -i yakîn 1035
- e. -i zûr 1221
- ejdehâ** (f.) : büyük, yılan
- e. -sından 35
- ek-** : ekmek
- e -me 298
- e. -señ 299
- ekber** (a.) : daha, en büyük 832
- ekl** (a.) : bir şey yemek 79
- e. -i harâm 79
- ekşerî** (a.) : çok defa, çoğu 913
- eksig/k** : eksik
- e. -i 912
- e. -in 926
- e. -üñ 92
- eksük** : eksik 335
- e. itme 1450
- e. olmaz 290, 745
- el** : el
- e. -i 985, 985
- e. -in 207, 778
- e. -inden 217, 327, 532, 1557
- e. -indeydi 450
- e. -leri 875
- e. -lerinden 111, 1101
- e. -üm 984
- e. -üme 1009
- e. -üñden 729
- e. -üñle 791
- e. çeküpdür 1151
- el-amân** (a.) : illâllâh, bıktım artık anlamında 729
- elbette** (a.) : mutlaka 87, 761
- elçi** : elçi 755
- elfâz** (a.) : kelimeler, sözler
- e. -uñ 1715
- elhân** (a.) : nağmeler, ezgiler
- e. -ı 687
- el-lâzım** (a.) : lâzım 722
- eltâf** (a.) : daha latif, güzel, hoş
- e. -ını 667, 1389
- e. -ı Rab : iyi muameleler, iyilikler 518
- el-vidâ'** (a.) : Allâh'a ısmarladık, esen kalın 38
- emân** (a.) : emniyet 1702
- emânet** (a.) : emanet 132, 133, 1231, 1256, 1565, 1661
- e. -de 1260
- e. koyayın 131, 134
- emânet-dâr** : kendisine emanet edilen, emanetçi
- e. dur 1181
- emek** : emek 87, 91
- e. -ler 1697
- e. çekdürmedi 649
- e. çekmemişdi 918

- emel** (a.) : ümit, umma, arzu, hırs 794
- emîn** (a.) : emniyet sahibi, korkusuz; emniyetli, korkusuz yer 696, 835, 1127, 1204
- e. olasun 44, 1136
- e. olmuşdı 1353
- e. olur 476
- e. -i Mustafâ'yı 1238
- emîr** (a.) : bir kavmin, bir şehrin başı, beyi 634, 792, 890, 1025, 1027, 1027, 1157, 1161, 1388, 1672, 1714
- e. -e 1023, 1024
- e. -i 769
- e. -i nâm-dâr 774
- e. -ü'l-mü'minîn 1432
- emlâk** (a.) : mülkler
- e. -ina 723
- emmâre** (a.) : emreden, emredici, cebreden 1472
- e. -dür 1457
- e. -yi 1473, 1484
- emn** (a.) : eminlik, korkusuzluk 703, 1702
- emn ü emân** (a.) : korkusuzluk, güvenlik 1702
- emr** (a.) : emir, buyruk 6
- e. -i 377
- e. -indeyidi 1355
- e. -ine 405, 838, 838, 1156
- e. -ini 193, 435, 731
- e. -iyle 1091
- e. -ümden 848
- e. -üne 787
- e. eyledi 945
- e. eylemişdür 659
- e. iderseñ 368
- e. it 808
- e. itdi 624
- e. itseñ 1008
- e. -i bedî'i 957
- e. -i Hak 649, 662
- e. -i Hudâ 1421
- e. -i şâh 374
- emrâz** (a.) : hastalıklar
- e. -ı cehl 1682
- enâm** (a.) : bütün mahluklar; halk, insanlar 307, 393, 830, 837, 1345
- enbiyâ** (a.) : nebiler, peygamberler 483, 822, 917, 992, 999, 1008, 1049, 1184, 1187, 1481
- e. -dan 858
- e. -lar 390
- e. -yı Hakk'a 306
- encâm** (a.) : nihayet, son
- e. -ina 720
- e. -ını 779
- encümen** (f.) : meclis, cemiyet 13
- endâm** (f.) : vücut, beden 544
- e. -ina 720
- endîşe** (f.) : düşünce 620
- e. -si 314
- e. kıl 40
- e. -sin çekdüğü 891
- ene** (a.) : ben 1565

Enes : Hz. Muhammet döneminde yaşamış bir sahabe
1229,1230,1235,1235,1247,
1251,1253,1255
envâ' (a.) : çeşitler, türlüler
e. -i 'ibâdât eyleyem 229
e. -i kebâb 334
e. -i tâ'at itmege 1469
e. -i vuhûş 1586
envâr (a.): aydınlıklar, ışıklar 1100
e. -ına 1329
eñse : ense
e. -sine 542
er : erkek, kişi, koca 128
e. -i 1440
e. -in 277
ercmend (f.) : muhterem, şerefli, itibarlı, seçkin 479
e. itdi 1664
erkân (a.): esaslar 370
e. -ınca 359
e. eyledi 363
erkek : erkek 372
erzele (a.): alçak, soysuz 73
es- : esmek
e. -düm 1583
esb (f.) : at
e. -e 623
eşer (a.) : iz, nişan 72
esfel (a.) : pek aşağı 75
eslem (a.) : emin, doğru, en sağlam
250

esrâr (a.): sırlar, aklın eremeyeceği işler 992, 1041, 1100, 1124, 1231, 1291, 1315
e. -ına 1329
e. -ını 456, 1125, 1308, 1375, 1661
e. -uñ 253
e. -i Hudâ 1481
es-selâm 'aleyke (a.) : selamlar, dualar olsun 1282
ester : (f.) katır 383
eşk (f.) : gözyaşı 565, 572
e. -iyle 1674
e. -i revândur 571
et : et
e. -i 88
e. -lerin 1173, 1173
etbâ' (a.) : hizmetçiler, uşaklar 246
etfâl (a.) : çocuklar
e. -i 84
e. -iyle 88
etibbâ (a.) : tabipler
e. -lar 269
ev : ev
e. -de 523, 526, 527, 921, 1681
e. -den 1677
e. -e 1676, 1676
e. -inde 320, 355
e. -üme 645
evc (a.) : yüce, yüksek; bir şeyin en yüksek noktası
e. -i Süreyyâ'ya 1571

evhâm (a.) : kuşkular, kuruntular
e. -dan 491
evlâ (a.) : daha iyi, üstün
e. -sı 1187
evlâd (a.) : çocuklar; sülâle, nesil
1672, 1138
e. -ı 1074
e. -ına 1343
e. -ını 1090, 1092
e. -um 645
e. -ı Ahmed 1346
evliyâ (a.) : keramet sahibi olanlar,
erenler 483, 1048, 1053, 1143
e. -da 1122
e. -dur 1034, 1051, 1098, 1099, 1099,
1100, 1100
e. -lar 390
e. -lardan 975
e. -nuñ 1101, 1118, 1123
e. -ya 1047, 1050, 1098, 1120
evsâf (a.) : sıfatlar, kaliteler
e. -ın 1212
e. -ına 1706
e. -ını 1177, 1483
e. -ınıñ 1457
evvel (a.) : önce, ilk, birinci 594, 1129,
1191, 1297, 1335, 1607
e. -i 1457
e. -ki 1670
e. -üm 1451
evvelâ (a.) : birinci olarak, her şeyden
önce 1437

ey : ey 1, 99, 106, 226, 259, 264, 437,
543, 549, 558, 612, 659, 710, 724,
748, 760, 770, 799, 830, 853, 858,
890, 899, 922, 950, 978, 1003, 1008,
1025, 1039, 1080, 1148, 1166, 1249,
1267,1269, 1325, 1327, 1340, 1388,
1394, 1395, 1536, 1541, 1589, 1590,
1594, 1602, 1625
eyle- : eylemek 24, 231, 235, 236, 239,
239, 244, 247, 248, 249, 250, 250,
251, 252, 257, 259, 436, 485, 488,
490, 493, 494, 506, 514, 549, 558,
578, 584, 680, 681, 681, 742, 749,
795, 799, 811, 826, 861, 878, 887,
926, 962, 1081 ,1120, 1133, 1134,
1135, 1140, 1141, 1177, 1178, 1450,
1484, 1498, 1513, 1605, 1683, 1688,
1706
e. -di 12, 14, 14, 15, 55, 55, 136, 152,
152, 169, 169, 173, 183, 183, 186,
186, 218, 221, 279, 279, 302, 331,
363, 363, 365, 384, 409, 440, 440,
477, 555, 555, 663, 664, 665, 668,
731, 731, 782, 782, 834, 841, 862,
941, 945, 974, 974, 986, 1015, 1024,
1032, 1032, 1070, 1078, 1078, 1086,
1086, 1096, 1096, 1107, 1109, 1114,
1114, 1139, 1158, 1164, 1214, 1214,
1215, 1215, 1216, 1227, 1227, 1253,
1256, 1294, 1294, 1309, 1309, 1333,
1358, 1358, 1389, 1425, 1449, 1449,

1502, 1515, 1566, 1566, 1606, 1644,
1644, 1661, 1672, 1674, 1674, 1705
e. -diler 719, 982, 1062, 1083, 1221,
1260, 1367,
e. -düm 157, 204, 412, 725, 1110,
1580, 1583
e. -dünj 101, 711, 1049, 1049, 1244,
1244, 1483, 1603, 1603, 1696, 1718,
1718
e. -gil 264, 264, 282, 641, 682, 880,
881, 881, 929, 1050, 1050, 1489,
1489, 1512, 1512
e. -me 11, 11, 33, 33, 258, 298, 488,
580, 612, 689, 689, 794, 797, 798,
879, 944, 1010, 1051, 1088, 1088,
1119, 1119, 1178, 1219, 1219, 1427,
1600, 1649, 1649
e. -medi 627
e. -mekden 583
e. -meñ 156, 1443, 1443
e. -mez 1118, 1400, 1459, 1635
e. -mezdi 1105
e. -miş 82, 964, 1616, 1646
e. -mişdür 659
e. -mişlerdür 1112, 1316
e. -ñ 408, 461, 948
e. -ñüz 370, 370
e. -r 460, 515, 524, 563, 690, 697,
744, 913, 975, 976, 1108, 1130, 1438,
1461, 1469, 1470, 1628, 1636
e. -rdi 111, 122, 1279, 1383, 1409
e. -rseñ 961, 785, 789

e. -sün 585, 884, 884, 908, 972, 1318,
1485, 1486, 1487
e. -sünler 1360
e. -ye 430, 568, 568, 673, 780, 818,
818, 942, 942, 1136, 1206, 1207,
1207, 1208, 1553, 1712
e. -yem 54, 54, 229, 229, 230, 230
e. -yen 60, 213, 874, 1036, 1344
e. -yeni 1458
e. -yesün 1142
e. -yüp 146, 241, 592, 792, 864, 882,
908, 1281, 1310
eylüg/k : iyilik
e. -üm 102
eyü : iyi 32
eyyâm (a.) : günler
e. -ı visâl 658
Eyyûb (a.) : Eyüp peygamber
E. -i nebînünj 233
ezber (f.) : zihinde tutma
e. -indeydi 1414
ezel (a.) : başlangıcı olmayan geçmiş
zaman, öncesizlik
e. -den 68, 1640
ezvâc (a.) : eşler, kocanın eşleri
e. -ınuñ 871

— F —
fâhir (a.) : kıymetli, değerli 622
fâhite (a.) : yabanî güvercin, üveyik
909
fahr (a.) : övünme, övünç
f. -ı 390

- f. -umı 1629
- f. iderdi 1413
- f. -ı 'âlem 1345
- f. -ı enbiyâ 992, 1008
- f. -ı tâbi'în 1278
- f. -ı zamân 1536
- f. -ü'l-ümem 845
- fâ'il** (a.) : işleyen, yapan
- f. -i muhtârdur 6
- fakat** (a.) : ama, lâkin 1456
- fakîr** (a.) : yoksul, zavallı, aciz 206, 333, 376, 502, 599, 636, 912, 1672
- f. -e 789
- f. -em 358
- f. -i 1327, 1630
- f. -üñ 852
- f. oldı 864
- fakr** (a.) : fakirlik, yoksulluk, mutaçlık 786, 792, 1303, 1520
- f. -ı 1413, 1413
- f. -umı 1629
- fâl** (a.) : uğur, talih deneme 1696
- f. -uñ 1295
- f. -i sa'id 1386
- fânî** (a.) : ölümlü, geçici 30, 767, 918, 921
- f. -de 1678
- fark** (a.) : ayırma, ayrılma
- f. -ını 1472
- f. eyle 1133
- Fârûk-ı devrân** : Hz. Ömer'in lâkabı; haklıyı haksızdan ayırmada pek mahir olan
- F. -dur 906
- farz** (a.) : terki günah olan emirler; zarûrî, gerekli 837
- fâsık** (a.) : Allâh'ın emirlerini tanımayan, sapkın 1138
- fâsid** (a.) : kötü, fena; münafık, fesat çıkarıcı 1443
- f. -i : kötü, fena; münafık, fesat çıkarıcı 745
- f. oldı 466
- f. -hayâl 1609
- fasîh** (a.) : açık, düzgün (söz) 991
- fasl** (a.) : dört mevsimden her biri
- f. -ını 1116
- f. -ı nev-bahâr 42, 510
- f. ıdur 576
- fâş** (f.) : meydana çıkma, duyulma
- f. eyledi 55
- f. kılmışdı 775
- f. oldı 836
- fazâyil** (a.) <fazâ'il : güzel vasıflar, erdemler 745, 746
- fazîlet** (a.) : güzel vasıf, iyi huy, erdem 1183
- fazl** (a.) : fazla; iyilik, erdem 997, 1185, 1274
- f. -ı 1188, 1195, 1263
- f. -ın 1136
- f. -ında 1416

- f. -ından 1449
- f. -ını 1316
- f. -uñ 797
- f. -uña 743
- f. -uñdan 247
- f. -uñı 490, 1450
- f. -uñla 1217
- f. -ı Bârî'den 1576
- feh̄m** (a.) : anlama, anlayış
- f. -ini 994
- f. ide 993
- f. idesün 1572
- f. itmediler 433, 839
- felâh** (a.) : kurtuluş, selâmet; mutluluk
543, 560
- f. bulaydum 201
- f. bulurdu 452
- felek** (a.) : gökyüzü, sema 303, 397,
1567
- f. -den 260
- f. -ler 489
- f. -lerden 1665
- fenâ** (a.) : yok olma, yokluk; kötü
1388, 925
- f. -da 657, 1562
- f. olalum 1562
- ferâgat** (a.) : vazgeçme, el çekme 493
- ferah** (a.) : gönül açıklığı, sevinç,
sevilme
- f. -dan 700
- f. toldı 336
- Ferahşâd** : Hûrşîd ü Ferahşâd adlı
hikâyenin erkek kahramanı 67
- ferd** (a.) : tek, yalnız 114, 364, 1103
- f. -e 1082
- f. -leri 1441
- f. -üñ 1416
- f. olasun 1298
- ferec** (a.) : sıkıntıdan kurtulma,
darlıktan sonra gelen sevinç 1447
- Ferhâd** (f.) : Ferhâd ile Şîrîn adlı
hikâyenin erkek kahramanı
- F. -'ıyam 68
- ferîd** (f.) : tek, eşsiz 1411
- Ferîdûn** (f.) : Dahhak'ın yerine geçen
İranlı meşhur padişah
- F. -'ı 295
- fermân** (f.) : emir, buyruk
- f. -am 1008
- f. -ı 814
- f. -ına 192, 340, 1013
- f. -ını 193, 650, 812, 815, 1025
- f. -ıydı 618
- f. -ıyıla 1022
- f. -um 1009
- f. -uñı 660
- f. kıldı 362
- fer'** (a.) : dal, budak 908
- feryâd** (f.) : bağışma, yaygara
- f. -ın 280
- f. -ına 1588
- f. eyledi 279
- fesâd** (a.) : bozukluk; fenalık; fitne 222

feşâr (f.) : sıkıcı, sıkan 1545

feth (f.): açma

f. -i bâb 960, 1333, 1576, 1659

f. -i bâb eyle 252

fevk (a.) : üst

f. -ine 489

fevka'l-âde (a.) : olağanüstü, âdetin üstünde, görülmedik 403

fevt (a.) : ölüm

f. -ini 823

feyz (a.) : çoğalma, ilim, irfan 1346

f. -ini 796

fezâ (a.) : ucu bucağı bulunmayan boşluk

f. -yı Vâcid'e 868

fikh (a.) : şeriat ilmi

f. uñ 1307, 1332

fikrât 1551

fisk (a.) : Hak yolundan çıkma; Allâh'a isyan; dinsizlik 222

figân (f.) : inleme

f. eylerdi 111

fikr (a.) : düşünce; akıl

f. -inde 119

f. -ine 1330, 1461, 1464

f. -ini 471, 601, 624

f. eyledüñ 1483

f. ider 1465

f. iderdi 444

f. iderken 620

f. iderler 464

f. idüp 1079

f. itdi 126

f. itdün 1245

filori<filorin : Avusturya'nın yaklaşık on kuruşluk bir sikkesi

f. -yi 863

fi'âl (a.) : işler, ameller 549

fi'l (a.): iş, kâr, amel 543

f. -inde 189

fi'l-i şenî' (a.) : ırza geçme, zina, kötü işler 683, 1484

firâr (a.) : kaçma

f. ider 1636

firâset (a.) : anlayışlılık, çabuk sezîş 326, 428, 443, 1416

firâvân (f.) : çok, bol, aşırı, fazla 356, 1214

firdevs (a.) : cennet 1422, 1558

F. -i berîn 827

Fir'avn (a.) : Mısır hükümdarlarına verilen ad 496

F. -'ı Nîl 300

fitne (a.) : belâ; azdırma; sıkıntı

f. -sinden 1353

Fudayl (a.) : Fudayl / Fuzayl 108, 149, 155, 155, 161

F. -'ı 125, 154

F. -'un 140

furkân (a.) : Kuran-ı Kerim 873

f. -da 1183

f. -ı 685

f. -uñı 1220

fursat (a.) : uygun zaman, elverişli durum

f. -ı 521

f. buldı 1668

f. buluban 983

f. gözler 522

fücûr (a.) : işret, günahkârlık, ahlâka ayırıkırılık 222

fülân (a.) : herhangi bir şahıs, biri, filan

f. -uñ 1019

fürkat (a.) : ayrılık 677

fütûr (a.) : zayıflık, gevşeklik; keder, ümitsizlik 694

fütüvvet (a.) : mertlik, cömertlik, soy temizliği 1314

— G —

gabrâ (a.) : yer, yeryüzü, arz 1708

gaflet (a.) : boş bolunma, ihmal 1684, 1684

gafûrî'z-zenb (a.) : günah bağışlayan, Allâh 678

gâh (f.) : gâh, bazı, arasıra 219, 1470, 1474

gâhî (f.) : bazen, arasıra 1474

gâlib (a.) : üstün gelen, yenen
g. olan 1361

gam (f.) : keder, tasa, kaygı, dert 586, 876

g. -da 744, 1133

g. -dan 903, 1028

g. -ı 274

g. -ını 1023

g. -lar 1288

g. -lardan 1028

g. -lu yatur 763

gamgîn (f.) : gamlı 1677

g. -i 1254

g. -ine 341

g. -lere 31

g. -ümi 14

gâr (a.) : in, mağara, kahf 832

g. -uñ 861

g. -ı sakar 821

gâret (a.) : çapul, yağma, akın 137, 462, 1168

garîb (a.) : kimsesiz, garip 947

g. -üñ 680

gark (a.) : suya batma; boğma, boğulma

g. eyledi 668, 841

g. ide 1209

g. it 886

g. itme 1133

g. oldı 1671

g. olur 1461

g. virdi 300

g. virsün 585

gâşiye (a.) : örtü, perde

gâşiye-dâr : haşa tutan, at uşağı, seyis 1323

gavgâ (f.) : kavga, dögüşme

g. -sıdur 459

g. -sını 1406

- g. -yı meges 1641
- gavr** (a.) : esas, hakikat
- g. -da 1134
- gavvâs** (a.) : dalgıç 1559
- g. -ın : dalgıç 886
- g. -ı bahr-ı rahmetüñ 829
- gayb** (a.) : gizli olan, göze görünmeyen şey 1488, 1616
- gâyet** (a.) : çok ,fazla, son derece 162, 346, 534, 1165
- g. -de 519
- gâyib** (a.) < gâ'ib : görünmeyen, kayıp 1321
- gayr** (a.) : başka, başkası
- g. -a 691
- g. -ı 82, 225, 226, 1401, 1431, 1434
- gayret** (a.) : çalışma, çabalama 518, 1202
- g. -dür 1658
- g. -i dîni 834
- gayûr** (a.) : kıskanç 519
- gazab** (a.) : dargınlık, kızgınlık, darılma, kızıma, hiddet 1026
- Gazâlî** (a.) : ünlü İslâm bilginlerinden 1545
- gâzi** (a.) < gâzî : savaşan
- g. -ler 1433
- Gaznevî** (a.) : Gazneli Mahmut 426
- Gazvîn** : Kazvin şehri
- G. -'e 1516
- Gazzâlî** (a.) : ünlü İslâm bilginlerinden
- G. -'nüñ 1519
- G. -'ye 1544
- gec-** : geçmek
- g. -seydi 847
- geç-** : geçmek, vazgeçmek
- g. -di 148, 173, 343, 440, 593, 1508
- g. -düm 848
- g. -er 1258, 1679
- g. -meden 607
- g. -meklige 1001
- g. -meyince 1564
- g. -mez 578
- g. -miş 1545
- g. -mişem 852
- g. -üp 876
- g. -ürdi 1162
- g. -ürme 30
- geçmiş** : geçmiş, geçmiş zaman
- g. -üñ 971
- geh** (a.) : bazı, arasıra 218, 220, 1474, 1474
- gel-** : gelmek 17, 106, 215, 259, 261, 261, 299, 338, 549, 550, 550, 669, 783, 861, 962, 1120, 1393, 1559, 1627
- g. -di 95, 124, 153, 322, 323, 328, 347, 348, 362, 416, 472, 484, 706, 804, 810, 914, 1070, 1080, 1199, 1202, 1223, 1254, 1312, 1339, 1368, 1499, 1586, 1607, 1668, 1676
- g. -diler 355, 467, 982, 1083, 1084, 1239, 1362, 1367
- g. -dügi 605
- g. -düm 644, 655, 1013, 1539

- g. -dünj 920
g. -e 73, 1159
g. -en 615
g. -enler 1676, 1679
g. -esün 639
g. -icek 603
g. -medi 756, 1676
g. -mediler 758
g. -medünj 1534
g. -memiş 609
g. -memişdi 619, 694
g. -mesün 281, 1372
g. -meye 75
g. -mez 1613
g. -miş 441, 442, 900
g. -mişdür 327
g. -mişem 473, 528
g. -sün 341, 712, 755, 1372
g. -üp 16, 1085
g. -ür 150, 1408
genc (f.) : taze, yaşlı olmayan 1611
genc(f.) : hazine, define 381, 598, 604, 610, 704, 772, 865, 1151, 1315, 1408, 1612, 1612, 1646, 1719
g. -e 35, 591, 592, 600, 604, 607, 609, 1577, 1630, 1635, 1639, 1640, 1647
g. -in 691
g. -inden 1651
g. -ünj 702, 1615, 1628, 1634
g. -i 'ayâna 1652
g. -i 'ışkı 47
g. -i nihân 1632
g. -i pinhân 1575, 1617
g. -i vîrân 1577, 1647
gencîne (f.) : hazine, define 36
g. -lerde 733
g. -neyi 608
ger (f.) : eğer 23, 36, 43, 44, 47, 58, 59, 80, 309, 311, 561, 565, 566, 568, 569, 573, 612, 785, 793, 895, 961, 1009, 1038, 1169, 1169, 1170, 1174, 1176, 1271, 1439, 1452, 1574, 1680, 1712
gerçek : gerçek 1111, 1141, 1262, 1264
g. -de 1352
gerçi (f.) : gerçi 76, 269, 293, 593, 683, 952, 1060, 1430, 1647, 1660, 1697, 1713
gerden (f.) : boyun 85, 89
g. -i 90
g. -inde 707
g. tutayın 192
gerdün (f.) : felek, dünya
g. -dan 49
gerek : gerek, lâzım 87, 90, 91, 91, 91, 418, 418, 427, 427, 427, 429, 434, 640, 640, 738, 738, 816, 816, 909, 1306, 1343, 1343, 1364, 1364, 1527, 1527
g. -dür 53, 405, 428, 518, 910
geşt (f.) : gezme, seyretme, dolaşma
g. -in 364
g. eyledi 1070

g. eyledüm 1583
getür- : getirmek 524, 1141, 1155
g. -di 335, 849, 1093, 1161, 1230
g. -diler 386, 626, 1498
g. -dünj 656, 1451
g. -dünse 1140
g. -e 1090
g. -elüm 368
g. -eyin 92
g. -me 367, 486
g. -mege 1157
g. -meñ 369
g. -mişdi 1235
g. -mişem 1003
g. -ünj 470
g. -ürdi 1431
g. -ürlerdi 116
gev- : gevelemek, geviş getirmek
g. -er 935
gevher (f.) : cevher, değerli taş, inci
420, 422, 1480, 1560
g. -i 413, 419, 412, 417
g. -ünj 422, 433
g. kılur 234
g. olur 552
gıbtâ (a.) : aynı hâli şiddetle arzu etme
1202
g. -lar itdiler 1666
gıdâ (a.) : gıda, besin
g. -ñ 793
g. -sı 735
gıll (f.) : kin, nefret 1489, 1490

gılmân (a.) : tüyü, bıyığı çıkmamış
delikanlılar, gençler; köleler, esirler
1558
gış (a.) <**gışş** : karışıklık, hile
g. -dan 1489, 1490
gibi : gibi 843
gice (f.) : gece 79, 101, 149, 163, 178,
582, 692, 757, 890, 1019, 1132, 1135,
1145, 1150, 1304, 1353, 1581
g. -si 22
giç- : geçmek
g. -üben 1370, 1503
gid/t- : gitmek
g. -e 235, 1089, 1651
g. -ecegüm 726
g. -ecegümüz 762
g. -elüm 97, 341, 762, 1365, 1393
g. -em 813
g. -er 81, 523, 615, 898, 1392, 1466
g. -erdi 164, 271, 931
g. -erek 591, 1234, 1581
g. -erken 94, 202, 319, 635, 932, 1109
g. -erler 1677
g. -esün 1297, 1554
g. -eyin 1067
g. -ilmez 575
g. -iserüz 761
g. -üp 532
gider- : kaldırmak
g. -üp 774

gil (f.) : balçık, kil, su ile ıslanmış toprak

g. olmuşdu 448

gine : yine 94, 171, 185, 186, 187, 187, 241, 347, 477, 478, 479, 615, 806, 936, 1084, 1170, 1405, 1588, 1625, 1632, 1677

gîr (f.) : tutan 502, 571

g. -i 305

gir- : girmek 259

g. -di 181, 933, 1075

g. -evüz

g. -mez 112

g. -üben 286

g. -üp 1067

girü : geri 156, 1529, 1534

giryân (f.) : ağlayan

g. oldılar 1373

girye (f.) : ağlama, ağlayış, gözyaşı

g. -nüñ 564

g. -yile 98

g. -yle 563

git- : gitmek

g. -di 148, 171, 337, 595, 719, 806, 946, 949, 1157, 1604, 1643, 1669, 1675

g. -diler 294, 296, 378, 616, 841, 1442, 1682

g. -dünüz 759

g. -medi 332, 691

g. -mediler 840

g. -medün 1534

g. -mege 528

g. -meye 1491

g. -mez 80

g. -mezem 86, 1399, 1404

g. -miş 137

giy- : giymek

g. -di 864, 1568, 1570

g. -diler 652

g. -dügi 636

g. -dürdi 1567

g. -e 622

g. -indi 630

g. -medi 209

g. -üp 1302

giyâh (f.) : nebat, bitki, taze ot 752, 766, 793

gizle- : gizlemek 971

göç- : göçmek

g. -er 1679

gög/k : gök 1347

g. -e 374

g. -de 1347

g. -lere 1657

gölge : gölge

g. -den 801

gönder- : göndermek

g. -di 383, 755, 777

g. -diler 595

g. -dügümüz 1224

g. -meseydi 895

g. -meye 1357

g. -miş 1199

- g. -üp 110
- göñ(ü)l** : gönül 21, 51, 259, 564, 567, 567, 640, 1628
- g. -i 309, 346, 350, 582, 600, 824, 1212
- g. -inde 1382, 1481
- g. -ine 280, 322, 327, 352, 596, 620, 825, 1202, 1289, 1356
- g. -ini 289, 344, 440, 1215, 1227
- g. -inüñ 337, 337, 365, 1673
- g. -üm 55, 1601, 1630
- g. -ümde 1629
- g. -üme 228, 902, 980, 1611, 1688, 1689
- g. -ümi 144, 251, 254, 254, 491, 676, 727, 877, 886
- g. -ümün 134
- g. -ümüzde 765, 1605
- g. -ün 285, 1596
- g. -ünde 101
- g. -üne 367
- g. -ünji 18, 360, 506, 671, 1492
- g. -ünjün 641
- g. -ünüz 763
- g. -de 48
- g. -den 565, 568, 1138, 1491
- g. -ler 926
- g. -ler yapagör 924
- gör-** : görmek 301, 554, 601, 601, 821, 984, 1033, 1034, 1064, 1378, 1406, 1436, 1442
- g. -di 82, 127, 128, 137, 150, 165, 167, 185, 187, 206, 289, 317, 330, 426, 439, 499, 534, 538, 608, 667, 915, 919, 934, 936, 947, 998, 1015, 1069, 1072, 1077, 1092, 1154, 1163, 1251, 1285, 1304, 1419
- g. -diler 355, 366, 465, 560, 653, 967, 1093, 1238, 1369, 1422
- g. -dügi 1024
- g. -dügüm 540
- g. -dükce 1342
- g. -dükde 1363
- g. -düklerümün 1123
- g. -düm 897, 976, 1107, 1116, 1616
- g. -dün 779, 780, 1087
- g. -e 994, 994, 994, 995, 995
- g. -elüm 338
- g. -emez 317
- g. -emezsün 19, 646
- g. -en 985
- g. -esün 504, 673, 828, 990, 1514, 1553, 1556, 1557, 1685
- g. -eyin 645
- g. -gil 529
- g. -icek 526
- g. -iser 1229
- g. -me 571, 1025
- g. -mediler 353
- g. -medin 1529, 1591
- g. -medük 142
- g. -medüm 726, 1585, 1585
- g. -memiş 625

g. -memişdi 400
g. -meñ 509
g. -mesünler 1026
g. -meye 59, 60, 518, 1175, 1716
g. -meyiser 400
g. -mez 445, 517, 566
g. -mezem 1622, 1622, 1630, 1630
g. -mezüz 730
g. -miş 397, 469
g. -mişem 203, 1121, 1121, 1273
g. -mişemdür 1122
g. -sün 996
g. -üb 1497
g. -üben 420, 454, 651, 1165, 1373
g. -üp 166, 1161, 1460
g. -ür 178
g. -ürdi 452
g. -ürdüm 475
g. -ürem 1629, 1638
g. -ürseñ 1174
g. -ürsün 1230
görin- : görünmek
g. -di 1511
g. -mez 212, 1153
g. -ür 133, 787, 1153
görkli : güzellik; süz, zinet
g. -ydi 1377
göster- : göstermek 1689
g. -di 555, 778, 1061
g. -e 146, 621, 1632
g. -mişem 507
g. -ür 72, 133, 178, 503

götür- : götürmek
g. -diler 1045, 1509
g. -señ 58
göyün- : yanmak
g. -di 1544
göz : göz 19, 377, 1029
g. -i 20, 140, 286, 853
g. -inüñ 782
g. -iyile 19
g. -ler 771
g. -leri 25, 1674
g. -lerüm 55, 57, 584, 888, 1655, 1655
g. -leründen 61
g. -üme 248
g. -ünji 674
g. -i toldı 781
g. -ün ac 1683, 1685
gözle- : gözlemek 1685
g. -r 522,
g. -rdi 521
g. -yesün 1686
gözet- : gözetmek
g. -diler 1190
gözyaşı : gözyaşı 570
g. -nuñ 571
gubâr (a.) : toz, gerd; keder 327, 866
g. -ın 882
gufrân (a.) : merhamet etme,
bağışlama 10, 970
g. -ıdur 197
g. -ına 189

- gûl** (a.) : hortlak, şeytan, karakoncolos
g. a 486
g. -ı gaflet 1684
g. -ı nefis 1470
g. -ı nisyân 885
gurâb (a.) : karga 304
gurbet (a.) : gariplik, yabancılık
g. -e 1580
gûr (f.) : mezar, kabir
g. -ı 819, 821
g. -uñ 827
g. -uñı 791
g. -uñuz 763
gurûr (a.) : gurur, kibir 617, 635
g. itmeyevüz 764
g. virme 1680
gûsfend (f.) : koyun
g. -üñ 347
gusl (a.) : din gereğince yıkanma,
arınma
g. -in ideyin 1067
gussa (a.) : keder, kaygı, tasa 1608
g. -dan 452
gûş (f.) : kulak; işitme, dinleme
g. -ına 150, 643
g. -uñuz tutuñ 328
g. eyledi 1227, 1309
g. eylediler 719
g. eyledüm 1110
g. idüp 423
g. it 812
g. itdiler 378
g. -ı şehriyâr 263
gûşe (f.) : köşe
g. -i çâderde 135
g. -i mescidde 204
g. -i ‘uzletde 1152, 1303
g. -i vîrânede 1645
gûy (f.) : söyleyen, diyen 425
gûyâ (f.) : sanki, diyelim ki 1086
güc : güç 509
g. -i 776
g. -üm 1692, 1692
güdâz (f.) : eriten, yakan, mahveden
558
güher (f.) <gevher : elmas, cevher;
inci, değerli taş 408, 414, 421
g. -ler 1546
gül (f.) : gül 34, 511, 588, 1580
g. -dür 510
g. -ler 9
g. -lere 62
g. -lerini 1577, 1652
gülâb (f.) : gül suyu
g. -ı nâbdan 1289
gül- : gülmek
g. -medüñ 920
gülen : gülen
g. -ler 1676
gülşen (f.) : gül bahçesi 1595,1637
g. -üm 1657
g. -i cân 1577
g. -i İslâm’ı 1046

gölzâr (f.) : gül bahçesi 1698

g. -ina 70

gümân (f.) : şüphe; sanma, zan 466, 1106, 1491

g. -am 145

g. eyleme 944

gümrah (a.) : yolunu şaşırılmış, doğru yoldan ayrılmış

g. -ıdır 406

gün : gün, gündüz 148, 164, 202, 315, 316, 332, 455, 523, 697, 857, 857, 975, 1075, 1199, 1367, 1368, 1389, 1708

g. -de 274, 823, 1104

g. -den 1518

g. -e 1367, 1518

g. -i 22

g. -inde 586

g. -ler 124, 592

g. -leri 876

günâh (f.) : günah 358, 843, 1170, 1174, 1290

g. -ı 569

g. -ina 824

g. -ından 1175

g. -um 242, 979, 1691, 1694

g. -uñ 559, 574, 577

gündüz : gündüz 79, 163, 582, 692, 757, 890, 1132, 1135, 1150, 1353

güneh (f.) : günah 1471

g. -den 225, 244, 569, 577, 1175

günehsüz : günahsız

g. -ler 1023

günehkâr (f.) : günah işleyen 558

güneş : güneş

g. -dür 1257

g. -e 801

güşâd (f.) : açma

g. buldı 1228

güşây (f.) : açan 1

güt- : izlemek, takip etmek, kollamak

g. -mediler 839

g. -mişem 531

gütmek : gütmek

g. gerek

güzâf (f.) : beyhude, boş 198, 902, 1532

g. olmaya 200

güzel : güzel 130

güzer (f.) : geçme, geçiş

g. eylemez 1459, 1635

güzergâh (f.) : güzergâh, geçilen yer

g. -a 1679

güzeşt (f.) : geçme, geçiş

g. -in 364

güzîn (f.) : seçilmiş, beğenilmiş 185

— H —

hâb (f.) : uyku

h. -dan 1017, 1289

h. -ın 1027

h. -ında 178, 998, 1285, 1304

h. -ından 1309

h. -ını 1024, 1294

- h. -um 188
- h. -uŋ 185, 187
- h. -a vardı 187
- habâyiş** (a.) <habâ'îş : kötülükler 76
- haber** (a.) : haber 455, 817
- h. -den 1254
- h. -ler 900
- h. virdi 850
- Habeş** (a.) : Habeşli 934
- habîb** (a.) : seven, dost 675
- Habîb** (a.) : Basra'da yaşamış, sonradan tövbe etmiş dönemin gaddar tefecisi (öl. H. 115 / M. 733) 78, 94
- H. -i A'cemî 105
- H. -i tevbekâr 95, 104
- Habîb-i Hak** (a.) : Hz. Muhammet 243
- habt** (a.) : iptal etme, bozma
- h. -uŋ 1119
- hacâlet** (a.) : utanma
- h. -den 225
- hacc** (a.) : İslâm'ın beş şartından biri 222, 735, 1623
- Haccâc** (a.) : Emevîler döneminde “Zâlim” lâkabıyla anılan bir komutan
- H. -'a 302
- hâce** (f.) : hoca, efendi; tüccar 706, 719, 720, 721, 723, 729
- h. -nüŋ 728
- h. -ye 713
- h. -yiken 1672
- h. -yle 712
- hâcet** (a.) : ihtiyaç
- h. -in 954
- h. -üm 638, 640
- h. -üŋ 257, 514
- haclet** (a.) : utanma, şaşırma
- h. -inden 540
- hadeş** (a.) : abdest ve gusülün tazelenmesini gerektiren hâl
- h. -den 549
- hâdî-i sübül** (a.) : hayır ve şer gösteren, Hz. Muhammet 992
- hâdim** (a.) : hizmet eden
- h. -i mey-hâne 107
- hadîş** (a.) : peygamberimizin kutsal sözü 1321, 1321
- h. -i 973, 1444
- h. -üŋ 1328
- hadsüz** <hadd: sınırsız 1349
- hâfiz** (a.) : saklayan, koruyan
- h. -ı yâr-ı mekîn 2
- Hâfi** (a.) : Bişr'in “yalınayak yürüyen, koşan” anlamında lâkabı 210
- hân** (f.) : isteyen, ister 358
- Hak** (a.) < Hakk : Allâh 3, 49, 107, 146, 165, 172, 188, 203, 211, 237, 243, 566, 573, 649, 659, 670, 673, 705, 732, 738, 740, 874, 884, 895, 959, 960, 972, 1087, 1097, 1179, 1180, 1200, 1231, 1272, 1296, 1307, 1308, 1425, 1449, 1477, 1482, 1548, 1553, 1593, 1711

H. -'dan 24, 25, 77, 145, 765, 788,
875, 970, 978, 1448, 1552

H. -'ı 1244

H. -'uñ 192, 650, 1181

hak (a.) < hakk : gerçek, doğru 4, 737,
1224

h. -da 1226

h. -dur 424, 737

hâk (f.) : toprak

h. -den 5

h. -e 235

h. -i 34, 234

h. -ine 799

h. -ler 552

h. eyle 681

h. -i nemnâki 935

h. -i pâyin 872

h. -i râh-ı yârla 23

h. -i râhuñ 66

h. -i yâbisden 9

h. -i zerdi 420

hakâret (a.) : hakirlik, hor görme,
küçük düşürme

h. -le 958

hak-şinâs : hakka riayet eden, hakkı
tanıyan 4

hakâyık (a.) < hakâ'ık : hakikatler,
gerçekler 1330

h. -dan 1439

h. -dur 1193

hakîk (a.) : haklı; lâyık

h. eyle 795

hakîkat (a.) : gerçek, doğru 198, 1128,
1191

h. -de 724

hakîkî (a.) : gerçek 1598

h. kıl 255

hakîr (a.) : itibarsız, değersiz, aşağı
1170

h. görme 571, 1025

Hakk (a.) : Allâh 480, 480, 658, 1100,
1100, 1269

H. -'a 306, 959

H. -'ı 856, 961

H. -'uñ 193, 828, 840, 1243

H. -ı 'ibâd 223

hakk (a.) : doğruluk; pay, hisse; emek
h. -ı 369

h. -ında 1171, 1378

hakk-ı nân : ekmek hakkı; sadakat,
bağlılık 1130

Hak-tarîk (a.) : Allâh yolu

H. -a 1297

Hak-te'âlâ (a.) : yüce Allâh 188, 729,
773, 954, 1426

hâl (f.) : ben, nokta 52

hâl (a.) : hâl, oluş, suret, durum 194,
545, 598, 1151, 1363, 1555

h. -e 97, 771

h. -i 86, 198, 309, 373, 508, 955, 1073,
1373, 1455, 1475, 1615

h. -in 936

h. -ine 1191

h. -ini 1086, 1456

- h. -üme 242
- h. - irse 561
- h. -i ‘aceb 931, 1607
- hal** (a.) <hall : çözüme, çözümlüme 46
- h. ola
- Hâl**
- Hâl’inü 207
- halâs** (a.) : kurtulma, kurtuluş
- h. - itdi 1030
- h. - itdün 1028
- halâyık** (a.) < **halâ’ık** : mahluklar, insanlar 296, 982
- halef** (a.) : babadan sonra kalan oğul; sonraki 1316
- halel** (a.) : bozma, bozukluk, eksiklik
- h. virmeye
- hâlet** (a.) : hâl, suret
- h. -i 454
- h. -ini 1569
- h. -ün 546
- hâlî** (a.) : hâle mensup, şimdiki 205
- h. -ni 789
- hâlî** (a.) : تنها, boş
- h. olmadan 29
- halîfe** (a.) : halife 1146, 1147, 1162, 1163, 1166, 1392
- h. -yiken 898
- Hâlik** (a.) : yaratan, yoktan var eden, Allâh 6
- H. -’a 257, 514, 1214
- H. -’e 356
- H. -’ine 1474
- H. -’ini 1465
- H. -’ümden 727
- H. -’ün 842, 1578
- H. -i mülk-i zemîn 2
- halîl** (a.) : samimî
- h. -ün 963
- hâlis** (a.) : safî, temiz 235, 935, 1192
- h. ol 1120
- hâliyâ** : şimdiki zamanda, şimdiki hâlde 528
- halk** (a.) : halk, insanlar; yaratma, yaratılma 327, 1237, 1259, 1325
- h. -a 273, 621, 772, 1000, 1055, 1409, 1429
- h. -ı 140, 154, 314
- h. -ın 138
- h. -ına 155
- h. -ını 1020, 1030
- h. -ını 891
- h. -un 56, 1240, 1544
- h. eyleyeni 1458
- h. idelden 399
- h. itdi 5, 693
- h. -ı ‘âlem 294, 786, 1524
- h. -ı ‘âleme 776
- h. -ı cihândan 190
- h. -ı kârbân 159
- h. -ı Kazvîn 1517
- halka** : halka
- h. -sını 708, 715
- hall** (a.) : çözüme 1061
- h. ide 1208

- hall** (a.) : sirke
h. eyleye 1208
- Hallâk** (a.) : yaratıcı, yaratan
H. -'uñı 41
- halvet** (a.) : yalnız, تنها kalmak 1520
h. -ine : yalnız, تنها 1145
h. -ümde 1168
- hâm** (f.) : pişmemiş; terbiye görmemiş;
boş, nafiye 596, 1614
h. -dan 491
- hamd** (a.) : Allâh'a olan şükran
duygularını bildirme
h. -ı firâvân itdiler 356
h. -i firâvân eyledi 1214
- hâme** (f.) : kalem
h. -i bî-cân 1276
- hâmi** (a.) <hâmî : himaye eden
h. -i şer' 1278
- hammâm** (a.) : hamam
h. -a 523, 524
- hamr** (a.) : şarap 163
h. -ını 1208
- hamûl** (a.) : tahammüllü, sabırlı,
dayanaklı
h. oldı 1662
- hâmûş** (f.) : susmuş 498, 728
- hân** (f.) : hakan, hükümdar 357, 481,
618, 619
- Hanbel** (a.) : Ahmed-i Hanbel 1322
H. -'i 1419
- handân** (f.) : gülen; sevinçli
handân olusun 20
- hande** (f.) : gülme, gülüş
h. -sinden 374
h. -yile 1158
- hânedân** (f.) : kökten asil ve büyük aile
1349
h. --ı Mustafâ'ya
- hâne** (f.) : ev
h. -de 1645, 1650
h. -müzde 85
h. -sinde 84
h. -sinden 583
h. -sine 89, 535
h. -ye 525
h. -i tevhid ola 21
- hânkâh** : tekke, dergâh, zaviye
h. -a 1080, 1084
- hân mân** (f.) : ev, bark, ocak 137
- hannâs** (a.) : şeytan
h. -ı 239
- hâr** (f.) : diken 510, 1640
h. -dan 36
h. -dur 588
h. -ı hasedden 28
- hârsuz** : dikensiz 1652
- hâr** (f.) : hor, hakir, aşağı 31, 73, 77,
81, 403, 689, 986
h. -dur 71, 1637
h. bakma 31, 1174
- hâr u zâr** (f.) : hor, zavallı 403, 986
- harâb** (a.) : yıkık, viran 913, 1333,
1597, 1636, 1648
h. -a 1633

- h. -ı 1602
- h. kıl 1576
- h. oldı 304, 1376
- h. ola 273
- harâb-âbâd** (f.) : haraplıkla dolu yer, tam harabe
- h. -a 1679
- h. -da 1430
- harâbât** (f.) : viraneler 230, 1631
- harâbâtî** (f.) : pejmürde: vaktini meyhanede geçiren
- h. -î ola 1169
- harac** (a.) <harâc : haraç, vaktiyle Müslüman olmayanlardan alınan vergi, kaybolmak, harcanmak 1357, 1447
- h. -idur 411
- h. virsün 1361
- h. virürlerdi 1355
- harâm** (a.) : şeriata göre yapılması yasak olan 79, 1337
- harâmî** (a.) : hırsız, haydut, yol kesen 107, 108, 120, 132
- h. -ler 109
- harc** (a.) : vergi; sarf, gider
- h. -a sürmedi 1391
- h. iderdi 1410
- h. idüp 863
- harem** (a.): harem
- h. -de 1318
- harf** (a.) : söz, lakırdı 732, 1666
- h. -ine 1225
- harfen be-harf** (a.) : harfî harfine, tastamam, tıpatıp, olduğu gibi 1110
- hârik-i ‘âde** (a.) : âdetin üstünde, haricinde 1122
- hark** (a.) : yakma
- h. -ını 1472
- Hârûn** (a.) : Harun Reşit 1356, 1363
- H. -’a 1357, 1407
- H. -ı Reşîd 1386
- H. -ü’r-Reşîd 1354
- hâs** (a.) <hâss : mahsus, özel 275, 451, 698, 789, 1030
- h. -ı 93, 103, 160
- Hâs Ayâz** : Ayaz 441
- hased** (a.) : kıskançlık, çekememezlik 454, 465, 744, 1036
- h. -den 28, 515
- hâseki** (a.) : Osmanlı sarayında karavaşlar arasında seçilen padişah gözdesi 430, 446
- Hasen** (a.) : Hz. Hasan 1000
- hâsıl** (a.) : peyda olan, çıkan 1333
- hâsid** (a.) : haset eden, kıskanan, çekemeyen 465
- h. -i 745
- h. -ler 478
- hasîn** (a.) : mustahkem, kuvvetli, sağlam 695
- hasîr** (a.) : ferî gitmiş, donuklaşmış göz; hasret çeken 864, 1388
- hâsir** (a.) : zarara, ziyana uğrayan 589, 874, 986

- hasîs** (a.) : alçak, değersiz 1005
- haslet** (a.) : insanın yaradılışındaki huyu, mizacı
- h. -üñ 43
- h. -i hoşdur 42
- hasret** (a.) : hasret, özleyiş 823, 1669
- hasretü'l-'uşşâk** (a.) : âşıkların hasreti 429
- hâss** (a.) : mahsus, özel 419, 1385, 1578
- Hassân** (a.) : Müslüman olmadan önce şiirleriyle tanınan ve sevilen bir şair 1715
- hâss u 'âm** (a.) : herkes 1385
- haste** (f.) : hasta
- h. oldum 1608
- h. olur 1173
- haste-dil** (f.) : gönlü hasta; üzüntülü, sıkıntılı
- h. -leri 581
- hâs u 'âm** (a.) : herkes 275, 789, 698
- hasûd** (a.) : hasetçi, kıskanç, çekemeyen 743, 747, 748, 1218
- hasûdâne** : hasetçilikle, kıskançlıkla 455
- hâşâ** (a.) : asla, hiçbir zaman, Allâh göstermesin 1538
- hâşi'** (a.) : alçakgönüllülük gösteren 997
- haşr** (a.) : toplama, toplanma, kıyamet
- h. eylegil 682, 880
- h. olalar 876
- h. olasun 1555
- hatâ** (a.) : yanlış, kabahat; kusur 413, 438
- h. -lu 1690
- hatar** (a.) : tehlike 1153, 1175
- h. -dan 587
- h. -dur 40
- h. -lardan 1224
- hâtır** (a.) : gönül, zihin
- h. -ı 31, 1021, 1193, 1228, 1372
- h. -ın 439
- h. -ını 147
- h. -ları 593
- h. -umda 476
- h. -uñ 741, 990, 1493
- h. -uñdur 1405
- h. -ı ahbâb 1710
- h. -ı gamgîni 1254
- h. -ı gamgînine 341
- h. -ı gamgînümi 14
- h. -ı pür-gam 351
- hâtif** (a.) : gaipten haber veren melek
- h. -i kudsî 1721
- hatm** (a.) : bitirme
- h. in 1104
- h. eyledi 1109
- h. it 37
- h. ola 1554
- hatun** (f.) <katun : kadın 88
- h. -ına 83
- havâss** (a.) : muhterem, saygın olanlar 1578

- havf** (a.) : korku, korkma
h. -a düşdi 1069
h. -ı cânından 537
- havrâ** (a.) : ahu gözlü
h. -yı ‘ayn 672, 827
h. -yı na’im 667
- hâvuc** : havuç 91
- havz** (a.) : havuz
h. -ı dilde 904
- hayâl** (a.) : kuruntu, hayal 1356, 1609
h. -i 1500, 1530
h. -ine 1717
h. -i hâmdan 491
- hayât** (a.) : hayat 60
h. virdi 1312
- hayf** (a.) : haksızlık, zulüm: beddua
112
h. eyleme 298
h. ola 1004
- hayfâ** (a.) : yazık ki, heyhat, vah 1376,
1545
- hayır** (a.) <hayr : iyi, faydalı, hayırlı
h. -lu 855
- hayme** (a.) : çadır 127, 1619
h. -sinde 114
h. -ye 128
h. kurmuşdı 113
- hayr** (a.) : iyi, faydalı, hayırlı, iyilik
735, 1216, 1706
h. -a 1466
h. -ı 1393
h. -ımı 206
- hayrân** (a.) : şaşmış 8
h. kaldılar 1373
- hayret** (a.) : şaşma, şaşırma 1669
h. -inden 98
h. -e vardı 1076
- hayrû’l-beşer** (a.) : insanların en
hayırlısı, Hz. Muhammet 969, 1041
- hayrû’l-enâm** (a.) : yaratılmışların en
hayırlısı, Hz. Muhammet 830, 837
- hazân** (f.) : sonbahar, güz 576
- hazâyin** (a.) <hazâ’in : hazineler 449
- hazen** (a.) : gam, keder, tasa 1678
- hazer** (a.) : sakınma, kaçınma,
korunma
h. itdi 805
h. kıl 35, 299, 583
- hâzır** (a.) : huzurda, göz önünde olan
h. it 791
h. itdi 334
h. olmazdı 123
h. olur 698
- hazîn** (a.) : hüznü, mahzun
h. oldı 1376
- hâzin** (a.) : hazinedar, bekçi
h. -i genc-i rumûz-ı Mustafâ 1315
- hazret** (a.) : büyüklere saygı için
söylenen ünvan
h. -inüj 1277
h. -lerinden 1338
h. -üj 391
- Hazret-i Dâvûd** (a.) : Hz. Davut
H. -’uñ 687

Hazret-i Mahmûd (a.) : Gazneli
Mahmut

H. -ı şâh 407

Hazret-i Mâlik (a.) : dört mezhepten
birinin imamı olan zat 1381

Hazret-i Ma'bûd (a.) : Allâh

H. -pâkûn 167

Hazret-i Sıddîk (a.) : Hz. Ebubekir

H. -'a 869, 870

Hazret-i Yahyâ (a.) : Hazret-i Yahya
917

heb : hep 223, 982, 1118, 1131, 1185,
1286, 1374, 1679

hediye (a.) : hediye, armağan

h. -dür 1448

heft âsmân (f.) : yedi gök 1707

helâk (a.) : mahvolma; harcanma 597

hem (f.) : hem, hem de 2, 2, 24, 26,
53, 68, 73, 145, 161, 175, 231, 233,
236, 240, 249, 250, 277, 290, 298,
310, 310, 326, 334, 339, 344, 354,
411, 428, 428, 428, 428, 429, 442,
443, 443, 443, 449, 497, 518, 544,
585, 656, 666, 686, 687, 701, 739,
784, 784, 785, 807, 818, 822, 824,
831, 837, 838, 855, 926, 971, 994,
995, 1032, 1052, 1099, 1142, 1149,
1172, 1173, 1179, 1190, 1210, 1218,
1228, 1235, 1243, 1244, 1248, 1256,
1276, 1296, 1314, 1314, 1316, 1325,
1328, 1330, 1331, 1332, 1345, 1351,
1381, 1381, 1388, 1394, 1399, 1400,

1402, 1416, 1416, 1451, 1465, 1468,
1477, 1483, 1531, 1557, 1585, 1596,
1612, 1644

hemân (f.) : hemen, o anda 138, 168,
187, 207, 292, 432, 463, 499, 629,
631, 635, 644, 809, 936, 1091, 1128,
1160, 1266, 1369, 1392, 1498, 1500,
1533

hem-ân-dem (f.) : hemen, çabucak, o
anda 1012

hemcû (f.) : [onun] gibi 157, 600, 1542

hem-dem (f.) : sıkı fıkı, canciğer
arkadaş 434, 1197, 1620, 1640

h. -e 1126

h. -i 26

hemîn (f.) : hemen 85, 118, 185, 299,
472, 1251, 1353, 1510, 1667

hemîşe (f.) : daima, her vakit, her
zaman 479

hem-mekân : mekânları bir 2

hem-nefes : arkadaş 1543, 1598, 1641

hem-nişîn (f.) : beraber oturup kalkan,
teklifsiz arkadaş 73, 427

hem-râh (f.) : yoldaş, yol arkadaşı

h. it 237

hem-ser (f.) : arkadaş; erkek ve kadın
eşlerden her biri

h. -i 346

h. -in 277

hemyân (f.) : yaşdaş, yaşı bir

h. -uñı 141

hem-zâd (f.) : yaşdaş, yaşı bir

h. -ıyam 68

hem-zemân : çağdaş, aynı zamanda işleyen 2

Henbûye : Dahhak-ı Tâzî zamanında bir kadın 276, 286, 292

H. -'nüñ 277

her (f.) : her 29, 41, 72, 92, 111, 192, 194, 220, 254, 256, 263, 285, 294, 297, 297, 299, 354, 377, 409, 452, 460, 462, 475, 508, 511, 559, 602, 639, 641, 653, 693, 725, 738, 739, 742, 745, 746, 751, 779, 816, 816, 828, 867, 929, 942, 972, 993, 1029, 1058, 1137, 1158, 1186, 1224, 1239, 1245, 1330, 1334, 1334, 1338, 1355, 1379, 1396, 1404, 1408, 1425, 1435, 1442, 1443, 1494, 1503, 1508, 1510, 1514, 1540, 1608, 1610, 1628, 1631, 1648, 1651, 1701, 1710, 1713, 1720

hergiz (f.) : asla, hiçbir vakit 60, 201, 225, 258, 367, 488, 545, 694, 800, 804, 819, 858, 875, 1010, 1154, 1395, 1491, 1539, 1564, 1622, 1676

hest (f.) : varlık, vücut 1656

hevâ (a.) : heves, istek, arzu

h. -sından 1459

heves (a.) : istek, arzu 1229

h. eyle 826

h. itme 925

hey'et (a.) : şekil, suret; hâl, durum

h. -i 608

heybet (a.) : heybet

h. -inden 946

heyzüm (f.) : kuru odun 91

hezârân (f.) : binler 425

hezâr (f.) : bülbül

h. -i 'uzlet 1590

hezl (a.) : eğlence, alay, şaka 507, 507

hıfz (a.) : saklama, ezberleme

h. -ında 1321

h. -i kelâm itmiş 1320

hired-bahşende (f.) : akıl bağışlayan 1

hirmân (a.) : mahrumluk, ümitsizlik 1682

hırs (a.) : kızgınlık, sonu gelmeyen istek 81

hışm (f.) : kızgınlık, öfke

h. -ıyla 26

h. idüp 542

h. itdi 478

hıtta (a.) : memleket, diyar, ülke

h. -i Gazvîn'e 1516

hıyânet (a.) : hayinlik; vefasız, hain; güveni kötüye kullanma 458

hic (f.) : hiç 119, 538, 1270, 1301

hicâb (a.) : utanma, sıkılma; perde 342, 1462, 1467, 1505

h. -i 337

hidâyet (a.) : doğru yol kılavuzlama 249, 679

h. kıl 230, 1694

hidmet (a.) : hizmet, vazife 172

h. -e 895, 1592

- h. -i 179
h. -in 1082
h. -üñ 360, 1081
h. -i kıldı 322
h. -ler kıldı 333
hikâyet (a.) : anlatma, olmuş bir hadise
917, 944, 974, 1116, 1578, 1644
h. eyledi 1114
h. kıldı 1106
hikâyât (a.) : hikâyeler
h. -in 1277
hikmet (a.) : sebep 611
h. -in 1465
h. -ine 1205
h. -ini 71
h. -üñ 901
hilâf (a.) : karşı, zıt 1445
h. -ı 1448
h. eylediler 1260
hilâfet (a.) : birinin yerini tutma,
halifelik 838
hilâl (a.) : yeni ay 1633
hil'at (a.) : süslü elbise, kaftan
h. -in 1101
h. -leri 629, 1570
hîle (a.) : oyun, aldatma, dubara
h. -ñi 545
hilkatî (a.) : yaradılışla ilgili 487
hilm (a.) : insanın tabiatında olan
yavaşlık 1323
h. -ini 994, 1296
himm (a.) : gayret, yüksek irade
h. -in 1101
h. -i şâh 395
Hindistân : Hindistan 813, 815
H. -'a 808, 809
hirmen (f.) : harman
h. -üm 1657
hisâb (a.) : hesap, sayma 148
h. it 29
hisâl (a.) : huylar, ahlâklar
h. -üñ 44
hisâr (f.) : kale 701
h. -uñ 702
h. -ı emn 703
hisse (a.) : pay, nasip 118
h. -si 1274
h. -sin 117
h. -sinüñ 120
hisset (a.) : cimrilik, tamahkârlık
h. itme 1683
hitâb (a.) : ağızdan veya yazı ile
söyleme
h. idüp 700, 1269
h. olurdu 1283
hîz (f.) : coşkunluk, dalgalanma 916
hod (f.) : kendi 196, 1022, 1267, 1526,
1595
hod-bîn (f.) : kendini beğenmiş, bencil
h. oldu 502
h. olma 497
hor (f.) : değersiz, bayağı, adi 1710

hora geç- : işine yaramak, makbule geçmek

h. -mez 578

hoş (f.) : güzel, hoş 415, 527, 598, 850, 974, 1258, 1718

h. -dur 42

h. eyledi 1227

h. olısar 309

h. olmuş 350

h. olursa 309

hoş-âb (f.) : parlak, berrak 65

hoş-gû (f.) : tatlı dilli 12

hoş-hâl : hâli vakti yerinde 1555

hûb (f.) : güzel 199, 429, 849, 1497

h. -dur 1295, 1722

hubb (a.) : sevgi 765

h. -ı dünyâ 765

Hudâ (f.) : Allâh 173, 443, 579, 664, 674, 856, 917, 927, 927, 990, 1347, 1421, 1481, 1547, 1660

H. -'ya 948, 949

huld-ı berîn : kutsal cennet 672

hûn (f.) : kan 841

hûr (a.) : ahu gözlüler; cennet kızları,

hûrîler 872

h. -i cinân 1558

hurde (f.) : nükte 472

hurde-bîn (f.) : ince, ufak şeyleri gören 425, 427

hurma (a.) : hurma ağacının yemişi 1261

hurrem (f.) : şen, sevinçli 67

h. oldı 591

Hûrşîd (f.) : Hûrşîd ü Ferahşâd adlı hikâyenin kadın kahramanı

H. -'e 67

hûrşîd (f.) : güneş

h. -i 517

hurûş (f.) : çoşma, telaş 261

h. eyledi 1309

husûsâ (a.) : başkaca, ayrıca 389

hûş (f.) : akıl, fikir, us, şuur 191, 719, 853

h. -a 261

hûşesüz : başaksız; salkımsız 575

huşk (f.) : kuru, yabis

h. olmuş 985

huşû' (a.) : gönül alçaklığı

h. eylesün 1487

hûy (f.) : tabiat, mizaç, ahlâk, âdet 429

h. -ı 1007

huzû' (a.) : alçakgönüllülük, tevazu 1487

huzûr (a.) : hazır bulunma, rahat 519

h. -a 470, 1239

h. -ına 335, 368, 379, 629, 1500

h. dilerseñ 1680

h. eylesün 1486

h. kıl 703

hüccet (a.) : senet, delil 1314

Hüccetü'l-İslâm (a.) : İmam-ı Gazalî 1518

hücûm (a.) : saldırma

h. itmesün 885

h. kıldılar 354

hüdâ (a.) : doğru yol gösterme; Kuran-ı Kerim 1299

hükûm (a.) : hüküm, emir

h. itdi 293

hümâ (f.) : devlet kuşu 1643

hümâm (a.) : himmetli, azimli 178, 760, 769, 1166, 1249, 1259, 1325, 1387, 1389, 1528, 1541

hüner (f.) : marifet, ustalık 993, 1335

h. -den 1274

hürmet (a.) : saygı 1343

h. -i 1518

h. -ine 245

h. idüp 1419

Hüseyin (a.) : Hz. Hüseyin 1000

hüsn (a.) : iyi güzel, güzellik 330, 428

h. -i 339

h. -üñüñ 64

h. -i edeb 216

h. -i zann kılmişdur 144

Hüsrev (f.) : eserlerini Farsça yazmış bir Türk şairi 1716

hüsrevâne (f.) : hükümdara yakışır şekilde 363

hüşyâr (f.) : akli başında, akıllı, uslu 191

hüveydâ (f.) : açık apaçık, belli, besbelli 389

h. eyledi 1032

hüzn (a.) : gam, keder, sıkıntı 58

— I —

ırag/k : uzak

1. düşdüm 726

1. it 749

‘**irk** (a.) : kök; nesil

‘1. -ını 72

ısrır- : ısırmak

1. -anlar 1173

ısmarla- : emanet etmek

1. -lamışam 139

ısrâr (a.) : ayak direme 559

1. eyleme 1088, 1119

ıstıfâ (a.) : seçme, seçkinlik 1568

ısuyluk : ıssız, تنها 113

‘**ışâ** (a.) : akşam veya yatsı namazı

‘1. kılurdı 1279

‘**ışk** (a.) : aşk 39, 46, 49, 50, 51, 259, 1664, 1665

‘1. -a 44, 1141, 1559

‘1. -ı 47, 54, 236, 447, 448

‘1. -ına 448

‘1. -umı 255

‘1. -uñ 55, 57, 67, 676, 1560

‘1. -uñda 530

‘1. -uñdan 494

‘1. -uñla 232, 251

‘1. -uñuñ 68

‘1. -ı cemîl 48

‘1. -ı habîb 675

‘**ıyâl** (a.) : kadın, eş, zevce

‘1. -um 645

‘**İyâz** (a.) : Fazıl, Fuzayl 161
İztırâb (a.) : acı, elem, sıkıntı, vesvese
1240
1. - çekmesün 1601
1. - düşdi 273

— İ —

‘**İbâd** (a.) : kullar; ibadet edenler 223
‘İbâdât (a.) : ibadetler 229
‘i. itmege 1469
‘İbâdet (a.) : Allâh’ın emirlerini yerine
getirme
‘i. -dür 1150
‘i. -den 221
‘i. kıl 670
İblîs (a.) : şeytan 876, 1565
i. -i la’în 497, 1667
İbn (a.) : oğul
İ. -i ‘amm-ı Mustafâ’dur 1313, 1379
İbni Hattâb (a.) : Hz. Ömer 892, 1432
İ. -’ı 897
İbni Sekîne 1057
İbni Şîrîn : ünlü rüya tabircisi (öl. H.
110 / M. 729) 1292, 1293, 1294
İbrâhîm : Hz. İbrahim
İ. -’i 994
‘İbret (a.) : kötü bir hâdiseden alınan
ders 611, 1459, 1493
‘i. -e taldı 1078
İcâzet (a.) : izin
İcâzetdür 1245
İcbâr (a.) : cebretme, zorlama
i. -ı Yehûd 1218

İcrâ (a.) : yapma, bir işi yürütme
i. eyleye 1207
i. iderler 306
i. idesün 1306
İctibâ (a.) : seçme 1568
i. buldı 553, 1184
İctihâd (a.) : gücü kuvveti yettiği kadar
çalışma
i. eyleye 1206
İctimâ’ (a.) : toplama, toplanma
i. itmişler 1237
İctinâb (a.) : sakınma, uzaklaşma 76
i. ideler 1505
İç- : içmek
i. -düklerün 1132
i. -esün 1557
i. -mesün 1002
i. -miş 981
i. -üp 933
İç : iç, içinde
i. -i 214, 781
i. -in 1070
i. -inde 39, 43, 124, 163, 203, 319,
389, 416, 556, 618, 633, 703, 792,
813, 815, 849, 857, 965, 1073, 1074,
1198, 1203, 1206, 1207, 1210, 1223,
1235, 1258, 1297, 1298, 1299, 1303,
1313, 1317, 1325, 1337, 1339, 1352,
1377, 1381, 1406, 1422, 1436, 1447,
1495, 1558, 1615, 1660
i. -inden 770, 1090
i. -indeyem 1597

- i. -indeyiken 662, 1322
- i. -ine 1240
- i. -ini 169,
- i. -lerinden 755, 1192
- içmek** : içmek
- i. -lige 1001
- içre** : iç, içinde 21, 48, 100, 104, 142, 151, 170, 184, 451, 561, 873, 901, 931, 973, 1018, 1174, 1250, 1259, 1331, 1412, 1462, 1516, 1535, 1557, 1562, 1584, 1631, 1636, 1648
- i. -yiken 851
- içün** 210, 246, 246, 272, 303, 328, 351, 502, 594, 617, 671, 687, 687, 690, 726, 760, 834, 837, 845, 856, 903, 1007, 1075, 1273, 1308, 1308, 1351, 1425, 1442, 1496, 1567, 1621, 1673, 1697, 1720
- i. -dür 960, 1342, 1631
- içür-** : içirmek
- i. -üp 938
- id-** : etmek
- i. -e 263, 403, 669, 828, 943, 988, 993, 1137, 1180, 1206, 1208, 1209, 1633, 1707, 1715, 1721
- i. -egör 1492, 1492
- i. -elden 399
- i. -eler 1505
- i. -elüm 1365, 1393
- i. -em 813, 1623
- i. -emez 7, 161, 460, 702, 1226, 1226, 1473, 1473
- i. -emezdi 268
- i. -er 42, 897, 1146, 1287, 1340, 1341, 1422, 1432, 1465, 1466, 1469, 1470, 1636
- i. -erdi 117, 274, 444, 633, 772, 772, 1236, 1410, 1413
- i. -erin 643
- i. -erken 165, 202, 752
- i. -erler 306, 464, 1018, 1021, 1129
- i. -erlerdi 1237
- i. -erlermiş 850
- i. -erse 512
- i. -ersen 368
- i. -ersün 730, 1626
- i. -esiz 1038
- i. -esün 662, 953, 953, 1297, 1299, 1306, 1306, 1307, 1572
- i. -eyin 71, 131, 180, 193, 661, 1067, 1277
- i. -iser 213
- i. -iserüz 761
- i. -üñ 179
- i. -üp 42, 255, 260, 318, 423, 494, 513, 542, 554, 630, 700, 757, 863, 1039, 1061, 1079, 1135, 1246, 1269, 1419, 1493, 1643, 1646
- i. -üpdür 1272
- iden** : eden 316, 216, 501, 501, 963, 973
- i. -ler 59, 860
- idi** : -dı/-di 78, 78, 80, 108, 108, 109, 109, 111, 112, 112, 113, 114, 116,

117, 119, 119, 120, 120, 121, 121,
122, 123, 125, 149, 162, 162, 163,
174, 175, 176, 177, 211, 266, 271,
274, 274, 276, 276, 313, 313, 314,
314, 325, 326, 391, 391, 425, 441,
442, 445, 447, 447, 448, 449, 451,
453, 476, 498, 498, 519, 520, 522,
533, 618, 619, 657, 692, 694, 695,
695, 696, 753, 776, 803, 867, 867,
868, 869, 869, 872, 900, 900, 912,
918, 980, 980, 1057, 1057, 1058, 1058,
1059, 1060, 1060, 1066, 1102, 1102,
1103, 1103, 1104, 1105, 1110, 1197,
1233, 1236, 1237, 1280, 1280, 1282,
1284, 1291, 1291, 1292, 1292, 1317,
1320, 1321, 1321, 1322, 1323, 1323,
1325, 1337, 1349, 1350, 1350, 1351,
1353, 1354, 1382, 1382, 1383, 1384,
1385, 1386, 1390, 1408, 1411, 1412,
1412, 1414, 1415, 1416, 1416, 1417,
1418, 1424, 1429, 1430, 1431, 1432,
1433, 1433, 1436, 1436, 1438, 1440,
1495, 1497, 1497, 1499, 1519, 1519,
1521, 1521, 1522, 1523, 1660

i. -gin 321

idici : edici 950

idince : edince 336

idin- : edinmek

i. -di 1565

i. -diler 304

i. -mişdi 872

idrâk (a.) : anlayış, akıl erdirme; algı
i. -ini 330

idük : idik 846

idüm : idim 469, 476, 981, 1542, 1591,
1591, 1592, 1592

'iffet (a.) : temizlik; namus 428

'i. -ine 873

iftihâr (a.) : öğrenme; şeref, şan

i. -ü'l-mürselîn 1282

iftirâk (a.) : ayrılma; ayrılık, hicran

i. -ı Mısır 1079

igtisâl (a.) : gereğine uygun olarak
gusletme, yıkanma 1075

i. eyle 549

igvâ (a.) : azdima, baştan çıkarma,
ayartma

i. -ya 1667

ihlâs (a.) : doğru; samimiyet, bağlılık
215, 671, 1192

ihmâl (a.) : mühimsememe, boşlama,
savsaklama 119

ihşân (a.) : bağış 970, 1390, 1451,
1575

i. -ıdur 197

i. -ını 1553

i. -uğa 795

ihtidâ (a.) : doğru yola girme,

Müslüman olma

i. bulasız 1038

ihtilâf (a.) : ayrılık, aykırılık 1445

i. oldı 1260

i. -ı ümmet 1444

ihtilâl (a.) : bozukluk, bozulma

i. buldı 1609

ihtilât (a.) : karışma, katışma;

karşılaşıp görüşme

i. eyleme 488

ihtirâm (a.) : saygı, hürmet

i. eyle 1178

i. eyleyüp 1281

i. itmişdüm 1424

i. kılurvan 1342

ihtitâm (a.) : bitme, sona erme

i. buldı 1711

ihdiyâc (a.) : muhtaçlık; gereklilik

1357, 1398

ihdiyâr (a.) : seçme; kendi arzusuyla

hareket etme 659, 1551

i. -umla 1399

i. elinden gidüp 532

i. eyleyüp 792

i. itdün 1305, 1602

i. kıl 495

i. kılursañ 47

i. kılmışam 786

ihdiyât (a.) : ilerisini düşünerek,

görerek davranma; sakınma, tedbirli

olma

i. eyle 488

ihvân (a.) : sadık, samimî, candan

dostlar

i. -ı 1128

i. -ı zamân 1128

ihyâ (a.) : diriltme, canlandırma

i. ide 1206

i. idesün 1306

i. itdiler 1044, 1190

i. kıldı 1704

iken : iken 81, 287, 553, 728, 913,

975, 1108, 1108, 1312, 1340, 1586,

1671

iki : iki 267, 267, 274, 275, 348, 780,

1163, 1504

i. -müz 846

i. -si 602, 1501, 1509

i. -sine 604

i. -sinüñ 601

ikinci : ikinci

i. -de 1336

iklîm : memleket, diyar, ülke

i. -dür 508

i. -e 295

ikrâr (a.): saklamayıp söyleme, kabul

i. eyle 1120

i. eylegil 1050

iksîr (a.) : iksir

i. -i 234

iktidâ (a.) : tabi olma, uyma

i. idesiz 1038

il : halk, ahali; il, memleket; akraba

380

i. -ler 1093

i. -lere 110

i. -üñe 298

‘ilâc (a.) : ilaç 270, 1398

İlâh (a.) : Allâh 1549

İlâhî (a.) : Allâh'a ait; ey Allâh'ım 10, 228, 236, 252, 490, 584, 675, 795, 877, 989, 1450, 1687, 1691

i'lâm (a.) : bildirme; anlatma

i. itdiler 379

ilçi : elçi 900

ile : ile; birlikte 4, 11, 19, 32, 49, 50, 57, 58, 67, 81, 114, 136, 153, 156, 158, 159, 169, 169, 171, 207, 208, 212, 212, 215, 222, 228, 235, 251, 259, 259, 264, 265, 265, 275, 277, 287, 287, 323, 330, 334, 336, 342, 343, 360, 370, 377, 377, 387, 395, 396, 398, 446, 448, 461, 463, 465, 466, 467, 468, 473, 473, 477, 481, 482, 483, 483, 484, 484, 488, 490, 495, 496, 505, 505, 507, 507, 509, 513, 523, 525, 528, 533, 543, 545, 559, 559, 562, 570, 572, 572, 574, 574, 578, 581, 589, 595, 633, 635, 638, 649, 662, 671, 676, 676, 680, 682, 682, 727, 732, 734, 748, 749, 753, 773, 781, 785, 794, 797, 823, 832, 836, 842, 850, 852, 876, 876, 880, 880, 885, 890, 892, 902, 904, 906, 929, 946, 952, 954, 965, 970, 980, 994, 997, 1000, 1010, 1029, 1043, 1043, 1044, 1092, 1113, 1116, 1120, 1137, 1139, 1160, 1170, 1184, 1184, 1186, 1188, 1188, 1189, 1192, 1194, 1195, 1195, 1197, 1215, 1216,

1220, 1227, 1243, 1263, 1263, 1276, 1276, 1279, 1284, 1288, 1290, 1305, 1306, 1311, 1317, 1323, 1323, 1324, 1341, 1356, 1362, 1365, 1368, 1383, 1383, 1384, 1400, 1406, 1413, 1451, 1451, 1459, 1470, 1471, 1472, 1487, 1488, 1493, 1513, 1541, 1541, 1543, 1543, 1554, 1554, 1555, 1555, 1566, 1574, 1606, 1614, 1620, 1620, 1624, 1641, 1641, 1662, 1665, 1669, 1669, 1682, 1682, 1687, 1690, 1691, 1694, 1694, 1703, 1706,

'ilel (a.) : hastalık, sakatlık 189, 722

ilerü : ileri 1534

ilet- : iletmek, ulaştırmak

i. -mege 528

i. -mez 801

i. -sün 808

ilhâm (a.) : peygamberlerin kalbine gelen İlâhî düşünceler

i. -ı Rab 1267

'illet (a.) : hastalık

'i. -i mâhulyâya 1610

'ilm (a.) : ilim, bilgi 1170, 1180, 1184, 1185, 1186, 1188, 1194, 1195, 1317, 1323

'i. -de 1297

'i. -e 1426, 1546

'i. -i 1178, 1184, 1189, 1209, 1217, 1311, 1383, 1548

'i. -ini 993, 1296, 1446, 1572

'i. -inüŋ 1329

- ‘i. -iyle 1333, 1397
- ‘i. -ini 993, 1296, 1446, 1572
- ‘i. -inüŋ 1329
- ‘i. -iyle 1333, 1397
- ‘i. -üŋ 794, 1284, 1306, 1427, 1455
- ‘i. -üŋüŋ 1540
- ‘i. -i dînüŋ 1310, 1314
- ‘i. -i enbiyâ 1481
- ‘i. -i fikhuŋ 1332
- ‘i. -i ledün 1549, 1552
- ‘i. -i ŧer’ 1198
- ‘i. -i ŧer’i 1190
- ‘i. -i zâhirden 1438
- ‘ilmü’l-yakîn (a.) : İlâhî âleme ilişkin, ŧüphe edilmeyen bilgi 504
- ilt-** : iletmek
- i. -diler 284
- i. -e 215
- i. -esün 529
- i. -üp 204
- iltifât** (a.) : yüzünü çevirip bakma; gönül alma
- i. kıl 1112
- iltimâs** (a.) : yapılmasını isteme
- i. it 24
- imâm** (a.) : imam 837, 1189, 1259, 1263, 1280, 1320, 1325, 1345, 1387, 1394, 1424, 1429, 1524
- i. oldı 863
- i. -ı müttakî 1381
- i. -ü’l-Müslimîn 1278, 1284
- i. -ü’l-mürselîn 684
- imâmet** (a.) : imamlık 838
- îmân** (a.) : inanma, inanç 849, 1003, 1045, 1140, 1447, 1451, 1554
- î. -a 1004
- î. -dan 1695
- î. -ı 250
- î. -ın 966
- î. -ını 965
- î. -uma 492
- î. -umı 557, 1687, 1693
- î. -uŋ 1142
- î. -uŋı 1684
- im’ân** (a.) : çok dikkatli olma; inceden inceye araştırma 287
- ‘imâret** (a.) : bayındırlık 1527, 1595, 1622
- ‘i. kıl 926
- imdi** : ŧimdi 17, 554, 669, 861, 1033
- imiŧ** : imiŧ 132, 132, 357, 357, 1111
- imtiŧâl** (a.) : gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme 405
- i. itdürdi 1156
- i. kılursam 787
- inâbet** (a.) : günahlara tövbe edip Hak yoluna dönme
- i. kıldı 207
- i. kılmışam 158
- ‘inâd** (a.) : ısrar, ayak direme, dediğinden vazgeçmeme 1043
- ‘i. -a 1704
- ‘i. itme 1176
- ‘i. itmesün 1485

in'âm (a.) : nimet verme, iyilik etme
1563

i. eyledi 1449

'**inân** (a.) : dizgin

'i. -ını 635

'i. -um 637

inan- : inanmak

i. -madı 538

'**inâyet** (a.) : lütuf, ihsan 24, 248, 679

'i. kıl 880

inbisât (a.) : yayılma, açılma; ferahlık
211, 606

i. virdi 352

i. buldı 1254

İncîl (a.) : Dört mukaddes kitaptan Hz.

İsa'ya ineni 1221

İ. -'i 688

incin- : zahmet çekmek

i. -üp 981

i. -ürdi 176

incit- : incitmek

i. -meyesün 1167

in- : inmek

i. -di 936

i. -em 639

i. -miş 872

inçende : çok, pek çok, gayet 748

infi'âl (a.) : gücenme, darılma 367

inkâr (a.) : reddetme, tanımama

i. eyleme 1088, 1119

i. eylemez 1118

inkıyâd (a.) : boyun eğme, kendini
teslim etme

i. eylesün 1485

ins (a.) : insan 123, 484, 618, 1574

insâf (a.) : merhamet, ortalama
davranış 1120

i. -ında 1436

insân (a.) : insan 1456, 1659

i. -a 956

insâni (a.) <insânî : insanla ilgili,
insanca

i. -dür 27

insânî (a.) : insanla ilgili, insanca

i. -nüñ 1455

inşâ (a.) : yapma, yapılma

i. eyleye 1207

i. itdiler 1044

intihâ (a.) : nihayet bulma, sona erme
1706

intikâl (a.) : bir yerden başka bir yere
gitme, göçme

i. itmedi 1301

intikâm (a.) : öd alma 1178

intizâm (a.) : tertipli, düzgün olma

i. buldı 1311

intizâr (a.) : bekleme; gözleme

i. çekmiş 657

ir- : ermek; ulaşmak

i. -di 81, 140, 591, 658, 752, 1018,
1196, 1290, 1516

i. -diler 1191

i. -düñ 740

- i. -em 1592
- i. -esün 1232, 1494, 1577, 1652
- i. -evüz 97
- i. -eyin 1243
- i. -icek 1464
- i. -ince 209
- i. -medi 1717
- i. -medük 142
- i. -memişdi 1523
- i. -meye 1175, 1205, 1715, 1716
- i. -mez 4, 509, 614
- i. -miş 980, 1059
- i. -mişem 473
- i. -se 234, 561
- i. -sün 489
- i. -üp 1480
- i'râz** (a.) : yüz çevirme; çekinme 189
- i. itdiler 294
- 'irfân** (a.) : bilme, anlama; irfan 1695
- 'i. -ını 1553
- irgür-** <irür- : ulaştırmak, eriştirmek
249, 489, 677, 886
- iriş-** : erişmek, ulaşmak, yetişmek
- i. -di 150, 333, 919, 1012, 1065, 1581
- i. -diler 393, 463, 1501
- i. -düm 644
- i. -en 1476
- i. -üp 1421
- i. -ür 319, 525, 1479
- i. -ürdi 896
- i. -i geldi 1499
- irşâd** (a.) : doğru yolu gösterme, irfan sahibi birinin tarikatı ve Tanrı yolunu göstermesi
- i. -ına 1292
- i. eyle 250
- i. eyledi 555
- i. eylesün 884
- i. it 883, 1688
- i. -ı tarîk 490
- i. -ına irmiş 1059
- irür-** : ulaştırmak, eriştirmek
- i. -e 670
- i. -me 1218
- i. -señ 1126
- 'Îsâ** (a.) : Hz. İsa 688, 1573
- 'Î. -'da 590
- 'Î. Hazreti 608
- ise** : ise 32, 197, 205, 283, 565, 566, 693, 1047, 1245, 1270, 1346, 1361, 1510, 1717
- i. -ñ 18, 87, 92, 259, 485, 612, 690, 794, 1119, 1141
- İskender** : Büyük İskender
- İ. -'e 758
- İslâm** (a.) : İslâm dini 1250, 1449
- İ. -'ı 1044, 1046
- İ. -ı bî-noksân 1554
- is** <issi : sahip, malik
- i. -leri 1441
- ism** (a.) : isim, ad
- i. -idi 1520
- i. -ine 1463

- i. -ini 1054
- İsrayil** (a.) <İsrâ'il : Hz. Yakup'un lâkabı
- İ. -'üñ 1265
- issi** : sahip, malik
- i. -ne 143
- i. -ni 120, 462, 1256
- iste-** : istemek 1721
- i. -di 593, 625, 627, 1496
- i. -dügi 757
- i. -dügüñ 1617
- i. -düm 54, 1001
- i. -dür 1145
- i. -mege 984
- i. -mez 1151
- i. -r 993, 1137, 1462, 1465, 1468
- i. -rdi 118
- i. -rem 875, 953, 1167, 1648
- i. -rseñ 961, 1551
- i. -rsün 1595
- istet-** : aratmak
- i. -di 1392
- isteyen** : isteyen 1372
- istigfâr** (a.) : tövbe etme
- i. -umı 239
- i. -a gel 550
- istignâ** (a.) : tokgözlülük
- i. -sı 1628
- istihlâl** (a.) : helâl sayma; helâlleşme
- 119
- istimâ'** (a.) : dinleme
- i. iderlerdi 1237
- 'isyân** (a.) : itaatsizlik, emre boyun eğmeme 189, 572
- 'i. -umı 585
- iş** : iş 200, 322, 413, 899, 1026
- i. -den 1061, 1153
- i. -e 157
- i. -i 83, 163, 163, 415, 605, 692, 776, 923, 1022, 1025, 1118, 1150, 1150, 1337, 1353, 1519
- i. -imüz 222
- i. -in 654, 1078
- i. -inde 1532
- i. -ine 722
- i. -ini 419, 967, 1094, 1502, 1507, 1508
- i. -lerden 916
- i. -lere 1395
- i. -lerümde 784
- i. -üm 1692
- i. -ümüz 915
- i. -üñ 471, 472, 1014
- i. itmedüm 225
- işâret** (a.) : iz, nişan
- i. -di 838
- işbu** : işte bu 771, 775, 808, 892
- işgâl** (a.) : meşgul etme, işle uğraştırma
- i. -leri 753
- işid-** : işitmek
- i. -üp 98, 125, 155, 159, 195, 329, 349, 352, 457, 472, 477, 536, 728, 941,

1300, 1376, 1500, 1528, 1530, 1536,
1606

işiden : işiten

i. -en 1544

i. -enler 210, 709, 1094, 1105

işig/k : eşik

i. -inde 375

işit- : işitmek 1269, 1441

i. -di 102, 280, 435, 723, 781

i. -dün 1048

i. -medin 1591

işle- : çalışmak, yapmak

i. -di 1070

i. -dün 1700

i. -mesün 1484

i. -ye 957

'işret (a.) : içki içme

'i. -in süresün 746

iştibâh (a.) : şüphelenme, şüphe etme
766

iştigâl (a.) : meşgul olma 787

it- : etmek 10, 24, 29, 35, 37, 39, 237,
237, 242, 253, 254, 436, 491, 492,
493, 495, 514, 573, 577, 661, 676,
679, 749, 791, 791, 795, 796, 796,
808, 812, 883, 885, 886, 890, 1428,
1627, 1687, 1688

i. -di 5, 89, 93, 107, 160, 180, 195,
288, 293, 334, 408, 439, 478, 535,
624, 654, 693, 740, 756, 777, 805,
837, 939, 951, 1030, 1031, 1068,
1072, 1082, 1166, 1212, 1223, 1247,

1248, 1251, 1310, 1510, 1528, 1612,
1642, 1664

i. -diler 294, 356, 356, 378, 379, 380,
456, 466, 603, 605, 1043, 1044, 1044,
1052, 1053, 1063, 1097, 1097, 1190,
1222, 1222, 1234, 1442, 1446, 1446,
1666

i. -dügi 303, 891, 1252, 1426

i. -dügini 1434

i. -dügün 1220

i. -düm 147, 701, 1022, 1025, 1117,
1290

i. -dün 1602, 1047, 1305, 1028, 1245

i. -dünüz 727, 727

i. -me 247, 675, 691, 748, 925, 1026,
1133, 1148, 1176, 1450, 1683

i. -medi 190, 773, 1082, 1301, 1588,
1642

i. -mediler 433, 839

i. -medüm 225, 359, 359

i. -medün 735, 921

i. -mege 826, 1469, 1469, 1599, 1599

i. -memiş 966

i. -memişdi 1352

i. -meseydi 895

i. -mesün 492, 505, 721, 747, 885,
916, 1117, 1485

i. -meye 820, 820, 979, 1356

i. -meyesün 977, 1168

i. -meyevüz 764

i. -meyeydün 732

i. -mez 114, 415

i. -mezdi 1437
i. -mezem 1399
i. -mezler 1105
i. -miş 287, 694, 695, 696, 1103, 1296,
1320, 1433, 1548
i. -mişdi 1354, 1413
i. -mişdüm 1424
i. -mişdür 856, 960
i. -mişem 1400
i. -mişler 1237
i. -seler 1437
i. -señ 1008
itdür- : ettirmek
i. -di 500, 1156
i'tibâr (a.) : saygı gösterme; şeref
i. kıl 612
i'tikâd (a.) : inanma
i. eylemezdi 1105
i. kıl 1047
i'timâd (a.) : güvenme
i. itdün 1047
i. itmezler 1105
i. kıldı 1228
i'tirâz (a.) : itiraz, kabul etmeme
i. idemez 161
i'tizâl (a.) : bir tarafa çekilme
i. kıldı 1301
itmek : etmek 1364, 1496
İttifâk (a.) : birleşme, uyuşma;
sözleşme 316
iv- : ivmek, acele etmek
i. -er 345, 935

iylük : iyilik 929, 929
'izâr (a.) : yanak
'i. -uñ 70
izdiyâd (a.) : çoğalma, artma
i. bula 907
i. bulupdur 395
izhâr (a.) : gösterme, meydana
çıkarma; âşikâr etme
i. eylegil 1050
'izz (a.) : değer, kıymet; yücelik 793,
1670
'i. -i huzûra
'izzet (a.) : kıymet, yücelik; kudret;
hürmet 182, 688, 1343
'i. -i 790, 1275, 1344, 1349
'i. -in 1350, 1427
'i. -ine 245, 1140
'i. -leri 1570
'i. -üm 1139
'i. bulasun 1428
'i. eyle 962
'i. it 1428
'i. -i itdügi 1426
'i. kıldılar 1517
— K —
kabâ (a.) : üste giyilen elbise
k. -yı ictibâ 1568
Ka'be (a.) : Kabe
K. -'ye 1234
K. -'yi 975

Ka'betu'llâh (a.) : Kabe'nin başka bir adı

K. -'ı 1108

kâbîn (f.) : güveyinin geline verdiği ağırlık, para, eşya

k. eyleünüz 370

kab(i)r (a.) : mezar

k. -i 754

k. -in 818

k. -inde 667

k. -ine 666

k. -ini 820

k. -ümde 796

kabûl (a.) : kabul etme 147

k. -uñ 240

k. buldı 106, 172, 1200

k. eyle 239, 506

k. eyledi 1256

k. eyler 563

k. eyleye 430

k. ide 669

k. itdi 93, 107, 160, 439

k. itmedi 773

k. itmemiş 966

k. itmeseydi 895

k. itmişdi 1413

k. itmişdür 856

k. kıldı 954

k. kıldıñsa 1009

k. oldı 360

kabz (a.) : Azrayil tarafından ruh teslim alınma, ölme

k. idem 813

k. it 1687

k. -ı cân 662

kac- : kaçmak

k. -dı 536

kaçan : ne zaman 1232

kaç- : kaçmak

k. -ma 36

k. -masun 800

k. -maz 36

k. -up 294

kadar : kadar 1270, 1635

kadeh (a.) : kadeh 336

kadîm (a.) : ayak basan, ulaşan 1689

k. -dür 1527

k. -üñ 93

kadîmü'l-lutf (a.) : lutfunun öncesi bilinmeyen, Allâh 678

kâdir (a.) : kudret sahibi 1225, 1292

Kâdir (a.) : tükenmez kudret sahibi olan Allâh 1, 1, 6, 99

K. -'üñ 812, 814, 1468

kadr (a.) : onur, şeref

k. -i 479, 1259, 1477, 1665

k. -in 1664

k. -ini 303, 517, 571, 943

k. -ümi 494

k. -in bilür 1350

k. -üm bilmediler 433

k. ola 22

Kâf (a.): Kaf dağı 1589
kafâ (a.): kafa, baş 770, 774
k. -sında 922
kafes (a.): kafes 29, 925, 1594
kâfile (a.): birlikte yolculuk eden topluluk 124
kâfir (a.): Allâh'ın varlığına ve birliğine inanmayan 3, 217
k. -i 1364
k. -ler 1043
k. olur 227
kâfir-kîş: dinsiz, imansız, merhametsiz kimse 217
kaftan: kaftan, elbise
k. -ları 630
kâgıd: kâğıt 168
Kahâfe 846
Kahhâr (a.): ziyadesiyle kahreden, Allâh
K. -'dur 6
Kâhire: Kahire şehri 1091
kahr (a.): zorlama; ezme 1690
k. -uğ 572
k. -uğla 33
kak-: itmek
k. -dı 542
kakı-: öfkelenmek, kızmak; azarlamak
k. -yup 541, 714, 1155
kâl (a.): söz, laf 556, 1437
k. -ine 1191
kal-: kalmak
k. -a 51, 604
k. -dı 329, 919, 986, 1129
k. -dılar 1094, 1165, 1373
k. -madı 148, 394, 394
k. -mamışdı 1541, 1542
k. -masun 1605
k. -maya 569
k. -mayaydı 1377
k. -maz 476, 531, 1478
k. -miş 852
k. -ur 523, 615, 1462
k. -urdu 210, 1624
k. -urlar 1548
k. -dı taña 457
k'ala: ki ala 971
kâlâ (f.): kumaş 142
kalan: kalan 630
kâl u kıl (a.): dedikodu 556
kalb (a.): yürek; gönül
k. -e 579
k. -i 336, 580, 1186, 1447
k. -inde 119, 1147
k. -ine 350, 1229, 1549
k. -ini 1521, 1527
k. -inüğ 1480
k. -üñi 749
k. -i cânuma 1609
k. -i mü'mindür 579, 927
kalem (a.): kalem 1514, 1531
kalîl (a.): az, çok olmayan
k. -i hayrını 206
kâmil (a.): kemâle ermiş, olgun
k. gerek 427

kâmkâr (f.) : isteğine ulaşmış, nail,
mutlu 399
k. ide 403
k. oldı 668
kâm-rân (f.) : mutlu 39
kamu : bütün, hep; herkes 16, 115,
115, 245, 450, 450, 718, 803, 803,
987, 1048, 1083, 1093, 1095, 1097
k. -dan 480, 1722
k. -nuş 246, 720
k. -sı 154, 355, 394, 622, 708, 1034,
1456
k. -sın 335, 335, 694, 705, 1020, 1547,
k. -sını 1063
kan : kan
k. -ına 1148
k. -lu 1014
k. -uşı 647
k. dökerlerdi 115
k. -a girmez 112
kân (f.) : maden
k. -da 1618
k. -dur 262, 396
k. -ı 437
k. -ıdır 1314
k. -ına 1560
k. -ı beyân 1625
k. -ı safâ 1231
k. -ı vefâ 770, 1171
kanâ'at (a.) : kısmete razı olma; kanma
493, 786, 792
kand (a.) : şeker 1641

kanda : nerede, nereye 181, 181, 196,
196, 376, 543, 1129, 1365, 1604
k. -dur 83, 376
kanı : hani, nerede 376, 376, 543
kandur- : kandırmak, suya doyurmak
232
k. -dı 933, 938
kankı : hangi
k. -sı 283, 1361
k. -sından 780
kap- : kapmak, yakalamak
k. -agör 928
kapu : kapı
k. -da 279, 696
k. -dan 80
k. -lar 381
k. -muz 733
k. -nuş 708, 715
k. -ı 473
k. -ıda 102, 240
k. -ıuzda 763
k. -sı 754, 1332
k. -sın 82, 381, 464, 679
k. -sında 80
k. -sını 695
k. -ya 706, 710
kâr (f.) : işleme, tesir, iş, güç; kazanç
659, 1508, 1640
k. -ına 1506
k. -umuz 224
k. eyledi 12, 152, 280, 1644
k. -i hûb 199

- k. -ı zışt 547
- ka'r** (a.) : dip, çukur, nihayet 580
- k. -ına 886
- kara** : yer, kara parçası 317
- kara** : siyah 1266
- ka'r-ı nîrân** (a.) : cehennem dibi 580
- karar-** : kararmak
- k. -mış 934
- karâr** (a.) : karar
- k. eyler 1636
- k. kıldugınca 1708
- k. virdi 832
- kârbân** (f.) : kervan 111, 114, 116, 138, 140, 151, 154, 155, 126, 136, 137, 150, 159
- k. -a 112
- kardaş** : kardeş 291
- k. -ı 277, 1519, 1529
- k. -ına 288, 1528, 1530, 1533, 1536
- k. -ını 289, 292, 1529
- k. -ını 1523
- k. -ları 115
- k. -ıdır 1524
- kardeş** : kardeş
- k. -ü 291
- kârger** (f.) : tesirli, etkili 1242
- karışdur-** : karıştırmak
- k. -ur 1287
- karîn** (a.) : yakın
- k. eyleye 1136
- k. kılasun 44
- Kâr-sâz** (f.) : iş işleyen, becerikli, Allâh
- K. -â 1693
- karşu** : karşı 1525
- k. -sında 1163, 1324, 1326, 1525
- k. turmaz 718
- kasd** (a.) : kasıt, niyet; dövme, öldürme, öldürme gibi işlere kalkışma
- k. -ını 1147
- k. eylediler 1062
- k. ider 1146, 1469
- k. iderler 1129
- k. itme 1148
- k. -ı cân eyler 1130
- k. -ı intikâm eyleme 1178
- kâsıd** : haberci, ulak
- k. kıldı 1533
- Kasîde Şerh** (a.): eser adı
- K. -'dür 1115
- kasr** (a.) : köşk, kâşane, saray 281, 304, 717
- k. -ı 1498
- k. -ına 386
- k. -ını 1496
- k. -ı 'âlî 695
- k. -ı bülendi 1699
- k. -ı sipenc 1613
- kaş** : kaş 377, 1029
- kâşif** (a.) : keşfeden, bulan
- k. -i esrâr 992, 1041, 1124
- k. -i esrâr-ı bâb-ı murtazâ 1315

kat : huzur, ön, yan

k. -muzda 767

k. -ına 123, 123, 194, 467, 1293, 1523, 1589

k. -ında 172, 172, 308, 430, 446, 803, 843, 874, 959, 1070, 1200, 1266, 1273, 1275, 1407, 1477

k. -ından 378

k. -uında 638

kat- : katmak

k. -dı 599

katâr (a.) : birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü, dizisi 383

katîfe (a.) : kadife 382

katı : pek, pek ziyade, çok 807

k. geldi 322

katı' (a.) : kesen, durduran 1319

katıl- : katılmak

k. -dı 1530

katırak : daha hızlı, kuvvetlice 715

kâtib (a.) : kâtip, kitabet yazan

k. -i gayb 1616

kâtîl (a.) : katleden, öldüren 599

katîl (a.) : öldürülmüş, maktul

k. oldı 272

katl (a.) : öldürme

k. -ine 1146

k. -üje 1129

k. eyledi 834

k. iderdi 274

k. itdiler 605

k. -i 'amdını 1147

katre (a.) : damla 647

kavî (a.) : kuvvetli 1610

kavîm (a.) : doru, dürüst 1384

kavl (a.) : söz

k. -imde 69

k. -in 12

k. -ine 1228

k. -ini 991, 1049, 1251, 1253

k. eylediler 1367

k. -i fasîh 991

kavm (a.) : kavim, peygamberin gönderdiği topluluk 1429

k. -e 752

k. -i 1325

k. -ine 750, 1433

k. -i Kureş'e 1316

k. -i 'uryânuj 769

kavuş- : kavuşmak, birleşmek

k. -dılar 387

kayd (a.) : bağlama, telaş

k. -ını gördiler 653

kaygu : kaygı

k. -lardan 884

kayır- : kayırmak

k. -ma 878

kayı : kaygı

k. -sı 174

kâyil (a.) <kâyil : söyleyen; razı olmuş

k. -â 238

kâyim (a.) <kâ'im : ayakta duran,
ayakta bulunan 999, 1210, 1573

k. oldı 481

k. olsun 1284

Kayser (a.) : eski Roma ve Bizans
imparatorlarının lâkabı

K. -'üñ 1356

K. -i Rûm 1376

kayu : kaygı 1677

kaz- : kazmak

k. -maga 820

kazar (a.) : pislenme, kirlenme 544

kazılı : kazılı 754

kazlu : kazılı

k. yatur 763

Kazvîn : Kazvin şehri 1517

K. -'i 1522

kebâb (a.) : kebab 334

kebîr (a.) : büyük, ulu; yaşça büyük,
yaşlı 890, 911

k. -i 1195

keder (a.) : keder 235, 1493

kefâret (a.) < keffâret : bir günaha
karşı tutulmak üzere yapılan veya
tutulan şey

k. -ler bula 824

kefçe-lîz (a.) : kepçe; küçük kepçe; it
balığı 1080

k. -idür 375

kefş (f.) : ayakkabı 209, 212, 212

k. -i 213

kelâm (a.) : söz; Kuran 37, 593, 1111,
1320, 1380, 1438

k. -ı 730, 1029, 1117, 1404

k. -ıdur 421

k. -ın 422, 751, 1237

k. -um 511, 889

k. -uñ 328, 406

k. itmedi 1642

k. söylemedi 804

k. -ı pür-savâb 1319

kelle (f.) : baş, kafa, reis 771, 780

k. -ler 542

k. -si 623, 1196

kem (f.) : az, eksik; fena, kötü; bozuk

k. ola 312

kemâl (a.) : olgunluk 428, 907, 1102,
1194, 1263, 1717

k. -inde 8

k. -ı hikmetüñ 901

k. -i hilmini 1296

kemâlât (a.) : insanın bilgi ve ahlâk
güzelliği bakımından olgunluğu

k. -ı 997

kemer (f.) : kemer 893

kemhâ (f.) : bir nevi ipek kumaş 382

kemik : kemik

k. -leri 1287

k. -lerin 1286

kenâr (f.) : uç, köşe

k. -ıdur 1366

k. -ında 149

k. tutınca 127

k. -ı Nîl'de 1069
kendü : kendi, kendisi 88, 114, 118,
615, 699, 791, 1459, 1542
k. -den 1031
k. -mde 1629
k. -me 475
k. -ne 899, 1484
k. -ni 486, 486, 550, 1133, 1535
k. -si 112, 112, 598
k. -ye 357, 501, 694, 701, 1071, 1177
k. -yi 499, 625, 1069, 1076, 1458,
1461, 1475, 1566
k. -yile 700
kendüzi : kendisi, şahsı
k. -n 1068
k. -ne 40, 143, 1680
kenîz (f.) : cariye, halayık; evlenmemiş
kız, bakire 525, 533, 534, 536
k. -e 521, 524, 532
k. -i 520, 526
k. -idür 375
k'en-nücûm (a.) : yıldız gibi 1257
kerâmât (a.) : keremler, bağışlar 1122,
1379
k. -ı 1057
k. -ın 1034, 1378
k. -itmiş 1103
k. -ı velîye 1047
kerâmet (a.) : kerem, bağış, ikram;
ermişcesine yapılan iş 388, 1121, 1371
k. -dür 1118
k. -ler 1052

kerem (a.) : cömertlik, bağış 100, 437
kerîm (a.) : kerem sahibi, cömert 166
kerre (a.) : defa, kez 823, 1213
kerrûbî (a.) : meleklerin büyüğü,
büyük melek
k. -ler 1658
kes- : kesmek 1010
k. -di 1606, 1692
k. -diler 1375
k. -düm 1012
k. -er 72
k. -mez 583
k. -miş 109
k. -mişler 1019
kesek : büyük toprak parçası 918
keşîr (a.) : çok çok olan, bol 206, 333,
599, 912
keşret (a.) : çokluk; kalabalık
k. -e 1671
keşf (a.) : açma, bir sırrı öğrenme
k. eyledi 1661
k. eylemiş 1547
k. it 679, 885
k. ola 1552
k. oldu 1257
k. olupdur 1037
k. olur 1481
k. -i râz kıldılar 416
keşîş (f.) <keşîş : Hıristiyan 1362
k. -ler 1373
kevn (a.) : olma, var olma; varlık 265

kevşer (a.) : cennette bir havuzun adı	329, 333, 334, 341, 346, 361, 362,
k. -i 1557	396, 419, 436, 456, 480, 481, 515,
k. -le 1000	554, 561, 624, 663, 665, 705, 741,
k. -ümden 1002	769, 805, 911, 917, 944, 954, 969,
key (f.) : çok; iyice; uygun 30, 78, 497,	991, 1015, 1033, 1071, 1079, 1085,
580, 667, 695, 979, 1098, 1101, 1250,	1087, 1106, 1201, 1216, 1228, 1264,
1680	1301, 1303, 1310, 1336, 1389, 1423,
keyfiyyet (a.) : nitelik	1426, 1507, 1508, 1533, 1578, 1656,
k. -in 1468	1660, 1664, 1702, 1703, 1704, 1705,
k'eyleye : ki eyleye 597, 621	k. -dılar 154, 269, 295, 297, 353, 354,
kez : defa, kere 1104	416, 607, 652, 1043, 1046, 1052,
kezzâb (a.) : çok yalan söyleyen, pek	1094, 1165, 1185, 1192, 1396, 1397,
yalancı 835	1398, 1517, 1517
kıgır- : çağırarak, davet etmek,	k. -duğınca 1708
seslenmek	k. -duğuş 685
k. -dı 1247	k. -duk 224, 284
kıl- : kılmak, yapmak, etmek, eylemek	k. -dum 157, 241, 513
17, 18, 27, 28, 28, 31, 35, 40, 40, 41,	k. -duş 100, 1535, 1535
103, 135, 199, 230, 236, 242, 251,	k. -duşsa 1009
254, 255, 260, 263, 299, 401, 490,	k. -ma 135, 247, 506, 879, 958, 1218
495, 556, 583, 584, 612, 638, 669,	k. -madı 217
670, 675, 679, 680, 683, 703, 794,	k. -madum 147
831, 861, 880, 882, 883, 926, 930,	k. -mamış 966
977, 1039, 1040, 1047, 1112, 1135,	k. -masun 505
1245, 1482, 1576, 1625, 1689, 1691,	k. -maz 1095, 1459
1693, 1694, 1695	k. -miş 447, 1317, 1547, 1549
k. -a 126, 569, 598, 674, 993	k. -mişam 158, 158, 196, 786
k. -alar 623	k. -mişdi 266, 268, 445, 775
k. -am 1543	k. -mişdur 144
k. -asun 44, 1574, 1650	k. -mişuz 323
k. -dı 15, 17, 98, 128, 136, 144, 184,	k. -sun 586, 888, 1487
184, 207, 219, 287, 289, 303, 322,	k. -uş 179, 462, 462

k. -up 315
k. -ur 122, 234, 234, 1006, 1055,
1179, 1480, 1480
k. -urdu 776, 1279
k. -ursa 311
k. -ursam 787
k. -ursan 47
k. -ursun 1626
k. -urvan 1342
kılan : kılan, eden 510
kılmag/k : kılmak
k. -a 240
k. -dan 104
kırdur- : öldürmek, yok etmek, imha
etmek
k. -updur 610
kırk : kırk 1278
kırk biç : kırk bin 863
kıssa (a.) : hikâye, rivayet
k. -sı 1274
kıtâl (a.) : vuruşma, birbirini öldürme
1360
k. kıldılar 1043
kıtmîr (a.) : Ashab-ı Kehf'in köpeğinin
adı 881
kıyâm (a.) : kalkma; ölümden sonra
dirilip ayağa kalkma 400, 1340, 1342
kıyâmet (a.) : dünyanın sonu, mahşer
zamanı 301, 516, 972, 1207, 1259,
1380
k. kopup 998
kıyâs (a.) : karşılaştırma, kıyas 4, 772

kıymak : kıymak 415
kıymet (a.) : değer, bedel 409, 410
k. -i 411
k. -in 408, 414
k. -ini 412
kız : kız
k. -dan 329
k. -ı 325, 387
k. -ını 345
k. -ları 310
ki (a.) : bağlaç 39, 46, 103, 103, 229,
244, 430, 644, 716, 752, 780, 827,
930, 942, 977, 985, 1086, 1136, 1142,
1261, 1262, 1279, 1320, 1364, 1447,
1488, 1494, 1514, 1538, 1552, 1577,
1618, 1654, 1654, 1655, 1656, 1658
kibâr (a.) : büyükler, ulular
k. -uñ 1196
kibr (a.) : büyüklük, ululuk; büyüklük
taslama 476, 495, 496, 578, 749
k. -e 27
k. -i 495
k. -üñ 496
k. -e uyma 497
Kibriyâ (a.) : büyüklük, ululuk; Allâh
579
k'ide : ki ide 346
k. -sün 1004
k. -yidüñ 732
kîl (a.) : söz 556, 1437
kilîd : kilit 449

- kâl u kâl** (a.) : dedikodu, çok konuşma
1437
- kim** : kimse 691
- k. -dür 502, 634, 756
- k. -sün 637
- k. -üñdigin 118
- kim** : ki 17, 21, 51, 54, 76, 100, 109, 124, 126, 127, 137, 147, 164, 165, 167, 201, 205, 206, 213, 215, 216, 230, 231, 263, 273, 297, 345, 362, 414, 433, 441, 464, 467, 512, 515, 517, 548, 558, 576, 590, 603, 625, 672, 693, 711, 736, 739, 742, 764, 808, 812, 817, 820, 856, 859, 910, 916, 921, 956, 963, 977, 979, 981, 993, 998, 1006, 1007, 1019, 1028, 1035, 1041, 1053, 1055, 1062, 1089, 1112, 1134, 1137, 1146, 1159, 1179, 1221, 1229, 1232, 1244, 1245, 1265, 1290, 1306, 1376, 1401, 1403, 1417, 1428, 1430, 1432, 1433, 1452, 1505, 1570, 1574, 1596, 1596, 1597, 1623, 1632, 1637, 1637, 1647, 1650, 1651, 1656, 1657, 1659, 1660, 1685, 1697, 1699, 1707, 1713, 1717, 1721,
- kimesne** : kimse 561, 933, 1418
- kimi** : kimi 285
- k. -si 410
- kimse** : kimse 7, 161, 258, 317, 317, 414, 445, 495, 509, 702, 800, 1226, 1678
- k. -ye 135, 451
- k. -yi 33, 453
- kimsene** : kimse 26, 113, 212, 613, 617, 721, 804, 1117, 1225, 1473
- kîmyâ** (a.) : kimya 882, 1480
- k. -ñ 680
- kîñ** (f.) : gizli düşmanlık, garaz 476
- k. -ini 1704
- k. itme 748
- kîne** (f.) : gönülde gizlenen düşmanlık, kin
- k. -den 749
- Kirdgâr** (f.) : Allâh 93, 99, 160, 399, 693, 777, 866, 873, 950, 988, 1031
- K. -â 883, 1690
- K. -'uñ 722
- kîş** (f.) : din, mezhep 217, 844
- kişi** : kişi, kimse 78, 83, 162, 291, 372, 460, 460, 568, 590, 609, 613, 635, 636, 692, 706, 738, 805, 806, 814, 816, 818, 820, 823, 854, 855, 859, 923, 936, 948, 951, 974, 976, 978, 996, 1024, 1118, 1203, 1225, 1420, 1420
- k. -den 1153
- k. -dür 1149
- k. -ler 1173
- k. -nüñ 801, 805, 824, 939, 1021, 1027
- k. -ye 503, 503, 518, 561, 611, 710, 811, 922, 929, 931, 1421
- k. -yi 945, 947, 1422
- kişver** (f.) : memleket 449
- k. -i âbâd-ı şâh-ı kâmkâr 399

- k. -i Rûm'a 906
kitâb (a.) : kitap 1115, 1723
k. -ı 1226, 1385
k. -ında 1114
k. -um 1722
k. yazdı 1515
k. -lar yazmışam 1546
kiyâset (a.) : zeyreklik, uyanıklık, anlayışlılık 443
ko- : bırakmak; alıkoymak; salıvermek 1177
k. -dı 289, 650
k. -dıguş 141
k. -dılar 1054
k. -dum 1014
k. -duş 854
k. -madı 335, 866, 1156, 1704
k. -magıl 1493
k. -mamışam 904
k. -mamışdı 453
k. -masun 586
k. -maz 1497
k. -mazam 1629
k. -mışuz 527
k. -rsa 923
k. -sa 80
k. -yalum 762
k. -yardı 110
k. -yasun 1168
k. -yayın 131, 134
k. -ymaya 877
k. -ymaz 453
k. -yuban 761, 762, 1399
k. -yup 691
k. -yuvirdi 527
kob- : meydana çıkmak, çıkmak
k. -dı 1335
k. -madı 1192
kocuş- : kucaklaşmak, sarmaşmak
k. -up 1638
k'ol : ki ol 27
k. -a 52
k. -dı 243
k. -maya 48
kolayma : gelişigüzel, rastgele, başı boş 321, 509, 509
kon- : konmak, konaklamak
k. -dı 1587
konan : konan
k. -lar 1679
konıl- : konulmak
konıldı 499
koşu : komşu
k. -nda 1005
kop- : meydana çıkmak, zuhur etmek
k. -a 1334
k. -ar 565
k. -ısar 1204
k. -up
kopar- : ayırmak, koparmak
k. -ur 1286
k. -urak 715
korhu : korku 1289
k. -ya 125

kork- : korkmak

k. -ar 1146

k. -aram 977, 979, 1007

k. -dum 807

k. -ma 1295

korku : korku 709, 709

k. -lar 1162

Kostantin : İstanbul 396

köhne (f.) : eski 636, 1703

k. -dür 1678

kuddise (a.) : “mukaddes, mübarek olsun” mânâsında kullanılan bir dua 688

kûdek (f.) : çocuk, tıfıl, sabi 615, 1233

k. -sün 1242

k. -üj 1247

kudret (a.) : kuvvet; varlık, zenginlik 1, 1094, 1096

k. -den 896

k. -i 409

k. -in 1465

k. -ini 1095, 1097

k. -üj 928, 929, 1329

kudret-nümây : Allâh’ın ezeli gücü 1

kudsî (a.) : kutsal; Allâh’ a mensup 1711, 1721

Kûfe : Kûfe şehri 1211, 1250

kûh (f.) : dağ 122

kuhl (a.) : göze çekilen sürme

k. -ı tûtiyâ 1479

kul : kul 93, 106, 394, 430, 954

k. -a 654, 1180, 1579

k. -ı 859, 881, 952, 1167

k. -ıdur 1037

k. -ın 895

k. -lar 437, 710

k. -lara 630, 950

k. -ları 1165

k. -ların 1157

k. -larından 719, 1578

k. -larıj 101

k. -larıjdan 1450

k. -umda 469

k. -umı 468

k. -uı 101

k. -uı 11, 877

k. oldı 160, 172, 446

kullıg/k : kulluk

k. -ınca 297

k. -ını 856

k. -um 102

kulag/ k : kulak

k. -ına 642

k. -uma 1018

kulle (a.) : dağ tepesi; kule

k. -i kûh 122

kulûb (a.) : kalpler, gönüller 849,1720

kumâş (a.) : kumaş 116

k. -ı 117

kûr (f.) : kör 302

k. -dur 25

Kurân (a.) : Kuran 152

K. -’dur 968

K. -’uı 1220

kurbân (a.) : kurban
k. itdiler 356
kurbet (a.) : yakınlık
k. -i Perverdgâr 988
Kureys (a.) : Hz. Muhammet'in mensup olduğu Arap kabilesi
K. -'e 1316
kur- : kurmak
k. -maz 1619
k. -mışdı 113
kurre (a.) : parlak, nurlu 1006
kurretü'l-'ayn (a.) : göz nuru
k. -um 1006
kurtar- : kurtarmak 491, 504
k. -a 956, 1028
k. -dı 955
kurtul- : kurtulmak
k. -up 903
kuru : kuru; boş, faydasız 200, 985
k. lâf urmaya 200
kuru- : kurumak
k. -mışdur 984
k. -sun 875
kurut- : kurutmak
k. -mışlar 1019
kusûr (a.) : hata
k. -in 431
kuş : kuş
k. -ından 29
kût (a.) : yiyecek 84, 910
kutb (a.) : eksen
k. -ıdur 392

k. -ı 'âlemdir 389
k. -ü'l-enâm 1345
kuvvet (a.) : güç, kudret
k. vir 229
kûy (f.) : köy, mahalle 384, 1397
k. -e 319, 1581
k. -ını 384
k. -ı yâra 550
kuyu : kuyu
k. -ya 936
kühen (f.) : eski, yıpranmış
k. -de 1696
kül (a.) <küll : hep, bütün, çok 8
külâh (f.) : külah, başa giyilen, ucu sivri başlık
k. dögdürdi 374
küllî (a.) : bütün 1562
künh (a.) : bir şeyin aslı, hakikati; kök, dip; öz 1116
k. -ine 7
k. -üğe 551
künyet (a.) : künye
k. -i 1209
k. -in 1248
k. -ümdür 1249
kürük : boynuzsuz öküz 1403

— L —

la'b (a.) : oyun, eğlence 1719
lâ-büd (a.) <lâ-büdd: lâzım, gerekli, gerek 147, 787, 840, 1666
lâ-cerem (a.) : şüphesiz, besbelli 130, 649, 758, 835, 1111, 1462, 1466

lâf (f.) : söz 200

lafz (a.) : söz

l. -ını 241, 426

l. -ı dür-bârem 510

lahza (a.) : an, çok kısa zaman 646

la'în (a.) : kovulmuş, nefret kazanan, istenilmeyen 497, 1667

lâl (a.) : dilsiz 498, 728, 1439

l. oldı 1363

la'l (a.) : kırmızı; değerli taş; dudak 65, 382

l. -ün

la'l-bâr : lal yağdıran 888

lâle (f.) : lâle

l. -i terdür 511

lâlezâr (f.) : lâle bahçesi 42, 1698, 1705

lâ-mekân (a.) : mekânsız, yersiz 665, 1589

l. eyledi 665

la'net (a.) : beddua; kötü, uğursuz 1006, 1006

l. -ler 724

l. -ün 736

l. idersün 730

lâyık (a.) : yaraşır, yakışan 240, 359, 547

l. degül 415

l. görmezem 1630

l. görmezüz 730

lâzım (a.) : gerek, gerekli 211, 1398

l. -dur 417, 1651

leb (f.) : dudak 931

l. -lerün 59, 65, 68

l. -i cûda 1417

lebîb (a.) : akıllı 1377

ledün (a.) : Allâh yanı 1552

lehv (a.) : oyun, eğlence, faydasız iş 218

leng mûr (f.) : topal karınca 303

lerze (f.) : titreme, titreyiş

l. düşdi 720

leşker (f.) : asker 353, 386, 622, 623

l. -i 633, 685

l. -in 621

l. -inden 318

l. -ine 624

l. -iyle 315

l. -ler 361

l. -leri 1099

l. -i tâgîlere 1005

levh (a.) : resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne

l. -inde 1493, 1521

l. -ün 1512

l. -ünde 1494

l. -üni 1489

l. -i cânım 681

l. -i dilümde 586

levvâme (a.) : başa kakıcı, paylayıcı 1463, 1472, 1485

leyl (a.) : gece 149, 224, 1409, 1597, 1708

Leylâ (a.) : Leylâ ile Mecnun adlı hikâyenin kadın kahramanı 331
leyletü'l-mi'râc (a.) : miraç gecesi
l. da 868
leyl-i siyâh : karanlık gece 63
leyl ü nehâr (a.) : gece gündüz 1409, 1597, 1708
lezzât (a.): tatlar, çeşniler
l. -ine 1478
l. -ı dünyâ 1461
lezzet (a.) : tat, çeşni
l. -e 768
l. -i 767, 825
l. -in 512
l. -i dünyâyâ 750
l. -i kand 1641
libâs (a.) : elbise 622, 625
l. -ın 652
l. -ı zer-nigâr 628
likâ (a.) : görüşme, buluşma; yüz, çehre 673
lîkin (f.) : lâkin 202, 291, 1153, 1187, 1431, 1532, 1664
lisân (a.) : dil
l. virdi 1593
Lokmân : adına bir süre de olan salih bir kişi 1205
L. -'ı 1200, 1201
lu'lu' (a.) : inci 887
l. -ların 1718

lutf (a.) : güzellik, iyi muamele 100, 216, 235, 970
l. -ı 99
l. -uñ 11, 234, 581, 1691
l. -uñdan 798
l. -uñı 584
l. -uñla 1688
l. -i 'âmı 1449
l. -ı Hak'dan 25
l. -ı İlâhî 989
l. -ı Rab 205
lühûm (a.) : etler
l. -ı 1172

— M —

mâ (a.) : o şey ki 1654
mâ'adâ (a.) : -den başka
m. -sı 1257
ma'ârif (a.) : marifetler, bilimler 741, 746, 886, 1336
ma'âsî (a.) : isyanlar, günahlar 1692
Ma'bûd (a.) : kendisine ibadet edilen, Allâh 167, 170
M. -'ına 1216
M. -'um 1400
M. -'uma 661
M. -'uğa 670
M. -'uñı 1686
M. -ı pâke 663
M. -pâküñ 170
mâ-cerâ (a.) : cereyan eden, geçen, olup geçen şey 638, 1082
m. -yı 379, 1086

ma'den (a.) : maden
m. -i 741, 887, 1171
m. -i pâkî 1211
magbûn (a.) : şaşkın, şaşırılmış 842
m. -lar 860, 874
magfîret (a.) : Allâh'ın, kullarının
günahlarını bağışlaması 984
m. -dür 1445
m. kıl 977
m. kıldı 1423
m. kılur 1179
maglûb (a.) : yenilmiş, yenilen 1361
magrûr (a.) : gururlu 842, 1145
m. itdünüz 727
m. oldılar 1681
magz (f.) : beyin, dimağ
m. -ı âdem 270
m. -ı âdemle 271
mâh (f.) : ay; güzel 63, 325, 330, 338,
1701
mahabbet (a.) : sevgi 256, 676
m. kıl 1040
mahal (a.) < mahall : yer
m. -de 578, 1358, 1366, 1439, 1458
mahalle (a.) : mahalle 1018, 1020,
1030
mahbûb (a.) : sevilmiş, sevilen
m. -dur 1295, 1722
m. -ü'l-kulûb 849
mahbûbü'l-kulûb (a.) : kalplerin
sevgilisi 429

mâhiyyet (a.) : bir şeyin aslı, esası,
içyüzü
m. -in 1468
mahlas (a.) : kurtulacak yer 1462
mahlûk (a.) : yaratılmış, mahluk
m. -a 11, 258
m. -ı Hudâ 1347, 1660
mahlûkât (a.) : canlılar, yaratıklar 1663
m. -a 930
Mahmûd (a.) : Gazneli Mahmut 407
Mahmûd u Ayâz : Gazneli Mahmut ile
onun kölesi ve mahbubu Ayaz 53
mahrem (a.) : herkesçe bilinmemesi
icap eden, gizli olan 434, 1058
m. -iyidi 868
m. -i hayrû'l-beşer 1041
mahrûm (a.) : bahtsız, nasipsiz;
istediğini elde edemeyen
m. itme 247
m. -ı hâsir 589
mahşer (a.) : kıyamette toplanılacak
yer
m. -de 945
mâhtâb (f.) : ay 64, 1331
ma'hûd (a.) : sözleşilen, ahd olunmuş
m. -a 1367
m. -uñı 1627
mâhulyâ (f.) : karasevda; kuruntu;
melankoli
m. -ya 1610

mahzen (a.) : içinde eşya saklanacak yer, yer altı, bodrum, havasız, karanlık yer 464

m. -e 463, 453

m. -i 461, 741, 887, 1695

m. -üj 262, 456, 1129

m. -i envâr-ı Hakk 1100

m. -i esrâr-ı Hak 1231

m. -i hâs 451

mahzûn (a.) : hüzünlü, tasalı, kaygılı

m. ola 907

makâl (a.) : söz, lakırdı; söyleme

m. -ı 373

makâlât (a.) : sözler

m. -ı güzâf 902

makâm (a.) : durulacak yer 1581

m. -a 1464

m. -ı 1573

m. tutmuşuz 760

m. -ı hârdur 1637

makber (a.) : mezar

m. -ünde 1555

makbûl (a.) : kabul olunmuş;

beğenilen

m. -i 859

m. eyledüj 101

m. -i havâss 1578

makhûr (a.) : kahrolmuş 1710

maksûd (a.) : kasdolunan, istenilen

şey, istek

m. -ını 640,641

m. -uğ 17, 283

m. -uğa 670

m. -uğı 1627, 1686

m. -uğsa 639

mâl (a.) : mal, varlık, servet, para 464,

598, 604, 690, 691, 702, 704, 723,

724, 728, 1151, 1405, 1408

m. -ı 772

m. -ına 865

m. -ını 696, 864

m. -ıydı 692

m. -ları 312, 310, 753

m. -uğ 702, 737, 1129

m. -uğa 701

mâl-ı nâtık (a.) : at, deve, katır gibi

canlı mal 693

mâl-ı sâmit (a.) : cansız mal 693

mâ li't-turâb (a.) : toprak içindir,

ölümlü 1659

Mâlik (a.) : dört mezhepten birinin

imamı olan zat 1189, 1381

M. -'e 1387, 1389, 1390, 1408

M. -'i 1392

M. -'üj 1406

ma'mûr (a.) : bayındır, şenlikli 1620

m. -ın 1576

m. olupdur 265, 398

ma'mûre (a.) : bayındır yer, şehir,

kasaba

m. -den 1636

ma'nâ (a.) : anlam, mânâ 200, 1141

m. -da 1457

m. -sı 130

- m. -sın 1328
- manend** (f.) : benzer, eş 619
- m. -i 867, 1270
- m. -üm 634
- ma'nevî** (a.) : mânâyâ ait; ruha ve içe ait olan 426, 1303
- m. olmaya 414
- Mânî** (f.) : meşhur Çinli nakkaş 1496
- mâni'** (a.) : engel, özür
- m. olmaz 718
- mankur** <mangır : para 734
- Mansûr** (a.) 1145
- mâr** (f.) : yılan 267, 532, 1640
- m. -dan 36
- m. -dur 1637
- m. -lar 1638
- maraz** (a.) : hastalık; dert, belâ
- m. -dan 1609
- ma'rifet** (a.) : ustalık; bilme, biliş 1559, 1561
- mârsuz** : yılansız 1652
- Ma'rûf** (a.) : hikâyede geçen Bîşr'in dayısı 174, 181
- M. Hâl 194
- M. -ı Kerhî 175
- M. -ı zamân 187
- ma-sivâ** (a.) : Allâh'tan başka bütün varlıklar, dünya ile ilgili olan şeyler 1513
- m. -dan 254, 681
- ma'siyet** (a.) : asilik, günahkârlık
- m. -den 1693
- m. -dür 1692
- masnû'ât** (a.) : sanatla yapılmış şeyler
- m. -a 482
- mâtem** (a.) : yas, yaşlı, kederli 652
- matlab** (a.) : talep olunan, maksat
- m. -uğdur 1596
- matlûb** (a.) : istenilen, aranılan şey
- m. -ü'l-kulûb 1720
- mâyil** (a.) <mâ'il : istekli, hevesli 716
- mazâlim** (a.) : zulümler, haksızlıklar 298
- mazhar** (a.) : nail olma, şereflenme 1329
- m. -ı 1663
- m. -ı esrâr-ı Hakk 1100
- mâzî** (a.) : geçmiş zaman
- m. -de 313, 692
- ma'zûr** (a.) : özürlü, özürü olan 1531
- mecâl** (a.) : güç, kuvvet, takat; fırsat, imkân 285, 522, 1160
- m. komadı 1156
- mecâzî** (a.) : mecazla ilgili olan 255, 1650
- Mecîd** (a.) : Allâh adlarından
- M. -'i 665
- meclis** (af.): toplanacak yer
- m. -inde 802
- mecmû'** (a.) : cem olunmuş, top, tüm
- m. -ı tâ'atdan 221
- Mecnûn** (a.) : Leylâ ile Mecnun adlı hikâyenin erkek kahramanı
- M. eyledi 331

meczûb (a.) : cezbolunmuş, kendinden geçmiş; deli, divane

m. -dur 1531

meded (a.) : yardım, imdat; aman, eyvah

m. kıl 242, 1691

m. kılsun 586

medîd (a.) : uzatılmış, uzun, çok uzun süren 742, 1709

Medîne (a.) : Medine şehri 1399, 1403

medyûn (a.) : borçlu, verecekli 81

m. -ı 80

mefhar (a.) : övünmeye sebep olan, övünmeyi gerektiren

m. -ı sâdât-ı 'âlem 1402

mefîûn (a.) : sihirlenmiş; tutkun;

hayran olmuş

m. eyledi 331

m. -ı cemâl ola 52

meger (f.) : meğer, oysa ki, ancak 124, 455, 590, 850, 898, 1062, 1285, 1417

meges (f.) : sinek 1641

meh (f.) : ay

m. -lerin 353

m. -üj 620

mehâyifden :? 299

mehcûr (a.) : terk olunmuş; ayrılmış

m. eyleme 689

m. oldum 788

mehdî (a.) : doğru yolu tutan

m. -i devrâna 1703

mehtâb (f.) : ay ışığı

m. -ı 1633

mehter (a.) : yüksek rütbeli hizmetkâr

m. -iyidi 871

mekân (a.) : yer, mahal 2, 265, 1052, 1053, 1366, 1540, 1600

m. eyler 1628

m. itmişdi 1354

m. tutmuşdi 1522

mekîn (a.) : oturan, yerleşen 2

Mekke (a.) : Mekke şehri 1234, 1235

M. -'de 1107

M. -'ye 208

mekr (a.) : hile, düzen, dubara; hile ile aldatma 505, 727, 1454, 1470

m. -i 589

melâl (a.) : usanç, usanma; sıkılma 367

melâlet (a.) : usanç, usanma; sıkılma, sıkıntı 503

melâyik (a.) <melâ'ik : melekler 1666

melce' (a.) : iltica edilecek, sığınılacak yer 226

melek (a.) : melek 649, 815, 1567

m. -ler 489, 1185, 1707

m. -lerden 1665

melûl (a.) : usanmış, bıkmış; mahzun 239, 439

m. kılma 506

m. kılmadum 147

m. tutma 360

mel'ûn (a.) : lânetlenmiş

m. -lar 860, 874

- memât** (a.) : ölüm
m. bulmaya 516
m. görmeye 60
- memleket** (a.) : memleket
m. -den 275
- memlû** (a.) : doldurulmuş, dolu
m. kıldılar 1397
- memnû'** (a.) : yasaklanmış, yasak
m. olur 1471
- men** (a.) : o kimse ki
m. -den 1654
- men** (f.) : ben
m. -em 716, 716
m. -i 218
- men'** (a.) : yasak etme
m. idemez 1473
- menba'** (a.) : kaynak; pınar
m. -ı 1336
- meni** (a.) : dölsuyu, belsuyu 540
- menkûr**(a.) : inkâr olunmuş
m. -dur 77
- menşûr** (a.) : padişahın verdiği
vezirlik, müşirlik gibi rütbelerin
tevcihini hâvî ferman
m. -ını 385
- menzil** (a.) : konak yeri; ev 575, 685,
760
m. -e 574, 813
m. -i 308, 959, 1425, 1477, 1665
m. -in 1685
m. -ine 1599
m. -üm 1581
- m. -ün 672, 1489, 1603, 1650
m. alup 1686
m. aldılar 1184
m. -i âbâdda 1619
m. -i gûla 486
- menzilet** (a.) : derece, rütbe 479, 1179,
1423
m. buldı 1516
- merd** (f.) : yiğit, erkek, özü sözü doğru
259, 643, 847
m. -e 1520
m. -leri 1441
m. olusun 1298
m. -i güzîn 185
m. -i Hak 165, 566
m. -i hasîs 1005
m. -i Hudâ 664, 917
m. -i nâm-dâr 104
m. -i 'âşık 53
m. -i pâk 190
m. -i pür-hirâs 707
m. -i velî 932, 1419
- merdân** (f.): yiğitler 43
m. -ı ma'nâ 200
m. -ı tarîkat 105
- merdkâr** (f.) : cesur 659, 1602
- merdûd** (a.) : reddolunmuş, kovulmuş
m. -dur 963
m. olur 496
- merfû'** (a.) : kaldırılmış; hükümsüz
bırakılmış
m. olur 1471

merg (f.) : ölüm, vefat

m. -ini 816, 818

m. -üjü 751, 826

m. buldı 607

mergûb (a.) : beğenilmiş; istenilen, sevilen

m. -dur 1531

mergzâr (f.) : çimenlik, çayırılık 1597

m. -ı 819

merhabâ (a.) : genişlenin, rahat oturun mânâsına bir selâmlaşma sözü 656

merhamet (a.) : şefkat gösterme, acıma 776

m. itmeyesün 977

m. kıl 581

merkad (a.) : mezar, kabir

m. -uñda 827

merkez (a.) : orta yer

m. -i gabrâ 1708

mermer : mermer

m. -i 234

m. -ini 1480

m. -leri 1099

mertebe (a.) : derece, aşama; rütbe 1476,

merzî (a.) : razılık, hoşnutluk

m. kıl 1482

mesâvî (a.) : fenalıklar, kötülükler 1182

mescid (a.) : namaz kılınacak yer, küçük cami 734

m. -de 204

m. -e 168

m. -üñ 170

mescûd (a.) : secde edilmiş

m. -ı melek 1567

mesken (a.) : oturulacak yer

m. -i 1066, 1618

m. -ümdür 579

meskenet (a.) : miskinlik; fakirlik, yoksulluk 495

mesmûm (a.) : zehirlenmiş, zehirli

m. -dur 1172

mest (f.) : sarhoş 162, 164

m. eyle 676

m. kıldı 1656

mes'ûd (a.) : bahtiyar, kutlu 1295

mestûr (a.) : satırılanmış, yazılmış, çizilmiş

m. -ını 385

meşgûl (a.) : bir işle uğraşan, meşgul

m. -ı lehv 218

meşreb (a.) : yaradılış, tabiat

m. -i 1414

Mevlâ (a.) : Allâh 103, 928, 1273

M. -'nuñ 160

M. -'sı 172, 308

M. -yı kadîmüñ 93

mevlid (a.) : insanın doğduğu yer

m. -i 1211

m. -in 1248

m. -üm 1250

mevt (a.) : ölüm

m. -ini 823

mevzi' (a.) : birşey konulacak yer, yer
m. -e 1372
m. -inden 1301
m. -i ma'hûda 1367
mey (f.) : şarap 162, 163, 219
m. -den 71, 336
m. -dür 1656
m. -e 59
meyân (f.) : bel
m. -um 1612
meydân (a.) : meydan, alan
m. -a 259
mey-hâne (f.) : içki içilen yer,
meyhane 107
meyl (a.) : eğilme, sevk, gönül akışı
m. eyleme 612
m. eyler 1470
m. ide 263
m. ider 1466
m. iderken 288
m. itmiş 287
m. -i kalmaz 1478
mey-perest (f.) : sürekli şarap içen 162
meyyit (a.) : ölmüş
m. -ini 653
mezheb (a.) : bir dinin şubelerinden
her biri 1441
mezîd (a.) : artırma, çoğalma; artmış;
büyümüş 256, 1709
m. ola 742
m. olsun 392, 1701

mezmûm (a.) : yerilmiş;
beğenilmemiş, ayıp
m. -dur 1172
m. olursa 43
mı : soru eki, mı 83, 545, 563, 634,
655, 1387, 1541, 1543, 1632, 1633
m. -dur 547, 766
m. -ydı 469
Mısır (a.) : Mısır şehri
M. -'da 1068
Mısır (a.) : Mısır şehri 1070, 1073,
1074, 1079, 1090
M. -'a 1089
M. -'la 1619
mısra' (a.) : dize 1722
mi : soru eki, mi 545, 547, 563, 564,
956, 1124, 1180, 1633
micmer (a.) : buhurdan, içinde tütsü
yakılan kap
m. -ine 534
mîhmân (f.) : misafir, konuk 320,
mihmân (f.) : misafir, konuk 321, 357
m. -ını 74
mihnet (a.) : zahmet, eziyet 773, 1673
m. -i gerdûndan 49
mîhr (f.) : güneş 63, 620
m. -i münevverdür 404
m. -i münîr 376
mihter (f.) : daha büyük 1351
m. -i 1557
m. -lerüñ 1350
m. -i ümmet 1444

millet (a.) : millet 123

m. -üñ 1351

minnet (a.) : bir iyiliğe karşı kendini borçlu görme

m. -ler 656

m. -i Hak 49, 1711

m. -i Hakk 658

mi'râc (a.) : göğe çıkma

m. -da 868

m. -ını 444

mîr (f.) : amir, kumandan, bey 1258

m. -ine 539

m. it 493

m. -i hâs 1030

m. -i mü'minîn 892

m. -i sagîr 890

mîrân (af.) : beyler 407

mirâş (a.) : miras

m. -ını 1572

mirât (a.) : ayna

m. -ine 1523

mis (f.) : bakır

m. -i 680

mişâl (a.) : örnek, benzer, andırır

m. -ini 185

m. -i kândur 396

misk (a.) : güzel koku

m. -i nâb 169

miskîn (a.) : aciz, zavallı

m. -lere 31

mişl (a.) : benzer

m. -in 187

m. -ini 397

m. -i 619, 1412

m. -i bedel 290

m. -i beyt-i 'ankebût 910

m. -i kıtmîr 881

miss (f.) : bakır

m. -ine 882

mizâc (a.) : huy, tabiat 270

monlâ (a.) : molla

m. -ları 1359

mû (f.) : saç 535

muhakkak (a.) : doğru, gerçek 817

m. -dur 737

muhakkık (a.) : tahkik eden, gerçeği arayıp meydana çıkaran

m. eyledi 1096

muhallî: ziynetli, süslü, donanmış 411

muhallis (a.) : tahlis eden, kurtaran

m. ol 1120

Muhammed (a.) : Gazalî'nin kardeşi 1520

Muhammed (a.) : Hz. Muhammet 1346

muhân (a.) : alçak kişi 1327

muhayyer (a.) : istediğini seçmekte serbest ve muhtar

m. - kılduk 284

muhibb (af.) : sevecen, sevgi besleyen dost 962

m. -i Ahmed-i hayrî'l-enâm 830

m. -i âl-i Ahmed 1039

muhkem (a.) : sağlam, metin, kâvî 542,
862, 1158

m. ideyin 131

m. kıl 679

Muhsin (a.) : ihsan eden, iyilikte
bulunan; Allâh

M. -'üñ 197

muhtâc (a.) : ihtiyacı olan

m. eyleme 11

muhtâr (a.) : istediğini yapmakta
serbest olan

m. -dur 6, 1181

m. -ı Hakk 1269

muhterem (a.) : saygıdeğer, sayın 845,
1197

mukadder (a.) : takdir olunmuş; yazılı,
alında yazılı 531

m. eyledi 731

mukârin (a.) : bitişik, ulaşmış, erişmiş,
yaklaşmış 666

mukarreb (a.) : yaklaşmış, yakın 859

mukarrib (a.) : yakınlaştıran,
yaklaştıran 160

mukîm (a.) : ikâmet eden, oturan 1073,
1384

m. oldu 332, 1302

m. olmuşdur 1152

muktedâ (a.) : uyulan, örnek tutulan;
kendisine uyulan 833, 1189, 1429

m. -dur 1259, 1313

m. -sıdur 1144

m. -sıydı 1351

m. -sun 1325

m. -yı âhirîn 1195

mûnis (a.) : ünsiyetli, alışılmış;
sevimli, cana yakın 868

m. -i 667, 680, 1197

m. -üñ 827, 1558

m. -i kabrûn 672

m. -i tanbûr 219

mu'abbir (a.) : rüya tabir eden 1291

mu'allim (a.) : talim eden, öğretene 502

mu'ammâ (a.) : bilmece; gizli ve güç
anlaşılır söz 996

mu'attar (a.) : ıtırılı, güzel kokulu

m. eyledi 169

m. eyledüm 204

mu'ciz (a.) : acze düşüren, kimsenin
yapamayacağı yolda olan

m. -i 1033

m. -ini 1031

mu'cizât (a.) : mucizeler

m. -ı 1049

mûr (f.) : karınca 943, 954, 1582, 1620

m. -a 942, 947, 958,

m. -ı garîb 947

m. -ı nahîf 955

m. -ı nizâr 956

m. -ı pür-niyâz 949

murâd (a.) : arzu, istek; maksat 50

m. -uñ 641

m. bula 739

m. -ı nefsinin 699

m. -uñ eylegil 282

murassa' (a.) : kıymetli taşlarla
bezenmiş 626

mûrce (f.) : karınca 957

mûrçe (f.) : karınca 957

murdâr (f.) : mundar, kirli, pis
m. -dur 588

Murtazâ (a.) : beğenilmiş, seçilmiş;
Hz. Ali 1032, 1343

murtazâ (a.) : beğenilmiş, seçilmiş
1315

murted (a.) <mürtedd : irtidad eden,
İslâm dininden dönen
m. -leri 834

Mûsâ (a.) : Hz. Musa
M. -'yı 995

M. -ı 'umrân 686

musaddık (a.) : tasdik eden,
gerçekliğini resmî olarak yazı ile
bildiren
m. eyledi 1096

musaffâ (a.) : süzölmüş, yabancı
maddelerden ayrılmış
m. eylegil 1512
m. idegör 1492

musahhar (a.) : ele geçirilmiş,
zaptolunmuş
m. eyledi 731

m. kılasun 1574

m. kıldı 1071

m. kılmış 1549

musahhir (a.) : zapteden, boyun
eğdiren 1330

mushaf (a.) : Kuran 1139

m. -ı 1109

m. -uñ 1104

Mustafâ (a.) : Hz. Muhammet 862,
894, 914, 962, 964, 973, 991, 1022,
1025, 1037, 1039, 1040, 1048, 1171,
1186, 1194, 1227, 1230, 1231, 1236,
1251, 1253, 1261, 1298, 1315, 1334,
1402

M. -'dan 833, 1341

M. -'dur 1313, 1379

M. -'nuñ 839, 863, 987, 1013, 1027,
1029, 1031, 1212, 1252, 1255, 1263,
1274, 1311, 1343, 1466, 1704

M. -'ya 836, 1199, 1201, 1204, 1264,
1269, 1281, 1349

M. -'yı 1238, 1304

mûsuz : kılsız 1134

mutî' (a.) : itimat eden, boyun eğen
1474, 1475

m. eyle 1484

mutlak (a.) : kayıtsız, şartsız 1272

mutma'inne (a.) : gönlü kanmış, içi
rahat 1482, 1486

m. -dür 1476

muttakî (a.) : sakınan; Allâh'tan
korkan 175

muvâfik (a.) : uygun, yerinde 1131,
1630

m. eyle 485

- Muvattâ** (a.) : İmam Mâlik'in yazdığı dinî nitelikli esrinin adı
M. -'ya 1398
M. -'yı 1385, 1394
- mûze** (f.) : çizme 209
m. -sin : çizme 937
- müberrâ** (a.) : temiz çıkmış, aklanmış
m. kıl 1693
- mübtelâ** (a.) : düşkün; tutkun, tutulmuş
m. -yı câm-ı mey kıldı 219
- mücâvir** (a.) : komşu 1584
- mücellâ** (a.) : cilâlı, parlak
m. -da 1511
m. -ya 1510
m. eylegil 1512
m. idegör 1492
- mücerred** (a.) : tek, yalnız, tecrit edilmiş
m. kıl 254
- müctebâ** (a.) : seçilmiş, seçkin 822, 894, 914, 1402, 1660
- müdâm** (a.) : sürekli 79, 121, 275, 926, 930, 1104, 1280, 1524, 1614
- müdâmî** (a.) : sürekli 314
- müddet** (a.) : zaman; muayyen vakit 1113
m. -i 'ömrüj 648
- müfid** (a.) : faydalı
m. olmadı 1154
- müfsid** (a.) : bozan; fesatlık eden, ara açan
m. -i 1011
- müfteten** (f.) : bedava
m. kıldı 144
- müftî** (a.) : fetva veren, din işlerine bakan 564
m. -den 561
- müheyyâ** (a.) : âmâde, hazır, hazırlanmış
m. kıldı 334
- mühlet** (a.) : mühlet 645
- müühr** (f.) : mühür, imza
m. -iyile 1077
m. -i hazâyin 449
- mülevves** (a.) : kirli, pis ; karışık 540
- mülk** (a.) : memleket 2, 724, 728, 737, 1129, 1151
m. -i 264, 752, 918
m. -inde 45, 668, 739, 825, 860, 1428
m. -ine 493, 493, 1702
m. -ini 54
m. -üm 1388
m. -ümüş 783
m. -i cihânı 616
m. -i fânî 918
m. -i Hindistân 813
m. -i Hindistân'a 808
m. -i îmân 1045
m. -i ma'mûrın 1576
m. -i Rûm 398, 398
m. -i Rûm'a 1377
m. -i Rûm'ı 399
- mümâşil** (a.) : benzeyen, andıran
mümâşil olmuş 129

mü'min (a.) : İslâm, Müslüman 3, 654, 656

m. -dür 579, 927

m. -üj 582

mü'minîn (a.) : Müslümanlar 892, 1432

münâcât (a.) : Allâh'a dua etme, yalvarma 1135

m. eyleyem 230

m. -ı ola 1169

münâfık (a.) : nifak sokan, ikiyüzlülük eden, iki yüzlü

m. -dur 1131

münevver (a.) : ışıklı, aydın

m. -dür 404

münîr (a.) : nurlandıran, ışık veren, parlak 376, 1258

münkesir-dil : kırık, kırgın gönül

m. -dür 927

münkir (a.) : inkâr eden 1112

m. olma 1098

m. -i Kurân'dur 968

münzevî (a.) : inziva eden; köşesine çekilip kimseyle görüşmeyen

m. oldu 1303

mürde (f.) : ölü, ölmüş 910

m. -sin 1573

m. -yi 438

m. kala 51

mürg (f.) : kuş

m. -i rûhı 665

mürgân (f.) : kuşlar

m. -ı çemen 13

mürîd (a.) : bir şeyhe bağlı olan kimse

m. -i 1058

mürsel (a.) : gönderilmiş, yollanmış; peygamber 845, 941, 1139

m. -lerüj 245

mürselîn (a.) : peygamberler 1282

mürşid (a.) : kılavuz, doğru yolu gösteren 883

mürüvvet (a.) : insanîyet, cömertlik, mertlik 72, 73, 437, 1171, 1314

m. eyleye 942

müsâfir (a.) : misafir 1584

müsâvî (a.) : eşit, denk 1182

müsellem (a.) : teslim edilmiş, verilmiş 835

Müselmân (a.) : Müslüman

M. oldılar 1374

Müslimîn (a.) : Müslümanlar 1042, 1278, 1282, 1284

müstagrık (a.) : gark olmuş, daldırılmış, batmış

m. itdi 740

müstakîm (a.) : doğru, düz, dik; temiz, namuslu 61, 1152, 1302, 1689

m. oldu 1073

müstecâb (a.) : kabul edilmiş 960

müstecâbü'd-du'a (a.) : duası kabul olan 1415

müstegrak (a.) : dalmış, daldırılmış, batmış 540

Müste'ân (a.) : Allâh'ın sıfatlarından
945

müste'ân (a.) : kendisinden yardım
beklenen, yardım istenen 1107

müşg-âb (f.) : misk suyu 898

müşg-i nâb (f.) : misk 65

müşîr (a.) : emir ve işaret eden;
mareşal 784

müşkil (a.) : güç, zor, çetin 1

m. -i 1425, 1437

m. -lerini 1208, 1239

m. -üm 1625

m. -üñ 1440

m. -i cânuñ 1634

m. -i 'ışkı 236

müşkilât (a.) : güçlükler, zorluklar

m. -ı 46

müşkil-güşây : güç, çetin şeyleri
halleden 1

müşkil-nihân : çetin sır 1605

müştagil (a.) : bir işle meşgul olan

m. oldu 1610

müştâk (a.) : özleyen, göreceği gelen,
can atan 533, 1591

müttakî (a.) : Allâh'tan korkan 1381

müyesser (a.) : kolaylık olan, kolayı
bulunup yapılan

m. eyleye 673, 1553

m. eyleyüp 146

m. ide 1180

m. kıl 883

m. kıldı 17, 705

m. oldu 1659

müzd (f.) : ücret 80

müzd-i pâ (f.) : ayak parası 80, 86

müzeyyen (a.) : süslenmiş, süslü

m. eyleye 621

müzribîn (a.) : günah işleyenler 243,
870

— N —

n'ola : ne ola 225

n. -sını 278

n. -ydı 1203

n. oldu 1004

nâb (f.) : halis, saf 65, 169

n. -dan 1289

nâ-be-kâr : işe yaramaz; yaramaz,
hayırsız 301, 710, 986, 1002

nâ-çâr (f.) : çaresiz, ister istemez;
mecbur; zavallı 88, 439, 1156

nâ-dân (f.) : bilmez, cahil; kaba,
terbiyesi kıt 8, 853

n. -lara 434

nâ-dîde (f.) : görülmemiş, çok değerli
n. -sün 978

nâfile (a.) : farzların dışında kılınan
namaz 184

nâ-geh (f.) : vakitsiz; ansızın,
birdenbire 165, 964

nâ-gehân (f.) : ansızın, birdenbire 96,
124, 150, 164, 288, 315, 319, 323,
523, 635, 706, 802, 851, 853, 914,
919, 932, 1018, 1075, 1304, 1339,
1499, 1586, 1593, 1615

nâ-hak: haksız; beyhude 1192

nahcîr (f.) : av

n. eylegil 881

nahîf (a.) : zayıf, arık 955

nahvet (a.) : kibir, gurur, kibirlenme

n. -den 476

na'îm (a.): bollukta yaşayış; cennetin bir kısmı 667

nakd (a.) : akçe; peşin para

n. -e 142

n. -i 143

n. -ini 126, 136

n. -ümi 131, 134, 139

n. -üj 135

n. -i safâ 1556

nâkıl (a.) : işittiğini anlatan, çeviren

n. -e 1113

nakî (a.) : temiz, pak 1381

nakkâş (a.) : süsleme sanatkârı, ressam

n. -uğ 1504

n. -ı hûb 1497

nakl (a.) : taşıma; anlatma, söyleme

334

n. -üj 485

n. eyledi 941, 974

n. eylemişlerdür 1112

n. iden 973

n. ider 897

n. iderdi 1236

n. olındı 817

n. -i sahîh 991

naks (a.) : noksan, eksiklik; eksiltme
312

nakş (a.) : resim, süsleme sanatı 1511

n. -ı 1497, 1514

n. -ından 1513

n. -ıyla 1507

n. -uğ 1506

n. eyle 1498

n. itdi 1510

n. itmek 1496

n. -ı agyâr 1513

n. -ı bed 586

n. -ı celî 1521

n. -ı sûret 1491

na'leyn (a.) : bir çift ayakkabı

n. -in 1567

nâliş (f.) : inleme

n. it 39

nâm (f.) : isim; ün 56, 174, 175, 569,
1249, 1541, 1711

n. -ını 170

n. -ı pâk-Hak 203

n. -ı pâki 1205

n. -ı rahmânü'r-rahîm 166

n. -ı vâlidin 1248

nâ-mahrem: mahrem olmayan

n. -e 1126

namâz (f.) : namaz 184, 545, 561, 563,
661, 663

n. -a 537, 982, 1083

n. -ı 566

n. -uğ 669

- n. kıl 1135
n. kıldı 184
n. kılur 122
n. -ını kılmamış 966
n. -ı farz 837
nâm-dâr (f.) : namlı 755, 774, 1103, 1496
n. oldı 104
nâme (f.) : mektup, kitap mecmua 1615, 1615
n. -de 1616
n. -i İslâm'ı 1044
nâ-murâd : muradına erişememiş 84, 276, 1710
nân (f.) : ekmek 74, 91, 599, 753, 1130
n. -a 599
n. -ı 597
n. -ını 1431
n. -uñ 32, 32
nâ-pâk (f.) : pis, murdar
n. -ler 552
nâr (a.) : ateş, od; cehennem 488
n. -dan 9
n. -dur 1472
n. -ı 572
n. -ına 70, 677, 821
n. -lar 492
n. -ı cehennemden 1036
n. -ı genc 1612
n. -ı hased 465, 744
n. -ı sakardan 587
n. -ı tûz düşdi 534
na're (a.) : nara, yüksek sesle bağırma
n. -ñi 1571
nâs (a.) : insanlar, halk, herkes 622, 625, 652
nasârâ (a.) : Hıristiyanlar 1219
nasâyih (a.) : öğütler 1154
nasâyih-kân : nasihat madeni
n. -dur 262
nâ-sâz-kâr (f.) : muhalif: münasebetsiz işle uğraşan 1579
nasb (a.) : nasip
n. itdi 837
nâ-sezâ (f.) : yakışmaz 86, 902, 1344
nasîb (a.) : pay, hisse, nasip 960
n. eyle 231, 249
n. it 10
n. itmiş 1296, 1548
n. oldı 658
nasîhat (a.) : öğüt 263
n. eyledi 1158
nasûh (a.) : nasihatçı 157
nâtık (a.) : beyan eden, bidiren, konuşan 693
nâz (f.) : naz 578
n. itmege 1599
nazar (a.) : bakma 583
n. -da 331
n. itdi 288
n. eyle 235
n. idüp 1493
n. it 35
n. kıla 993

n. kıldı 128, 329, 805, 969
n. kılma 958
n. kılmaz 1459
nazargâh : nazar edilen, bakılan yer
n. -ı Hudâ 927
nâzır (a.) : bakan, gözeten; bir tarafa yüzü dönük olan
n. -ı 582
n. it 791
nazîr (a.) : benzer, eş 634
n. düşmedi 1714
nazm (a.) : vezinli, kâfiyeli söz 1312, 1711
n. -a 1714
n. -ına 1712
n. -uñ 1721
n. -uña 1715
n. -uñuñ 1716
n. eyledüñ 1718
n. idüp 513
n. -ı cedîd 1696
ne : ne 73, 92, 92, 143, 182, 222, 222, 299, 377, 462, 527, 639, 693, 730, 735, 735, 821, 1008, 1196, 1245, 1270, 1352, 1352, 1365, 1398, 1423, 1510, 1570, 1582, 1654, 1654, 1655, 1657, 1658, 1718
n. -ydüğünü 422
n. -yile 1570
nebât (a.) : bitki 9
neberd (f.) : savaş
n. iderin 643

n. itmez 114
Nebî (a.) : Hz. Muhammet 871, 1265, 1414, 1473
N. -'den 967
N. -'nüñ 853, 967, 1030, 1033, 1137, 1229, 1296
N. -'ye 806
nebî (a.) : peygamber 847, 895
n. -ler 683, 685, 894, 940
n. -lerden 1051
n. -nüñ 233
n. -ye 686
necâset (a.) : pislik, mundarlık 544
neçün : niçin 143
nedâmet (a.) : pişmanlık
n. -dür 923
nedem (a.) : pişman olma, pişmalık 437
n. çekdi 1079
neden : neden 367, 564, 978, 1268, 1423
n. -dür 1340
nedür : nedir 711, 899, 899
nefes (a.) : soluk; soluk alacak kadar geçen zaman, an 29, 41, 254, 268, 522, 670, 826, 1010, 1160, 1407, 1494, 1598, 1641, 1653
n. -de 751
n. -dür 30
nefhat (a.) : güzel koku
n. -i 1209
nefis (a.): nefis 1511

nefs (a.) : asıl, maya, cevher; can;
kendi 251, 1458, 1464, 1470, 1604

n. -e 844

n. -in 1453

n. -ine 700

n. -ini 699

n. -inüñ 1478

n. -üñ 690

n. -üñe 546, 617

n. -üñi 504, 1452, 1488

n. -üñüñ 1483

n. -e uyma 548

n. -i insân 1456

n. -i insânînüñ 1455

n. -i kâfir-kîş 217

n. -i sâfinüñ 1457

n. -i şûmuñ 1454

nehâr (a.) : gündüz 224, 1409, 1597,
1708

nemed (f.) : keçe, kaba 465

nemnâk (f.) : nemli, yağ

n. -i 935

Nemrûd (a.) : Babil ülkesinin

hükümdarı 496

N. -'a 300

N. -'dur 963

neng (f.) : ayıp, utanma; şöhret, ün
956, 1629

nergis (f.) : nergis

n. -i şehlâ 61

nesl (a.) : nesil, kuşak; soy

n. -i Mustafâ'dan 1341

neşât (a.) : sevinç, neşe, şenlik

n. buldı 352

n. geldi 1254

neşr (a.) : yayma

n. -i 'ulûm-ı dîn-i Hak 1307

nev (f.) : yeni; taze

n. kıldı 1703

nev-bahâr (f.) : ilkbahar 42, 510,
1046, 1705

nevbet (a.) : sıra 275

nev-cevân (f.) : genç adam, delikanlı
313

nevha (a.) : ölüye sesle ağlama

n. -sı 562

n. -sını 1566

nevmîd (f.) : ümitsiz, ümidi kırık

n. -sün 978

n. olan 227

ney (f.) : ney 33, 219

n. -den 9

neyle- : ne eylemek

n. -di 302

n. -dün 920

n. -mişem 139

neyrûz (f.) : nevrüz, yeni gün

n. ola 22

neyse : neyse 192, 194, 641, 653

ney-veş (f.) : ney gibi 1588

nısf (a.) : yarım, yarı

n. -ı 1503

n. -ıdur 1261, 1261

n. -ın 783

nısf-ı leyl (a.): gece yarısı 149

ni'am (a.) : nimetler

n. -da 766

nice : nasıl, ne suretle 83, 100, 103, 456, 711, 1290, 1363, 1393, 1436, 1563, 1592, 1598, 1656

n. -dür 660

n. -si 1543, 1200, 1242, 1442, 1592

niçe : çok, çok kez 184, 148, 230, 241, 304, 343, 344, 371, 372, 383, 384, 455, 507, 522, 530, 531, 592, 628, 700, 717, 717, 1052, 1096, 1113, 1164, 1197, 1207, 1222, 1287, 1338, 1339, 1502, 1508, 1582, 1719

n. -ler 106, 616, 839, 1056, 1681

n. dem 1079

niçeye : ne vakte, ne zamana 1067

niçün : niçin 714, 759, 763, 766, 978, 1305, 1326, 1534, 1602, 1626

nidâ (a.) : bağırma

n. iderler 1018

nidelüm : ne yapalım 762

nigâh (f.) : bakma

n. idemez 7

nigâr (f.) : resim 623, 628, 1511

nîgû (f.) : iyi, hoş, güzel 145

nîgu (f.) <nîgû : güzel, iyi

n. -muz 846

nigûn (f.) : ters, aksi, uğursuz 841

nihâl (f.) : taze, düzgün fidan

n. -üñ 61

nihân (f.) : gizli, saklı 343, 642, 983, 1605, 1632

n. eyledi 136

n. kıl 135

n. kıla 126

n. kılmışdı 445

nîk (f.) : iyi, hoş, güzel 175, 855

nikâb (a.) : peçe, yüz örtüsü; perde 58, 1467

n. -ı 337

nikâh (a.) : kanunî evlenme töreni

n. itdi 1072

nîk-nâm (f.) : (af.) iyi nam kazanmış 175, 1340

Nil (a.) : Nil nehri 300

N. -'de 1069

N. -'e 1075

ni'met (a.) : iyilik; ekmek; mutluluk 704, 753

n. -e 740

n. -i 402, 697, 739, 767, 825, 1213

n. -in 746

n. -inüñ 738

n. -üñ 736, 742, 829, 989, 1130

n. tutmazuz 768

n. -i fânîyi 768

n. -i gayb 1488

nîrân (a.) : cehennem, tamu; ateş 580

nişâr (a.) : saçma, dağıtma 1561

n. eyle 1683, 799

n. eylerdi 1409

n. kıl 263

- n. kılısun 888
- nîst** (f.) : yok, değil
- n. -dür 1656
- nisyân** (a.) : unutmaya 885
- nîş** (f.) : zehir, agı; arı, akrep gibi böceklerde iğne 1454
- n. -i 1641
- n. -i zahmet 59
- nişân** (f.) : iz, belirti 56, 445, 569, 1061, 1141, 1334, 1522, 1632
- n. -ı 1637
- n. -ın 1634
- n. gösterür 133
- n. olmuşdur 1639
- n. virdiler 1648
- nişîn** (f.) : oturan, oturmuş 73
- n. -i 427
- nite**: nasıl 517, 1221, 1403, 1637, 1707
- niyâz** (f.) : yalvarma, yakarma; dua 441
- n. eyle 558, 578, 1135
- n. eyledi 663
- n. eyler 976
- n. eylerdi 122
- n. ideyin 661
- n. kıl 669
- n. kıldı 184
- n. -a başladı 537
- niyâzât** (f.) : dua 257
- niyyet** (a.): niyet
- n. eyler 1469
- n. kıldı 346
- nizâm** (a.): düzen, tertip 307, 400, 1712
- n. buldı
- n. virdi 1263, 1311
- Nizâmî** (a.) : İran'ın en büyük şairlerinden 1712, 1713
- nizâr** (f.) : arık, zayıf, lagar 956
- noksân** (a.) : eksilme, azalma, kusurlu 328, 1012
- n. -dan 188
- Nûh** (a.) : Hz. Nuh 994
- nuhâs** (a.) : bakır; bakır akçe
- n. -ın 1480
- nuhust** (f.): ilk, birinci 1140
- Nu'mân** (a.): Ebu Hanife 1205, 1215, 1238, 1304, 1309
- N. -'a 1232, 1242, 1253, 1254, 1255, 1283
- N. -'dur 1249
- N. -'ı 1230
- nûr** (a.) : aydınlık, parıltı 251, 872, 1109, 1336
- n. -dı 1415
- n. -ıyla 20
- n. -uğu 796
- n. -ı Hudâ 674
- n. -ı hüdâ 1299
- n. -ı 'irfân 1695
- n. -ı pâk ide 828
- n. -ı pâkden 5
- n. -ı ruhuından 63
- n. -ı safâ 350

nusret (a.) : yardım; başarı, üstünlük
n. buldı 1042
nûş (f.): tatlı, bal; içki, işret 1641
n. eyle 1177
n. eyleyen 60
n. idenler 59
n. iderse 512
n. idince 336
nübüvvet (af.) nebilik,
peygamberlik, Tanrı haberciliği 483,
871
nücûm (a.) : yıldızlar 354, 1037, 1257,
1331
nüh felek (f.) : dokuz kat gök 397
n. -den 260, 494
nükte (a.) : ince mânâlı, zarif ve şakalı
söz
n. çeküp 1324
n. -ler atdılar 1666
n. -i ma'hûduñı 1627
nümây (f.) : gösteren, bildiren 1
nüzûl (a.) : konaklama
nüzûl kıldılar 1396

— O —

o : o 379, 386, 1211, 1278, 1332,
1417, 1581
og(ı)l : erkek evlat 290
o. -ı 846
o. -ına 287, 288
o. -ını 277
oglan: evlat
o. -larum 1394

ogul : erkek evlat
o. -ları 310
oku- : okumak
o. -dı 166
o. -madın 1548
o. -masında 1110
o. -r 1385
o. -dı 151, 1104
o. -rlardı 1338
o. -sun 1394
okun- : okunmak
o. -dı 1518
okuyan : okuyan
o. -lar 1548
ol : o 12, 13, 15, 46, 48, 72, 81, 82, 88,
90, 94, 94, 96, 98, 109, 117, 124, 128,
138, 168, 172, 178, 178, 180, 184,
185, 187, 190, 202, 207, 207, 214,
214, 215, 243, 268, 276, 276, 279,
281, 286, 289, 296, 301, 305, 316,
331, 332, 336, 358, 361, 372, 383,
419, 423, 431, 432, 435, 441, 446,
446, 453, 456, 461, 463, 470, 478,
502, 521, 525, 526, 533, 545, 554,
562, 566, 566, 568, 569, 572, 579,
580, 591, 598, 599, 599, 600, 603,
604, 607, 608, 627, 629, 632, 642,
643, 649, 662, 664, 666, 685, 686,
706, 708, 708, 709, 714, 754, 768,
769, 773, 805, 806, 806, 811, 811,
814, 815, 818, 820, 824, 836, 836,
845, 846, 847, 848, 849, 852, 855,

856, 873, 894, 897, 911, 912, 913,
922, 923, 932, 933, 936, 936, 937,
938, 938, 939, 939, 945, 947, 951,
959, 963, 966, 967, 983, 983, 984,
985, 986, 986, 996, 1006, 1006, 1009,
1011, 1011, 1014, 1014, 1015, 1016,
1017, 1018, 1020, 1021, 1024, 1027,
1030, 1051, 1058, 1065, 1075, 1077,
1087, 1089, 1107, 1109, 1109, 1111,
1115, 1145, 1153, 1154, 1157, 1159,
1159, 1161, 1166, 1171, 1175, 1183,
1193, 1198, 1198, 1202, 1206, 1211,
1230, 1232, 1233, 1238, 1239, 1253,
1257, 1257, 1259, 1260, 1263, 1265,
1273, 1279, 1280, 1287, 1288, 1291,
1293, 1316, 1317, 1320, 1328, 1336,
1342, 1345, 1350, 1359, 1366, 1367,
1367, 1368, 1370, 1373, 1377, 1379,
1385, 1387, 1389, 1389, 1392, 1392,
1415, 1419, 1420, 1420, 1421, 1422,
1424, 1430, 1432, 1433, 1435, 1438,
1438, 1439, 1439, 1441, 1458, 1464,
1476, 1491, 1497, 1500, 1505, 1510,
1511, 1511, 1520, 1520, 1521, 1522,
1528, 1529, 1532, 1533, 1545, 1556,
1562, 1565, 1566, 1570, 1570, 1580,
1581, 1583, 1584, 1586, 1589, 1593,
1596, 1609, 1611, 1616, 1617, 1627,
1633, 1635, 1639, 1647, 1651, 1663,
1667, 1692, 1699
o. -dur 6, 52, 760, 833, 1005, 1440

ol- : olmak 23, 34, 34, 39, 750, 784,
784, 792, 962, 1081, 1120, 1120,
1577,
o. -a 21, 21, 22, 22, 46, 58, 149, 263,
273, 310, 312, 430, 469, 545, 597,
598, 622, 623, 625, 634, 672, 672,
739, 742, 819, 825, 827, 859, 859,
907, 910, 943, 957, 970, 989, 1004,
1142, 1146, 1169, 1169, 1180, 1209,
1211, 1242, 1363, 1494, 1505, 1552,
1554, 1558, 1596, 1596, 1633, 1710
o. -alar 311, 876, 1707
o. -alum 1559, 1560, 1561, 1562
o. -am 1541, 1598
o. -asun 20, 20, 44, 45, 45, 47, 103,
103, 216, 829, 922, 1127, 1136, 1298,
1298, 1555, 1558, 1573, 1574, 1653
o. -aydı 1203
o. -dı 83, 89, 93, 94, 104, 105, 127,
140, 160, 172, 179, 208, 214, 214,
267, 272, 286, 292, 293, 300, 304,
320, 332, 332, 347, 351, 360, 394,
466, 478, 479, 481, 502, 566, 590,
591, 631, 658, 666, 668, 833, 835,
836, 836, 849, 853, 863, 864, 865,
873, 892, 932, 954, 998, 1021, 1065,
1073, 1073, 1074, 1074, 1091, 1188,
1189, 1195, 1197, 1212, 1257, 1258,
1259, 1260, 1300, 1302, 1303, 1333,
1363, 1376, 1376, 1387, 1392, 1421,
1518, 1567, 1581, 1610, 1613, 1654,

- 1659, 1662, 1665, 1667, 1671, 1672,
1696, 1703, 1723
- o. -dığı 1579
- o. -duginca 322
- o. -dılar 159, 463, 842, 842, 843,
1084, 1373, 1374, 1374, 1681, 1681,
1682, 1714
- o. -dum 788, 1608
- o. -duñuz 724
- o. -ımaz 1491
- o. -ımazsun 1305
- o. -ındı 817
- o. -ınmaz 1276
- o. -ısar 309
- o. -ıwardur 48, 690
- o. -ma 73, 497, 576, 1098, 1112, 1174,
1378, 1513, 1563
- o. -madan 29
- o. -madı 102, 191, 324, 495, 857,
1154, 1362, 1370, 1564, 1604
- o. -madum 1539, 1584
- o. -mañ 588
- o. -masa 1490, 1490
- o. -masun 1360
- o. -maya 51, 52, 75, 200, 291, 414,
438, 819, 843, 1182, 1182, 1380, 1447
- o. -mayam 231
- o. -maz 26, 290, 410, 434, 718, 745,
1123, 1138, 1478, 1619, 1620
- o. -mazdı 123
- o. -mış 129, 350, 648, 985, 1113, 1267
1322, 1329, 1384, 1540, 1594 1646
- o. -mışam 56, 67, 67
- o. -mışdı 163, 325, 448, 913, 1353
- o. -mışdur 199, 395, 741, 887, 889,
1130, 1152, 1320, 1379, 1639
- o. -mışken 955
- o. -sa 351, 417
- o. -sun 392, 402, 721, 888, 1284,
1361, 1366, 1701, 1709
- o. -uban 1486
- o. -unurđı 1283
- o. -uñ 470
- o. -up 525, 733, 1485, 1561
- o. -updur 265, 327, 398, 925, 1037,
1597, 1640
- o. -ur 227, 265, 307, 308, 317, 405,
476, 496, 496, 552, 552, 563, 745,
789, 890, 1125, 1138, 1170, 1173,
1380, 1461, 1467, 1470, 1471, 1471,
1474, 1475, 1477, 1477, 1481, 1522,
1543, 1618, 1618
- o. -urđı 847, 896, 1283
- o. -urlarsa 1170
- o. -ursa 43, 92, 309, 793, 1176, 1438,
1439
- o. -ursun
- o. -ursun 1326
- olan** : olan 74, 227, 357, 434, 611,
800, 813, 1055, 1092, 1124, 1124,
1125, 1138, 1138, 1226, 1318, 1361,
1390
- o. -a 28
- o. -dan 388, 1133

o. -ı 32
o. -lar 1260, 1563, 1621
olar : onlar
o. -uñ 1196
oldur- : öldürmek
o. -ur 589
olmag/k : olmak 1551
o. gerek 640
olgaş : ganimet 116
o. it 796
om(u)z : omuz
o. -unda 267
o. -ında 1368
on : on 1055
oñ- : iyileşmek, şifa bulmak, bereket bulmak
o. -maya 311
‘Osmân (a.) : Hz. Osman 969, 980
‘O. -’dur 968
‘O. -’ı 982
otur- : oturmak
o. -dı 343, 1302, 1370, 1503
o. -dılar 1045, 1509
o. -ma 826
o. -maduñ 1526
o. -miş 128
o. -mışdı 149, 526, 1235
o. -up 592, 999, 1318
o. -ur 699
o. -urdu 114, 407, 802, 1324, 1430
o. -urken 1339
o. -ursun 1326

oyna- : oynamak
o. -lar 1638

— Ö —

‘**Ömer** (a.) : Hz. Ömer 893, 896, 1432
öğren- : öğrenmek
ö. -miş 1671
öğret- : öğretmek
ö. -mezüz 768
öküş : çok fazla
ö. -dür 37
öl- : ölmek 790, 1550
ö. -ince 1401
ö. -medi 258
ö. -medin 577, 762
ö. -miş 609, 1312
ö. -mişem 530
ö. -ümden 1550
ö. -ümin 820
ö. -üminden 800
ö. -ümümüz 764
ö. -ümünğden 790
ö. -ür 1173
öldür- : öldürmek
ö. -di 835
ö. -eler 603
ö. -mek 438
ö. -üñ 1160
ö. -üpdür 438, 610
‘**ömr** (a.) : ömür, yaşama, hayat
‘ö. -i 209, 1337, 1352
‘ö. -ine 1012
‘ö. -üñi 29, 30

‘ö. -ünjün 575
‘ö. -inünj 720
‘ö. -üm 196
‘ö. -ümde 217
‘ö. -ümünj 725
‘ö. -ümüz 1545
‘ö. -ünj 648, 1709
‘ö. -i câvidân 39
‘ö.- i derâz 704
‘ö. -i fânî 30
‘ö. -ünj bâgına hazân düşdi 576
önj : ön
ö. -inde 499, 754
ö. -ine 116, 852, 1014
önjdin : önce, ilk önce, önceden 480, 790, 1550, 1683
önjince : önünden, önü sıra 854
önjürdü : önce, ilk önce, daha önce 139, 1064
öte : sonra; öbür taraf
ö. -njünj 1569
öyke : öfke, hiddet, hışım
ö. -sinden 713
öykün- : taklit etmek, özenmek
ö. -meye 1699
öyle : öyle, öylece 1395
öz : zat, kendisi; bir şeyin iç yüzü
ö. -i 713, 1152
ö. -in 1068
ö. -leri 1544
ö. -ünjden 199
özge : başka 4, 50, 798, 1585

‘**özr** (a.) : bir kusur veya suçun hoş görülmesini gerektiren sebep; engel; kusur 358, 550
‘**özr-hâh** : özür dileyen 358

— P —

pâ (f.) : ayak 80, 86, 164, 208
p. kosa 80
pâ-bürehne (f.) : yalın ayak 208
pâd-şâ (f.) : padişah 295, 1495
pâd-şâh (f.) : padişah 226, 280, 332, 361, 362, 431, 478, 624, 631, 651, 1549
pâd-şeh (f.) : padişah
p. -lerden 388
pâk (f.) : temiz, pak; hilesiz, kutsal 53, 190, 203, 214, 515, 742, 828, 1492, 1512, 1532
p. -den 5
p. -e 663
p. -i 1205, 1421
p. -ünj 167, 170
p. eyle 550, 681, 1513
p. eylegil 1489
p. eylesün 585
p. ide 1137
p. idüp 255
p. olmasa 1490
p. olur 552
pâk-bâz (f.) : temiz oynayan, mec. Sadakatlı âşıklar 53
pâkî (f.) : temizlik, arılık 1211

- pâkîze** (f.) : temiz; saf 1149
p. kıl 41
- pâk-zâd** (f.) : temiz asıllı 1206
- pâre** (f.) : parça 85, 165
p. -sin 89, 168, 297
- pârsâ** (f.) : sofu, dine bağlı kimse;
zahid; iffetli, namuslu 533
- pas** : pas 1490, 1673
p. irmemişdi 1523
- pâsbân** (f.) : gece bekçisi 733, 1639,
1707
- pâyân** (f.) : son, nihayet 697
- pây** (f.): ayak
p. -da 1370
p. -in 872
p. -ine 358, 448, 1567
p. -ine yüz sürdi 435
- pây-dâr** (f.) : devamlı, sürekli
p. eylesün 908
p. olsun 1709
- pây-mâl** (f.) : ayak altında kalmış,
çiğnenmiş
p. olur 405
- pejmürde** (f.) : eski, püskü; dağınık,
perişan
p. -ye 567
- pelâs** (f.) : aba, çul 636, 707
- pelîd** (f.) : pis, murdar; alçak, rezil 964
- penâh** (f.) : sığınma, sığınılacak yer
226, 798
- penc** (f.): beş 1613
- Penc-Genc** (f.) : beş hazine, hamse
1713
- penç** (f.) : beş 1322
- pend** (f.) : nasihat, öğüt
p. -i 1309
p. -ini 1154
- per** (f.) : kanat 821
- perçem** (f.) : kâkül
p. -üñ 62
- perde** (f.) : perde 1504
p. -sini 800
p. -yi 1509
- perest** (f.) : tapan, taparcasına seven
162
- perişân** (f.) : dağınık 535
- pertev** (f.) : ışık, parlaklık, yalım
p. -i 504
- pervâne** (f.) : geceleri ışığın etrafında
dönen küçük kelebek
p. -ler 16
p. -sidür 64
- pervâz** (f.) : uçma, uçuş
p. -uñı 260
p. -ını urdı 1643
p. itmege 1599
- perver** (f.) : besleyen, besleyici 75
- Perverdgâr** (f.) : besleyici,
rızklandırıcı; Allâh 95, 99, 668, 777,
799, 873, 939, 950, 988
- pesend** (f.) : beğenme
p. eylemedi 627
p. idüp 630

- peşimân** (f.) : pişman
p. oldılar 1374
- peşmîn** (f.) : yünden yapılmış süssüz elbise 442
- peydâ** (f.) : meydanda, aşikâr 343
p. eyledi 1032
- peygamber** (f.) : peygamber 896, 1002
p. -lerüñ 245
p. -üñ 1202
- peyk-i devân** (f.) : yanda koşan, at uşağı 595
- pîl** (f.) : fil 300
- pinhân** (f.) : gizli 1575, 1617
p. -uñ 1142
p. didiler 1647
p. eyleyem 54
p. eyleyüp 592
p. itdiler 456
- pîr** (f.) : yaşlı, ihtiyar 1338
p. -ı nûr 1109
p. -i merd 643
- pîrâhen** (f.) : gömlek 524, 527, 528, 529
- pîrân** (f.) : ulu erenler, ermişler 104
- pîrehen** (f.) : gömlek 523
- pîrûz** (f.) : kutlu, uğurlu
p. ola 22
- pîşe** (f.) : meslek; huy, tabiat
p. -si 79, 121, 314
p. -sin 891
p. -sinden 152
p. kıl 40
- p. oldı 300
- pîş-rev** (f.) : önden giden 1703
- pîşvâ** (f.) : reis, başkan 833, 1189, 1429
p. -sı 894
p. -sıdur 1144
- pûl** (f.) : para
p. -a degmedi 1407
- pür** (f.) : dolu 151
p. kıl 251
p. kıldı 396
p. olmuş 1540
- pür-'acz** : çok beceriksiz 441
- pür-'ataş** : çok susamış 932, 934
- pür-fesâd** : çok fesat 1176
- pür-gam** : gamlı 351
- pür-gil** : çamur 535
- pür-güher** : mücevher dolu 513
- pür-günâh** (f.) : çok günahkâr 358
- pür-hacâlet** : çok utangaç
p. -dür 437
- pür-ham** : çok eğri, bükülmüş
p. itdi 1612
- pür-hatar** : tehlike dolu, çok tehlikeli 958
p. dur 40
- pür-hirâs** : çok korkunç 707
- pür-kazar** : pislik dolu, çok pis 544
- pür-kemâl** : çok güzel 326
- pür-mâr u mûr** : karınca ve yılanla dolu 1582
- pür-meni** : dölsuyu 540

pür-naks : noksan dolu, çok eksik 312
pür-necâset : pislik dolu, çok pis 544
pür-nedem : çok pişman 437
pür-neşât : neşe, sevinç dolu 606
pür-nigâr : resimli 623
pür-niyâz : çok yalvarma 435, 949
pür-savâb : çok doğru, dürüst 1319
pür-sûz (f.) : çok yanma
p. -ıyam 1537
pür-sûz u sâz (f.) : çok yanıp yakınan
976
pür-sükûn : çok sessiz 1326
pür-sürûr : neşe, sevinç dolu 703
pür-tarab : çok mutlu 933
pür-zebân : çok dilli 498
pür-zer : altın dolu 628
pür-zînet : süslü
p. ola 622
püser (a.) : oğul, erkek çocuk 1242,
1341

— R —

Rab (a.) <Rabb : Allâh 205, 216, 239,
518, 977, 1095, 1267
Rabb (a.) : Allâh 557, 1186, 1217
R. -'ına 183, 186, 1487
R. -'ını 1453
R. -'ını 859, 1228
R. -'uma 948
R. -'u 667
R. -'uğa 1135, 1482
R. -'uğu 1452, 1452
R. -'ümün 197

Rabbi zidnî (a.) : Rabbım beni ilimce
ziyade et, ilmimi artır 1186
Rabbü'l-enâm (a.) : bütün varlıkların
tanrısı, Allâh 178
râci' (a.) : ilgisi olan
r. -i olmuş 1322
râfi' (a.) : kaldıran, yükselten
r. -i râyât-ı dîn 1098
ragbet (a.) : istekle karşılama; istek,
arzu
r. -i 1349
r. itmedi 1588
r. kıldılar 1517
râh (f.) : yol 7, 23, 138, 237, 568
r. -da 202, 202
r. -ına 840
r. -u 66
r. it 237
r. kesdi 1606
r. koymaya 877
râhat (a.) : dinlenme, asudelik;
ıstırapsızlık
r. -ı 272, 790
r. -ı bulur 271
r. -lar bula 824
Rahîm(a.) : Allâh 979
rahm (a.) : acıma, esirgeme, koruma
r. -u 1526
r. idici 950
r. it 242
r. itdi 155, 951

Rahmân (a.) : Allâh

R. -'umuz 905

Rahmânidür < Rahmânî: Allâh'a

mensup

R. -dür 487, 548

rahmânü'r-rahîm (a.) : merhamet eden

Allâh 166

rahmet (a.) : esirgeme, koruma 970,

1444

r. -dür 1445

r. -e 668

r. -i 99, 197

r. -leri 950

r. -ün 232, 234, 796, 799, 829

r. -ünden 226, 227, 689, 797, 842

r. bulasun 1428

r. itdi 777, 939

r. itmeye 979

r. ide 988

r. -i Hak'dan 77, 978

r. i kıldı 1426

rahmeten li'l-'âlemîn(a.) : âlemlere

rahmet

r. oldı243

râh-zen (f.) : yol vuran, eşkiya

r. -dür 1131

r. -ler 138

râm (f.) : itaat eden, boyun eğen

r. -uñ 1604

râst-gûy (f.): doğru söyleyen 425

râst güftend (f.) : doğru söyleyen 743

râvî (a.) : söyleyen, anlatan, hikâye eden 1260

r. -ler 944

ravza (a.) : cennet, ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe

r. -da 1671

r. -dan 1283, 1669, 1669

r. -sı 1286

r. -ya 1281, 1285

r. -i Rıdvân'a 1550

rây (a.) : fikir, rey 601

râyât : sancaklar, bayraklar 1098

râz (f.) : sır, gizlenen şey 416, 451, 545

r. -ımı 155

r. -uñ 1127

r. açdı 949

r. -uñı açma 1126

râzî (a.) : rıza gösteren, kabul eden 1482

Râzık (a.) : rızık veren, Allâh

R. -'a 257, 514, 742

re'âyâ (a.) : bütün halk

r. -ya 309, 311

recâ (a.) : ümit, umma; istek, dilek

r. -sına 1580

r. idüp 1646

red (a.) <redd : geri çevirme;

tanımama 43

redd (a.) : geri çevirme; tanımama

r. eyledi 186

r. idüp 74

- r. olunurdu 1283
- ref'** (a.) : kaldırma, hükümsüz bırakma
- r. idüp 342
- r. olur 1467
- refi'**(a.) : yüksek, yüce
- r. -in 908
- r. ide 943
- r. tutmaz 1475
- refik** (a.) : arkadaş, yoldaş 557
- r. eyle 250, 490, 1688
- r. it 795
- reh** (f.) : yol 111, 142
- r. -i devâ 551
- reh-nümâ** (f.) : yol gösteren 1689
- reh-rev** (f.) : yolcu 111
- reh-zen** (f.) : yol kesen, eşkiya
- r. -ler 142
- re'îs** (f.) : baş, başkan 1005
- r. -i 109
- r. -i kârbân 126
- rek'at** (a.) : rekat 184
- remâd** (a.) : kül 744
- remz** (a.) : işaret
- r. -ini 839, 1032
- renc** (f.) : ağrı, sızı; zahmet, eziyet
- 604, 1408, 1719
- r. -e 747
- r. -ine 551
- r. çekdi 1713
- r. çekdüğüm 1611
- reng** (f.) : renk 1514
- r. -ine 220
- resm** (a.) : nişan; suret; tertip, plan
- r. -e 911, 1088, 1712
- r. -idi 1520
- r. -ince 370
- r. -ine 1463
- Resûl** (a.) : elçi, peygamber, Hazret-i Muhammet 850, 856, 895, 966, 1009, 1200, 1396, 1413
- R. -'e 833
- R. -'i 1046
- R. -'üñ 1011
- R. -i muhterem 845
- R. -i müctebâ 822, 894, 914, 1402
- reşâd** (a.) : Hak yolunda yürüme 50
- Reşîd** (a.) : Harun Reşit 1355
- rev** (f.) : giden, yürüyen 111
- revâ** (f.) : yakışır, uygun, yerinde 1008
- r. degül 413
- r. görmez 566
- r. kıl 638
- r. olmaya 438
- r. olmaz 410
- revân** (f.) : hemen, derhal; yürüyen, giden 138, 168, 286, 535, 595, 629, 806, 808, 889, 1233, 1368, 1498, 1528, 1533
- r. -dur 571
- r. eyle 236
- r. it 573
- r. kıla 569
- r. oldı 89, 208, 292, 1065, 1091
- r. oldılar 463

- r. olup 525
- revâne** (f.) : giden, yürüyen
- r. oldılar 1084
- revânsuz** : ruhsuz, cansız 1624
- revende** (f.) : gidici, giden, çok yürüyen 1585
- revzen** (f.) : pencere
- r. -e 281, 453, 666
- r. -i 461
- Rıdvân** (a.) : cennetin kapıcısı olan büyük melek 20
- R. -'a 1550
- Rıdvâniyye** (a.) : eserin adı 1711
- rızâ** (a.) : memnunluk, razı olma
- r. -sın 928
- r. -yile 1487
- r. bula 990
- r. -yı Hakk'ı 961
- rızk** (a.) : azık, yiyecek; Allâh'ın herkese bahşettiği nimet 312
- r. -ı 310, 395
- r. -ımız 351
- ribâ** (a.) : tefecilikle alınan fahiş faiz 71, 73, 77, 77
- r. -dan 78
- r. -yidi 79
- ribâ-hâr** : faizci 73, 77
- ribât** (a.) : konak, han, tekke 734
- r. -ı 1703
- r. -ı köhnedür 1678
- rif'at** (a.) : yükseklik, yücelik; yüksek rütbe 793
- r. -i 570, 1275
- r. bulmuşam 474
- r. -ı şânı 687
- rind** (f.) : kalender, dünya işlerini hoş gören kimse 162
- rîş** (f.) : sakal; tüy, kıl; iplik 225
- r. -i cân 513
- r. -i 'ilme 1546
- rîv** (f.) : dek, düzen, hile 1470
- r. kılmasun 505
- rivâyet** (a.) : rivayet, söz, söylenti; Hikâye edilen bir haber
- r. eyledi 1114
- r. kıldı 911, 1264
- riyâ** (a.) : özü sözü bir olmama, ikiyüzlülük 902
- r. -yı 904
- rîzân** (f.) : dökülen, akan 576
- rûh** (a.) : can, nefes; his, duygu
- r. -ı 665
- r. -ına 830
- r. -ı kudsî 1711
- r. -ı pâküñ 879
- ruh** (f.) : yanak, yüz
- r. -ı 69
- r. -ınuñ 34
- r. -laruñ 62, 70
- r. -uñdan 63
- ruhsâr** (f.) : yanak; yüz 52

rûhü'l-kuddise (a.) : İlâhî gerçeği kavrayan ruh 688

Rûm (a.) : Romalı; Anadolu; Osmanlı 398, 398, 901, 1376, 1377

R. -'a 906, 1377

R. -'dan 900, 900

R. -'ı 399

R. -'lar 1355

R. -'uñ 402

rumûz (a.) : mânâsı gizli olan sözler, işaretler 1315

rû-siyâh (f.): kara yüzlü, yüzü kara, ayıblı olan 843

rûşen (f.) : aydın, parlak; belli 1462

r. -i 1066

r. -i cemâlinde 1415

r. eyledüm 157

r. kıla 674

rûşenâ (f.) : aydın, parlak; belli 921

r. ol 23

rûy (f.) : yüz, çehre

r. -i âftâb 58

r. -i felâh 560

r. -i ihtiyâc 1357

r. -i inbisât 606

r. -i yâr 19

rûz (f.) : gün 400, 530, 574, 1566, 1639

r. -i âzîne 1062

r. -i ezelden 1640

r. -i kıyâm 400, 930

r. -i mahşerde 945

rûzgâr (f.) : zaman, devir 1579, 1683

r. -ın 816

r. -ında 802, 1411

r. -uñ 648

rûzî : nasip, kısmet, rızık 675

r. kıl 233

rûz u şeb (f.) : gece gündüz 530, 574, 1566, 1639

rübâ (f.) : kapan, kapıcı 520

r. -lar 220

rûcû' (a.) : dönme, geri dönme; cayma 1482

r. -ın 1460

r. - itdi 1310

r. - kıl sun 1487

rûste-hîz (f.) : kıyamet günü 916

rûsûl (a.) : peygamberler 992, 1003

rûsvâ (f.) : rezil, itibarsız, haysiyetsiz

r. kıl uñ 462

rûsvây (f.) : rezil, itibarsız, haysiyetsiz

r. idüp 554

— S —

sa'âdet (a.) : mutluluk 1101

s. -den 133

sâ'at (a.) : saat; vakit, zaman 607

sabâh (a.) : sabah 323, 347, 452, 475

sabit- : yolu bir yönden başka bir yöne değiştirmek, çevirmek

s. -dı 951

sabî (a.) : çocuk 847

Şâbit (a.) : Ebu Hanife'nin babası 1210, 1233, 1238, 1250

şâbit (a.) : yerinde duran; ispatlanmış
1210, 1250

s. -i dîn 878

sabr (a.) : sabır 268, 1604

s. -ını 233

s. eyleş 948

s. it 661

saç : saç

s. -uñ 65

sa'd (a.) : kutluluk; uğur; kutlu

s. eyle 247

sadâ (a.) : ses 15, 1018

s. -yı 13, 719

s. -dan 709, 1627

sâdât (a.) : seyyitler; Hz. Muhammet
soyundan olanlar 914, 1402

saded (a.) : yakınlık; fikir, niyet

s. -de 1288

Sa'dî (a.) : İnan'ın büyük mutasavvuf
ve mütefekkir şairi (Şeyh Sa'dî) 1716

Sâdık (a.) 1159, 1163, 1166

S. -'a 1164

S. -'ı 1155, 1157, 1161, 1162

sâdık (a.) : doğru, gerçek; içten

bağlılığı olan 794, 1035, 1131, 1197

s. -am 69

s. -uñ 831

sâdır (a.) : çıkan

s. olmuşdur 199

sâf (a.) : temiz, saf 198, 1066, 1390,
1490, 1532

s. -ını 1177, 1483

s. eyle 749

s. eylerdi 1383

safâ (a.) : gönül şenliği, neşe 350, 656,
1231, 1556

s. -yile 1017

s. buldığı 1186

s. -lar sür 703

s. sürdi 533

s. -sın süresün 674

s. sürmemişdür 613

sâfi (a.) : duru, temiz, saf 1319, 1414,
1720

s. -nüñ 1457

s. olam 235

s. oldı 214

sag : sağ 171

s. -da 113

sâgar (f.) : kadeh 344

sagın : sağlam, sağlıklı; temiz; doğru
1299

s. -a 328, 328

sagır (a.) : küçük, ufak 890

sâhib (a.) : sahip 22

s. -i 583

sâhib-cemâl (a.): güzel, yakışıklı 326

sâhib-dil : gönül sahibi

s. -üñ 22

sâhib-kemâl (a.) : kemâl sahibi, olgun
kimse 1102

sâhib-i kevşer (a.) : kevşer sahibi 684

sahîh (a.) : gerçek, doğru 991,1404

s. -üñ 745

- s. ola 1142
- sahn** (a.) : orta, meydan, aralık
- s. -ı Kostantin 396
- s. -ı zemîni 1705
- sahrâ** (a.) : kır, ova, çöl
- s. -lara 348
- s. -larda 109
- sah** (f.) : katı, sert, pek 274, 316
- sa'îd** (a.) : mutlu, uğurlu 449, 1386
- s. oldı 1696
- sakar** (a.) : cehennem, tamu 821
- s. -dan : cehennem, tamu 587
- sakın-** : sakınmak, uzaklaşmak 30, 497, 504, 580, 750, 1098, 1126, 1680
- sâkî** (a.) : saki, su dağıtan 1557
- sakîm** (a.) : hasta, hastalıklı 61
- s. -inden : hasta, hastalıklı 1299
- sâkin** (a.) : ikâmet eden 1430, 1619
- s. olmuş 1646
- s. -i vîrâneyem 1621
- sakla-** : muhafaza etmek, sakınmak, korumak 1220
- s. -dı 170, 1391
- s. -dılar 592
- s. -dum 204
- s. -duj 733
- s. -gıl 557, 877, 1217, 1687
- s. -mazdı 1409
- s. -mışdı 444
- s. -ıj 1139
- s. -ruz 1224
- s. -sun 587
- s. -yan 1125
- s. -yup 1693
- saklu** : saklı 253, 1405
- sal-** : koymak, bırakmak, göndermek
- s. -alum 371
- s. -ardı 1440
- s. -dı 153, 1369
- s. -dılar 278, 372
- s. -mış 1330
- sâl** (f.) : yıl 522, 1701
- salâh** (a.) : düzelme; dine olan bağlılık 201, 543, 1072
- s. buldılar 560
- s. virürdüm 475
- sâlâr** (f.) : baş, kumandan, en büyük amir
- s. -ı dîn 1003
- salât** (a.) : namaz 121, 222, 1280, 1337
- s. -ı 1412
- salâvât** (a.) : Hz. Muhammet ve onun soyundan gelenlere okunan dua 830
- s. vir 1040
- sâlelik** : yıllık 1053
- salîb** (a.) : haç 1377
- sâlih** (a.) : dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan 175
- saltanat** (a.) : hükümdarlık; şatafatlı hayat
- s. -dan 302
- sâmi'** (a.) : işiten; dinleyen
- s. -lere 38

- sâmit** (a.) : sesi çıkmayan, susan 693, 728
- san-** : zannetmek, sanmak
- s. -asun 602
- s. -dı 321, 501
- s. -duñuz 420, 420
- s. -ma 198, 643, 1445, 1618
- s. -mañ 508, 1532
- s. -mañuz 1327
- s. -ur 1621
- saña** : sana 71, 205, 229, 282, 505, 515, 646, 655, 659, 705, 705, 731, 783, 970, 970, 1003, 1007, 1007, 1087, 1153, 1175, 1296, 1423, 1526, 1601, 1632, 1650, 1651
- sanevber** (a.) : çam fıstığı ağacı, sevgilinin boyu bosu
- s. -dür 1698
- saniş-** : düşünmek, birlikte düşünmek
- s. -dılar 602
- Sâni'** (a.) : yaratan, Allâh
- S. -'inüñ 1465
- S. -'üñ 1460
- sanki** : sanki 67, 532, 1439
- sap-** : değiştirmek
- s. -agör 924
- sar-** : sarmak 581
- s. -a 345
- sarf** (a.) : harcama, masraf etme
- s. eyledi 862
- s. eyledüm 725
- s. eyler 1461
- s. eyleyüp 864
- s. ideyidüñ 732
- sarf** (a.) : dilbilgisi, gramer 1110
- s. -ına 1225
- sarıl-** : sarılmak
- s. -dı 532
- sarîh** (a.) : açık, meydanda 1404
- s. eyleyesün 1142
- sarmak** : sarmak
- s. gerek 418
- sat-** : satmak
- s. -mışdı 1410
- savâb** (a.) : doğru, dürüst 1246
- s. -ına 1243
- savb** (a.) : taraf, cihet, yön
- s. -uñı 1512
- savm** (a.) : oruç 222, 1280, 1412
- savt** (a.) : ses, sada; bağırma, çığlık 150, 468, 1631
- s. -ı Fazîl'i, Fuzayl'ı 125
- savul-** : dağılmak, uzaklaşmak
- s. -alum 96
- savur-** : savurmak
- s. -dı 1657
- sa'y** (a.) : çalış, çabalama, gayret
- s. idüp 757
- s. it 577
- s. itdiler 1442
- sayd** (a.) : av; avlama
- s. idem 1623
- s. -a çıkdı 315

sâye (f.) : gölge

s. -sidür 63

s. -i Rahmân'umuz 905

sâyil (a.) <sâ'il : dilenci

s. -de 707

sâyil (a.) <sâ'il : soran, sual eden

s. -lere 1319

sâyim (a.) < sâ'im : oruçlu

s. -ü'd-dehr 1280

sâyir (a.) < sâ'ir : diğer, başka, gayrı

766

s. -i 1331

sayyâd (a.) : avcı

s. -ımı 1090

s. -i dürr-i şâh-vâr 1561

sâz (f.) : yapan 260, 704

se (f.) : üç 1074

sebak (a.) : ders

s. viresün 1307

sebât (a.) : sözünden, kararından

vazgeçmeme 1312

sebeb (a.) : sebep 205, 1607

s. -den 273, 562, 591, 939, 984, 986,
1257, 1423, 1435

sebîl (a.) : yol; hayrat olarak, parasız

dağıtılan 40, 883, 1395

s. kılduñ 1535

sebz (f.) : yeşil 1046

seccâde (a.) : seccade 1368, 1371

s. -de 1370, 1370

s. -ler 1063, 1077

s. -sin 1369, 1369

secde (a.) : secde

s. -ye 664

seç- : seçmek

s. -emez 1289

seg (f.) : köpek, it 934, 968

s. -i 938, 938

s. -üñ 936

segbân (f.) : seymen, yeniçeri ocağına
bağlı bir sınıf asker

s. -lar 1020

sehâ : cömertlik

s. -dan 72

sehv (a.) : hata; yanlış, yanılma 156,
171, 438, 732, 852

s. -i sarf 1110

selâm (a.) : selâm, esenleme

s. idüñ 179

s. itdi 1223

s. viridi 654, 804

s. virgil 830

s. virürdi 1281

selef (a.) : bir yerde, bir vazifede başka
birinden önce bulunmuş olan kimse
1316

selîm (a.) : sağlam, kusursuz, doğru

s. -i hûy-ı hûb 429

Selmân 1715

semâ (a.) : gökyüzü 1347

s. -yı vahdet 1590

semâhat (a.) : cömertlik 75

sem' (a.) : işitme, dinleme

s. -ine 240

- sen** : sen 69, 103, 106, 143, 198, 215, 247, 247, 282, 298, 474, 485, 556, 637, 643, 646, 733, 780, 784, 922, 977, 1119, 1268, 1306, 1427, 1428, 1512, 1571, 1595, 1598, 1633, 1649, 1719
- s. -de 133, 134, 1646
- s. -den 855, 953, 1167, 1394, 1540
- s. -i 215, 283, 527, 670, 740, 780, 785, 972, 1028, 1308
- s. -sün 10, 736
- s. -ünj 262, 701, 1129, 1272, 1272, 1537, 1604, 1604, 1617, 1645, 1715, 1715
- s. -ünjle 1598
- senâ** (a.) : övme, övüş
- ş. eyledi 1216
- ş. -lar kıl 831
- sengîn** (f.) : taş 1286
- ser** (f.) : baş, kafa 18
- s. -i 1663
- s. -in 277
- s. -inde 442
- s. -ine 541
- serâ** (a.) : toprak
- ş. -da 403
- serâ** (f.) : saray
- s. -da 617
- s. -lar 717
- serây** (f.) : saray
- s. -a 639
- s. -i 1700
- s. -i dil-güşâ 1495
- s. -i zer-nigâr 1697
- ser-be-ser** (f.) : baştan başa, başbaşa 380, 1085, 1236, 1397, 1583, 1698
- ser-bülend** (f.) : başı yüksek, yüce 627
- ser-cümle** : bütün, hepsi 1294
- serd** (f.) : sert, haşin; sert, kaba 209, 825
- ser-güzeşt** (f.) : serüven, birinin başından gelip geçenler
- s. -in 364, 1085
- ser-hoş** (f.) : sarhoş 171, 191, 415
- s. -i şeydâ 202
- ser-nigûn** (f.) : başaşağı, ters dönmüş; talihsiz 841
- serserî** (f.) : boş, başı boş 188, 940
- serv** (f.): selvi 1477
- s. -i âzâd olusun 45
- s. -i sanevberdür 1698
- s. -i Tûbâ'dan 61
- server** (f.) : baş, başkan, reis, ulu
- s. -i 940
- s. -in 683
- s. -lerünj 1350
- s. -ünj 1202, 1211
- s. olur 1125
- s. -i sâdât-ı 'âlem 914
- s. -i şâhân-ı 'âlem 1701
- setr** (a.) : örtme, kapama, gizleme
- s. eyle 248
- settârü'l-'uyûb** (a.) : ayıplar (günahları) örten, bağışlayan 678

- sev-** : sevmek 987
s. -di 346, 1071
s. -erseñ 36, 1600
s. -miş 447, 1272
s. -mişdi 870
s. -sün 1137
sevb (a.) : bez; elbise 244
s. -i günehten 577
sevdâ (f.) : seveda
s. -dayiken 706
s. -dur 1654
s. -y1 genc 1611
s. -y1 hâm 596, 1614
sevgü : sevgi
s. -ñi 1140
s. -si 1346, 1346, 1382, 1382
seylâb (f.) : sel, sel suyu
s. -a virdi 1655
seyr (a.) : gitme; gezme; yolculuk 364
s. -ini 620
s. ider 1422
s. iderdi 633
s. iderken 165, 202
s. iderlermiş 850
s. -i ma'nevî 1303
seyrân (a.) : gezinme 851
seyyid (a.) : efendi, bey; Hazret-i Muhammet'in torunu Hz. Hasan soyundan olan
s. -i 'âlem 822
s. ü'l-kavm 1429
sezâ (f.) : münasip, uygun, yaraşır, lâyıık
s. -sı degül 736
s. -y1 lutf-ı Rab 216
sez- : hissetmek, zannetmek
s. -mezem 201
sı- : kırmak
s. -d1 419
s. -dum 241
s. -duñuz 422
s. -mışsız 418
s. -yuñ 412
sımak : kırmak 413
s. lâzımdur 417
sıyan : kıran
s. -yan 1099, 1372
sıbyân (a.) : çocuklar 1341
s. -a 94
sıddîk (a.) : pek doğru, asla hilaf göstermez, Hz. Ebubekir 880
s. -i ekber 832
Sıddîk (a.) : Hz. Ebubekir
S. -'a 869, 870
S. -i emîn 835
sıdk (a.) : doğruluk 153, 158, 207, 578, 795, 1687
s. -i 40, 832, 836
s. -ını 861
s. -uñı 1141
sıfat (a.) : hâl, şekil 27, 1471
sıfât : (a.) sıfatlar, vasıflar 482
s. -ından 1180

sıgır : sığır
s. -da 1266
sıg- : sığmak
s. -maz 556, 722
sıhhat (a.) : sağlamlık, sağlık 704
s. -i 570
sıklet (a.) : ağırlık, yük; sıkıntı 899
sıla (a.) : memleketine gitme,
akrabasına ulaşma 1526
sır (a.) <sırr : gizli tutulan şey, sır
s. -dur 642
s. -ı 'uşşâk 1591
sır idigüm? 1614
sırât-ı müstakîm (a.) : doğru yol 1689
sırr (a.) : gizli tutulan şey
s. -ı 390, 839, 1532
s. -in 472, 1032
s. -ına 1481
s. -ını 471, 967, 1123, 1124, 1605
s. -uñ 135
sıyâm (a.) : oruç 121, 1337
sifle (a.) : alçak, adi, terbiyesiz 74
s. -den 75
s. -dür 73
s. -ler 1434
sihr (a.) : büyü 505
sihr-i helâl (a.) : her iki tarafa
bağlanması mümkün olan bir ara
beytin ruha hoş gelmesi hâli 1717
sikât (a.) : inanılır kimseler 1112
Sikender (f.) : Büyük İskender 758,
769

Sille : şamar, tokat
s. -ler 542
sîm (f.) : gümüş 382, 421, 753
sîmâ (f.) : yüz, çehre
s. -sı 130
simât (a.) : ziyafet 734
sîne (f.) : göğüs, yürek
s. -den 749
s. -mi 887, 1695
s. -ñ 741
s. -ñe 505
sipâh (f.) : asker; ordu 407, 631, 651
sipâhî (f.) : tumar sahibi süvari askeri
1714
sipenc (f.) : misafirhane, otel; dünya
1613
sipend (f.) : üzerlik tohumu 70
sirâc (a.) : ışık, kandil, mum 1213,
1258
s. -i ümmeti 1194
sîret (a.) : bir kimsenin içi, hâli, tavrı,
ahlâkı
s. -i şeytânîdür 27, 548
sitân (f.) : alan, alıcı 922
s. -um 716
siyâh (f.) : siyah, kara 63, 318, 843
s. kılmışdı 266
s. oldu 478, 1021
siyyemâ (a.) <siyemmâ : hele,
hususıyla, her şeyden önce 832
siz : siz 418, 420, 422, 727, 1327
s. -e 724, 725, 730

s. -ünj 726, 1365
sîzdeh-sâle (f.) : on üç yaş 1317
sohbet (a.) : görüşüp, konuşma;
arkadaşlık
s. -e 1592
s. -inden 339
s. -ünjden 38
s. kılâm 1543
sol : sol
s. -da 113
s. -ına 171
sol- : solmak
s. -mîş 985
soñ : son, sonuç 250, 557, 761, 864
s. -ına 852, 1014
s. ucı 761
soñra 94, 606, 658, 778, 783, 810,
833, 858, 1031, 1248, 1301
sor- : sormak 581
s. -alum 471
s. -ayın 1625
s. -dı 1200, 1248
s. -dılar 967, 1239
s. -dum 1632
soy : sülâle; söz, haber
s. -ına 244
s. -ını 862, 1538
s. -larınca 881
soy- : soymak
s. -agör 577
s. -ılur 1467

soyla- : soylu göstermek, ululamak;
araştırmak
s. -dı 834, 862
s. -dum 1583
s. -duñ 711
sög- : sövmek
s. -medünjüz 714
söyle- : söylemek
s. -dı 12, 365, 409, 941, 969, 1015,
1024, 1158, 1164, 1253, 1502, 1593
s. -düm 725
s. -dünj 1719
s. -gil 32, 641, 751, 929
s. -me 198, 1427
s. -medi 804
s. -meñ 156
s. -mesün 86
s. -mezdi 1439
s. -r 1236
s. -rem 1404
s. -sem 1380
s. -yen 1344
s. -yesün 1127
s. -yeyin 712
söyleden : söyleten, dile getiren 1099
söylen- : söylenmek
s. -ür 57, 102, 105, 893, 901
s. -e 53
s. -sün 889
söylenen : söylenen 373
söyleş- : söyleşmek
s. -ür 700

söylet- : söyletmek

s. -mezüz 283

söyün- : sönmek

s. -ür 572

söz : söz 32, 87, 416, 507, 940, 1182,
1502

s. -den 1300

s. -e 285, 1105, 1112, 1156, 1240,
1244

s. -i 159, 329, 352, 378, 404, 406, 418,
457, 713, 737, 737, 781, 941, 969,
974, 1152, 1183, 1268, 1273, 1365,
1536

s. -in 723, 728, 1528

s. -ine 981, 1716

s. -ini 349, 769, 996, 1030, 1166

s. -ler 156, 343, 352, 510, 1164, 1427

s. -leri 98, 500, 501, 1544

s. -lerin 423

s. -lerinde 1345

s. -lerine 1374

s. -lerüm 57, 506, 508, 509, 510, 712,
889

s. -lerümden 506

s. -lerüñ 517, 1718

s. -lerüñdür 516

s. -üm 240, 712, 1602

s. -ümde 944, 1051

s. -üme 1690

s. -ümi 1606

s. -ümüñ 512

s. -üñ 38

s. -üñi 37, 439, 1591

s. söyleyen 1344

su : su 933, 1001, 1002, 1016, 1369,
1409

s. -dan 1585

s. -ya 1067, 1075, 1418

s. -yı 937, 1007

s. -yın 1535

s. -yına 244

s. -yını 1538

s. -yile 1016

su'âl (a.) : sorma; soru; sorulan şey
1439

s. -e 1241

s. -ine 1283

s. -üm 1601

s. eylesün 1318

s. itseler 1437

s. kıldı 561

subh (a.) : sabah, sabah vakti

s. -ı 1279

suç : suç

s. -larından 440

s. -larını 436

s. -um 1004

s. -umuz 730

sûd (f.) : fayda, kâr, yarar, kazanç

s. eylemez 1400

s. itmesün 747

sudâ' (a.) : baş ağrısı, rahatsızlık

s. virmesün 38

sûfi (a.) <sûfî : tasavvuf ehli, sofu
1074,
s. -de 1072
s. -den 1169
s. -ler 1062, 1063, 1080, 1081, 1083,
1088
s. -nüñ 1073, 1074
s. -ye 1061, 1072
s. -yi 1071, 1071
sûfi (a.) : tasavvuf ehli, sofu 1075,
1082
Sûfi-i Zerger 1059, 1085
sultân (a.) 357, 360, 369, 376, 390,
390, 412, 432, 467, 468, 619, 627,
1008, 1502
s. -dur 567
s. -i 391, 685, 893
s. -lar 718
s. -lara 434
s. -i cihân 319, 633
s. -i dîn 1432
s. -i kerem 437
Sultân Bâyezîd : II. Bayezit 390, 390,
392
sun- : sunmak 256
s. -dı 344
sun' (a.) : yapış, yapma; tesir, kudret
s. -i 1471
s. -inuñ 1468
s. -i Rab 1095
sun'î (a.) : yapma
s. -ni 1460

Sûre-i Lokmân (a.) : Lokman Süresi
S. -'ı 1199
sûret (a.) : biçim, görünüş; yüz, çehre
473, 1491
s. -üñ 130
s. -i sâyilde 707
s. -i sîmâsı 129
suvar- : sulamak, su vermek
s. -up 938
s. -ur 1000
suynca : ardından, izinden, peşi sıra;
arzusu gibi 1571
sûz (f.) : yanma, tutuşma, ateş; dert,
ızdırıp 565, 558, 704
s. -i dilden 1606
sûz u güdâz (f.) : yanıp yakılma 558,
704, 976,
Sübhân (a.) : Allâh 1136
S. -'uñ : Allâh 193
sübül (a.) : sebiller, yollar 992
sücûd (a.) : secde etme 662, 1564
s. it 514
s. kıl 17, 1039
s. kıldı 436
s. kıldılar 1185
süd : süt
s. -i 323, 348, 348
s. -ümüz 324, 324
süfre (a.) : sofrâ 753
sükûn (a.) : durma; kesilme, dinme
s. idemezdi 268

Süleymân : Hz. Süleyman 1574

S. -'dan 810

S. -'dur 906, 1620

S. -1 cihân 809

S. -1 zamân 802

sünbül (f.) : sünbül

s. -lere 62

sür- : sürmek, yürümek, ilerlemek;

uzaklaştırmak; geçirmek 703

s. -di 358, 435, 533, 1080

s. -diler 138, 355, 366, 423

s. -er 1403, 1403

s. -esün 674, 746

s. -medi 1391

s. -memişdür 613

sür'at (a.) : çabukluk, hız 136, 1368

Şüreyyâ (a.) : Ülker yıldızı

Ş. -'ya 1571

süri- : sürmek; sürüklemek

s. -di 218

sürme : göze çekilen sürme

s. idinmişdi 872

sürûr (a.) : mutluluk 617

s. buldı 526

s. bulsun 1486

sürûr-efzây : mutluluk artıran

s. -lar 1595

sütûr (f.) : binek ve yük hayvanı

s. -um 637

süvâr (f.) : ata binmiş, binici 623, 631

— Ş —

şâbb (a.) : genç, delikanlı, yiğit

ş. -da 867

şâd (f.) : mutlu, sevinçli 600, 907

ş. -um 49

ş. eyle 239

ş. eyledi 14, 440, 1215

ş. idesün 953

ş. kılmadı 217

ş. olasun 45

ş. olmuşam 67

ş. ola 1710

ş. olsa 351

şâdlık : mululuk

ş. -dan 206

şâdmân (f.) 633, 699, 703, 1093, 1368, 1422, 1509,

ş. olasun 1558

ş. oldı 1212, 1300

ş. oldılar 159

şâfi (a.) : kifayet eden, yeter görünen 1246, 1319

Şâfi'î (a.) : dört mezhepten birinin

imamı olan zat 1188, 1313, 1313,

1322, 1336, 1345, 1354, 1364, 1368, 1378

Ş. -'nüñ 1349, 1375, 1378

Ş. -'ye 1340, 1363

Ş. -'den 1333

Ş. -'dür 1331

Ş. Hazretlerinden 1338

şâgird (f.) : talebe, öğrenci 1323

- şâh** (f.) : dal, budak
 ş. -1 zaymurân 511
- şâh** (f.) : sultan, padişah 266, 293, 318, 321, 325, 327, 329, 336, 343, 345, 374, 387, 388, 395, 398, 399, 401, 407, 411, 431, 434, 447, 457, 470, 477, 624, 639, 752, 898, 1146, 1395, 1697, 1700
 ş. -a 283, 322, 344, 379, 441, 455, 472, 474, 649
 ş. -1 268, 331, 366, 447
 ş. -ıdur 406
 ş. -umuz 389, 389
 ş. -uñ 322, 336, 344, 346, 350, 377, 386, 418, 435, 448, 642, 643, 653, 1361, 1706
 ş. -1 bahtiyâr olusun 47
 ş. -1 cihân 313, 811, 1148
 ş. -1 enbiyâ 999
 ş. -1 Gazne 407
 ş. -1 Gaznevî 426
 ş. -1 Müslimîn 1282
 ş. -1 ‘âdil 305, 308
 ş. -1 ‘âdilüñdür 775
 ş. -1 ‘alîl 272
 ş. -1 Rûm’uñ 402
 ş. -1 rüsül 992, 1003
 ş. -1 zâlim 771
 ş. -1 Zü’l-karneyn 756, 781
 ş. -1 Zü’l-karneyn’e 778
- şâhâ** : ey şah 358, 367, 371, 413, 459, 785, 787
- şâhân** (f.) : şahlar, padişahlar 1701
- Şâh-ı Tâzî** : Dahhak-ı Tazi 271
- şâhid** (a.) : şahit, tanık 1347
 ş. oldı 873
- şâhid-i da’vâ-yı zûr** (a.) : yalancı şahit
 ş. -uñ 1115
- şahs** (a.) : kişi, kimse
 ş. -a 1584
 ş. -uñ 130, 966
- şâh-vâr** (f.) : iyi ve iri cins inci 1561
- şâm** (f.) : akşam
 ş. irişdi 333
- şân** (a.) : şöret, ün
 ş. -dur 182
 ş. -1 243, 687, 1414
 ş. -ına 553, 872
 ş. -ını 1664
- şarâb** (a.) : şarap 76, 334, 344
- Şâri’** (a.) : şeriat koyan, Allâh; Hz. Muhammet
 Ş. -’üñ 1471
- şart** (a.) : şart, koşul 1362, 1400
- şât** (a.) : koyun 735
- şeb** (f.) : gece 530, 574, 1566, 1639
- Şebân** 323, 347
 Ş. -’uñ 349
- şebah** (a.) : benzer, benzeyiş 634
- Şeddâd** (a.) : Âd kavminin hükümdarı 1699
- şefâ’at** (a.) : şefaet, bir suçun bağışlanması için aracılık etmek 249

şefî' (a.) : şefa'at eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden [243](#)
ş. kıl [683](#)
ş. ola [943](#)
ş. -i ola [957](#)
şefî'ü'l-müznibîn (a.) : günahların bağışlatıcısı, şefa'atçi, Hz. Muhammet [243](#), [684](#), [870](#)
şefkat (a.) : acıyarak ve esirgeyerek sevme, şefkat [930](#), [930](#)
ş. -üñ [901](#)
ş. eyleye [942](#)
ş. -i mûr [954](#)
şeh (f.) : sultan, padişah [212](#), [279](#), [282](#), [327](#), [335](#), [338](#), [352](#), [368](#), [379](#), [380](#), [385](#), [385](#), [400](#), [421](#), [439](#), [446](#), [461](#), [629](#), [630](#), [654](#), [852](#), [1154](#), [1366](#), [1500](#)
ş. -ler [359](#), [363](#), [389](#), [405](#), [430](#)
ş. -lere [359](#), [415](#)
ş. -lerin [353](#)
ş. -lerüñ [370](#), [404](#), [404](#), [406](#), [427](#), [779](#)
ş. -üñ [305](#), [375](#), [375](#), [422](#), [430](#), [620](#)
ş. -i 'âdil [264](#)
ş. -i devrânumuz [905](#)
şehd (a.) : bal; gümeç balı
ş. -i sâfi [1720](#)
şehîd (a.) : şehit
ş. eylediler [982](#)
ş. -i enbiyâ [917](#)
şehir (f.) : şehir
ş. -de [1396](#)
ş. -den [1404](#)

şehlâ (a.) : tatlı şaşı [61](#)
şehir (a.) : ay, otuz günlük zaman [1508](#)
şehir (f.) : şehir [110](#), [1517](#), [1622](#)
ş. -e [594](#), [595](#), [653](#), [1499](#)
ş. -i [1397](#)
ş. -ine [345](#), [481](#), [1091](#), [1234](#)
ş. -ini [1399](#)
ş. -i Bagdâd [1066](#)
ş. -i Yeşrib'de [1384](#)
şehir-yâr (f.) : padişah, hükümdar [263](#), [383](#), [755](#), [1496](#)
ş. -a [333](#)
ş. eyle [493](#)
şehvât (a.) : şehvetler
ş. -a [1470](#)
ş. -ına [1478](#)
şek (a.) <şekk : şüphe, zan, tereddüd [736](#), [1416](#)
şeker (f.) : şeker
ş. -dür [424](#)
şekk (a.) : şüphe, zan, tereddüd [944](#), [1051](#)
şekker (f.) : şeker
ş. -ine [1653](#)
şekl (a.) : şekil
ş. -üñ [133](#)
şem' (a.) : mum, balmumu [334](#)
ş. -ine [16](#)
ş. -üñüñ [64](#)
ş. -i çerâg it [492](#)
ş. -i dîn [1204](#)

şemme (a.) : bir kere koklama; pek az şey
ş. -sin 249
ş. -i derdünden 231
şenî' (a.) : fena, kötü, ayıp 683, 1484
şer (a.) <şerr : fena, fenalık eden; daha, en kötü
ş. -inden 251
şer'(a.) : Allâh'ın emri, ayet, hadis, din kaideleri 1035, 1198, 1206, 1207, 1278, 1284, 1298, 1299
ş. -i 1190, 1311
ş. -ine 1263, 1312, 1485
ş. -ini 306
ş. -üm 1306
ş. -üñ 1207, 1689
ş. -i dîn 1193
ş. -i kavîm 1384
ş. -i Nebî 1473
ş. -i Resûl'ı 1046
şerbet (a.) : içki, içilecek şey
ş. -i 1454
ş. -in 512
şeref (a.) : şeref 196
şerh (a.) : açma; açıklama; açık anlatma
ş. eylegil 641
ş. olunmaz 1276
şerî'at (a.) : doğru yol, Allâh'ın emri 1144
şerîf (a.) : şerefli; soylu, temiz 1474

şerm (f.) : utanma
ş. itmedi 190
şermsâr (f.) : utangaç, mahcup 301
şerr (a.) : fena, fenalık eden
ş. -ini 1473
şevk (a.) : şevk, şiddetli arzu 208, 259
ş. -umı 255
ş. -uñde 530
ş. -uñden 675
şevkat (a.) : şevkler 776
şevket (a.) : büyüklük, heybet 633, 1035
ş. -i 1407
ş. -üñ 1709
ş. bulmuşam 474
ş. bulupdur 398
ş. buldı 892
şeydâ (f.) : aşktan aklını kaybetmiş, deli 202
şeyh (a.) : ihtiyar 867, 1057, 1061, 1102, 1113, 1114
ş. -e 1058, 1085, 1086
ş. -i 1087, 1089, 1103
ş. -üñ 1066, 1091
Şeyh 'Îsâ (a.) 1102
Ş. 'Îsâ'yı 1107
Şeyh Sadrü'ddîn (a.) 1113
şeyh ü şâbb (a.) : ihtiyar ve genç
ş. -da 867
şeytân (a.) : şeytan 251, 505, 1475
ş. -dur

şeytânî (a.) : şeytana ait, şeytanla ilgili
186

şeytânî (a.) <şeytânî : şeytana ait,
şeytanla ilgili

ş. -dür 27, 487, 548

şiddet (a.) : sertlik; sıklık

ş. -i 88

ş. -i çekerdi 177

şifâ (a.) : hastalıktan kurtulma, iyi
olma

ş. virür 551

şikâr (f.): av; avlama 315

şikeste-dil (f.) : gönlü kırık; kederli,
mahzun

ş. -leri 581

şimden girü : bundan sonra, bundan
böyle, artık 156

şimdi : şimdi 57, 102, 105, 392, 474,
640, 1128, 1434, 1524

ş. -den 658

şimdiki : şimdiki 529, 1127

şinâs (f.) : anlayan, tanıyan, bilen 4

şîr (f.) : süt

ş. -i 347

Şîrîn (f.) : Ferhâd ile Şîrîn adlı
hikâyenin kadın kahramanı

Ş. -'inüñ 68

şîve (f.) : naz, eda; söyleyiş

ş. -si 1531

ş. -sin 1716

şol : şu 21, 48, 51, 1055

şöyle : şöyle 164, 317, 532, 533, 625,
1264, 1699

şûm (f.) : şom, uğursuz 517

ş. -uñ 1454

ş. eyle 247

şu'le (a.) : alev

ş. -sinde 1258

şûr (f.) : tuzlu; kekremesi; şamata,
gürültü

ş. -ı 819

şübhe (a.) : şüphe

ş. -müz 737

ş. -ñi 1087

ş. -si 1060, 1060

ş. -sini 1061

ş. -ye 253

ş. -yi 1438

şübhesüz : şüphesiz 227, 308, 565,
1038

şükr (a.): şükür, minnettarlık

ş. -e 356

ş. -ini 736, 738

ş. -iyile 233

ş. -i medîd eyle 742

ş. -i ni'meti 1213

ş. -i Yezdân eyledi 1214

şükran (a.) : iyilik bilme

ş. -a 18, 671

şümâr (f.) : hesap, sayı 701

ş. -ın 702

şürb (a.) : içme, içilme

ş. -ı hamr 163

şürû' (a.) : başlama

şürû' kıldı 1310

şüyûh (a.) : şeyhler; yaşlılar

ş. -ı muhterem 1197

— T —

tâ (f.) : kadar, dek, değin 39, 46, 215,

216, 231, 244, 301, 400, 430, 504,

516, 669, 670, 672, 739, 742, 764,

827, 930, 972, 988, 1136, 1142, 1207,

1259, 1380, 1447, 1452, 1494, 1505,

1514, 1552, 1562, 1572, 1685, 1721

ta'ab (a.) : yorgunluk; sıkıntı, zahmet

1026

t. çekdiler 269

t. irdi 1290

ta'accüb (a.) : şaşakalma

t. kıldı 419, 1079

t. kıldılar 1094, 1165

ta'âm (a.) : yemek, aş 596, 593, 1134

t. -ı 599, 606

tâ'at (a.) : ibadet 1412, 1469

t. -dan 221

t. -dur 1150

t. -ı 186, 565

t. -uñ 546

t. eyleyem 229

t. idüp 1135

t. -ı Hak'dan 765, 788

tabança : tokat, şamar, sille

t. urdum 983

t. uraydum 981

tâb (f.) : güç, kuvvet; ı ışık, parlaklık

t. -ından 339

tab' (a.) : tabiat, huy, yaratılış 429

t. -um 1609

t. -umuz 768

t. -uñ 262

t. -ı dünyâsıdır 459

t. -ı şûm 517

tabîb (a.) : doktor 10

tâbi'în (a.) : Hz. Muhammet'i görmüş

olanlardan hadis dinlemiş olanlar

1195, 1278

ta'bîr : (a.) ifade, anlatma

t. -i 1300

t. eyledi 1294

tâc (a.) : hükümdar tacı 442, 465, 467,

1355, 1361

t. -ıdır 411

t. -ını 444

t. -ınuñ 871

t. -ı ıstıfâ 1568

tâc-dâr : taç giyen, padişah

t. -ı enbiyâ 822

ta'cîl (a.) : acele ettirme, çabuklaştırma

463, 528, 595

tâcir (a.) : tüccar, ticaretle uğraşan 136,

139, 692

t. -e 140

tafdîl (a.) : üstün tutma, üstünlük

t. idüpdür 1272

tafsîl (a.) : uzun uzadıya anlatma,
açıklama

t. eyledi 365,1253

tag : dağ 109

t. -da 113

t. -lara 348

t. -a sürüdi 218

tagıl- : dağılmak

t. -dı 1396

t. -dılar 354

tâgî (a.) : azgın, isyan eden

t. -lere 1005

tagyîr (a.) : başkalaştırma, değiştirme,
bozma

t. idemez 1226

t. itdiler 1222

t. -i harf 732

tahammül (a.) : dayanma, katlanma
1651

tahkîk (a.) : doğru olup olmadığını
araştırma; doğru, gerçek 880, 1694

t. -ini 146

t. eyledüj 1049

t. itdiler 1097

t. vir 228

tahliye (a.): süsleme, donatma, bezeme

t. virdi 1507

tahrîf (a.) : harflerin yerini değiştirme,
bozma; bir ibarenin mânâsını
değiştirme 1222

tahrîr (a.) : yazma, yazılma

t. eyledi 1086

tahsîn (a.) : beğenme; güzelleştirme
t. eyledi 477, 1015

t. ide 1715

t. -ler itdi 1247

taht (a.) : alt, aşağı 403

tahte's-serâ (a.) : toprak altı

t. -da 403

taht (f.) : hükümdarlık makamı
345,436,699,1355,1361,

t. -dur 1371

t. -ına 1045

t. -ında 999

t. -ı sa'îd 449

tahtgâh (f.) : taht yeri; baş şehir 361

t. -a 362, 1393

t. -ın 396

tâk (a.) : bina kemeri; yarım daire
şeklinde kapı ve pencere üstü 453

takarrüb (a.) : yaklaşma, yanaşma
t. buldı 446

takdîs (a.) : kutsallaştırma; Allâh'a
şükretme; büyük saygı gösterme
t. eyledi 183

takî (a.) : dinine bağlı; iki imamdan
biri

t. -dür 1381

takrîr (a.) : anlatma

t. eyledi 1024, 1086, 1294

taksîr (a.) : kusur etme; kabahat, suç
t. -dür 224

takvâ (a.) : Allâh'tan korkma, dinin
yasağından kaçınma 1412

t. -sını 1406

tal- : dalmak

t. -alum 1559

t. -dı 1078

t. -up 1560

tal'at (a.) : yüz, surat; güzellik

t. -ı Ma'bûd'uñı 1686

taleb (a.) : isteme; istek 961

t. eyle 24

t. eyleyen 213

t. kıldı 341

t. kıldılar 269

tâli' (a.) : talih, kısmet, kader

t. -i 22

t. -üm 247

t. -üñ 1295

tâlib (a.) : isteyen, istekli 588

t. olan 1318

t. olmaz 1478

t. -i dünyâyâ 611

t. -i gencîne 36

t. -i ma'mûr 1620

t. -i tecrîd ola 21

t. -i 'ışk ol 46

ta'lîm (a.) : öğrenme, öğretme 1308

t. -dür 508

t. iden 501

tam : dam

t. -a 912

t. -uñ 912, 913

tama' (a.) : doymazlık, açgözlülük

t. eyler 460

tamâm (a.) : tamam, tam olma; bitme,

bitirme 179, 698, 863, 1081, 1104,

1111, 1385, 1394, 1712,

t. eyle 926

t. eyledi 1389

t. eyler 1438

t. eylerven 789

t. itdi 654, 1166, 1642

t. kıldı 769, 1508

t. oldı 1723

t. olmaya 1380

t. olmuş 648

ta'mîr (a.) : tamir

t. -e 916

t. -ine 925

t. -i harâb 913, 1333

tañ : acayip, şaşma 388, 388

t. -a 457

t. -a kaldı 329, 919

t. -a kaldılar 1094, 1165

t. -a kalurdu 210

t. -a kalurlar 1548

ta'n (a.) : söğme, yerme, ayıplama

1324

t.-ı hasûd 743, 1218

tanbûr (a.) : tambur 219

tanı- : tanımak

t. -maz 1458

tanış- : tanışmak

t. -dılar 602

tansîf (a.) : yarı yarıya bölme

t. eyledi 1502

tañla- : şaşmak, haret etmek

t. -maz 1460

Tağrı : Tanrı 843

T. -'dan 726

T. -'nuñ 1181

tapu : makam, kat

t. -ñ 638

t. -ña 1539

t. -sın 82

t. -sında 999

t. -ña irmişem 473

tarab (a.) : sevinçlik, şenlik, ayş u safa
341, 181, 961

taraf (a.) : taraf, yön

t. -da 601

t. -dan 1408, 1608

tarâvet (a.) : tazelik

t. virür 62

tarh (a.) : atma, bırakma 43

târîh (a.) : tarih

t. -e 1722

t. -in 1721

t. -i hûb 1720

tarîk (a.) : yol 250, 490, 556, 1688

t. -a 1297

t. -in 884

tarîkat (a.) : tarikat 105, 884, 1190

târûmâr (f.) : karmakarışık, dağınık,
perişan

t. eyleñ 461

t. kılduk 224

tasarruf (a.) : tasarruf

t. idesün 1297

tasa : kaygı, tasa

t. -sından 747

tasavvur (a.) : zihinde şekillendirme,
kurma; istek, arzu

t. -dan 466

t. eyledi 1078, 1358

t. eylemeñ 1443

tasdîk (a.) : doğrulama; onaylama 228,
1687

t. eyledüñ 1049

t. itdiler 1097

tasfiye (a.) : saflaştırma, temizleme

t. kıldı 1507

taş : taş 923

t. -ı 420

t. -ı taş üstine korsa 923

taş : dış

t. -ı 214

taşra : dışarı 632, 712, 1635

t. -da 1341

t. -ya 536

tavâf (a.) : Kabe'nin etrafını dolaşma

t. eyler 975, 1108

tayı : dayı

t. -sı 174

tayy (a.) : kaldırma, lağvetme 1052

tayy-ı mekân (a.) : mekânı, mesafeyi
atlatırcasına geçme 1053

tayy-ı zamân (a.) : zamanı atlatırcasına
geçme 1052, 1055

t. -ı zamânda 1060

tayyib (a.) : iyi, güzel, hoş

t. ideyin 180

t. itdi 180

tâze (f.) : taze, körpe 588

t. -dür 511

te'âlâ (a.) : “yüksek olsun” mânâsına
gelen bir söz 188, 729, 954, 1426

tebâh (f.) : berbat, harap; yıkılmış,
yıkıntı

t. eyleme 798

t. oldı 293

tebcîl (a.) : ululama, ağırlama

t. -i 688

tebdîl (a.) : değiştirme, değiştirilme

t. -de 1069

tebsi : tepsi

t. -ler 541

tecdîd (a.) : yenileme, tazeleme

t. eyledi 183

tecellî (a.) : görünme, belirme 828

t. bulalum 339

tecribe (a.) : tecrübe, sınama

t. -yle 270

tecrîd (a.) : her şeyden el ayak çekip
Allâh'a yönelme 21, 1519, 1551, 1590

tebdîr (a.) : bir şeyi temin edecek veya
önleyecek yol, çare

t. -e 1610

t. -i 624

t. -ini 601

t. -ümüz 594

t. itdiler 603

tedvîn (a.) : divan sekline sokma,
kitap hâline getirme

t. eyledi 1515

tefekür (a.) : düşünme, zihin yorma

t. eyledi 1078, 1358

t. eyleme 1443

t. kıl 199

tefhîm (a.) : anlatma, bildirme 1308

t. iden 501

tefrîd (a.) : dünyadan geçip Allâh ile
meşgul olma, kendini Allâh'a adama
1590

teftîş (a.) : gereği gibi sorup araştırma

t. itdi 1248

tehdîd (a.) : birinin gözünü korkutma,
göz dağı 151

tehî dest (f.) : eli boş 616

te'hîr (a.) : geriye bırakma, geciktirme

t. idelüm 1393

telbîs (a.) : hile, oyun 876

telef (a.) : boş yere harcama

t. kılmışam 196

te'lîf (a.) : kitap, eser yazma 1515,
1546

temcîd (a.) : ululama, ağırlama

t. eyledi 183

temîz : pak 443, 1102, 1149

t. buldı 1188

t. eyle 1134

temlik (a.) : mülk olarak verme

t. eyledi 384

ten (f.) : insan vücudunun dış yüzü;
vücut, beden 882, 1000

t. -de 481

t. -den 879

t. -e 666

t. -i 540, 946

t. -lere 716

t. -üm 980

t. -i pejmürdeye 567

t. -i şevb 244

tenhâ (f.) : tek, yalnız 122, 128, 364,
598, 604, 1168

tenzil (a.) : indirme

t. itdügün 1220

ter (f.) : yaş, ıslak, rütubetli, taze 544,
1370, 1652

t. -dür 65, 511

terahhum (a.) : merhamet etme, acıma

t. kıl 31

t. kıldı 1389

terâne (f.) : nağme, ahenk, makam 12

terceme (a.) : tercüme, çevirme 1117

tereddüd (a.) : karasızlık, duraksama

t. eyleme 1010

terk (a.) : bırakma, vazgeçme 1590

t. eyleme 1427

t. eyleyen 1344

t. eyleyüp 1310

t. idiserüz 761

t. idüp 1643

t. it 495

t. itdünüz 759

t. itmezem 1399

t. kıldılar 607

t. -i edeb idiser 213

t. -i ser kıl 18

t. -in eyledün 1603

t. -in urmayam 1401

tesbîh (a.) : “sühânallah” kelimesini
söyleyerek Allâh’a tazim etme 121

tesellî (a.) : avutma, avundurma 682,
1228

t. bula 990

t. bulalum 339

teslîm (a.) : teslim

t. idüp 1246

t. itdügi 1252

t. itmedi 691

teşne-leb (f.) : dudağı kurumuş, çok
susamış, yanık 931, 933

teşnelik: susuzluk

t. -den 934, 935, 1001

teşvîş (a.) : karıştırma, karmakarışık
etme 899

teşyî' (a.) : selâmetleme, uğurlama

t. itdiler 1446

tevâzu' (a.) : alçakgönüllülük gösterme

t. kıl 27

tevbe (a.) : tövbe 228, 237, 241, 551,
555

t. -den 94

t. -dür 551

t. -sin 107, 107
t. -sini 93, 160
t. -yi 158
t. -yile 106, 146, 550, 552, 553, 560
t. kıl 103, 556, 557
t. kıldum 241
t. kılmaga 240
t. kılmaktan 104
t. -i tahkîk 1694
t. -ler kıldum 157
t. -ye gel 106, 215
t. -ye geldi 153
t. -ye saldı 153
tevbekâr : tövbe eden 98, 104
tevfik (a.) : Allâh'ın yardımına kavuşma 795, 1243, 1694
t. -ı 237
t. -ını 146
t. -uğu 879, 1688
t. vir 228
tevhîd (a.) : Allâh'ı birleme 21
Tevrât (a.) : Dört mukaddes kitaptan Hz. Musa'ya ineni
T. -'ı 686
Tevrît (a.) : Dört mukaddes kitaptan Hz. Musa'ya ineni 1221
tevsen (f.) : başı sert at, dikbaşı at
t. olmadı 1604
tevsi' (a.) : genişletme
t. itdiler 1446
tezvîr (a.) : yalan dolan
t. -ine 539

t. idemez 1226
t. itdiler 1222
tıbb (a.) : hekimlik, doktorluk
t. -ı Aristo 747
tıynet (a.) : yaradılış, mizaç, maya
t. -üğü 487
Timur : Türk Moğol soyundan bir hükümdar 303
tîz (f.) : tez, çabuk; keskin 534, 461, 470, 536, 1080, 1081
tog- : doğmak
t. -dugınca 1708
t. -madı 857
togrıl- : doğrulmak
t. -dı 153
togru : doğru, gerçek 89, 138, 168, 190, 215, 525, 535, 600, 840, 1152, 1466, 1528, 1550, 1599
t. -dur 959
t. -larda 469
t. -sın 1453
togruluk : doğruluk 469
togur- : doğurmak
t. -dukları 312
tokın- : dokunmak
t. -maz 600
tol- : dolmak
t. -a 1447
t. -dı 336, 348, 781
t. -mış 350, 980, 1540
tolaş- : ilişmek, sataşmak
t. -dı 1608

toldur- : doldurmak

t. -dı 937

t. -dılar 1397

tolu : dolu 251, 1615

t. -dur 262

tolu : içkiyle doldurulmuş kadeh

t. -lar 371

tolun- : ay dolunay durumuna gelmek

t. -madı 857

tonan- : dananmak, giyinmek,

süslenmek

t. -up 622

toprag/k : toprak

t. -a 423

toy : şenlik, şölen, ziyafet 380

toyıl- : doyulmak

t. -up 11

toyla- : yedirip içirmek

t. -dı 477

t. -duş 101

t. -gıl 32

toyur- : doyurmak

t. -dılar 1016

toyun- : kendini doyurmak

t. -dı 380

t. -dum 1017

toz : toz

t. -ıyam 1537

t. -umuza 96

tozit- : tozutmak

t. -dı 1657

Tûbâ (a.) : cenneti gölgeleyen ilâhî

ağaç

T. -'dan 61

Tûfân (a.) : bütün dünyayı kaplayan su

T. -'dur 1655

T. eyledi 782, 1674

T. -ı saht 316

tugyân (a.) : taşma, taşkınlık, azgınlık,

çoşkunluk 980, 1045

tuhm (f.): tohum

t. -ın 298

tûl (a.) : uzunluk, uzun müddet

t. -i emel eyleme 794

tur- : beklemek, durmak 341

t. -alar 603

t. -dı 183, 340, 342, 361, 500, 949,

1091, 1161, 1293, 1420

t. -dılar 1525

t. -duginca 402

t. -maya 765

t. -mayam 1401

t. -maz 718

t. -sun 402

t. -uban 378, 537

t. -ur 1405

t. -urdu 754

t. -urken 1285

t. -urvan 1624

туру gel- : kıyam etmek, ayağa

kalkmak 549

t. -di 1339

tuş : taraf, cihet, yön, yol

tuş eyle- : karşılaşmak, rast gelmek;
erişmek
t. di 1107
tuş ol- : karşılaşmak, rast gelmek;
erişmek
t. -alum 1560
t. -asun 1653
t. -dı 94, 140, 286, 853, 932, 1387,
1654
t. -madı 191
t. -madum 1584
tûşe (a.) : azık, ölmeyecek kadar
yenecek şey
tûşesüz : azıksız 575
tut- : tutmak, yapmak, amel etmek
340, 1176, 1569
t. -asun 637
t. -ayın 192
t. -dı 207, 349, 635, 778, 815, 1027,
1030, 1673
t. -dılar 296, 616
t. -dum 1011, 1013
t. -ınca 127
t. -ma 360
t. -madı 1678
t. -masun 875
t. -mayan 405
t. -mayanlar 406
t. -maz 1475
t. -mazuz 768
t. -mışdı 1522
t. -mışuz 760

t. -uñ 328
t. -up 759, 976
tutan : tutan 1626
t. -uñ 424
tûtî (f.) : dudu, papağan 497, 499, 501
t. -i zîbâ-cemâl 498
tûtî (f.) < tûtî : dudu, papağan
t. -dür 501
tûtiyâ (a.) : kadınların gözlerine
çektikleri sürme 23, 1479
t. -sın 248
t. kıl 882
tuy- : duymak
t. -dı 13, 536
tuyûr (a.) : kuşlar 1582
tübre : torba 707

— U —

u : (ve) 4, 8, 43, 43, 52, 66, 75, 81, 84,
100, 100, 109, 112, 151, 154, 159,
161, 164, 171, 188, 189, 191, 219,
222, 222, 222, 222, 246, 261, 268,
275, 280, 304, 312, 312, 387, 403,
429, 453, 454, 465, 476, 482, 498,
506, 530, 540, 556, 558, 562, 569,
574, 578, 599, 601, 604, 621, 652,
673, 689, 698, 703, 704, 717, 719,
728, 735, 748, 753, 784, 789, 795,
797, 803, 835, 842, 853, 857, 876,
893, 898, 912, 986, 992, 1000, 1001,
1008, 1012, 1035, 1052, 1066, 1071,
1116, 1135, 1185, 1189, 1193, 1214,
1274, 1280, 1295, 1312, 1331, 1347,

1357, 1361, 1373, 1385, 1388, 1397,
1400, 1412, 1412, 1413, 1429, 1437,
1489, 1490, 1511, 1520, 1531, 1563,
1566, 1582, 1594, 1595, 1604, 1613,
1623, 1629, 1631, 1639, 1657, 1672,
1687, 1698, 1698, 1699, 1701, 1708,
1710, 1710

uc : uç

u. -ı 761

uc : sebep, vesile

u. -ından 177, 267, 293, 301, 304,
1026, 1185, 1490

‘**ucb** (a.) : mağrurluk, kendini
beğenmişlik 476, 749, 902

uç- : uçmak

u. -dı 1643

u. -a geldi 1586

uçmak : cennet 705, 987

‘**ûd** (a.) : ödağacı 169,1542

‘û. -ını 1612

ugra- : uğramak

u. -dı 608, 947

u. -mışdı 952

u. -sun 747

u. -yup 931

ugrı : hırsız

u. -dan 771

ugruluk : hırsızlık 469

‘**ukbâ** (a.) : ahiret, öbür dünya 751,
1382

‘u. -da 855, 990

ulaş- : kavuşmak; bulaşmak

u. -dı 1608

u. -masun 96

ulaşdur- : ulaştırmak

u. -ur 1287

ulı : ulu, zengin; ağır; şerefli,
saygıdeğer

u. -sı 869

ulu : zengin; ağır; şerefli, saygıdeğer
124, 370, 380, 618, 855, 1417, 1529

u. -lar 371, 378, 817, 1198, 1685

u. -lardan 372, 817, 974, 1106

u. -sı 899

‘**ulûm** (a.) : ilimler, bilgiler 885, 1037,
1257, 1307, 1308

ulü’l-ebşâr (a.) : görüş kabiliyetinde
olan kimseler 612

um- : ummak

u. -aram 145, 1623

u. -arsaḡ 1576

u. -mazam 458, 458

‘**ummân** (a.) : engin deniz, okyanus

‘u. -ına 1560

‘**umrân** (a.) : mamurluk, bayındırlık;
refah ve saadet 686

‘**umre** (a.) : hac mevsimi dışında
Kabe’yi ziyaret etme 1623

umûr (a.) : işler, hususlar

u. -a 791

un : un

u. -ını 1431

- unut-** : unutmak
u. -mayavuz 764
- ur-** : vurmak, çarpmak; ifade etmek, beyan etmek, bildirmek 432
u. -ayıdum 981
u. -dı 541, 542, 1643
u. -dum 983, 1614
u. -duñuz 468
u. -ma 248, 1690
u. -madı1391
u. -maya 200
u. -mayam 1401
u. -mış 397
u. -up 1418
- urıl-** : giydirilmek, takılmak, konulmak
u. -dı 484, 1568
- urul-** : baskın yapmak, gasp ve yağma etmek
u. -muş 137
- ‘uryân** (a.) : çıplak, bürehne
‘u. -laruñ 754
‘u. -uñ 769
- ústâd** (f.) : muallim, usta, sanatkâr 500
- usûl** (a.) : yol, yöntem, usûl
u. -inden 1307
- uş:** işte, şimdi 655
- uşad-** : parçalamak, ufaltmak
u. -ur 74
- uşag/k** : çocuk, evlat
u. -ı 1271
- uşbu** : bu, işte bu 412
- uşda** : işte 1405
- ‘uşşâk** (a.) : âşıklar 1591
- utan-** : utanmak
u. -maduñ 854
- uy-** : uymak 548
u. -dı 848
u. -duñ 546
u. -up 794, 844
u. -ma 27, 487, 497, 548
u. -mazdı 164
- uyar-** : uyandırmak 1684
u. -dı 847
u. -up 194
- uyan-** : uyanmak
u. -amaz 1458
u. -dı 13
u. -dum 1017
u. -up 181, 1309
u. -ur 1288, 1464
- uyanuk** : uyanık, bilgili, haberli 998
u. -lar 1685
- uyhu** : uyku
u. -dan 13
u. -sından 1684
u. -ya vardı 185
u. -ya varmış 851
- uyku** : uyku
u. -sından 1288
- uyu-** : uyumak
u. -r 1458
- uza-** : uzamak
u. -r 87

uzak : uzak

u. -dur 575

‘uzlet (a.) : yalnızlık köşesine çekilme
1305, 1305, 1519, 1551, 1590

‘u. -de 1152, 1303

‘u. -i 1310

— Ü —

ü : ve 1, 1, 2, 2, 3, 6, 22, 28, 31, 56,
63, 65, 67, 75, 84, 110, 123, 137, 148,
151, 162, 183, 190, 198, 209, 214,
218, 219, 224, 226, 235, 262, 265,
281, 314, 326, 334, 345, 363, 364,
364, 380, 381, 382, 382, 398, 404,
407, 419, 421, 427, 427, 428, 428,
429, 438, 441, 449, 449, 460, 462,
476, 484, 522, 543, 550, 560, 565,
578, 598, 604, 618, 620, 628, 634,
636, 686, 688, 691, 697, 702, 704,
704, 704, 704, 721, 723, 724, 728,
728, 734, 735, 735, 737, 742, 749,
753, 753, 772, 772, 786, 792, 793,
821, 830, 847, 847, 853, 855, 857,
865, 867, 874, 899, 901, 902, 907,
908, 944, 956, 970, 994, 1035, 1045,
1046, 1051, 1061, 1072, 1074, 1092,
1106, 1129, 1150, 1150, 1151, 1151,
1168, 1181, 1182, 1194, 1210, 1213,
1221, 1221, 1222, 1238, 1258, 1265,
1276, 1278, 1284, 1298, 1314, 1319,
1322, 1338, 1347, 1347, 1355, 1356,
1360, 1386, 1408, 1408, 1409, 1412,
1436, 1454, 1454, 1474, 1492, 1508,

1511, 1512, 1514, 1515, 1517, 1519,
1522, 1532, 1546, 1551, 1551, 1575,
1588, 1590, 1590, 1590, 1590, 1595,
1597, 1600, 1611, 1622, 1629, 1666,
1669, 1670, 1672, 1677, 1702, 1708,
1709, 1709, 1709, 1719

üç : üç 277, 609, 1213, 1374, 1390

üç : üç 590, 1321, 1362

ü. -dür 1456

ü. -in 278

üçüncü : üçüncü 1476

ümem (a.) : ümmetler 845

ümîd (f.) : umut, umma 1624

ümm (a.) : ana 76

ümmet (a.) : ümmet, bir peygambere
bağlanan cemaat 1258, 1444, 1444

ü. -i 1194, 1213, 1215, 1275

ü. -inüñ 1274

ü. -üm 849, 1203

ü. -ümden 1268

ü. -üñ 1266, 1270, 1272, 1272, 1351

ü. -üñde 1204

ü. -üñüñ 1271

ümmü'l-habâyiş (a.) : kötülüklerin
anası

ü. -dür 76

ümmü'l-mü'minîn (a.) : Hz.
Muhammet'in zevceleri 870

ürkü : korku, panik

ü. -ye düşmişler 125

üstâd (f.) : usta, sanatkâr

ü. -i 1198

ü. -1 cihân 1499

ü. -1 Çîn 1510

üst : üst, üst taraf

ü. -inde 647, 650, 1362

ü. -ine 148, 377, 377, 858, 923, 1029,
1029, 1237

ü. -üme 952

üstün : üst, üstteki 1162

üstüvâr (f.) : sağlam, kuvvetli,
dayanıklı; güvenilir

ü. eyleyüp 908

üştür (f.) : deve 383

üzre : üzere 122, 150, 165, 203, 353,
699, 1108, 1119, 1364, 1369, 1508,
1649

— V —

vâcib (a.) : yapılması gerekli 1526

v. -dür 76

Vâcid (a.) : vücuda getiren, Allâh'ın
sıfatlarından

V. -'e 868

vahdet (a.) : birlik; Allâh'a ulaşmak
1590

v. -e 1671

vahîd (a.) : yalnız, tek, bir 1298, 1411

vakf (a.) : vakıf 1433

vâkıf (a.) : haberli 1463

v. oldı 865

v. olmuş 1329

v. -1 esrâr 1291

vakt (a.) : zaman 522, 598

v. -1 visâl 531

vâlid (a.) : baba

v. -in 1248

Vâmık (a.) : Vâmık ile Azrâ adlı
hikâyenin erkek kahramanı

V. -'am 69

va'îd (a.) : birini iyiliğe sevk ve
kötülükten uzaklaştırmak için
korkutma, yıldırma 151

var : var; servet, mal, varlık 78, 85,
108, 119, 130, 130, 149, 162, 167,
167, 174, 197, 205, 266, 276, 313,
325, 498, 519, 618, 655, 692, 712,
766, 912, 1005, 1057, 1058, 1060,
1291, 1321, 1359, 1359, 1387, 1390,
1455, 1455, 1495, 1497, 1499, 1519,
1543, 1582, 1601,

v. -dı 520

v. -dur 638, 959, 979, 1532, 1645

v. -in 725

v. -ını 862, 1410, 1410

v. -sa 462, 801

v. -umuz 224

v. -uñ 1387

v. -uñı 1683

var- : varmak 524, 1064

v. -a 594, 1089

v. -ayın 192, 645, 948, 1023

v. -alum 368

v. -am 813

v. -amazsun 574

v. -dı 90, 137, 171, 185, 187, 191, 194,
340, 386, 654, 663, 720, 758, 814,

949, 1068, 1070, 1075, 1076, 1082,
1293, 1301, 1420,
v. -dılar 342, 373, 653, 844, 1238,
1525
v. -dukca 1281
v. -dukda 664, 1386
v. -dum 1589
v. -ıcak 524
v. -maga 345, 1062
v. -maz 112, 123, 984, 1523
v. -miş 851
v. -uban 128, 279, 296, 452, 539, 596,
710, 1011, 1092, 1302, 1360, 1526
v. -up 436, 713, 1024, 1161, 1285,
1529
varmak : varmak
v. gerek 418
vâr (f.) : gibi 1539, 1564, 1565
varak (a.) : yaprak; yazılmış kâğıt 165,
203
vârid (a.) : gelen, vasıl olan, erişen
v. -i Rahmânîdur 548
v. -i şeytândur 182
vâriş (a.) : mirasçı
v. -leridür 1187
varlık/k : varlık 1541
v. -ıyla 1540
vasf (a.) : nitelik, sıfat
v. -a 1476
v. -ı 1380
v. -in 1380

vasiyyet (a.) : vasiyet
v. eyledi 1139
vasl (a.) : kavuşma 673
v. -a 522
v. -ı 671
v. -uğa 1539
vatan (a.) : vatan, yurt
v. tutmadı 1678
vây : vah, vah vah 108, 922
vây veyl : vah vah 108
va'z (a.) : dinî öğüt 151
vaz' (a.) : bir şeye ad koyma; kurma
v. -ı 538, 1165
vazî' (a.) : alçak, adı 1474
vebâl (a.) : şiddet, ağırlık, azap; günah
v. olduğuz 724
v. olısdur 690
v. -e girevüz 97
vech (a.) : yüz 1290
vedî'at (a.) : emanet
v. kodıguş 141
Vedûd (a.) : çok şevkatli, Allâh 17
vefâ (a.) : sözünde durma 613, 770,
1171
vehm (a.) : kuruntu, yersiz korku;
şüphe 4
velâyet (a.) : velilik, ermişlik; dostluk,
sadakât; Tanrı dostluğu 388, 483, 1622
velî (f.) : amma, fakat 118, 498, 596,
997, 1539

velî (a.) : ermiş, evliya 854, 897, 932, 1032, 1057, 1317, 1320, 1379, 1415, 1419, 1521
v. -ler 1055
v. -ye 1006, 1047
v. olur 308
velîkin (f.) : fakat, lâkin 35, 162, 1635,
velvele : (a.) şaşkınlık; yaygara
v. koyardı 110
vera' (a.) : haramdan kaçınma
v. idemez 460
verd (a.) : gül
v. -e 1640
v. -i 36, 90, 588
ve's-selâm (a.) : işte o kadar, son söz budur 37
vesvâs (a.) : şeytan
v. -a 794
v'ey : ve ey 1, 1590
veyl (a.) : vah, vah vah 108
vezîr (a.) : vezir 784, 1157, 1161, 1258
v. -e 1155
v. -i 1148
v. -inde 1156
v. -ine 1147
v. -üñ 1154
vilâyet (a.) : il
v. -de 132
vir- : vermek 18, 18, 228, 228, 229, 645, 671, 671, 682, 701, 1040
v. -di 66, 88, 282, 300, 352, 555, 570, 630, 654, 699, 729, 773, 804, 832, 850, 1009, 1104, 1183, 1231, 1246, 1255, 1263, 1311, 1312, 1425, 1503, 1506, 1507, 1593, 1654, 1655, 1702
v. -diler 385, 1016, 1648
v. -dügi 1262
v. -dügün 686, 1405, 1617
v. -dün 143, 546
v. -esün 1232, 1307, 1652
v. -eyin 783, 1241, 1243, 1319
v. -gil 830, 1601
v. -ilüp 705
v. -me 253, 617, 1680
v. -medün 734
v. -meñ 87, 1002, 1160
v. -mesün 38
v. -meye 189, 1712
v. -mez 87, 743, 1125
v. -mezem 1007, 1538
v. -miş 448, 900, 965, 965, 1296, 1549
v. -mişdi 443
v. -mişüz 324
v. -sün 585, 1361
v. -üben 615
v. -ün 281
v. -üp 233
v. -üpdür 1179
v. -ür 62, 117, 551
v. -ürdi 1281
v. -ürdüm 475
v. -ürlerdi 1355

vîrân (f.) : vîrân; yıkık; harap 1577, 1597, 1647
v. -a 35
v. -da 1618
v. -uñ 1649
v. eyledüñ 1603
v. eyleme 580
v. eylemekden 583
v. eyleyem 54
v. olur 265
vîrâne (f.) : yıkılmış, pek harap yer 1582
v. -de 1645, 1650
v. -den 1635
v. -dür 1618
v. -lerde 1638, 1648
v. -nüñ 1587
v. -sin 1628
v. -yem 1621
v. -yi 1623, 1646
vird (a.) : belli zamanlarda okunması âdet olan Kuran cüzleri, dua 1150
visâl (a.) : kavuşma 531, 658
vuhûş (a.) : vahşî, yabanî; ıssız, تنها yerler 1586
vuslat (a.) : kavuşma
v. -ı dil-dârına 677
vusûl (a.) : ulaşma, varma, erişme, yetişme 1256
vuzû (a.) <vuzû' : abdest alma, abdest 1417
v. -yile 1279

vü (f.) : ve 1, 228, 237, 246, 343, 855, 990, 1482
vücûd (a.) : vücut, gövde 1542, 1563, 1564
v. -a 484
v. -uñ 1576

— Y —

ya : ya 511
yâ (a.) : ey, o hâlde, öyleyse 10, 65, 228, 236, 239, 252, 490, 496, 557, 563, 564, 584, 637, 675, 678, 678, 795, 877, 910, 977, 1217, 1230, 1282, 1284, 1387, 1450, 1482, 1656, 1687, 1689, 1691
yab- : yapmak
y. -dı 14, 1495
y. -duñ 1697, 1699
y. -maduñ 734
y. -mıñ 695
yâbis (a.) : kuru
y. -den 9
yâd (f.) : hatırlama, anma; hatır
y. -ı 167, 450
y. -ına 1588
y. -ını 180, 1092
y. -uñı kıl 680
y. eyledi 1215
y. eyledüñ 1244
y. eylegil 751
y. eylemişlerdür 1316
y. eyler 524
y. eyleye 818

- y. eyleyüp 41, 241
y. itdi 195, 1251
y. itmege 820, 826
y. itmek gerek 816
y. itmeye
y. olan 1138
y. itdürdi 500
yâdigâr (f.) : yadigâr
y. -in 1255
yag- : yağmak
y. -ar 316
yagma (f.) : yağma, çapul
y. -ya 137, 844
y. - itmeyesün 1168
y. - eyleme 1219
y. - kılun 462
yagdur- : yağdırmak
y. -dı 541, 1675
yahşı : güzel 1328
yâhûd (f.) : veya, isterseniz 1036
Yahyâ : Hz.Yahya 995
yak- : yakmak
y. -a 821
y. -ar 26, 744
y. -dı 465, 1612
y. -dılar 454
y. -mış 1542
y. -mişam 717
yakın : yakın
y. -dur 916
yakış : yakış
y. -ından 807
yakîn (a.) : sağlam bilgi, iyi, kat'î olarak bilme 30, 85, 299, 504, 998, 1003, 1035, 1111, 1193, 1251, 1352
y. -e 1494
y. ol 750
y. olasun 1127
yaklaş- : yaklaşmak
y. -dı 273
yalan : yalan 1352
y. dime 227
yalvar- : yalvarmak
y. -ayın 948
yan : yan, yan taraf
y. -ına 192, 340, 1013, 1162, 1247
y. -ında 1418, 1419
yan- : yanmak
y. -dı 781, 946
yaña : taraf, cihet, yön 145, 252, 282, 294, 329, 349, 457, 810, 848, 951
yandur- : yandırmak 232
y. -ma 677
y. -ur 1036
yanku : yankı, ses yansıması 709
yankulan- : yankılanmak
y. -ur 708
yañıl- : yanılmak
y. -up 227, 1443, 1484
yañlış : yanlış 466
ya'nî (a.) : yani, şu demek 911
yap- : yapmak
y. -agör 924, 928

yapış- : tutmak, bulaşmak, kirli bir şey sürülmek

y. -a 1007

y. -dı 539

y. -up 292

yapu : bina; biçim, şekil

y. -nuş 708

y. -sı 1332

y. -sın 381, 679

yar : ağız suyu, tükürük

y. -ını 1262

y. -ıdur 1262, 1262

yâr (f.) : sevgili, dost 2, 19, 657, 784,

786, 803, 1058, 1565

y. -a 550

y. -ını 1125

y. -i 867

y. -in 1587

y. -la 23

y. -uş 1124

y. -üñi 1133

y. olan 1124, 1125

y. olur 1543

y. -ı gârüş 861

y. -i kıl 28

y. -ı nigumuz 846

yâr-ı sâdık : sadık dost 1131

yâr-ı gâr (a.) : mağara dostu, Hz.

Ebubekir 832

yaraş- : yaraşmak

y. -ur 1717

yarat- : yaratmak

y. -dı 5, 480

y. -mışdur 1308

yâren (f.) : dost

y. -lere 117

yâre : yara (t.)

y. -sin 297

yarış : yarış 846

yarlıga- : suç bağışlamak, mağfiret etmek

y. -sun 972

yas : yas, matem

y. tutdı 1673

yaş : ıslak, yaş 540, 781

y. -ıdur 771

y. -ın 569

y. -ını 584, 782, 1019, 1674, 1675

y. -umı 236

y. -uñı 573, 573

y. eyledi 55

yat- : yatmak

y. -asun 1555

y. -uban 696

y. -urken 1304

y. -urlar 609

yatur : bulunmak yatmak, yatan 191, 165, 203, 763, 763, 1077, 1405

yavı : zayı, yitik, kayıp

y. kıldılar 353

yaz- : yazmak

y. -dı 1515

y. -dılar 385

- y. -ılmaz 1276
y. -mışam 1546
y. -mışdı 1385
yazılı : yazılmış, yazılı 203,1615, 1616
yazlu : yazılmış, yazılı 166
yazı : ova, sahra, ıssız yer
y. -ya sürüdi 218
yebâb (f.) : harap, yıkık, virane 913
yeg : daha iyi, üstün 1169, 1511
y. -dür 1271, 1650
Yehûd (a.) : Yahudî, İsrailoğulları 1218
yemîn (a.) : yemin
y. itmemişdi 1352
yer : yer
y. -de 748
Yeşrib (a.) : Yesrip şehri
Y. -'de 1384
Y. -'e 1386
Y. -'üñ 965, 1401
yetmiş : yetmiş 1104
yet- : ulaşmak, yetişmek
y. -esün 637
yetür- : ulaştırmak, eriştirmek 141, 1155
y. -di 335, 809, 1213
y. -diler 386, 626, 629
y. -elüm 368
y. -üñ 470
yevm (a.) : gün
y. -i dîn 998
yevmî (a.) : gündelik, günlük, her gün 275
Yezdân (f.) : Allâh 731, 780, 943, 1028, 1214
Y. -'uñ 1485
Yezîd (a.) : Muaviye'nin oğlu ve Emevî devletinin ikinci halifesi
Y. -i zâlimi 301
yık- : yıkmak
y. -dılar 381
y. mışam 717
yıkıl- : yıkılmak
y. -dılar 651
y. -mışdı 1332
y. -ur 1649
yıl : yıl, sene 293, 1055, 1073, 1278, 1355
y. -lar 530
yılan : yılan 1639, 1651
y. -lar 268
yıldur- : yıldırmaq
y. -ur 589
yırak : ırak, uzak 726, 1064
yidi : yedi 1073
yi- : yemek
y. -diler 606
y. -dügi 424, 1261
y. -memişdi 1337
y. -mez 1431
y. -mezdi 1435
y. -mişdi 297
y. -niyor 85

- y. -r 120
y. -rlerdi 752
y. -rsiz 766
y. -yeler 604
y. -yen 1173
y. -yenler 1130
y. -yesün 746, 1572, 1653
y. -yeyin 1023
y. -yüben 597, 1132
yigin : üstün, baskın, galip 627
yigirmi : yirmi 823
yil : yel 1583
y. -den 1585
y. -dür 1657
y. yügür 1571
yil- : koşmak, acele yürümek
y. -er 1108
y. -mek gerek 738
yimek : yemek 594
yine : yine, tekrar 1643
yir : yer, yeryüzü 1347, 1347
y. -de 37, 126, 132, 445, 593, 1109,
1352, 1360, 1365, 1391, 1401, 1505,
1586
y. -den 1401, 1431, 1509
y. -e 82, 387, 600, 608, 647, 1501,
1535
y. -i 1433
y. -idür 351
y. -ime 721
y. -in 1081
y. -inden 1161
y. -ine 74, 291, 418, 626, 650, 814,
814, 863, 1064, 1213, 1503, 1529
y. -üme 896
y. -üñ 1596
yirlü : yerlü 1064, 1503
yiriş- : erişmek, ulaşmak, yetişmek
y. -mez 575, 1620
yiryüzi : yeryüzü; ülke, diyar
y. -n 266, 318
y. -ni 782
yit- : yetişmek
y. -diler 379, 1234
y. -dükce 409, 928, 929
yiter : yeter, kâfi 611, 611
yitiş- : yetişmek
y. -di 205, 320, 374, 814, 1500
yitür- : kaybetmek
y. -dügimi 1328
y. -dün 546
y. -me 261, 486
y. -meñ 369
y. -ürsün 559
yiyle- : koklamak
y. -düm 1580
yog : yok 32, 113, 119, 132, 274, 619,
753, 867, 918, 1060, 1110, 1321,
1382, 1412, 1416, 1521, 1586
y. -a 1410
y. eyledi 1566
y. olanlar 1563
yoh : yok 157
yohsa : yoksa 182, 1624

yohsul : yoksul, fakir 394, 1672
y. -larınuñ 309
y. -uña 298
yok : yok 4, 189, 226, 240, 1454,
1531, 1582
y. -dur 50, 84, 285, 410, 646, 701,
722, 737, 757, 767, 798, 1270, 1388,
1395, 1706
yokla- : yoklamak
y. -dı 170
y. -gıl 1217
yokluğ/k : yokluk 1541
yokluğ/k : yokluk 1563
yol 149, 150, 165, 203, 482, 482, 590,
655, 1550
y. -a 124, 215, 726
y. -da 224, 836, 1121, 1400, 1719
y. -dan 127
y. -dur 958
y. -ı 932, 952, 959, 1053, 1065, 1152,
1443
y. -ın 778, 1685
y. -ına 171, 732, 862, 1088, 1410,
1466
y. -ında 681, 738, 1662
y. -ından 924
y. -ını 237, 759, 951, 1050, 1097, 1190
y. -lara 110
y. -ları 947, 591
y. -um 1581
y. -uñ 1292, 1453
y. -uñda 3
y. -uñı 556
y. bulam 1592
y. bulmadum 1539
y. gösterdi 555
y. kesmiş 109
y. virme 253
y. -a düşüp 1442
y. -dan çıkardı 1668
y. -ın tut 1569
y. -umı urduñuz 468
y. -uña düşer 547
yol- : yolmak
y. -arsam 225
yoldaş : yoldaş, arkadaş 836
y. -ı 590, 603
y. -ına 288
y. -ları 115, 597
y. -larını 110
y. it 796
yukaru : yukarı 1418
yu- : yıkamak, temizlemek
y. -mışam 904
y. -nur 572
y. -y 1694
y. -yagör 577
y. -yayın 134
yum- : yummak, kapamak
y. -mazdan 1683
Yûsuf (a.) : Hz. Yusuf
Y. -'uñ 1128
yüce : yükseklik, yüce 1665, 1665
y. kıl 260

yügriş- : koşuşmak

y. -ür 3

yügür- : koşmak, hızlı gitmek 525,
1571

yük : yük

y. -i 903

y. -leri 1692

yükle- : yüklemek

y. -düp 383

y. -nmişem 903

yüklet- : yükletmek

y. -di 1661

y. -diler 1063

yüri- : yürümek 1081

y. -di 168, 190, 600

y. -dünj 854

y. -yüp 296

yürin- : yürünmek

y. -mez 212

yürü- : yürümek

y. -me 549

y. -rse 213

y. -yüp 1108

yüz : yüz yıl, asır 360, 1321, 1362,
1713

y. -de 1335

y. -i 1374

y. -ñ 1334

yüz : yüz, çehre 366, 435

y. -i 404, 478, 1273

y. -in 317, 723

y. -inden 337

y. -ine 805, 969, 981, 983

y. -ini 457, 848, 996, 1013, 1163

y. -lü 172

y. -üm 240

y. -ümi 252

y. -ümüz 1535

y. -ünj 1591

y. -ünjün 1538

y. döndürem 145

y. göstere 1632

y. göstermişem 507

y. sürdi 358

y. sürdiler 355

y. tutup 976

y. -i suyına 244

y. -ine urmadı 1391

y. -ini döndi 810

y. -ini döndürdi 431

y. -ini tutdı 349

y. -lerin sürdiler 423

y. -üme urma 248, 1690

— Z —

zâd (a.) : azık 84

zâd (f.) : doğma, doğmuş

z. -ıyam 68

zafer (a.) : maksada ulaşma; üstün
gelme 455, 896

zâhid (a.) : aşırı sofu, zahit 526, 529,
537

z. -e 129

z. -i 521, 554

z. -leri 1265

- z. -üñ 532, 538, 539, 520
- z. -i ehl-i huzûr 519
- zahîr** (a.) : arka çıkan, yardımcı 784,
- zâhir** (a.) : açık, meydanda; görünüşe göre 1191, 1383
- z. -den 1438
- z. -i 129
- z. -üñde 1575
- z. olmadı 102
- zahmet** (af.) : sıkıntı, eziyet 59, 1445, 1608
- z. -i 177, 271
- z. -i reng çekmeyesün 1514
- za'îf** (a.) : zayıf, güçsüz
- z. -e 1593
- z. -i 689
- z. -üñ 959
- z. olmuşken 955
- zâlim** (a.) : zulmeden, haksızlık eden 543, 771
- z. -i 301, 1174
- z. -i saht 274
- zalûm** (a.) : çok zalim olan 1662
- zamân** (a.) : zaman, vakit 111, 187, 207, 286, 320, 343, 432, 441, 511, 525, 531, 644, 646, 662, 699, 706, 802, 806, 808, 828, 937, 983, 1011, 1052, 1055, 1065, 1128, 1159, 1233, 1277, 1334, 1338, 1354, 1392, 1433, 1435, 1536, 1600, 1628, 1648, 1651
- z. -da 972, 1060, 1145, 1291
- z. -ında 1411
- z. -uñ 1265
- zamîr** (a.) : iç; kalp, vicdan
- z. -üm 157
- zamm** (a.) : ekleme
- z. ider 1287
- zanîn** (a.) : töhmetli, suçlu 835
- zann** (a.) : sanma, sanı; şüphe, işkil 144, 466
- z. -ını 147
- zâr** (f.) : inleme 195, 403, 559, 574, 986, 1373, 1545, 1675
- z. eyleme 33
- z. kıldı 98
- zâr zâr** (f.) : yanık yanık, hazin, hazin 1545, 1675
- zarar** (a.) : ziyan, zarar 1153
- z. irmeye 1175
- z. virmez 743
- zârî** (f.) : ağlayıp sızlama 562
- z. eylemeñ 156
- z. kıldılar 154, 652
- zât** (a.) : kendi; asıl, öz; saygıya değer kimse
- z. -a 482
- z. -ı 1329
- z. -ından 4
- z. -ınuñ 480
- zayf** (a.) : misafir
- z. -ı 357
- z. -uñ 340
- zâyi'** (a.) : yitik, zarar, ziyan 1130
- z. geçürme 30

zaymurân : bir çeşit bitki, odorife rous yaprağının bir parçası

zebân (f.) : dil, lisan 498, 1593

z. açup 1658

z. virdi 729

zebânî (a.) : cehennemlikleri

cehenneme atmaya memur edilen

melek

z. -ler 946

zebh (a.) : kesme; kurban etme

z. -i şât 735

zebûn (f.) : zayıf, güçsüz, aciz

z. kılmışdı 268

z. olursun 1326

Zebûr (a.) : Dört mukaddes kitaptan

Hz. Davut'a ineni 1221

Z. -'uñ 687

zehr (af.) : zehir

z. -i kâtil 599

zehrî : zehirli 597

zekât (a.) : İslâmın beş şartından biri
735

zekî (a.) : temiz; zekâ sahibi 1416

zelîl (a.) : hor, hakir, aşağı tutulan;
tamahkâr; sürçüp düşen; yanılan 48,
81, 84, 1682

z. kalur 1462

z. kıldıñ 1535

zemân (a.) : zaman, vakit 2

zemîn (f.) : yer, yeryüzü 2, 317

z. -i 1705

zemzeme (a.) : yavaş ve hafif türkü söyleme

z. -m 1631

z. kılursun 1626

zen (f.) : kadın 276, 523, 527, 538,
539, 847

z. -e 276, 279, 281

z. -i 519, 554

zen (f.) : vurmak

z. -ler 138, 142

zenb (a.) : günah, suç, kabahat

z. -üme 238

z. -üñi 972

zenbûr : arı, eşek arısı 1641

zer (f.) : altın 382, 420, 421, 628, 753,
1480

z. eyle 680

z. kılur 234

zerd (f.) : sarı 58

z. -i 420

zerg (f.) : kuyumcu 1070, 1071

Zerg 1065, 1067, 1068, 1091

Z. -'e 1063, 1087, 1089

Z. -'i 1096

zer-nigâr (f.) : altından işlenmiş,
yaldızlı 628, 1697

zerre (a.) : pek ufak parça 376, 1382

zevâl (a.) : sona erme

z. irişdi 1012

zevc (a.) : karı kocanın her biri

z. -e 290

z. -ine 286, 287

- zevrak** (a.) : kayık, sandal
z. -in 1330
- Zeyd bin Şabit** (a.) : sahabelerden biri
897
- zeyn** (a.) : süs
z. ider 42
- zıllu'llâhdur** (a.) : Allâh'ın gölgesi 305
- zîb** (a.) : süs, bezek 621
- zîbâ** (f.) : süslü, yakışıklı, güzel 498,
625, 1211
- zîbâ-cemâl** : güzel yüzlü 498
- zîhn** (a.) : zihin, anlama, bilme
z. -i pâk 515
- zîkr** : (a.) anma 1150
z. -i müdâm 121
- zîmmet** (a.) : sahip çıkma, koruma
zorunda kalma
z. -ümde 223
- zindân** (f.) : karanlık, yeraltı
hapisanesi 925
z. -a 278, 284, 286
- zinde** (f.) : diri, canlı; güçlü
z. -yidi 1384
z. tururvan 1624
z. -i 'ışk 51
- zindegânî** (f.) : dirilik, hayat
z. bulmaya 51
- zindîk** (a.) : münafık, ahirete
inanmayan
z. -i 1096
- zînet** (a.) : süs, bezek 398, 622
- zînhâr** (f.) : sakın, asla 1002
- zişt** (f.) : çirkin 547, 547
- zîver** (f.) : süs, bezek 628
z. -in 621
- ziyâ** (a.) : ışık, aydınlık 1479
z. viridi 66
- ziyâd** (a.) : fazlalık, çokluk
z. ola 739
z. oldı 351, 1518
z. olmuşdur 395
- ziyâde** (a.) : artma, çoğalma
z. ola 989
- ziyâfet** (a.) : misafir yedirip içirme
z. itmedüm 359
- ziyân** (f.) : zarar 609
z. -dan 143
z. itdiler 466
z. kılmışuz 323
z. -a virmişüz 324
- ziyâret** (a.) : ziyaret 1527
- zuhûr** (a.) : görünme, meydana çıkma
z. kıldı 1336
- zulm** (a.) : zulüm, haksızlık 265, 293,
301, 304
z. -i 267, 300, 300
z. -in 773
z. -iyle 266
z. iderdi 772
z. itdüğü 303
- zulmât** (a.) : karanlıklar 332
z. iden 316
z. idüp 318

zulmet (a.) : karanlık 319

z. -i evhâmdan 491

Zulm-i Kûr 302

Zûr (a.) : yalan, asılız, uydurma 1221

z. -uğ 1115

zû'l-celâl (a.) : celâl, ululuk sahibi olan

Allâh 531

Zü'l-karneyn : Büyük İskender 756,

778, 781, 783

Z. -'e 770, 778

Z. -i şâh 752

zübâb (a.) : sinek

z. -ı mürde 910

zühd (a.) : her türlü zevke karşı

koyarak kendini ibadete veren 543,

560, 1072, 1406, 1412, 1436

z. -iyile 995

z. -üğe 547

z. -i tâ'atı 546

zûlf (f.) : yüzün iki yanından sarkan

saç lülesi

z. -üğü 63

zünâr (a.) : papazların bellerine

bağladıkları uçları sarkık, ipten örme

kuşak

z. -ını 1375

